224

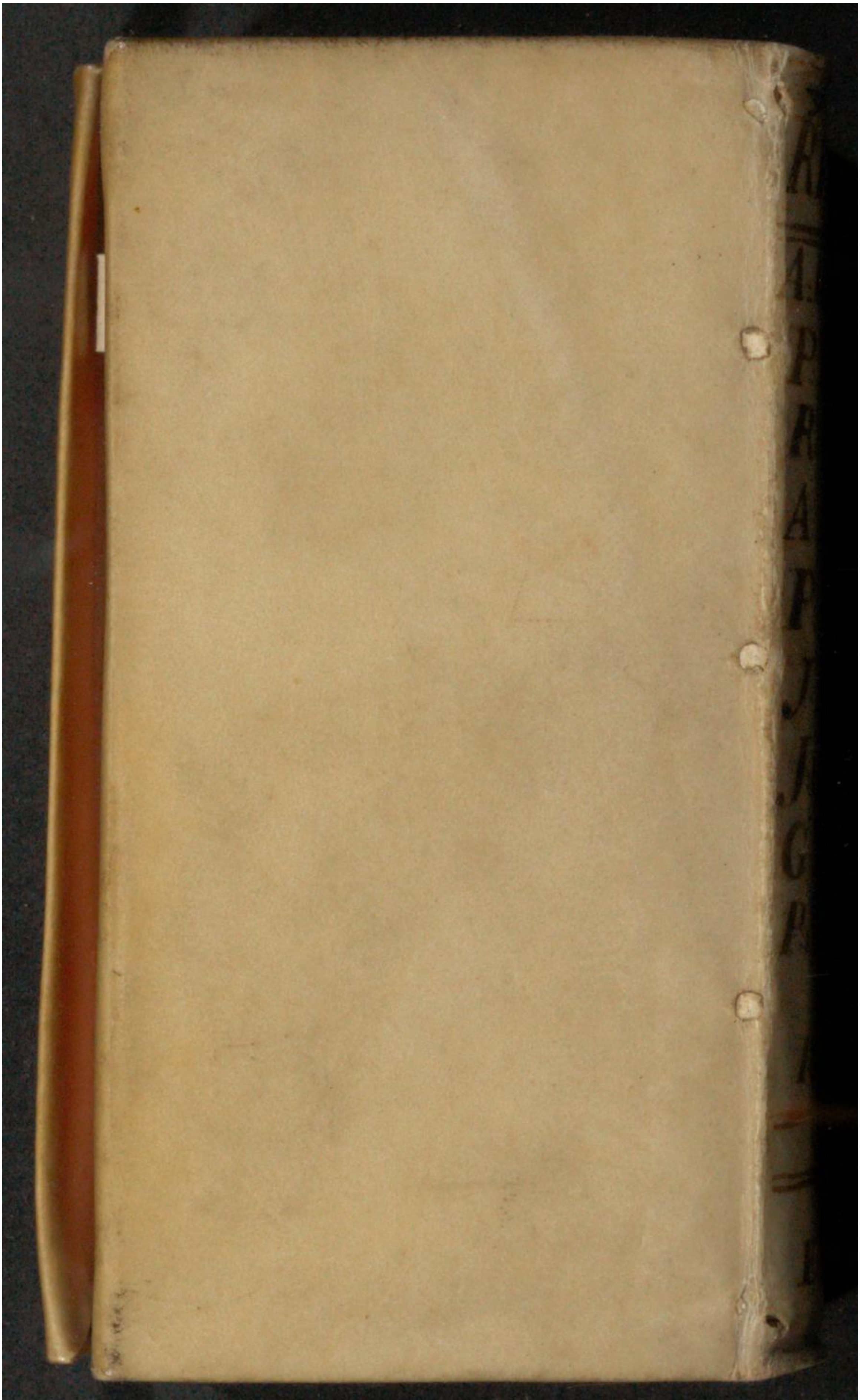
D

34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

KW 224
D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

B 3e mf

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

~~[illegible]~~

~~D. 144~~

224

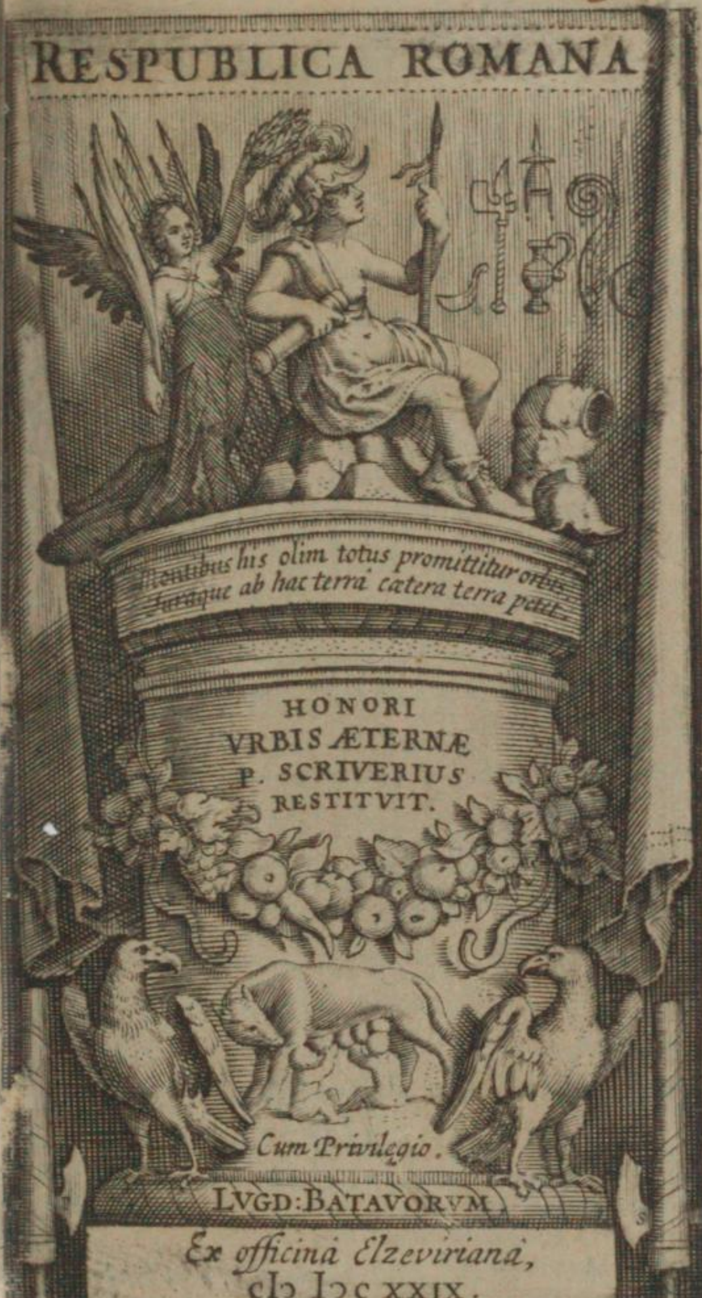
D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

3 b

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

JHommert
1631.

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

FLORENTINI,

De

POTESTATIBVS ROMANORVM

LIBRI DVO,

Falſo dudum L. FENESTELLAE *nomine circumlati.*

* * *

RAPHAEL VOLATERRANVS
Commentar. Vrbanorum lib. XXI.

Emanuel Chryſoloras, præceptor Græcæ diſciplinæ, Byzantius genere, ſub Bonifacio IX *in Italiam venerat, primumque Venetijs deinde Florentiæ docuit: poſtremo in Concilium Conſtantienſe & ipſe profectus, in eodem loco extinctus eſt, ac à Poggio ejus diſcipulo in funere laudatus.*

Ioannes Manectus, & ANDREAS FIOCVS *(ſive* FLOCCVS*) ambo Florentini, inter illius temporis eloquentes, & ex eadem Chryſoloræ ſchola, commemorati.*

Ex ejus item ludo Leonardus Aretinus, &c. deceſſit Florentiæ ætatis anno LXXIV. *Salutis* M CCCC XLIII.

IOHANNES IACOBVS FRISIVS
In Bibliotheca Chronologica, ad annum Domini 1530. (imo potius 1430.)

DOMINICVS FLOCCVS, *Florentinus, autor libelli* DE MAGISTRATIBVS SACERDOTIISQVE ROMANORVM, L. FENESTELLAE *adſcripti.*

A 2 PAV-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ANDR. DOMINICI FLOCCI, FLORENTINI,

De

POTESTATIBVS ROMANORVM LIBRI DVO,

Falſo dudum L. FENESTELLAE *nomine circumlati.*

* * *

RAPHAEL VOLATERRANVS
Commentar. Vrbanorum lib. XXI.

E*manuel Chryſoloras, præceptor Græcæ diſciplinæ, Byzantius genere, ſub Bonifacio* IX *in Italiam venerat, primumque Venetijs deinde Florentiæ docuit: poſtremo in Concilium Conſtantienſe & ipſe profectus, in eodem loco extinctus eſt, ac à Poggio ejus diſcipulo in funere laudatus.*

Ioannes Manectus, & ANDREAS FIOCVS *(ſive* FLOCCVS*) ambo Florentini, inter illius temporis eloquentes, & ex eadem Chryſoloræ ſchola, commemorati.*

Ex ejus item ludo Leonardus Aretinus, &c. deceßit Florentiæ ætatis anno LXXIV. *Salutis* M CCCC XLIII.

IOHANNES IACOBVS FRISIVS
In Bibliotheca Chronologica, ad annum Domini 1530. (imo potius 1430.)

DOMINICVS FLOCCVS, *Florentinus, autor libelli* DE MAGISTRATIBVS SACERDOTIISQVE ROMANORVM, L. FENESTELLAE *adſcripti.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

PAVLVS MELISSVS

Ad

IACOBVM SCHECKIVM, Philologum, IAC. SCHECKII Philoſophi nepotem.

ANtiquitatum litteris operam dare,
Vt laude dignum eſt; ſic vituperio haud levi,
Iacobe, quippiam recens amplectier
Tamquam vetuſtum. Tullij quæ nomine
In publicam auram falſa Conſolatio
Exivit, atque in ipſa jam volumina
Irrepſit, agnoſcaſne Tullij ipſius?
Nequaquam, opinor, ſi ſapis. Quiſquis fuit
Qui ſcripſit, uxorem ille numquam habuit reor.
Sic & FENESTELLAE imputata perperam.
Quæ diligenter FLOCCVS exaraverat
DOMINICVS, ac quidem hercle memoria patrum.
Num cultor agri impune Conſtantinus eſt
Iam vindicatus? Hoc genus compluria
Temere oſcitanti obtruſa prave obambulant
Habere delectum utile eſt. Faxis ſecus,
Compenſat impoſtura fraude gloriam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ANDR. DOMINICI FLOCCI, FLORENTINI, *De* POTESTATIBVS ROMANORVM

LIBER PRIMVS.

Ad Brandem Cardinalem Placentinum.

PRAEFATIO.

CVM per hos dies tantopere otio vacarem, ut quo illud ipſum negotio tererem, deliberationi locum darem: atque inceſſiſſet longe antea cupido, quantumcunque hiſtoriarum poſſem, ſi quid occaſionis exhiberetur lectitare: oblatam maturitatem nactus, diverſorum hiſtoriæ ſcriptorum codices curioſe perlegi. Non enim eſt obſcurum, quæ ex rerum geſtarũ cognitione emolumẽta, quæ commoditates comparentur. Eſt enim humanarum actionum magiſtra hiſtoria, qua una re minores, majores natu prudẽtia æquare, ac etiam excellere facile poſſunt. Sed de commoditate serioſæ hiſtoriæ, alias perſcripſimus. Igitur cum penes eos, quos vetuſtatis aſſertores legerem, Romanarũ Poteſtatum mentio ſuccurreret, pro cujuſq; tamen propoſito ac intentione tam ſtri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ctim ac leviter, ut vices earum ac poteſtates prorſus diſiectas, non facile teneri poſſe, judicarem, ſi quæcunque occurriſſent, quæ ad rem pertinere viderentur, carptim legeré, ac ſub unius veluti corporis ſpeciem undiq; collecta ponerem: non, me hercle, rem inutilem facturum, mente agitavi: Fieri autem ſolet, ut novi, ac non ſemper, ut par eſt, curioſi veterum monumentorum inquiſitores, nudam quandam nullis ad rem intelligendam adjectis circumſtantiis, Dictatorum, ac Tribunorum, aut Ædilium, aut cujuſcunque Magiſtratus commemorationem incurrant, eoſque, veluti in salebra hærentes, affigi, rei quidem, aut novitate, aut non ſatis plena recordatione offenſos: quo in numero cum meipſum eſſe comperiſſem, mihi pariter, cæteriſque, hac haud multarum operarum ſuſceptione conſulere inſtitui, Feci ergo prout ingenioli mei tulit mediocritas, commentariorumque facultas obſecuta eſt, & ut quæque ad quamlibet Poteſtatem pertinere viſa ſunt, ita cuique adſcripſi, temporumque rationem, quoad conjectura licuit, priſca poſterioribus anteponens, obſervavi. Ad P. tuam ſcripta miſi, nemini me plura, aut potiora, debere ratus, quam ei qui ampliſſimi viri, cui me prorſus voveram, vicem atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

exemplar obtinere exiſtimatur. Nam ſi animorum conjunctio atque unitas id efficit, ut & abſentes adſint, & egentes abundent, &, ut ait Cicero, mortui vivant, nullum profecto omnium mortalium, ipſum præter te, ex hac vera ſingularique animorum unitate, contingere mihi potuiſſe arbitror. Neque hoc ipſum cuiquam difficile creditu fore videbitur, univerſis mortalibus ſummam tuam benevolētiam liquido perſpicientibus. Quis igitur jam admiretur, ſi meas omnes curas, ſtudia, cogitationeſque, in unam P. tuam contulerim, quæ potius tuo hæreditario jure, quam noſtra opera, aut liberalitate, tibi vendicare videaris. Ad Paternitatis vero tuæ cognitionē, horum nihil pertinere, nemo ambigit, quandoquidem tecum agitur, quem & ſtudiorum humanitatis, totiuſq; divini humanique juris peritiſſimum, ſciunt omnes, & hujus ætatis facile principem. Itaque tibi, ut iſta ipſe videres, probe omnia tenenti, nihil quicquam attinebat, me vero decebat, ut officio erga te meo ſatisfacerē. Vt enim plurimorum, etiam inopum, plerunque munuſcula, quorum minime omnes indigemus, libentiſſime accipimus, quod illorum quidem, minime vero noſtra, intereſſe arbitremur, quoque illorum humanitatem,

ac erga nos liberalitatem experiamur, neve inhumani agreſteſve eſſe videamur:Ita etſi hæc officiola noſtra parum, aut nihil emolumenti ad P. tuam afferant, magnopere tamen mea intereſſe cenſeo, in P. tuam aliquo pacto beneficum eſſe,atque liberalem. Ea tamen ratione potiſſimum noſtra hæc munuſcula quam minimePaternitati tuæ ingrata eſſe debent,quod à nobis ipſis,non vero à fortuna noſtra manare,perinde ut cætera videantur. Suſcipies ergo hæc, P. præſtantiſſime, ea ad te potiſſimum ratione collata, ut honoris ac reverentiæ in P. tuam noſtræ monumentum, non autem emolumentum allatura cenſeas. Rem ergo ipſam jamdudum conſiderans, natura ac ratione rerum introductum eſſe obſervavi, ut potioribus ſemper ea quæ ſunt humiliora, magiſq; imbecilla, obſequantur, utpote exiſtimare videantur,ſalutem ſuam eorum in præſidio repoſitam eſſe, qui viribus, quique conſilio excellerent. Quamobrem eos ſemper tauros armenta ſequi cernimus, qui robore ac ferocia cæteris lõge anteſtare videntur. Quod & in apibus quidem cenere perſpicuum:quę & corporis animique viribus ampliorem,& ſquammis illuſtriorem conſpicatæ, illi cedunt, illi obſequuntur, illum verentur, atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

in omni quidem proſequuntur diſcrimine. Illo tandē incolumi, vires animique ad prælia infracti, eodē occiſo, paſſi, palanteſq; effunduntur: quibus quis non veſtigia aliqua mentis, conſiliique ineſſe arbitretur? Cæterum cum ab initio humanum genus neque legibus, neque inſtitutis, neque ullius imperio regeretur, ſed paſſim per agros ritu pecudum vagaretur, humanæ gentes nactæ pleroſq;, ut fit, elegantioris ingenii, ac præſtantioris naturæ viros, quorum oratione prudentiaque allectæ, & delinitæ, è ſpecubus atque arborum libris, ad tecta tiguriaque molienda compulſæ civileſque ſocietates ineundas, quibus humanæ conditioni bene conſuleretur, venerari illos, imperioque dignos judicare cœperunt: quod ſane pleriq; Poëtarum meminiſſe volentes, ſuavi mulcentis lyræ cantu, quoſdam, ut Amphiona, & Orpheum, ſylvas ſaxaque ſecum traxiſſe ſequacia, cecinerunt. Quocirca noſter Horatius

Sylveſtres (inquit) *homines, ſacer, interpreſque deorum,*
Cædibus, & victu fædo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigreis, rapidoſque leones.

Felicia profecto ea ſecula appellarim, quibus (non dico res cum eſſent inter mortales univerſæ communes) non potētio-

res, (cum nemini milites ac ſatellites eſſent) cæterum meliores eloquentioreſque duntaxat Poteſtate fungerentur: quorum ſola eminens virtus, & oratio præſtantior, quæ cæteris imperitarent, digna fore crederentur. Ex quo id eveniebat, ut eatenus duntaxat poſſe hi ſibi perſuaderent, quatenus decere ipſos per juſtitiam integritatemque adnimadverterent, neque ſuarum partium eſſe arbitrarentur, quod non & decori, & cõmuni uſui conſonum ducerent. Quos ſane homines ea tempeſtate Poſidonius putabat fuiſſe ſapientes; ſequebantur enim naturam optimã vivendi ducem, cujus ope ſi quædam inſita innataq; virtutum ſemina proſequeremur, ad beatam nos prope vitam ipſa perducerent. Eos tandem Magiſtratus jure gentium inſtitutos, jura moreſque civitatum excepêre: ex quo factum, ut alii plurium, alii paucíorum, nonnulli unius arbitrio regantur. Hinc Lacedæmone Ephori, Romæ Conſules, alibi Priores Rempublicam gubernant, qui cum munera gerũt, ex privatis, publicę perſonę nuncupantur. Romanis legibus cautum eſt: ut omnes Poteſtatem obtinentes, quo plus apud eos majeſtatis eſſet, ſacroſancti appellarẽtur: ut ſi quis quempiam in Magiſtratu violaſſet, religio judicaretur, quanquam mi-

nores

nores Magiſtratus, qui vocationem præ-
henſionemque non habent, ut Quæſtor,
Ædilis, à privato in jus vocare ad Præto-
rem fas fuit. Quo jure M. Levinius Ædi-
lis in jus ad Prætorem ductus eſt. Tan-
tumque ei ordini tribui voluere, ut na-
turali neceſſitudini publica Magiſtra-
tuum jura longe præponerent. Q. Fa-
bius Maximus ad Quintum filium con-
ſulare imperium gerentem, legatus eſt
miſſus, qui cum Conſuli filio in via oc-
curriſſet, de equo non deſcendit: cum
lictor reverentia motus, id patriæ au-
ctoritati propriæque amplitudini dari
impune crederet, filius lictorem vocavit,
&, ut patrem de equo deſcẽdere juberet,
imperavit: pater, collaudato filio, impe-
rio paruit, Neq;, inquit, mi fili, hoc feci,
quia, quod ſummo deberetur imperio,
contemnerem, cęterum uti experirer, an
ſcires Conſulem agere. Publicam ergo
neceſſitudinem, privata potiorem eſſe,
ſatis conſtat, etſi plerumque concedit
naturali vinculo publica auctoritas. Ad
Taurum philoſophum Athenis ob cele-
britatem nominis, Cretæ provinciæ
Præſidem, ac cum eo patrem Præſidis
viſum veniſſe dicuntur: Taurumq; in li-
mine ædis ſedentem, cum pleriſque ſe-
ctatoribus ſuis, improviſum offendiſſe,
philoſophum Præſidis patrem ad ſimul
ſeden-

ſedendum invitaſſe, patrem vero Præſidis, quin illum potius, qui Magiſtratus populi Romani eſſet, ſedere juberet, reſpondiſſe: inſtitiſſe tamen Taurum, uti ſederet tantiſper pater Præſidis, dum allata fuiſſet altera ſella filio, diſceptaſſentque cuinam decentius eo in officio eſſet concedendum, interea ea de re ſermonẽ habuiſſe: duo eſſe officiorum genera unum quod publice, alterum quod privatim exhiberetur, collegiſſe: in his quæ publica eſſent, filium, dum in magiſtratu eſſet, ſine controverſia præferendũ eſſe: in familiaribus autem conviviis, in funeribus liberorũ, in ſponſalitiis eorundem, cæteriſque officiis id genus, publica quidem, naturalia inter jura, quieſcere. Adhibebit ergo Magiſtratum ſortitus omnem diligentiam, ut non modo injunctæ auctoritatis fines tueatur, ſed ut propria dignitate majeſtatem commiſſæ illi poteſtati accreſcat: neve adeo ſe in adeundo facilem præbeat, poteſtatique ſuæ ſubjectos adeo ſibi familiares faciat, ut Magiſtratus proinde contemptibilis exoriatur. Contra adeo faſtum & inſolentiam evitet, ne quem reum à peroratione propriæ cauſæ deterreat. In litibus vero excutiendis, caveat, ne vel iracundia adverſus reos incandeat, aut calamitoſorum precibus illachrimetur: id enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

cum inconſtantis hominis eſt,tum magnopere animi ſui motum , quorſum evadat in medium ponentis:vultus enim habitudo,ac ſpecies, ipſum, ut dixi, animi motum & affectũ manifeſte arguit. Proinde , juſtitiæ , qua nihil debet apud ipſum eſſe conſtantius,ſcrupulum quendã injicit. Majores Romanorũ tantum in conſervanda imperii ſui majeſtate diligentiam adhibuerunt , ut ne Græcis quidé,aut Barbaris, niſi Latine reſponſa darent,quo Latinæ linguæ honos venerabilior apud omnes gentes diffunderetur. Quorſum hæc tandem ? Quia eo maxime Magiſtratui parebimus,quo penes illum plus majeſtatis animadvertemus. Sunt enim aut vivẽtium legum inſtar,aut earum quę ſcriptæ,aut non ſcriptæ ſunt,diligentes adminiſtratores.Sed quis profecto non omnibus debet legibus morem gerere? quippe quæ,niſi ſanctæ & honeſtę ſint,non ſunt appellandę leges.Inde vero plurimum uſui ſuntMagiſtratus , quod leges in civitate eſſe parum ſit, niſi ſint per quos earum diſpoſitiones,inſtitutaque ſerventur.Oportet ergo , qui Magiſtratus ſummos gerunt, quoniam ſunt interpretes ac conditores legum,ſapientes eſſe:totius enim divini, humanique juris adminiſtri ſunt , utiliumque,atque honeſtorum, à ſuis con-

trariis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

trariis diligentes excuſſores: Leges e-
nim quæ de divinis humaniſq; negotiis
conſultant, à ſapientibus, ut Moſe, Solo-
ne, ac Lycurgo ortæ ſunt: neque equidem
injuria, rite enim imperare alteri nemo
poteſt, niſi imperare ſibi, cohibere ira-
cundiam, refrenare libidinem, cupidita-
tes omnes infringere, didicerit primum.
Quam quidem mentem, ac conditio-
nem ſoli ſapienti aſſignandam exiſtimo,
Quod ſane animadvertens Ariſtoteles in
iis libris quos Ethicorum inſcripſit. Ma-
giſtratum virum oſtendere aſſerit, quaſi
ſingulari quadam virtute atque integri-
tate præditos exigat, quos cum dignitate
& auctoritate aliquo in Magiſtratu ver-
ſari oportet. Hoc ſi ætati noſtræ conce-
deretur, ut ſolis Poteſtatibus optimis vi-
ris uteremur, res hominum profecto ſeſe
melius haberent, nec quotidie humana
divinis ſimul cõfundi ac miſceri videre-
mus. Primis illis, quibus hujuſcemodi
prærogativam contigiſſe dixi, eo fortaſſe
feliciores, quo exquiſitiora, atque erudi-
tiora, quam illi, ſecula nacti fuiſſem⁹. Sed
ne ſcrupuloſam, nimiſq; arduam rem re-
quirere videar, ſi Poteſtatem obtinentes
univerſos ſapientes exigam, quos fingi,
quam reperiri, facilius ſit, ſatis ſuperque
humanis rebus conſultum putem, ſi vel
viris bonis cujuſmodi communis vita
utitur,

utitur, ac ſæpe uſa eſt, pro Poteſtatibus uteremur. Id vero, quod dixi, haud facile ſapientes viros reperiri poſſe, qui Magiſtratus obirent, priſci latores legum mente agitantes, inſtituêre, ut quamlibet Poteſtatem inituri, rempublicam, quam in manibus haberent, ſalvam fore ſatiſdarent, ne minoris reſpublica mométi, quam pupillare patrimonium fore cenſeretur: Quod etiam hac ætate viventium moribus comprobari cernitur, ut à pleriſque fidejuſſores, à nonnullis jusjurandum, rempublicam ſalvam fore exigantur. Si quid aut per dolum, aut alias ſordes, in Magiſtratu ipſi admiſerint, majores tandem Magiſtratus officio perfuncti, minores vero & in ipſa Poteſtate, apud Prætorem conveniuntur: quoque magis liceret reipublicæ bonis viris pro Magiſtratibus uti, lege Iulia de ambitu eos damnandos cenſuerunt, qui aut prece, aut pretio, aut qualibet humana gratia, ad Magiſtratus irrepſiſſent. M. etiam Catonem Senatui perſuaſiſſe ferunt, uti omnes Conſules deſignati, judicii exactam excuſſionem, tametſi nemo accuſator comparuiſſet, ſubirent: quominus, nullo invento accuſatore, lex de ambitu circumveniretur. Neque per errorem aut imprudentiam, in magiſtratu admiſſum

impune

impune eſſe voluerunt, ſed cauſæ, litiſve qua de agitur, æſtimatione plectendo eſſe cenſuerunt. Sed ubi de Poteſtatibu agere inſtitui, non eſt rei ipſius præter mittenda definitio. Eſt autem Poteſtas facultas à populo, ſive à principe publice data, juris dicundi, & æquitatis ſtatuendæ, in eos qui cuique ditioni ſuppoſiti ſunt. Dictum vero Magiſtratum Varro ait; à Magiſtro populi: is autem eſt Dictator: reliqui autem, quod minore quam hi Magiſtri, Magiſtratus: eadem figura, qua ab alba albatus, dicuntur. Poteſtatis vero nomen, quoniam à ſe eſt latius, antiquiuſque eſt: &, ſi vera eſt Varronis denominatio, ante Magiſtrum populi, id eſt, Dictatorem, non Magiſtratus, ſed Poteſtates appellabantur: eam etiam ob rem Gracchanus quiſpiam, cujus præter nomen aliud non teneo, cum de Magiſtratibus ſcripſiſſet, librum ipſum De Poteſtatibus inſcripſit. Qua ſane ratione Commentariolos noſtros De Poteſtatibus inſcribi congruentius viſum eſt, quod ſub ea appellatione & Sacerdotia, & priores Dictatore Magiſtratus, facile contineantur. Sunt autem Poteſtatum Romanarum nonnullæ ſpecies, de quibus ſingulatim, à Sacerdotibus, utpote dignioribus, inſtituentes, videamus.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. I.

De Lupercis, Sacerdotibus Fauni.

OMnium Deorum, quos vetus Romanorum ſuperſtitio excoluit, primum Pani Lycęo, ſeu Faunum illum, ſeu potius Sylvanum vocari placet, per Lupercos rem divinam Lupercaleſque ludos feciſſe, apud vetuſtatis aſſertores conſtat. Ea ſiquidem ſacrorum genera ab Evandro rege, qui ab Arcadia profugus, in eum locum venerat, quo tandem Romanę prę-fuit arci, ad noſtros primum delata, ac celebrata fuiſſe feruntur. Hunc Pana nudos paſtores, quorum tunc præcipuum numen fuit, ac demum etiam Lupercos, ſummos viros venerari, mos fuit, loraque pro manibus ferre, quibus obvios quoſque cæderent, larviſque tectas facies portare. Cur autem nudi hūc deum colerent, pleraque è curriculo vetuſtatis ad nos uſque delapſa referuntur, Sive enim quod ipſi deo, qui nudus fingitur, ſuę celeritati eo pacto lōge aptior, nudos etiam habere miniſtros placeat: ſive quod Arcades omnium populorum, qui Græciam coluerunt, longe vetuſtiſſimi feris adhuc ſimilem vitam, ſylvis ac montibus agentes, legis expertes, artiſq;, primo hūc deum venerati patrium cul-

tum avitoſque nudos habitus ſignantes referre voluerunt, haud ſatis conſtat. Nonnulli vero Omphalem uxorem Herculis ab hoc Fauno viſam, ac per ardorem libidinis concupitam, aſſerunt. Forte enim per ſylvas & amœna nemorum, æſtus levandi cauſa, una cum dilectiſſima conjuge Hercules vagabatur. Videt ergo elegantiſſimam forma mulierē ab altæ rupis ſpecula ſenex deus, ergo illorum veſtigia, eminus licet, obſervare inſtitit. Illi antrū per ſylvas ducendæ nocti aptiſſimum petunt. Interea mulier, dum quieſcendi tempus advenit, pellem leonis, Herculis ritu, de more aptat humeris, clava etiam illius de manu aſſumpta. Tali habitu præditam ſomnus aggreditur, erant autem duo parati conjugibus lecti, eo quod poſtridie Libero patri rem divinam facturi erant, ſeorſum cubituris. Noctu ergo Sylvanus fallendi cuſtodis occaſionem nactus, clam thalamum ingreditur, primoq; congreſſu fortunatus futur⁹, puellæ thorum tenet, manuque tentans, ut noctu fit, horridum leonis tegmen invenit. Ratus ergo cubare ibi Herculem, ad aliud cubile ire pergit, quod cum ſenſiſſet mollibus ſtratum puellaribuſque delitiis aptius, ſtragula veſte ſenſim amota, dum libidinea ardēs manu palparet Herculem, vix dum hirti

corporis

corporis horrorem hauſerat,experrect⁹ Hercules,manu rejectum,toto antro fuſum jaculat,quo prę ſtrepitu ſõno puella diſcuſſo,lumina accendit. Lumine ergo Sylvano prodito, nudos, ac ſemiruptos vix attollens humo humeros , in ſylvas detruſus eſt : ea ergo ratione perpetuò execratis veſtibus , quibus tam turpiter luſus eſſet,eaſdem ſuis à ſacris procul abfore,conſtituit.Plerique hujuſce rei cauſam aſſignant,quod Romulo eadem ſacra celebrante , medioque Solis ardore corpus de more exercente,cum nunciatum fuiſſet,latrones prædas agere,ita ut erat,nudus accurrerit,comprehenſiſque prædatoribus, pecora abacta redemerit. Ejus facinoris,quod nudus geſſerat,perpetuum argumentum, corporum ea ſacra celebrantium , nuditatem eſſe placuit, Vtcunque ſe res habuerit , in tempora tamen uſqueC.Iulii Cæſaris,hujuſcemodi obſervationem perveniſſe, conſtat. Ea enim ſacra,cum ſedensCæſar dictator ſpectaret, atque inter eos, qui ſolemnia celebrabant, curreret M. Antonius , is qui poſtea triumvir fuit , ajunt, lauream coronam , cui diadema annexum eſſet, capiti Cæſaris imponere, conatum fuiſſe,quod cum Cæſar moto capite rejeciſſet , ſtatuæ ipſius cunctis frementibus impoſuiſſe. De nomine vero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Lupercalium non etiam ſatis conuenit. Pleriſque enim inditum hoc nomen, quod hujus invocatione lupi à ſtabulis arcerentur, viſum eſt. Alii templum ipſum, in quo hic deus colitur, Lupercal vocant, quocirca noſter Virgilius: (*Æneid* 8.)

Et gelida (inquit) *monſtrat ſub rupe Lupercal.*

Eique loco à lupa Romuli nutrice, quod eo in loco Romulum & Remum parvulos educare, reperta ſit, factum nomen Lupercalis putant. Nec deſunt, qui à Lycæo Arcadiæ monte, ubi præcipue ea ſuperſtitio prævíguit, (quando quod nos lupum, illi λύκον vocant) Lupercal ipſum cognominatum arbitrentur. Præcipuam vero huic deo dicatiſque ei ſacerdotibus venerationem, ea ex parte tributam ferunt, quod quæ mulieres ex ſuis viris vel concipere, vel conceptos fœtus edere nequirent, ad Lupercos confugiebant. Quæ ubi loris ex tergore hirci ſectis nudos humeros cæſæ fuiſſent, è veſtigio gravidæ, aut effœtæ, efficiebantur. Hæc ſolemnia quinto decimo die Cal. Februarias celebrari, ut Ovidius in Faſtorum Libris (*lib.*2.) refert, moris fuit. De Lupercis hæc habui, quæ dicerem, de Potitiis & Pinariis videamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. II.

De Potitiis, & Pinariis, Sacerdotibus Herculis.

EAdem tempeſtate, Evandro Palatinũ tenente, Herculem, Geryone interempto, per eadẽ loca mira ſpecie boum armenta abegiſſe commemorant. Ac cum prope Tyberim fluvium, qua, præ ſe armentum agens, trajeciſſet, loco ut herbido reficeret boves, ipſeque itinere defeſſus procubuiſſet, & eundem vino ciboque gravatum ſopor oppreſſiſſet; Cacus paſtor, loci accola, viribus ferox, captus pulchritudine boum, prædam avertere inſtituit; ac, ne ſi eam prędam agendo in ſpeluncam compuliſſet, veſtigia ipſa eo quærentem dominum ducerent, averſus eximium quemq; pulchritudine caudis in ſpeluncam traxit. At vero Hercules ad primam auroram ſomno excitus, cum gregem perluſtraſſet oculis, partemque abeſſe numero ſenſiſſet, perrexit ad proximam ſpeluncam, ſi forte eo veſtigia ferrent, quæ ubi omnia foras verſa videt, nec in partem aliam ferre, confuſus atq; incertus animi, ex loco infeſto agere porro armentum occepit. Inde cum actæ boves quędam, ut fit, ad deſiderium relictarum mugiſſent, reddita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

incluſarum ex ſpelunca boum vox Herculem convertit. Quem cum vadentem ad ſpeluncam Cacus vi prohibere conatus eſſet, ictus clava, fidem paſtorum nequicquam invocãs, morte occubuit. Euander, qui tum temporis ea, ex Peloponneſo profugus, auctoritate magis quam imperio regebat loca, venerabilis vir miraculo literarum, rei novæ inter rudes artium homines, venerabilior divinitate credita matris Carmentæ, quam fatiloquam ante Sibyllæ in Italiam adventum miratę hæ gentes fuerant, cõcurſu paſtorum trepidantium, circa advenam manifeſtæ cædis reum excitus, poſtquam facinus, facinoriſque cauſam audivit, habitum formamque viri aliquanto ampliorem auguſtioremque humana intuens, rogitat qui vir eſſet. Vbi nomen, patremque, ac patriam audivit: Iove nate Hercules, ſalve, inquit; te mihi mater, veridica interpres deûm, aucturum cœleſtium numerum cecinit, tibiq; aram hîc dicatum iri, quam opulentiſſima olim in terris gens Maximam vocet, tuoq; ritu colat. Dextra Hercules data, accipere ſe omen, impleturumque fata, ara, condita, ac dicata, ait. Ibi tum primum bove eximia capta de grege, ſacrum Potitiis, ac Pinariis, quæ tum familię maxime inclytæ ea tenebant loca, dedit. Ac tum forte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ita evenit,utPotitii,ut ait Livius,(*Lib.*1.) ad tempus prę́ſto eſſent,iique extris potirentur. Pinarii, extis adeſis, ad cæteram venirent dapem: Inde inſtitutum manſit, donec Pinarium genus fuit, ne extis ſolennibus veſcerentur.Potitii ab Evandro edocti, antiſtites per multas ætates his ſacris præfuerunt, donec tradito ſervis publicis ſolenni familiæ miniſterio, Potiorum ac Pinariorum genus omne interiit. Id enim Appius Claudius cum eſſet cenſor,effecit hiſce familiis infenſus : ob idque ira deorum (ut creditur) luminibus orbatus eſt. Sed de his ſatis : jam de Sacerdotio Fratrum arvalium conſono etiam rationi temporum pauca videamus.

CAP. III.

De Fratribus Arvalibus Accæ Larentiæ.

FRatres arvales,ut fruges ferrent arva, veteres coluiſſe Romanos, memoriæ traditum eſt. Hujus vero religionis Romulum ipſum,parentem urbis, auctoré extitiſſe,reperio. Nam cum Acca Larentia, nutrix Romuli, corpore ſuo quæſtum in vulgus faceret, eoque pacto grandem pecuniam conſtipaſſet,ex duodecimque liberis quos ſuſceperat, unum

morte amiſiſſet,& Romulum in demortui locum adoptionis jure ſuſcepit, & decedens tandem populum Romanum inſtituit hæredem. Cujus liberalitatis regiæque affinitatis memor populus Romanus mulieris nomen in faſtis retulit, liberos Fratres aruales à ferendo, & ab arvis appellavit. Ex quo tempore ſacerdotium manſit Fratrum arvalium, hique duodecim numero fuiſſe dicuntur, eique ſacerdotio inſigne tribuit albas infulas,& ſpiceam coronam. His paucis de Fratrum arvalium ſacerdotio libatis, de Auguribus nonnihil inſpiciamus.

CAP. IV.

De Auguribus divinæ mentis internunciis.

EOdem fere tempore & diſciplina & religio augurandi ex Ethruſcis, penes quos ea diſciplina præcipua ac longe peculiaris fuit, ad Romanos commigravit. Virum enim quempiam, cujus nomen vetuſtate obſoleviſſe. Naſo poëta ait, (*Faſtor.* 2.) aſyli (ut reor) alliciente inductione, exulem ex Ethruria Romam veniſſe perhibent Cujus opera Romulum, Remumque uſos, cum de imponendo urbi nominé, una contenderent opinione deducor, quanquam M. Cicero

in his

in his libris quos inſcripſit De Divinatione, (*lib.* 1.) etiam ipſum Romulum iſtam ipſam auguralem diſciplinam percalluiſſe aſſerit. A Numa vero, qui Romulo ſucceſſit, perpetuum ſacerdotii inſigne conſtitutum eſt. De ritu vero inaugurandi, ſi unum in caſum pleraque edixero, eadem ad omnes cæteros referri poterunt. Ea quidem, quantum ex veterum monumentis collegi, hujuſcemodi fuit obſervatio. Augur in arcem, ſive in editum quendam locum, inaugurandum ducebat, ſedere ſuper lapidem, meridiem verſus, jubebat, atque ad lævam ſedens, baculum in manu recurvum, quem lituum vocant, tenet, inde ubi, proſpectu in urbem agrumque capto, deos precatus, regiones ab oriente ad occaſũ determinat, dextras ad meridiem, lævas ad ſeptentrionem partes eſſe dicit. Signum, contra quod oculi conſpectum longiſſime ferunt, animo finit: tum lituo in lævam tranſlato, dextra in caput ejus, qui inauguratur poſita, ita precatur: *Iupiter pater, ſi fas eſt, hunc Numam Pompilium, cujus ego caput teneo, Regem Romæ eſſe, uti tua nobis ſigna certa ac clara ſint inter eos fines quos feci.* Tum peragit verbis auſpicia, quæ mitti vellet: quibus miſſis, Numa de templo (ita enim deſignatas lituo æthereas regiones vocant)

 cant)

cant) declaratus Rex deſcendit. Quam quidem declarandi ſeu inaugurandi Regis formulam, ad cętera quæque, ut dixi trahi facile licet. Huic diſciplinæ peritia ActiiNavii auguris permultum fidei auctoritatiſque acceſſit. Nam cum Priſcus Tarquinius aliqua, præter majorum inſtituta, inaugurato mutare, pleraque etiam de novo condere pergeret, negare Actius Navius, inclytus ea tempeſtate augur, inauſpicato ea fieri oportere. Quare ira regi mota, ludés artem (ut ferunt) agedum, inquit, divine tu, inaugura: fieri ne poſſit, quod ego nunc mente concipio. cũ ille, in augurio rem expertus, fieri poſſe, dixiſſet: atqui hoc animo agitavi, inquit, te novacula cotem diſciſſurum. Cape ergo & perage, quod aves tuæ fieri poſſe portendunt. Tum illum incunctãter diſcidiſſe cotem ferunt, ſtatuamque Actii Navii capite velato, quo in loco res acta eſt in comitio, in ipſis gradibus, ad lęvam curiæ poſitam fuiſſe, cotemq; eandem cum illa ipſa novacula in manib⁹, ut ejus rei etiam apud poſteros monumentum exiſteret. Auguriis ergo ſacerdotioque augurum, ut ait Livius (*lib.*1.) itemque in libris de Divinatione Cicero, tantum auctoritatis venerationiſque acceſſit, ut nihil domi foriſque poſtea, niſi auſpicato, gereretur:

& ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

& ad viros ſapientia, nobilitateque primarios quoque id ſacerdotium deferretur. Et cum Tiberius Gracchus, pater Tiberii & Caii Gracchorum, comitia conſularia habuiſſent, dicerentque Ethruſci augures, rem in augurio experti, vitio Conſules creatos eſſe, Gracchuſque ut ineptos inſanoſque Ethruſcos inceſſeret, abiens in provinciam ſenatui reſcripſit: veridicos, non autem inſanos Ethruſcos eſſe, qui Cõſules pręſentes vitio à ſe creatos dicerét. Nam cum ſe collegiſſet, meminiſſe ſe locũ tabernaculo extra pomerium pręter majorũ conſuetudinem delegiſſe. Quamobré abdicare ſe conſulatu compulſi ſunt. Vt autem veneratio huic ordini auctoritaſq;, ita & numerus ipſe adeo crevit, ut collegium Augurũ appellaretur. Nam cum ab initio tres tantum creari cœpiſſent, ex tribus ſcilicet tribubus. Rannenſium, Tatienſium, & Lucerum, & obtinuiſſet, cum mutaretur numerus, impari tantũ numero creari, utcunq; tamen id fieret, quatuor numero præter majorum conſuetudinem creari cœpti ſunt. Tandé cum plebs quorumlibet honorum partem ſuam in ſenatu, & in foro nacta eſſet, per Tribunos egit, ut ei ad Sacerdotia quoque velut ad cętera, curſus aperiretur. Idq; poſt multa certamina variaſq; ſeditiones obtinuit, ut ad

quatuor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

quatuor ſcilicet patritios, quinque ex plebe addicerentur. Factumque hoc fuit M. Valerio & Q. Apuleio conſulibus. His de Auguribus dictis, de Flaminibus videamus.

CAP. V.

De Flaminibus, rei divinæ perpetuo addictis.

FLaminem Dialem primus Numa Pompilius Romæ Rex creavit, cum antea Reges, Pontificum Regumque munera promiſcue obirent, ut de Priamo & Sichar. apud Virgilium cernimus, *Rex* (etiam) *Avius* (ut idem Poëta ait *Æneid.* I. & 3; *Rex idem hominum Phœbique ſacerdos* fuit. Idque etiam à minoribus tandem, ut à C. Cæſare, divo Auguſto multiſque deinceps principibus, quos Pontificatus Maximi titulis inſignitos videmus, obſervatum eſt. Cæterum Numa plures in urbe, Romulo, quam ſibi ſimiles reges fore ratus, qui relicta religionis cura, bellorum potius negociis diſtinerentur, ſacerdotes quos appellavit Flamines, qui rei divinæ jugiter addicti eſſent, cultui Deorum alligavit. Flaminem unum Iovi, quem Dialem vocant, Marti unum, Quirino: unum. Dictus autem Flamen Dialis eſt. ut

ut Varro ait,(2.*rerum divinar.*) quod in Latio capite velato erat,& caput filo lanæ præcinctum habebat; à quo Flamen quaſi filamen appellabatur. Dialis autem à Diove, quod eſt, juvans deus. Cæteri Flamines ejus, cui præſident numini, decorantur titulis. Numa Dialem præſertim, inſigni veſte, curulique ſella adornavit. Hic ſolus, ut Varro ait,(*apud Gell. lib.*10.*cap*.15.)album habet galerum, vel ex eo quod maximus eſt, vel quod Iovi immolationem alba hoſtia fieri oporteat. Pleraque etiam huic pontificio jure tributa eſſe Aulus Gellius (*d. cap*.15.) in commentariis Noctium Atticarum ſcriptum reliquit. Equo enim vehi Flamines eſt religio. Item jurare Dialem fas nunquam eſt. Ignem è Flaminia, niſi ubi ſacrum eſt, efferri jus non eſt. Vinctum, ſi ædes ejus introierit, ſolvi neceſſarium eſt; & vincula per impluvium in tegulas ſubduci, atq; inde foras demitti debent. Nodum neque in apice, neque in cinctu, neque in alia parte ullum habet. Si quis ad verberandum ducatur, ſi ad pedes ej9 ſupplex decubuerit, eo die verberari piaculum eſt. Capillum Dialis, niſi qui liber homo eſt, non detonſet. Capram & carnem incoctam, & hederam, & fabam, neque tangere Diali mos eſt, neque nominare. Propagines è vitibus altius præ-

tentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

tentis non ſuccidet. Pedes lecti, in quo cubat, luto tenui circumlitos eſſe oportet: & de eo lecto trinoctium non decubat: neq; in eo lecto cubare aliquem fas eſt. Vnguium Dialis & capillorum ſegmina ſubter arborem felicem terra operiuntur: neque ad ejus lecti fulcrum capſam eſſe cum ſtrue atq; ferto fas eſt. Dialis quotidie feſtalis eſt: ſine apice ſub dio eſſe licitum non eſt, ſub tecto utiliter etiam & à Pontificibus conſtitutum. Farinam fermento imbutam attingere fas non eſt. Neq; tunicam intimam, niſi in locis tectis exuiſſe, ſub cœlo tanquã, ſub oculis Iovis, nudus ne ſit, ſpeculator enim deſuper aſtat, qui nos dieb⁹ omnibus actuſq; noſtros proſpicit, à luce prima in veſperam. In convivio ejus haud quiſquã niſi Rex ſacrificulus, accumbit. Matrimonium Flaminis, niſi morte dirimi, non eſt jus. Locum, ubi buſtum eſt, nunquam ingreditur. Sunt etiam nonnulla de jure Flaminicarum inſtituta, ut ſcribit Aulus Gellius, (*d. cap.* 15.) quæ, ne ſim longior, omitto: etenim ea videri apud illum facile poſſunt. Hos Flamines; cum ab initio conſecrantur, captos duci à patribus, velut ab hoſtibus, mos fuit. Totidem vero Flaminibus, quot deos colerent, uſos Veteres, M. Varro in his libris, quos inſcripſit De Origine linguæ

Latinæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Latinæ, teſtis eſt. Vt Dialem, Martialem, Quirinalem, Vulcanalem, Furvialem, & Falacrum: & præterea complures. Quin ut noſtrorum inter Sacerdotum gradus nonnihil intereſt: ut Epiſcopum, Archiepiſcopum, Patriarcham & Metropolitanum: ita apud illos Flaminum, Protoflaminum & Archiflaminum, differentiam fuiſſe, idonei teſtes ſunt. Sed de his ſatis. Iam nunc de Virginibus Veſtæ videamus.

CAP. VI.

De Virginibus Veſtæ.

VEſtalis cultus originem, quemadmodum pleraq; alia, prim⁹ Numa Pompilius Romam intulit, etſi ejus initia uſque adeo vetera ſint, ut ex Trojanis ad Albanos, Ænea duce, longe antea commigraverint: cujus rei meminit noſter Virgilius (*Æneid. lib.* 2.) his verſibus:

Sic ait, & manibus vittas Veſtamque potentem
Æternum adytis effert penetralibus ignem.

Deæ huic Veſtæ, quam terram eſſe, eandemque deorum matrem volebant, perpetuo vigil ignis conſecrari ſolebat. Eius obſervationi ac cultui pleræque virgi-

nes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

nes è primoribus patrum electæ, præfici; quarum negligentia, ſi forte ſanctus ignis fuiſſet extinctus, flagris à Pontifice Maximo, cædi jubebantur, ut à P. Licinio Craſſo Pont. Maximo, in eam, quæ negligentius ignem cuſtodierat, Valerius in libro factorum ac dictorū memorabilium (*lib.* 1. *Tit. de ſervat. rel. cap.* 8.) ſcriptum reliquit. Inceſti vero crimine damnatam, vivam ſuffodi inſtitutum eſt. Virginem Veſtalem, ut Labeo Antiſtius (*Apud Gell. lib.* 1.*cap*.12.) ſcripſit, minorem quam annos ſex, majorem quam annos decem natam, negaverunt, capi fas eſſe. Item, quæ non patrima ſit, nec matrima, neque lingua debili, ſéſuve aurium diminuta, aliave, qua corporis labe, inſignita ſit. Item, cujus parentes, alter, ambove ſervitutem ſervierunt, aut in negociis ſordidis diverſantur: eamve, cujus ſoror ad id ſacerdotium lecta ſit, excuſationē mereri, ajunt. Item, cujus pater Flamen, vel Augur, aut Quindecēvir ſacris faciundis, aut qui Septemuir epulonum, aut Salius eſt. Sponſę quoq; Pontificis, & Regis ſacrorum filiæ, vacatio, à Sacerdotio iſto, tribui ſolet. Neq; ejus legendam filiam, qui domicilium in Italia non haberet, conſtitutum eſt, ut Capito Atteius (*d. cap.* 12.) ſcriptum reliquit: & excuſandam ejus, qu

liberos

liberos tres non haberet. Item, Edicto prætoris Virginem Veſtalem, & Flamineam Dialem jurare, non cogi, ſæpe ſcriptum eſt. Verba prætoris hæc ſunt: *Virginem Veſtalem, & Flamineam Dialem*, ait prætor, *in omni mea juriſdictione jurare non cogam*. De eligéda autem virgine Veſtali, hæc Aul. Gellius (*d. cap.* 12.) ſcripta reliquit: Lege, inquit, Papia cautum eſt, ut arbitratu Pontificis Maximi viginti ex populo virgines legerentur, ſortitioque ex eo numero in concione fieret. Cæterum ea lex, inquit, vetuſtate, ut pleræque aliæ, exolevit, ſatiſque ei lectioni fieri cœptum, ſi quis honeſto loco natus PontificemMaximum adeat, offeratque ei ad ſacerdotium filiam, cujus, ſalvis duntaxat religionis obſervationibus, ratio haberi poſſit: gratiam enim Papiæ legis per ſenatum fieri ajunt. Hanc virginem à Pontifice Maximo capi, velut ab hoſtibus, moris fuit. Verba autem quibus tum Pontifex utitur, hæc ſunt: *Sacerdotem Veſtalem ſacra facere, quæ jus ſit, pro populo Rom. Quiritibus, uti optima lege fuit, ita te Amata capio.* Amatæ enim nomine appellari omnes conſueverunt, quod ea, quæ prima capta eſt à Numa Rege, eo fuiſſe nomine perhibeatur. Simulatque igitur capta, & in atrium Veſto deducta eſt, ilico

 ſine

ſine emancipatione, ac capitis diminu-
tione exit patriam poteſtatem,& jus te-
ſtamenti faciundi adipiſcitur. In com-
mentariis autem Labeonis, quos ſuper
duodecim Tabulas compoſuit.ita hac de
re ſcriptum reperitur: Virgo Veſtalis ne-
que hæres eſt cuiquam inteſtato, neque
inteſtatæ quiſquam: ſed bona ejus tum
redigi in publicum ajunt. Hæc de Virgi-
nibus Veſtæ: de Saliis videamus.

CAP. VII.

De Saliis, Martis Gradivi Sacerdotibus.

INter cętera ſacrorum genera, inſtitut
à Numa rege, à poſteris etiam in honc
re habita, id quidem in minoribus hau
fuit, quod Marti ſcilicet Gradivo vovi
Duodecim enim ad hoc viros legit, quc
à ſolenni ſaltatu, quo ſuis in ſacris ut
rentur, Salios appellavit. His alios duc
decim Tullus Hoſtilius mox adjecit, cur
Romanis in aciem cōtra Fidenates edu
ctis, Albani à Romanis per ſpeciem pr
ditionis, duce Metio, defecêre. Datur
autem his ſupra tunicam inſigne, ęneur
pectori tegumen, cœleſtiaque arma, qu
vocantur ancilia, portare, ac per urbe
canentes carmina cum tripudiis ſolén
que ſaltatu incedere; inſtitutumque,
in fir

in fine omnium carminũ ſuorum, Mamurium appellarent. Hunc Mamurium inclytum ea tempeſtate fabrum fuiſſe, & cum ancile cœlo lapſum eſſet. Numa Pompilio Quiritibuſque rem divinam agentibus; huic Mamurio negotium datum, complura huic ſimilia ancilia effingendi, tradunt. Quod quidem opus cum ille exquiſitiſſima abſolviſſet arte, obtinere utrum à ſe vellet poſtulare, artifici Numam obtuliſſe, nihil, quod ex eo peteret, non exhibiturũ, ſe artificem vero non pecuniam ſed gloriam pro mercede petiviſſe, quod ejus nomen à Saliis in finem quorumlibet carminum recitaretur; idque per multa tempora in ſacris & comitiis, ut ait Livius, (*lib. 2.*) obſervatum eſt. Eo autem hujus ordinis ſacerdotum numerum creviſſe, ut & ad collegium & collegii Saliorum Magiſtrum redactum fuerit. Sed hæc de Saliis: de Pontifice Maximo videamus.

CAP. VIII.

De Collegio Pontificum, deque Pontifice Maximo.

PONtifices, ut pleraque alia ſacerdotia, ab ipſo, Numa ortos, apud Livium ſatis conſtat: eoſdẽ diu, præterquam ex Patribus, creari non licuit. Fuerunt autem

ab initio hi,numero quatuor:poſtquam vero maximorum quorumcunque honorum partem plebs tribunitiis rogationibus obtinuit,ad ſacerdotia quoque ſacroſanctaſque Poteſtates,patere ſibi aditum voluit. Quatuor ergo alios crear ex plebe Pontifices placuit,M.Valerio & Q. Apuleio conſulibus. Omnibus unu præfectus fuerat, à Numa Pompilio : iſ que PontifexMaximus appellabatur.Hi habet penes ſe ſacra omnia exſcripta ex ſignataque, quibus hoſtiis , quibus die bus , ad quæ templa ſacra fieri debeant cujuſmodiq; divinis in rebus , unde ero gandæ pecuniæ ſumptus fieri oporteat curæ Pontifici eſt , cæteraque omnia ſa cra publica privataque ſcitis Pontificii ſubjecta ſunt.Cum vero de religione d que ſacris diſſenſio eſt , populus illur conſulere pergit.Perutile illud fore ratu eſt Pompilius ejus ſacerdotii auctor, n jus divinum negligendo , patrios ritu peregrinoſq; aſciſcendo, turbaretur,ne cœleſtes modo cæremonias docere , ſe juſta quoq; funebria placandoſque ma nes ejuſdem Pontificis eſt. Apud eu quoque tabula eſſe dicitur , in qua Sol & Lunæ defectus , quoties lumini cal go fit , & anni menſiumque , ac Faſt rum ratio perſpicitur. Pontifices , Varro ait , Q. Mutius Scevola à poſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

facere appellatos eſſe, dicere ſolebat: ſed ea denominatio àM.Varrone haud ſatis probari videtur. Nam à ponte & facio potius appellatos putat, eo quod ab his primum pons Sublicius factus, ac ſæpe reſtitutus eſſe perhibeatur. De Pontificibus hæc repperi, quæ ſcriberem: jam nunc de Fœcialibus aliquid videamus.

CAP. IX.

De Fœcialibus.

FOecialis ſacerdotii, nuſquam apud Romanos vetuſtiorem uſum fuiſſe, quam Tullo Hoſtilio Romæ regnante, repperi: quem tamen ut abHoſtilio creatum non affirmaverim, ita ne quidem negaverim à Numa Pompilio, omnium religioſiſſimo rege, creari potuiſſe. Vtcunque id tandem fuerit, de nomine prius, quam de M. Valerio Fœciali, regnãteTulloHoſtilio, apudLivium(*lib*.1.) mentio eſt. Fœcialis vero partes in eo verſabantur maxime,ut fidei publicę inter populos præeſſet, neque juſtum aliquod bellum fore cenſebatur,niſi id per Fœcialem fuiſſet indictum. Cum enim pugnare deſitum eſſet, fœdere fides pacis conſtituebatur,quæ fœdera aliquando fidera appellata eſſe ab Ennio, quod fidei faciundæ cauſa introducta ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

M.Varro teſtis eſt, Fœcialemq; ipſum à fide & faciendo dictum eſſe, idem exiſtimat. Formula vero feriendi per Fœcialem fœderis, hujuſcemodi eſt: qua nulla (ut Livio (*lib.* 1.) placet) vetuſtior eſſe memoratur. Fœcialis, inquit, regem Tullum ita rogavit: *Iubeſne, me Rex, cũ Patre patrato populi Albani fœdus ferire?* Iubente Rege, *ſagmina*, inquit, *te Rex poſco*. Rex ait, *pura tollito*. Fœcialis ex arce graminis herbam puram attulit: poſtea Regem ita rogavit: *Rex faciſne tu me regium nuncium Pop. Rom. Quiritium?* Rex reſpondit. *Quod ſine fraude mea Pop. Rom. Quiritium fiat, facio*. Fit ergo tunc fœdus, multiſque id verbis (quæ longo effata carmine non opere eſt referre) peragit, Legibus deinde recitatis: *Audi*, inquit, *Iupiter, audi Pater patrate Pop. Albani, audi popule Albane, ut illa palam prima, poſtrema, ex illis tabulis, cerave recitata ſunt, ſine dolo malo, utique ea hic hodie rectiſſime intellecta ſunt. Illis legibus Pom. Rom. prior non deficiet, ſi prior defexit, publico conſilio, dolo malo: tum illo die Iupiter ita Pom. Rom. ferito, ut ego hunc porcum hodie feriam: tantoque magis ferito, quanto magis potes polleſque*. Id ubi dixit, porcum ſaxo ſilice percutit. Eodem modo pars altera ſua carmina per ſuos Sacerdotes, ſuumque Dictatorem

em, peragit. Cum autem bellum per Fœciales indicunt, hoc more utuntur. Fœcialis haſtam ferratam, aut ſanguineam præuſtam, ad fines eorum, quibus bellũ indicit, defert, nec minus puberibus tribus præſentibus hæc adjicit: *Quod populi priſcorum Latinorum, homineſque priſci Latini, adverſus populum Rom. Quiritium fecerunt, deliquerunt, quod populo Romano bellum cum priſcis Latinis jus ſit eſſe, Senatuſque populi Rom. Quiritium cenſuit, conſenſit, conſcivit, ut bellum cum priſcis Latinis fieret, ob eam rem ego populuſque Rom. populo priſcorum Latinorum hominibuſque priſcis Latinis bellum indico, facioq;.* Id ubi dixit, haſtam in fines eorum emittit, ex quo bellum juſtum intelligitur. Hæc de Fœciali: nunc de Patre patrato congruo loco videamus.

CAP. X.

De Patre patrato.

PAtris patrati ſacerdotium, etſi apud Livium (*lib*. 1.) à Fœcialis haud differre videatur, aliquando etiam longe aliud fuiſſe appareat, tamẽ quod inter nomen hujus illiuſque, atque officium nonnihil intereſſe videatur, utique & de utroque ſeorſum ſcribere viſum eſt: utrum eſſet, his deſcriptis non certe officia immutaverim, ſed partes plures duntaxat

adſcripſerim. Patris patrati uſus eode
tempore, quo Fœcialis apud Rom. pr
diit: nam & in feriendis à Fœciali fœde
bus Patris patrati opera autoritasque e
igebatur. Ad patrandum enim, id e,
ſanciendum juramentum, ubi de fœd
ribus convenerat, admitti conſuevê
Creavit autem M. Valerius primus F
cialis Sp. Fuſium primum Patrem patr
tum, eo bello, quod Tullus Hoſtilius cu
priſcis Latinis geſſit, verbena caput c
pilloſque cingens. Alias præterea part
ablata, ſcilicet, ab hoſtibus repetendi l
tri patrato dedit Ancus Martius, eu
morem ab antiquiſſima Equicolaru
gente repetens. Ejus rei formula an-
quiſſima eſt hujuſcemodi: Legatus ide
que Pater patratus, ubi ad fines eoru
venit, unde res repetuntur, capite velo
(filum autem lanæ velamen eſt) *Au
Iupiter*, inquit, *audite fines* (cujuſcunc
gentis ſint, nominat) *audiat Fas: Ego ſ
publicus nuncius Pop. Rom. juſte pieq; le-
tus venio, verbiſque meis fides ſit*. Pera
deinde poſtulata: inde Iovẽ teſtem fa:
*Si ego injuſte impieq; illos homines, illa
res dedier Pop. Rom. mihique expoſco: t
tu patriæ compotem me nũquam ſinas e*.
Hęc cum fines ſupraſcendit, hęc quicu-
que ei primus vir obvius fuerit, hæc p-
tam ingrediens, hæc forũ ingreſſus p-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

cis verbis carminis cõcipiendiq; jurisjurandi mutatis peragit. Si non deduntur, quæ expoſcit, diebus tribus & triginta (tot enim ſolénes ſunt) peractis, bellum ita indicit: *Audi Iupiter, & tu Iuno, ac Quirine, diique omnes cæleſtes, voſq; terreſtres, voſque inferni audite. Ego vos teſtor*, (populum illum, quicunque eſt, nominat) *injuſtos eſſe, neque jus perſolvere. Sed de iſtis rebus in patria majores natu conſulemus quo pacto jus noſtrum adipiſcamur.* Cum his nuncius Romam ad conſulendum redit. Confeſtim Rex, Dictator, Conſul, ſive quivis alius ſenatum habuerit, his ferme verbis Patres conſulit: *Quarum rerum, litium, cauſarum, condixit Pater patratus Pop. Rom. Quiritium Patri patrato priſcorum Latinorum, omnibuſque priſcis Latinis, quas res nec dederunt nec fecerunt, nec ſolverunt; quas res dari, fieri ſolvi oportuit. Dic* (inquit ei, quem primum ſentẽtiam rogat) *quid cenſes?* Tum ille, *Puro pioque duello quærendas cenſeo: Itaque conſentio conſciſcoque.* Inde alii ordine rogantur. Quandoque pars major eorum, qui aderant, in eandem ſententiam ibant, bellum erat conſenſu fieri ſolitum, ut Fœcialis jactu haſtæ, ut dictum eſt, bellum indiceret. Sed de hoc ſatis multa: cum Rex Sacrorum paucis deſcribendus eſt.

CAP. XI.

De Rege Sacrorum.

REx ſacrorum,qui & idemRex ſacrifi culus dicitur,creari cœptus eſt L.Iu nio Bruto & M.Valerio primis conſuli bus. Ejus creandi occaſionem dedit quod cum nuper exactis regibus plera que ſacra à ſolis regibus obiri conſueta regum exactione vacare viderentur , id que moleſte admodum populus ferre utpote quod cultui divino regum exa ctione derogatum videretur , Sacerdo tem creari placuit,quem,quo nihilo mi nus eidem auctoritatis ineſſet,regio no mine decorarunt, Regem ſacrorum ap pellantes. Subjecerunt tamen Pontifi maximo,ne ſi nullius ditioni fuiſſet ſu poſitus , jam exacti reges , reducti eſ crederentur. Quæ vero huic partes in junctæ ſacerdotio eſſent , non repper De his ergo hactenus : jam de Gallorui ſacerdotio nonnulla videamus.

CAP. XII.

De Gallis , Sacerdotibus Matris Deûn

GAllos quidem Berecynthiæ , ſive i lam Deorum Matrem dicere mavi dedicavit antiquitas ; eamque ſuperſt tionem, ut pleraſque alias, Phrygia R mam traduxit : & eo quidem tempor

qu

uo hujuſcemodi carmen ex libris Si-yllinis relatum eſt.

Mater abeſt; matrem jubeo Romane re-
quiras.
Cum veniet, caſta eſt accipienda manu.

Hoc reſponſum cum diu torqueret Pa-res,(quæ enim mater eſſet,aut unde pe-enda,nõ ſatis reperire poterant) Pythii Apollinis oraculum conſultum misère: miſſi hujuſcemodi reſponſa retulerunt, *Divûm, Apollo inquit, arceſſite matrem, quam Idæo quidem jugo reperietis.* Miſſi ergo in Aſiam legati,datũ negotium,ut perquiſitum ac tandem compertum deę ſimulachrum Romam ducerent. Sed cum Attalus Rex Aſiæ,comperti à lega-tis ſimulacri trajectionem negaret, Ro-manis fruſtra jam abire parantibus,vo-cem ejuſdem,ut creditũ eſt,deæ auditam ferunt: *Ipſa*,inquit, *peti volui, Romam-que,quod deorum omnium domicilium eſt, deduci.* Quo miraculo exterritus Atta-lus, Romanis ilico ſimulacri tranſlatio-nem conceſſit.Mari ergo tranſvectaRo-mam, ut traditum eſt,dea: cum Tyberi navis ſimulacro onuſta vectaretur,om-ni genere hominum ex urbe prodeunte obviam cum carminibus ſacriſque , na-vem ſicco littori adhæſiſſe ferunt. Et cũ omnis multitudo,funibus injectis,ſum-mo conatu adniteretur,nulla demum vi avel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

avellere hærentem valuit. Erat autem i
turba matronarum Claudia Quincta Ve
ſtalis Virgo præſtantiſſimæ formæ, cuju
exquiſito habitu vultuque pleno illece
bris, violatæ ejus virginitatis publica ſu
ſpicio circumferebatur. Procubuit erg
puella ad pedes ſimulacri, oranſque ob
teſtanſque deam, ſic inquit: *Læſæ vi*
ginitatis me ream criminantur: tuo, de
teſtimonio, uti rem judices prout eſt, qu
ſo: ut ſi tuo damnata teſtimonio, dea, fu
rim, admiſſa, morte luam: ſin hac la
puram argueris, tum tu caſtiſſima,
ſtas manus proſequare, obſecro. Vbi ha
dixit, reſte, qua ligata erat navis, man
accepta, navis puellæ parum admodu
conantis tractum facile proſecuta eſ
Hoc pacto in urbem deductã Scipio N
ſica ſolus dignus, cujus manibus tang
retur reciperetúrque ſimulacrum, jud
catꝰ eſt. Datum ergo Scipioni negotiu
ut templum deæ magnifice ſtrueret,
ejus cultui Sacerdotes dedicaret; quos,
more deæ vetuſto, ſpadones eſſe oport
bat, non alio pacto ad id ſacerdotium
gendos. Cujus quidem inſtituti, hoc
cauſa fuiſſe commemorant, dilexiſſe C
belen hanc puerum quendam Phrygiu
dilectoque hanc conditionem adjeciſ
ne coitu polluta caſtitate admitteretu
puerum tamen nymphã Sangaritide

dep

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

leperiſſe: & cum apud eam ſub arbore, ei nymphæ dicata, una quieſcerent, noſte dormientes, deam arborem cum ipſa nympha trucidaviſſe, adoleſcentem metu fere exanimatum, in vicinum montem, cui nomen Dindyma eſt, confugiſſe, doloreque amentem, pudoreque admiſſi facinoris membrum, quo deliquerat, abſcidiſſe. Hac ratione facti dea memor per eiuſcemodi homines perpetuo ſibi miniſtrari voluit. Gallorũ vero nomen, à flumine Phrygiæ vetuſto, quod templo huius deæ vicinum eſt, tractum ferunt; cuius, ut perhibent, fluvialis undæ ea vis eſt, ut potantes inſanire compellantur. Sed de Gallis ſatis: ad Duûmviros ſacrorum veniamus.

CAP. XIII.

De Duûmviris Sacrorum.

DVûmviri ſacrorum, quantũ monumenta veterum legens conſequi valui, ſacris libris legendis, carminibuſque Sybillæ, fatiſque Pom Rom. interpretandis præerant, & Apollini ſacri, aliarumque cæremoniarum antiſtites erant. Et quoties prodigia aliqua, magnos aliquos rerum eventus auſpicantia, emerſiſſent, lectiſterniis ad pulvinaria deorũ factis, uti eorum minas averterẽt, & ſuppliciis ſacriſ-

ſacriſque placarent. Eorum etiam rit
ſupplicationes pro rebus proſpere geſt
decernebantur. Hujus ſacerdotii nullan
ante mentionem repperi, quã quo tem
pore ædes Caſtori, per filium Poſthum
ſecundi Dictatoris, qui tunc Duûmv
erat, dedicata eſt. Latino enim bello pa
ter ipſe Dictator voverat. Cæterum cum
multo tempore, duo ad hoc ipſum ſace
dotium viri creati eſſent, ac plebs de ſu
quoque corpore creare Conſules, cæte
roſque magiſtratus pergeret, neque ad i
ipſum ſatis virium eſſet, obtinuit tan
dem, ut qui Duûmviri in eam diem crea
ti fuiſſent, Decemviri crearentur: quin
que ex Patribus, totidem ex plebe alle
ctis. Quare ex Duûmviris Decemviri ap
pellari cœpti ſunt. De Duûmviris ha
habui: de Septemviris epulonum vi
deamus.

CAP. XIV.

De Septemviris Epulonum.

SEptemviratum epulonũ, quanquam
ut conjectari valeo, gen⁹ eſſe ſacerdo
tii autumem, quippe, quod apud A. Ge
lium (*lib.*1.*cap.*12.) cum de vacatione Ve
ſtalis ſacerdotii agit: Filiæ (inquit) Augu
ris, Flaminis, Quindecemviri ſacrorum
Septemviri epulonũ, ab hoc ſacerdoti
excu

excuſationem merentur: inter cætera enim ſacerdotia hoc ipſum ſubjunxit. Vtcunque id fuerit, quoniam nihil quicquam hac de re mediocris etiam fidei auctoritatiſq; repperi, quod huic ordini officium commiſſum eſſet, auſus aſſerere non fui. Plinius tamen cum eſſet orationem habiturus, cum quaſi propter futuros aſtãtes tumeret, dixit: (*lib.* II. *epiſt.* II) *Stabat modo Conſularis, modo Septemvir epulonum.* Id vero ſatis teneo memoria, Romæ in pyramide quadrata, marmore ſtructa, inciſa eſſe verba hujuſcemodi.

OPVS. ABSOLVTVM. DIEB. CXXX
EX. TESTAM. C. CORNELII. TR. PL.
VII. VIRI. EPVLONVM.

Sed quoniam de iis nihil amplius reperire potui, ad ſecundi Commentarioli initium veniamus.

ANDR. DOMINICI FLOCCI FLORENTINI,

De POTESTATIBVS ROMANORVM.

Liber Secundus,

PRAEFATIO.

De magiſtratibus in univerſum.

QVæ ad Sacerdotia divinaſque Po teſtates pertinentia, ſtudio cura que multorum monumenta ve terum legés, conſectari potui,ea potiſſi mum adſcripſi. Quod vero Sacerdotia divinas Poteſtates appellavi, haudqua quam ab humanitate videtur alienum eſſe: ut enim hi Magiſtratus, quibus hu manarum rerum facultas arbitriumq eſt, rite Poteſtates appellantur;ita ea Sa cerdotia, quibus divinarum rerum cu tus commendantur, divinas Poteſtate nominare non iniuria eſt. Licet auten quandoq; hoc in genere ſcriberem plu ra, vel ſtudiorum incuria, vel commen tariorum paucitate, aut, quod ita ſe re habet,ut ne quidẽ plura inveniri poſſen allegare non potui:uti primũ ergoCom mentariolum his paucis contentum fa cerem,viſum eſt.Si cui autem plura ide genus,aut longe peregrina legéti occu ran

profeſſò, hæc ipſa præſtare cõgruum videbatur eſſe; is pergratam mihi quidem illaturus rem, veniam dabit aut incuriæ neæ, aut penuriæ librorum: ei certe rei nagnam ejus culpę partem conceſſurus: Meum enim in hac ipſa lucubratione, præter aliquid orationis, rerum ferme nihil eſt. Ex his autem, quæ allegare potui, ſi cui aliqua fortaſſe non ſatis probabilia, vel à veritate diſſona videantur, is accuſet Livium, reprehendat Ovidium, Varronem, Ius civile, ac nonnullos alios, quibus ad hæc adminiculanda adiutoribus uſus ſum. Igitur de altera parte Cõmentarioli noſtri jam tempus eſt nobis, ut, quæ occurrunt, eadem ſubjiciamus. Et Regiam quippe poteſtatem cæteras omnes tempore anteiſſe Poteſtates, nemini dubium eſt, ab illaq;ipſa exordium factum eſſe nõnullis facile videri potuiſſe. Mihi vero longe alia mens eſt: eum ſcilicet Regẽ, quo in uno omnes omnium poteſtates conſiſterent, ſingulari quodam Poteſtatis titulo non eſſe decorandum, ſive comprehendendum, in animum inducenti. Nam ſi Princeps ſingulari Poteſtatis titulo eſſet, præter eam ſolam, quæ apud eum eſſet, ac ne illam ipſam poſſet, ſatis ſcio, mandare; alteram ſane non poſſet. Cæterum, cum omnis R.P. ſumma uni adnitatur Regi, omneſq;

que quæ ubique ſunt Poteſtates ex un
rege, veluti ex uberrimo quodam font
manent, quis ejus poteſtatis titulo, qu
de agere inſtitui, contineri Regem, v
Cæſarem, velut ſpeciei ſubeſſe genus, ex
ſtimet? Hoc etiam ipſum dubitandi g
nus me offendit, de Dictatore ſcribe
incipientem, nũ quidnam Poteſtatib
Dictatorem ipſum adſcribendum put
rem Magiſtratũ enim dici, qui ipſe M
ſter pop. Rom. dicitur, quo omnes, ut i
loquar, magiſtrantur Magiſtratus, à qu
nulla provocatio ſit, à quo uno omn
omniũ poteſtates Regis ſimilitudine e
ordium trahunt, nulla ratione conclu
poſſe videbatur. Sed, cũ eam poteſtate
ultra ſex menſes retineri poſſe, lege pr
hibitũ eſſet, haud pura ſuprema poteſt
quæ legis imperio ſubjiceretur, juſta r
tione, videri poterat: qua ratione, Dict
torem Poteſtatuum numero adſcrib
dũ eſſe, viſum eſt: Nam quæ auctore p
pulo Rom. collata, ac lege circumſcrip
eſſet poteſtas, eodẽ auctore abrogari p
ſe videbatur. Senatoriam vero digni
tem, quam poteſtatem, ſi ſingulos ſen
tores conſideremus; potius appellari
Sin vero, omnium ſenatorum conſiliu
circumſpiciamus, fortaſſis poteſtas o
nium poteſtatuum Regiæ, aut etiam I
peratoriæ, perſimilis apparere poſſi
Qui

Quippe quod & Reges omnes, & Dictatores, ac tandem etiam Cæſares, quam auctoritate Patrum, ſingula quæq; decernere, nihil ſibi exiſtimarint antiquius. Sin vero cum ſingulis ſenatoribus mandari poteſtas poſſit, neque quod ſenator, ſit, novæ gerendæ poteſtati impedimento eſt, ſingularem poteſtatem non eſſe, ſed dignitatem ſenatoriam, conſequens eſt. Cum vero Tribunitiam poteſtatem, cui ſenatoria decreta excutere jus poteſtatis fuit, animadvertimus: cur Senatum inter Poteſtates, aut, ut dixi, dignitates non habendum dicamus, non equidem intelligimus. Sed quoniam de Magiſtratibus agim⁹, aliiq; omniū Magiſtratuum majores, alii vero minores ſint; qui majores, quive minores eſſent, paucis animadvertendū eſt: qua in re meis verbis opus non eſt, dum Aulus Gellius (*lib.* 13. *cap.* 14) pleraque è M. Meſſalæ auguris libris nobis ſuppetat. cujus verba hæc ſunt: Patriciorum auſpicia in duas poteſtates diviſa ſunt; maxima ſunt conſulum, prætorum, cenſorum: neque tamen eorum omnium inter ſe eadem, aut ejuſdem poteſtatis ſunt; ideoque collegæ non ſunt cenſores conſulum, aut prætorum. Prætores collegæ conſulum ſunt: ideo neque conſules, aut prætores cenſoribus, neque cenſores conſulibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

aut prætoribus turbăt, aut retinent au
ſpicia, At cenſores inter ſe; rurſus præt
res conſuleſque inter ſe, & vitiant, & o
tinent auſpicia. Prætor etſi collega cōſ
lis eſt, neque prætorem, neque conſule
jure rogare poteſt; ut quidem nos à ſ
perioribus accepimus, aut ante hęc ter
pora obſeruatum eſt. Et ut in Comme
tario XIII. C. Tuditani patet: quia imp
rium min⁹ prætor, majus habet conſ
& à minore imperio maj⁹, à majore a
tem collega jure rogare non poteſt. N
his temporibus prętores prætore crea
te, veterum auctoritatem ſumus ſecu
neq; his auſpiciis in comitiis fuimus. C
ſores ęque non eodem rogătur auſpic
atq; conſules & prætores. Reliquoru
vero magiſtratuum minora ſunt auſ
cia: ideo illi majores, hi minores Ma
ſtratus appellătur. Majores centuria
inquit comitiis, minores curiatis ac t
butis fiunt. Ex omnibus his Meſſalæ v
bis, inquit, manifeſtũ fit, qui ſint min
res Magiſtratus, & quamobrem mino
appellentur. Sed & collegam eſſe præt
rem conſuli docet, quod etiam eode
auſpicio creantur. Majora autem auſ
cia dicũtur habere, quia eorum auſpi
magis rata ſũt, quam aliorum. Eunde
præterea Meſſalam eadem de re ita ſc
bere, idem ait A. Gellius. (*ibid.*) Cōſul
om

omnibus Magiſtratibus & comitiatum & concionem avocare poteſt: prætor & comitiatũ & concionem uſquequaque avocare poteſt, niſi à conſule, Minores Magiſtratus nuſquã, neque comitiatum, neque concionem avocare poſſunt. Ea re, qui eorũ primus vocat ad comitiatum, is recte agit: quoniam bifariam cũ populo agi non poteſt, nec avocare alius alii poteſt, ſi concionem habere volunt, uti ne cum populo agant, quamvis multi Magiſtratus ſimul concionem habere poſſint. Ex his verbis Meſſalæ, manifeſtum eſt, aliud eſſe cum populo agere, aliud concionem habere: Nam cum populo agere, eſt rogare quid populum, ut quid ſuffragiis ſuis aut jubeat, aut vetet. Concionem autem habere, eſt verba facere ad populum ſine ulla rogatione. His igitur de Magiſtratibus in univerſum viſis, jam de Senatoria dignitate, ſive illam poteſtatem appellare mavis, quoniam & auctoritate & vetuſtate ferme omnes alias excellit, primum videamus.

CAP. I.

De Senatoribus.

SEnatorum originem à Romulo inſtituiſſe, nemo ambigit. Quippe qui Vrbis parens ac conditor; quoniam novam civitatem viribus & robore juvenum aſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

fatim ab ſe munitam cerneret;haud m
noris momenti fore ratus eſt, ſi eam
conſilii ope fulciſſet: ex primoribus p
trum,qui tunc aderant,civibus,centu
numero, elegit, quos ab honore Patre
ob ætatem Senatores appellavit:ut apu
Lacedæmonios Senes appellari eos,q
ſummum quendam magiſtratum g
runt,Cicero ait. (*In Catone,ſive De Sen
ctute.*) Qui vero ex his primoribus ce
cum patrib⁹ geniti ſunt, Patricii nunc
pati ſunt. Hunc ordinem mox Tull
Hoſtilius explevit,Alba à ſe diruta,Alb
niſque in Vrbem inductis. Tum Iulio
Servilios, Quintos,Geganios,Curiatic
Clœlioſque in Senatores accepit. Exact
autem Regibus Brutus cõſul,exhauſtu
bonis viris ſenatum intuens,primores
queſtris ordinis adſcribi in ſenatores
peram dedit,illoſque Conſcriptos Patr
appellavit:ex quo tempore,patrum co
ſcriptorum appellatio locum habere i
ſtituit. Penes hos quidẽ, ſenatores, ſen
per totius Reip. ſumma enixa eſt: ut r
Reges quidem,Conſules,aut Dictatore
aut alius quiſpiam Magiſtratus , inco
ſulto Senatu quippiam moliretur:ade
ut cum Tarquinius Superbus pleraqu
præter Senatus auctoritatem decern
ret,tunc demum, amiſſo regio nomin
tyrannus appellaretur. Senatores ve
tripl

triplicis ordinis fuiſſe reperi, alii enim Patricii, alii Pedarii, nonnulli vero Conſcripti appellabantur. Patricii ſunt hi maxime, qui ex centum illis patribus, à Romulo lectis, geniti ſunt. Conſcripti vero ſenatores hi, qui regum, conſulum, cenſorumve decreto in ſenatum lecti ſunt. Pedarios autem ſenatores variis rationib⁹ appellatos invenio: alii enim, quod hi non haberent ſententiæ dictionem in ſenatu, ſed in aliorum ſententias pedibus irent, dictos Pedarios putant: alii, quod plerique, qui magiſtratus curules eſſent adepti, ſella curuli in ſenatū veherentur; qui vero pedibus iter facerent, Pedarii nominarentur. M. autem Varro, (*Apud Gellium lib.* 3. *cap.* 18.) equites quoſdam eſſe ait, quibus, amplioribus magiſtratibus functis, nondum tamen à cēſoribus in ſenatores lectis, non eſſet jus dicendæ in ſenatu ſententiæ, cum tamne in ſenatū venire liceret; Sed quas ſentētias principes dixerant, in eas diſcedebant. De ordine vero ac ratione cōſulendi ſenatus, quæ uſquam reperi, ea potiſſimum adjiciam. Aliquādo eum primo rogare mors fuit, qui princeps in Senatu à Cenſoribus poſitus fuerat, nonnunquám vero, ut hi prius rogarentur, qui Conſules deſignati eſſent, inſtitutum eſt. Cicero autem in eo libro, quem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

inſcripſit Catonem majorem, ſive De Se-
nectute, tantum aliquando ſenectuti ho-
noris tributum ſcribit, quod ut quiſque
natu grandior eſſet, ita prior in Senatu
ſententiam rogaretur. Vſu tandem in-
troductum eſſe dicitur, ut quem Conſul
ipſe rogaſſet, is prior ex ſententia verba
faceret: alium tamen, quam conſularem
virum, rogari fas fuiſſe, negant. Ex qua
tamen conſuetudine C. Iulius Cæſar, in
eo conſulatu quem geſſit cum M. Bibu-
lo, hos duntaxat viros extra ordinem ro-
gaſſe dicitur, M. Craſſum, Cn. Pompe-
jum, & M. Catonem: Poſt M. Craſſum,
Cn. Pompejum, ubi filiam ſibi in matri-
monio collocavit, rogare primum cœ-
pit. Cum vero M. Catonem rogaret, at-
que id, de quo conſulebatur, è Repub.
minus fore duceret, longioreque proin-
de oratione uteretur, qua omne ferme
tempus, quod eſt habendo ſenatui, tere-
ret: Cæſar viatorem vocavit Marcum-
que Catonem, quoniam finem non face-
ret, prehendi loquentem, & in carcerem
trahi juſſit. Catonem, cum imperio pa-
reret, ſenatus conſurrexit, & ad carce-
rem proſequebantur. Cujus rei quaſi
invidia motus Cæſar deſtitit, atq; emit-
ti Catonem juſſit. De modo autem ha-
bendi ſenatus, M. Varro, rogatu Pom-
peii, librum edidit, cum ille primum Cō-
ſul

ſul cum M. Craſſo fuiſſet deſignatus. Creditur, quia foris militia ad eam ætatem occupatus, vellet civilis conſuetudinis, cujus expers erat, fieri peritior. Sed eum librũ in ipſa Varronis ætate periiſſe, idem ipſe in epiſtola ad Oppianum ſcribit. Qua in epiſtola multa ſcribere Varroné id gen9, A. Gellius in commentariis Noctium Atticarum refert, (*lib.* 14. *cap.* 7.) primumque ille ſcriptum fuiſſe, per quas perſonas haberi ſenatũ liceret, nominat Dictatoré, Conſules, Prætores. Tr. Pl. Interregem, Præfectum Vrbi: neque ullis aliis jus fuiſſe ſenatum frequentem fieri jubere, aſſerit. Addit deinde extraordinario jure Tribunos militares, qui pro Conſulibus eſſent. Itẽ Decemviros, quibus imperium conſulare tũ eſſet. Item TriumvirosReip. cõſtituendæ cauſa creatos, conſulendi ſenatum jus habuiſſe. De Præfecto autem urbi Latinarum, utrum ſenatum habere liceret, non ſatis convenire ait: qui licere negant, quod ne ille quidem ſenator ſit, proinde jus dicendæ in ſenatu ſententiæ non habeat, in rationem adducunt, ea quod ætate, quæ nondum ſenatoria ſit, fiat. M. autem Varro, & Atteius Capito, jus eſſe Præfecto urbi ſenatus habendi ajunt. (*apud Gellium lib.* 14. *cap.* 7. & 8. quandoquidem & Tr. Pl. quanquã non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

eſſent ſenatores, ante Atinium plebiſ
tum jus Senatus habẽdi eſſet. Scripſer
etiam de interceſſionibus, illis videlic
jus intercedẽdi fuiſſe, qui vel ea poteſt
te, vel majori eſſent, iis, qui ſenatuſcõſu
tum, aut plebiſcitum, vel aliud decretu
rogarent. De loco habendi ſenatus, a
ſenatuſconſulti rogandi, niſi in locis p
augures conſtitutis, quæ templa appe
labantur, haberi, rogarive potuiſſe n
gabat. Vnde & curia Hoſtilia, & Pon
peia, & poſt Iulia, cum profana ea lo
fuiſſent, templa per augures ſunt conſt
tuta, ut in iis ſenatuſconſulta more m
jorum juſta fieri poſſent. De tempo
vero habendi ſenatus, ita diſſeruit. A
te exortum, inquit, ſolem, aut poſt ej
occaſum, ſenatuſconſultum irritum e
ſe. Opus etiam cenſorũ fuiſſe, per qu
& quo tempore factum eſſet ſenatuſc
ſultum animadvertere. De ætate aute
ſenatoria, etiam adoleſcentibus ſenat
rum ſenatum aliquando ingredi licuiſſ
veterum monumenta legentibus, app
ret. Quo minus vero tandem in ſenat
illi ætati venire liceret, Papirii prætext
ti factum in cauſa fuit, ut Valerius M
ximus in libro Factorum ac Dictorur
memorabilium ſcriptum reliquit. Tun
igitur conſtitutum, ne cui paucioribu
XXV. annis nato ſenatum ingredi licere
u

ut apud Plutarchum in vita Magni Pompeii. Item apud jus Civile Romanorum, quo nos etiam hoc tempore utimur, facile conſpicari licet. Qui vero ſenatum habiturus eſſet, auſpicari primo; atque immolare hoſtiam debere, idem Varro (*Apud Gell. de cap.7.*) cenſebat. Docuit etiam de divinis rebus, prius quam de humanis, ad ſenatum eſſe referendum. Item Senatuſconſulta duobus modis fieri, aut per diſceſſionem, ſi conſentiretur; aut, ſi res ardua eſſet, per ſingulorũ ſententiam. De pignore quoq; faciendo, de multa irroganda ſenatori, qui, quo tempore in ſenatũ venire debuit, non interfuerit. Quantum vero ad ſenatorum familiam pertinet, ſenatoriarum perſonarũ appellatione, etiam uxores contineri decretum eſt. Adoptivos autẽ filios, etſi ante, quam patres in ſenatũ eſſent ducti, ſeſe in adoptionem dediſſent, ſenatorios eſſe placuit. Si quis autem ex Patriciorũ ordine, plebeio homini ſe in arrogationem dederit, Patricium tamen manere, Iure (*L. ſenatoris filium. D. de ſenat.*) cautum eſt: quã legem ea tempeſtate nullam fuiſſe arbitror, cum P. Clodius, vir patricius, quo tribunitia poteſtate fũgeretur, qua adverſũ Ciceronẽ factioſe uteretur, plebeio homini ſe adoptandũ tradidit. Cõtra ſenatorũ filiæ, niſi quæ ſenatoriis homi-

hominibus nuptui traditæ ſunt, clariſſi-
marum fœminarum nomine non con-
tinentur. Senatoris vero filium à patre
emancipatũ, etſi filii nomen Iure Civ.
amittit, ſenatoriam tamen retinere di-
gnitatem creditur. Poſthumi autem
quamvis poſt patris mortem naſcuntur,
ſenatorii tamen homines appellantur:
eum vero, qui poſtquam pater ſenatu
motus eſt, concipitur & naſcitur, non
eſſe ſenatoris filium, Proculus & Pegaſus
opinantur. Si quis vero ante conceptus
fuerit, quam ejus pater ſenatu movere-
tur, non nocebit filio caſus patris, quo-
minus, ſenatoris filius eſſe cenſeatur; ſ
ſi pater, antequam conciperet filium, ſe-
natoriam dignitatẽ amiſerit, ac deinde
deceſſerit, filii autem in aui ſenatoris po-
teſtatem reciderint, etſi non quaſi ſena-
tore patre nati videantur, ſenatorii ta-
men cenſebuntur. Mulieres autem ſena-
toribus primo, deinde inferioris ſortis
hominibus matrimonio collocatæ, cla-
riſſimarum fœminarum ordinis non
ſunt. Itaque impetrare pleræque à Prin-
cipibus ſolent, ut nuptæ iterum inferio-
ribus viris, in ſenatoria nihilominus ma-
neant dignitate: ut dicitur divum Anto-
ninum Auguſtum Iuliæ Mammeæ con-
ſobrinæ ſuæ indulſiſſe. Senatores vero
ſenatorio ordine amotos, quãvis capi-
na

non minuantur,& civitatem retineant, judicare tamen, ac teſtimonium dicere, prohibet lex Iulia repetundarum. De Senatoribus hactenus: dehinc de Tribunis Celerum pauca ſubjiciam.

CAP. II.

De Tribunis Celerum.

TRibunos Celerum primus Romulus creaſſe fertur, cum tres equitum cẽturias, quarum opera in omni Reipubl. diſcrimine uteretur, deſcripſit. Eas centurias, Ramnenſium, Tatienſium, Lucerum appellavit: Ramnenſium à Romulo; Tatienſium à Tito Tatio Sabino; Lucerũ vero denominatio, ut Livio (*lib.*1.) placet, incerta eſt. Quod autem ternos his præfecit viros, quos ex tribus delegit tribub9, Tribunos nominavit. Fuiſſe autem equites numero trecentos ajunt, eo quod ex ſingulis curiis, quæ triginta tãtum erant, decem aſciverit. Quod vero celeriter accurrere eos voluit, ſi quando Reſpubl. illorum opera indigeret, appellari Celeres voluit. Sunt etiam qui à Celere quodam, qui primus iis ordinibus à Romulo præfectus fuerit, Remi interfectore, hoc nomen inditũ eſſe opinentur: ut Ovidius in libro Faſt. (4.) ſignificare intelligitur. Satis ergo de Tribunis Celerũ dictum ſit: de Quæſtoribus videamus.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. III.

De Quæſtoribus.

QVæſtoribus creandis origo vetuſ-
ſima eſt, & ante omnes pæne Ma-
ſtratus inſtituit. Gracchanus autẽ q-
piam, cujus ſupra memini, in eo lib,
quem De Poteſtatibus ſcripſit, ipſum
iam Romulũ & Numam duos habu
quæſtores, quos non ſua voce, ſed popi
ſuffragio creatos, ſcriptũ reliquit. Ca-
rum, ut Romulum quæſtores habui,
non uſquequaq; notum eſt: ita, Tull
Hoſtilium regẽ quæſtores habuiſſe, c-
ſtare inquit. Quod vero publicæ quæ-
dæ pecuniæ propoſiti eſſent, appella s
Quæſtores ajunt. Quæſtorum vero, p-
tim ærarii & urbanæ pecuniæ curan-
gere; provincias partim exigendis ve-
galibus ſortiri; plerique (ut ille Gracc-
nus dixit) epiſtolis in ſenatu legẽdis -
cupari, iique nuncupari Candidati Pr-
cipis ſolebãt. Nonnunquam autem m-
leficia conquirere. Quæſtoribus nego
traditum eſt; ex quorum exercẽdis q-
ſtionibus, Quæſtores dictos fuiſſe, I.
Varro (*Apud Gell. lib.* 13. *cap.* 13.) opini
videtur. Quæſtores, ut fere omnes ri-
quos Magiſtratus, tam plebeios, qu
patricios, promiſcue creari obtinuit: e
poteſtas, quoniam minoribus adſcri-

ur, neque prehenſionem, neq; vocatio-
em habet: & quemadmodum privati,
 jus ad Prætorem vocari ſolent. Eadem
erendorum honorum, dicendæque in
enatu ſententiæ, initium fuiſſe perhibe-
ur. (*Sequentia de Quæſtoribus parricidii,
on ſunt in manuſcripto Exemplari.*) Et-
am quia de capite civis Romani, injuſſu
opuli, non erat permiſſum Conſulibus
us dicere; propterea Quæſtores conſti-
uebantur à populo, qui capitalibus
ræeſſent rebus. Ii appellabantur Quæ-
ſtores parricidii, quorum & meminit
ex XII. Tabularum. Hæc de Quæſtori-
bus: jam de Interregis officio videamus.

CAP. IV.

De Intreregia Poteſtate.

ROmulo ergo humanis jã rebus ſub-
ducto, fluctuantibuſque Patrum ani-
mis, quo pacto Rempubl. procurarent,
quem in demortui Regis locum ſuffectu-
ri, aut quo tandé pacto eſſent, ne nova
multitudo ſine Rege ac duce vagaretur,
ac vicinorum tandem irritatis animis,
urbem, rectore vacuam, vis aliqua exter-
na adoriretur; difficultati rerum con-
ſulere rati, centum Patres decem decu-
riis factis, ſingulos ex ſingulis legunt, qui
ſummæ rerũ præeſſent. Ex iis, unum, qui
cum

cum inſignibus imperii & faſcibus eſſet, decernunt. Quinque dierum ſpatio finiretur imperium: eoq; pacto viciſſim inter ſe ſortiebãtur, dum orbe exacto annus exigeretur. Sed hujus imperii quoniam pertæſum videretur, ac plebs pro uno Rege cétum ſortitum eſſe quereretur, audirentque ea moveri Patres qui vel inviti imperium poſituri videbãtur. Eſſe id per ſpeciem beneficii ultro ferendũ rati, ſummam poteſtatem populo permittunt; ſtatuunt, ne plus juris ac poteſtatis futuro Regi permitterent, quam apud ſe retinerent: ſimul decernunt, quem populus ipſe Regem juſſiſſet ita demum ratum haberetur, ſi Patres auctores extitiſſent, Tũ Interrex concione advocata: *Quod bonum fauſtum felixque ſit*, inquit, *Quirites, Regem create: dignum, qui ſecundus à Romulo numeretur, creaveritis, Patres auctores fient*: Atque ea conditione Regem creabant. Apud quem ergo ſumma rerum erat, dum regia poteſtas vacans erat, Interrex appellabatur. Apud minores vero Romanorum. cum Reipubl. cauſa abeſſent Conſules, neque habendis comitiis intereſſe poſſent, ſive vitio Conſules creati eſſent, ſi Dictatorem comitiorũ cauſa dici non placuiſſet, res ad Interregem deducebatur, ac per Interegem conſularia comi-

tia habebantur. His ergo de Interrege dictis: de Duûmviris Capitalibus videamus.

CAP. V.

De Duûmviris Capitalibus.

SI Duûmviratus Capitalis repetere originem voluerimus, ab uſq; Tullii Hoſtilii Regis temporibus erit repetenda. Is enim bellum cum Albanis geſturus, copioſam è caſtris aciem eduxerat. Tum Metius Suffetius, Albanorum Dux, Regem Romanũ ad colloquium vocavit; ubi in conſpectũ venerunt, diu de conditionibus pacis inter eos agitatum eſt. Hanc tandem pactioné inierunt: Erant in exercitu Albano trigemini fratres, qui Curiatii appellabantur, ut hi cum trigeminis Horatiis Romanis ferro decernerent, utrius exercitus victores eſſent, is populus alteri cũ bona pace imperitaret. Armati ergo, hinc Horatii, illinc Curiatii, in campum prodeunt; diu vario Marte pugnat. ad extremum tres Curiatii, atq; ii quidem omnes ſaucii, duos ex Horatiis obtruncant, tertio integro relicto. Iuvenis ergo integer corporis animique viribus, ne ſi ſtando triplices tutari ictus non poſſet, ambire campum inſtituit. Ex Curiatiis qui validior erat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

metu exanimatum fugere ratus, pro-
qui illum, ægre licet, pergit. Horatius,
ubi alterum longe ab aliis eſſe cernit, Cu-
riatium aggreditur, parumque validum
facile obtruncat. Accurrentem fratri fe-
re auxilium, primo illo etiam infirmio-
rem, & vix ſuſtinẽtem arma, facilius ce-
cidit, Tertium gravi vulnere, metu item
graviore, minore negotio confodit. I-
veni igitur Horatio, omnium conſenſu,
glorioſiſſimus triumphus decernitur.
Triumphanti ergo, cum omne genus
hominum, tum Horatia ſoror, venit ob-
viam. Hęc Horatia alteri ex Curiatiis ſor-
te deſponſa fuerat; quę ubi conſpexit oc-
ciſi nuper à fratre viri pendentes abla-
ſta exuvias, lamentis & fœmineo ejulatu
complebat omnia: cujus rei indignatio-
ne perculſus Horatius, ratus publicam
lætitiam turbaſſe, gladio per pectus ſo-
roris acto, ſororem interfecit. Trium-
pho ergo acto, Horatius ad Regem tra-
hitur, in carcerem conjicitur: ergo om-
nium ſentẽtia Horatium capite damna-
bat; ſed recens tam inſignis facti memo-
ria permultum favoris à Rege ipſo po-
tiſſimum ſibi vindicabat. Dilationem er-
go judicii Rex quæritans, tum primum
Duûmviros creat, quæſtionem Horatii
ab ſe ad illos rejicit. Quid plura? Duum-
viri plectendum capite Horatium pro-
nun-

nunciant: ſed Horatius ab ea ſententia populum appellat. Res ad populi judicium rejicitur. Tum ergo ſenis, orbique trium liberorum parentis lachrymis & pro concione orationibus, actam inſignis actę rei memoriam, reum juvenem populus abſolvit. Tum ergo Duûmviris Capitalibus initium eſſe cœpit: unius tandem collegæ augmento Triumviri facti ſunt. Quod vero capitalibus quæſtionibus præeſſent, & carceris reorum capitalium cuſtodiam agerent, Capitales appellati ſunt: cujus etiam Magiſtratus in damnatione M. Manlii Capitolini opera uſum Pop. Rom. Livius (*lib. 6.*) meminit. Eorundum interventu triumvirorum in eos, qui cum L. Catilina in Rempub. conjuraverant, animadverſum eſt: ut meminit Salluſtius (*In bello Catil.*) Sed de his ſatis multa: de Præfecto Vrbi jam videndum eſt.

CAP. VI.

De Præfecto Vrbi.

DE Præfecto Vrbi nuſquã antea quicquam repperi, quam de Sp. Lucretii, patris Lucretiæ, præfectura: nõ tamen alios Reges, præter Tarquinium Superbũ, Præfectos Vrbi creare potuiſſe, negaverim. Quo ſeſe res vertat, cũ Regibus pro-

 ficiſci

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ficiſci opus foret, penes Præfectum Vr
ſumma rerũ relinquebatur. Vbi autem
imperium propagatum eſt, totius Itali
juriſdictio ad Præfectum Vrbi delata e
Omnia enim crimina, quæ per totã It
liam admittebãtur, ut epiſtola D. Seve
adFabium Cilonem cautũ eſt, Præfect
raVrbis ſibi vendicat. In initio vero ej
epiſtolæ, ita ſcriptum eſſe perhibetur. C
Vrbem noſtram fidei tuæ commiſe
mus, &c. Quicquid igitur intra Vrbe
admittitur, ad Præfectum Vrbi videt
pertinere. Sed & ſi quid intra cente
mum lapidem admiſſum fuerit, Præfe
Vrbis notio erit. Si ultra centeſimum l
pidem admiſſum fuerit, Vrbis Præfe
notio non erit. Audiet ſervos, qui ad ſ
tuas confugerint, aut qui de domi
conquerantur, quod de ſuo peculio e-
pti, non manumittantur. Audiet patr-
nos egentes, & qui ſe ægros eſſe dicu,
deſiderentque ſibi à libertis ſuffragiu
impendi. Relegandi etiam deportan-
que in inſulam, poteſtatem Pręfectus h-
juſmodi obtinet. Si quis autem ſervu
ſuum in uxorem ſuam adulterium c-
miſiſſe aſſerat, apud Præfectum Vrb-
rit audiendus. Neque eſt alienum ab
poteſtate, ut coram ipſo interdicta, qu
vi aut clam exerceantur. Solent item d
Præfectum Vrbi tutores curatoreſq; -
mit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

mitti, qui male in tutela curave verſati fuerint, quique graviore animadverſione,quam ut ſuſpectorum crimen incurrant, indigent, ſeu quos probari poſſit, datis munerib⁹ tutelã occupaſſe, ſeu accepta mercede operam dediſſe, quo minus idoneus tutor alicui aſſignaretur, vel conſulto circa edendũ patrimonium ipſius,quantitatem minuiſſe,ſive evidẽti fraude pupilli bona alienaſſe. Id quoque injunctum eſt huicMagiſtratui à divo Severo, ut mancipia tueatur, ne proſtituantur. Curare præterea Præfectus Vrbi debet, ut nummularii probe ſe gerant, circa ſuæ profeſſionis negotia obeunda, temperentque ab iis, quæ leges non admittunt. Si autem patronus contemni ſe à ſuo liberto docuerit,aut contumelioſum ſibi libertum queratur;ſive ſe convicium ab eo paſſum, liberoſve ſuos, vel uxorem, aut quid huic ſimile, objectũ fuerit, PræfectusVrbi adiri ſolet, & pro modo querelę corrigere eum,aut comminari,aut fuſtib⁹ caſtigare, aut ulterius procedere in pœnam ſolet. Quod ſi delatum ſe à liberto, aut contra ſe cũ inimicis cõſpiraſſe doceat, etiam metalli pœnam in eum Præfectus conſtituet. Cura etiam rei macellariæ omnis, juſto ut pretio veneat, ad officium Præfecti pertinet, & ideo forum boarium, ſua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

rium, piſcarium, & olitorium ad ej-
dem Præfecti curam pertinet. Ad tue-
dam quoque popularium quietem, c-
poſitos ſtationarios milites habere c-
bet, curareq;, ut ſibi, quid ubique agit-,
per delatores renuncietur. Poteſt eti-
Vrbi interdicere, negotiationi, profeſſ-
nibus, advocationibus, & foro, ad te-
pus, & in perpetuum. Sed cum mu-
tempore Præfectus Vrbi creatus fue-,
demum illius ditione deleta, & ad p-
torem tranſlata, Latinarum feriar-
duntaxat cauſa creari cœptus eſt. Et c-
cæterorum omnium Magiſtratuum -
ra quieſcerent, ſoli Præfecto Vrbi Lati-
rum cognitio relinquebatur. Hoc i-
ſum eſt, ut de Præfecto Vrbi Latinar-
ſubjicerem: ne quis alteram Magiſtra-s
ſpeciem eſſe arbitraretur. Pleraque, q-
ad Præfecti ditionem pertinere videb-
tur, de induſtria omiſi: nam tempus i-
ſum eſt, ut de Conſulibus agerem.

CAP. VII.

De Conſulibus.

Conſularem poteſtatẽ Regiæ pote-
tis exemplo accerſitã fuiſſe, vetu-
tis monumenta declarant. Exactis er-
Regibus, duo viri creati ſunt, qui-s
præter quam quod annuum imperi-
dat-

datum eſt; nihil aliud immutatum eſt. Itaque lictores, & trabeam, cæteraque Regum inſignia retinuere. Quod autẽ conſulere Reipubl. deberent, Conſules appellavere. Injunctumque, ut omnium quæ è Republica fore arbitrarentur, diligenter curam agerent. Primi Conſules poſt exactos Reges fuere L. Iunius Brutus & L. Tarquinius Collatinus. Brutus cum collega egit, ut penes alterum duntaxat faſces forent; ne, ſi penes utrumque populus conſpexiſſent, duplicatum terrorem ex uno ad duos Reges quereretur. Duodecim erant numero lictores, qui cum faſcibus cuique conſulum ſecures præferebant. Quem numerum lictorum elegiſſe Romulum ferunt, eo quod duodecim vultures in Aventino monte, cum auguriis cum fratre contenderet, inſpexit. Nonnullis autem atque idoneis auctoribus, hæc, ut pleraque alia, ſcilicet apparitores, ſellam curulem, togam & prætextam ab Ethruſcis finitimis populis aſciviſſe, veriſimilius videtur. Ethruſchos, ſcilicet, cum duodecim populis conſtarent, Rege communiter creato, ſingulos unum lictorem Regi exhibuiſſe. Lictores autem à ligando dictos exiſtimant, quod quem conſules prehendi ligarique juſſiſſent, præſto ad parendum eſſent, & venientes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Conſulibus obviam, de equo deſcende-
juberent. Iunio autem Bruto, altero
primis Conſulibus, in bello extincto,
ſolus P. Valerius in Conſulatu remanſi-
ſet: (hic enim in Tarquinii Collatini l-
cum ſuffectus erat, quod ille ob inviſu-
Tarquiniorum genus, ſe cōſulatu abd-
care compulſus eſſet) ut ſunt mutabil-
vulgi animi, in ipſum nō invidia mod-
ſed ſuſpicio etiam cum atroci crimi-
oborta eſt: Et cum conſul advocata co-
cione ſe expurgaſſet, auctor eſſe inſtit-
ferendæ legis, ut adverſus omnes Ma-
ſtrat⁹ eſſet provocatio. Tum igitur Co-
ſularis auctoritas Regia poteſtate lon-
inferior eſſe cœpit, ac libertatis jacta -
mina mirum in modum coaluiſſe vi-
Conſules, niſi ex patribus creari, qu-
apud alios auſpicia non eſſent, religio-
fore creditum aliquando eſt. Profliga-
tandem Gallico bello (eo ſcilicet, quo
Manlius torque hoſti Gallo, quem ſing-
lari certamine occiderat, detracto, To-
quati cognomen ſibi poſteriſq; ſuis cl-
riſſimum dedit) aſſiduis tribunitiis ſed-
tionibus victi, alterũ ex plebe Conſule-
creandum conceſſere. Primus autem
plebe conſul L. Sequacius creatus eſt:
cum antea Tribunos militum, qui p-
Conſulibus eſſent, ex ſuo quoq; ordi-
creari plebs obtinuiſſet, ſæpenume-

cre-

creationi tribunorum conſularis poteſtatis intermiſſio occurrit; adeo, ut duobus aliquando, nonnunquam pluribus, ſæpe etiam paucioribus annis Conſulare imperium vacaverit. De conſtitutione vero Conſularis poteſtatis, illud vulgo compertum eſt, habitis videlicet per cõſules, ſive alterum duorum, ſive per Interregem, aut Dictatorem, comitiis. (quę tribuum centuriarumque conventu ac ſuffragiis conſtant) & in campum Martium accitis, qui conſulatum petituri ſunt, in campum deſcendunt, atque eo, quod tunc candidis veſtib⁹ induti ſunt, Candidati vocantur. In quem igitur populi ſuffragia, cõſularibus habitis comitiis, auſpiciiſque rite peractis, concurrebatur is erat Conſul deſignatus. Sed quoniam de comitiis habuimus mentionẽ, non incongruum eſt, hic nõnihil ex iis, quæ ad nos uſq; pervenerunt, adſcribere. Comitiorum enim alia Calata, alia Tributa nũcupantur. Calata vero dicta ſunt, eo quod calari, id eſt, vocari per lictorem ſolebant: Ea vero in Centuriata & Curiata dividuntur. Curiata ex curiis, quæ triginta numero erant, & omne genus civium continebant, per lictorem curiatim vocabantur. Centuriata vero per cornicinem ex cenſu & ætate accerſebantur. Tributa vero ex omnibus re-

gionibus Vrbis ac tribunus (ut reor) n-cupata conſtabant. Centuriata autem intra pomerium fieri nefas erat, quia exercitum (ut ferunt) extra Vrbem imperari oporteat, intra Vrbem imperari jus non ſit. Propterea Centuriata in campo Martio haberi, quod exercitum imperari præſidii cauſa ſolitum ſit. Illud præterea neceſſarium, Conſulatum petentibus, ut per ſeipſos comitiis intereſſent, per alios petēdi facultas nullo pacto concernebatur. Quod etiam præſcribentes cæteris Magiſtratibus, obſervatum animadvertere eſt. Eam præterea poteſtatem, qua de agimus, & filii familias, ac ſui juris conſtituti conſequuntur, ſed et ipſos apud ſe ſua auctoritate emancipandi facultas eſt. Tandem etiam inſtitutum, ut qui Conſules facerent, ipſo jure abſque emancipatione à patriæ poteſtatis vinculo liberarentur. Sed de Conſulibus ſatis: jam de ſumma Dictatoris poteſtate, quæ colligere potui, deinceps adjiciam.

CAP. VIII.

De Dictatore.

DIctatorem Albanos prius quam Romanos habuiſſe, quippe qui Metium Suffetium habuerunt, teſtis eſt T. Livius,

vius. (*lib.* 2.) Apud Romanos vero primus Dictator factus eſt T. Largius, primum Cõſul; quo anno,quibuſve conſulibus,non ſatis conſtat. Illud vero liquet, Latino Sabinoq; bello impendente, ſexagintave populis in Romanos conjuratis,concitante Octavio Mamilio Tuſculo, Tarquinii Superbi genero, quem tum penes exulabat,Dictatorem Romæ creari inſtituiſſe. Ea ſumma quidem apud Romanos poteſtas fuit: à qua nec provocandi jus fuiſſe, & animadverſionem in capite cujuſcunque civis Romani, totiuſque Reipubl. ſummam ditionem penes ipſum habuiſſe, veterũ ſcripta teſtãtur. Lictores & univerſaRegum inſignia Dictatori attribuere. Quod autem ſummũ ei in populum jus, ſummaque poteſtas fuit, Magiſter populi cognominatus eſt: ex quo factum, ut qui poteſtatem aliquam de publico haberet, utpote illam quæ è ſuprema Dictaturæ poteſtate ortum duceret, Magiſtratus, velut à candido candidatus, appellaretur. Dictator haud alio pacto creari cõſuevit, quam cum vis aliqua major de improviſo oborta, ingentem urbi cladem minitari videretur. Prius non niſi ex Patribus,velut pleraque alia,Dictatorem legi fas fuit:tandem,ut cætera quoque, idipſum immutatũ eſt. Bello enim,

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

quod Pop.Rom. cum Tarquinienſibus, Faliciſque geſſit, primus de plebe Dictator creatus eſt C.Martius Rutilus,qui & ipſe Magiſtrum equitum etiam de plebe hominem C. Plancium dixit.Hunc Magiſtratum, quoniam quam ampliſſimus eſſet, non niſi ſex menſibus retinere licuit, quod vero futuros dictare Magiſtratus ſolitus ſit,appellatum eſſe Dictatorem, M. Varro ait. Hujus etiam prætextu Magiſtratus, L.Sylla, ac deinde Julius CæſarRempubl.oppreſſere,tyrannidis inviſum atque infame nomen evitare cupientes. De Dictatore ergo, quantum per veterum diſquiſitionem licet, circumſcripto: de Magiſtro equitum animadvertamus.

CAP. IX.

De Magiſtro equitum.

QVales TribuniCelerum apud Reges, tales ferme apudDictatoresMagiſtri equitum fuere:& utDictatori ſummum jus in populum fuit,ita in omnes milites & accenſos, Magiſtro equitum fuiſſe, traditum eſt. Primus Magiſter equitum Sp.Caſſius fuit,à T.Largio primo Dictatore creatus.Id demum officii fuitMagiſtris equitum apudDictatores,quod tandem Præfecto prætorii apud Cæſares.

lis

His ergo paucis de Magiſtro equitum contenti: de Tribunis plebis videamus.

CAP. X.

De Tribunis plebis.

TRibunis plebis creandis initium fuit ſeceſſio plebis à Patribus in montem Sacrum facta. Trãſacto enim bello, hinc Volſcorum, illinc Æquorum atque Sabinorum, cum ex promiſſis Patrum ferendæ legis, de liberanda à nexibus fœneratorum plebe, ſpes certis quibuſdam judiciis verſaretur, quæ tamẽ quadam calumnia ac nimia luſione protrahi videretur à Patribus, M. Valerio Dictatore creato, qui ad populares ſeditiones comprimendas, ingenſque gerendum bellum mitteretur; cumque pro plebe, ad ferendã legem intercedere cœpiſſet, & quod ſe & plebẽ fruſtrari videret, Magiſtratu ſe abdicaviſſet, accederetque ad indignationem plebis, quod Patres plebis animos à ſeditionibus avertere rati, ſub prætextu ſacramenti conſulibus præſtiti, novo bello cogere, ad militandum, adnitebantur. Plebs permoleſte id ferens, in montem Sacrum, qui eſt trans Anienem, tertio ab Vrbe miliario, ſeceſſit. Quod cum ingentem trepidationem incuſſiſſet Patrib⁹ (quoniam enim modo urbem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

urbem omnium militum robore exhau-
ſtam, ſi qua vis belli aliqua ex parte irre-
pſiſſet, tutari Rempubl. facultas daba-
tur) Menenium Agrippam, ſummæ e-
tempeſtate auctoritatis virũ, plebi cha-
rum pariter ac Patribus, legatũ ad com-
ponendam popularem ſeditionem de-
cernunt; qui gravi uſus oratione, apolo-
gum de conſpiratione membrorũ con-
tra ventrem induxit, queadmodum ni-
hilominus ſibi quam ventri ea conſpira-
tio cladem attulerit, quã uſque eo delini-
vit plebis animos, ut illius opera pacem
cum Patribus iniverit. In cujus pactione
fœderis, convenit, uti plebeios in urb
Magiſtratus obtinerent. Duos ergo Tri-
bunos tum habere plebs cœpit, A. Virgi-
nio T. Vetuſio Conſulibus. Alia rurſu
ſeceſſione, tres additi, Appio Claudio, &
T. Quintio conſulibus. Mox quinqu
item alii, conſulibus M. Horatio Pulvi-
lo, & Q. Minutio. Hoc pacto decem Tr
bunis in plebem Romanam fuit juriſd
ctio. Tribunorum vero demum cum i
modum crevit auctoritas, ut quicqui
Senatus decreviſſet, ita demum ratun
haberetur, ſi Tribuni approbaviſſen
Stabant ergo in veſtibulo curiæ, ubi h
bebatur ſenatus (templum enim ingre
non licebat) & quæcunq; ſenatus decr
viſſet, Tribunis animadvertenda perſ
reba

ebantur, ut ſi è Republica fore viderenur, approbarent; cætera ad arbitrium ejicerent, tum quę ſenatus conſulta approbaſſent, T. literam in tergo adjiciebant, haud alio quidem pacto rata judiatum iri. Sed de Tribunitia poteſtate, ſi itius patere quicquam nobis voluerinus, Labeonis Antiſtii juris peritiſſimi xtat ſentẽtia: cujus verba, quemadmoum apul Aul. Gellium (*lib.* 13. *cap.* 12) cripta repperi, ita ipſe adſcripſi. In quaam, inquit, epiſtola Attei Capitonis ſcritum legimus, Labeonem Antiſtium leum atque morum Pop. Rom. juriſque ivilis doctum apprime fuiſſe: ſed agitaat, inquit, hominem libertas quædam ecors uſque eo, ut divo Auguſto jam rincipe, & Rempubl. obtinente, ratum amen penſumque nihil haberet, niſi uod juſtum ſanctumque eſſe in Romais antiquitatibus inveniſſet. Ac deinde iarrat, quid idem ipſe Labeo, per viatoem à Tribuno plebis vocatus, reſponderit. Iuſſit eum, qui miſſus erat, ad Tribuios redire, eiſque dicere jus eos non haere, neque ſe, neque alium quenquam ocandi, cum morib⁹ majorum, Tribuii plebis prehenſionem haberent, vocaionem non haberent. Poſſe igitur eos enire, & prehendi ſe jubere, ſed voandi abſentem jus non habere. Idque

etiam

etiam apud Varronem in libro rerũ humanarum ſcriptum aſſerit, idem A. Gellius. (*ibid.*) Qui ſane Varro, cũ Triumvir eſſet, aſſerit ſe à Tribunis plebis vocatum non iſſe; & cum Tribunus plebis eſſet, vocari neminem juſſiſſe. Maximæ vero partes Tribunorum in interceſſionibus extitere (id quidem eſt, vim à cæteris Magiſtratibus prohibere fieri) haud minores in legibus ad populum ferendis, quę plebiſcita appellantur. In quibus ſane rogãdis, patrum intereſſe nullo modum jus fuit. Quinetiam in provinciis procõſularibus aſſignandis: ut videre apud Plutarchum in vita M. Catonis, maxime in tribunatu P. Clodii, licet Illud etiam obſervatum eſt inter Tribunos, ut ſi cæteri omnes unam rem probaſſent, unus vero id prohibuiſſet, jus cæteris quidem omnibus in ea prohibitione polleret, & reliquos omnes facile impedire poſſet. Sed de Tribunitia poteſtate hactenus: jam de Proconſulari hic pauca videamus.

CAP. XI.

De Proconſulari poteſtate.

DE hac quidem poteſtatis ſpecie, nihil quicquam prius reperi, quam illo à Pop. Rom. cum Æquis infeliciter geſto, maxi-

naximoque terrore urbi illato. Tum e-
imConſul,qui in urbe remanſerat,quo
riosius delectū facere poſſet, Procon-
ulem creavit, qui obſeſſo collegæ auxi-
um ferret. Creatus eſt igitur Proconſul
. Quintus A. Poſthumio Albo, & Sp.
urio conſulibus. Quod vero pro ipſis
onſulibus mitterentur,eorumque vice
uncturi eſſent, Proconſules appellati
unt. Iis Magiſtratibus cætera quidem
onſularia inſignia conceſſa ſunt, præ-
erquam quod ſex duntaxat lictoribus
ti, injunctum eſt. Qua tempeſtate,non
rdinaria quidem, ſed delegata juriſdi-
ctione Proconſul (de quo agimus) ute-
atur: quāvis poſtea uſu evenit, ut pro-
ria huic Magiſtratui juriſdictio compe-
ere inſtituerit. Propagatis enim impe-
ii finibus, compluriumq; & ingentium
ellorum adminiſtrādorum cura exor-
a,obſervari cœptum,ut quo quique an-
o Conſules fuiſſent, ſequenti Procon-
ules remanerent, & varias provincias
um imperio ſortirentur. De finibus au-
em Proconſularibus, quæ nanciſci po-
ui, ea breviter ſubjiciam. Poteſtatem
uam Proconſul, niſi in ea provincia,
uam eſt ſortitus, exercere non poteſt;
uamvis voluntariam (ut ajunt) iuriſdi-
ctionem ubique exerceat. Ea eſt: aucto-
ritatem manumittere ſervos ſuos apud

ſe volentibus, aut ſe adoprandos dare
paſſim præſtare. Contentioſam vero ju-
riſdictionem, præterquam in provinci-
tractare non poteſt: nec quicquam in e
provincia negotiorum exoritur quin a
Proconſulis adminiſtrationem pertin
re ſoleat. Sin autem fiſcalis cauſa incid
rit, melius faciet ad Procuratorem Cæ
ris deferre. Si uxorem ſecum in provin
ciam duxerit, (quod non feciſſe decēti
putabitur) eaq; deliquerit, in eam ipſa
animadvertet. Obſoniis dono miſſis,
prorſus abſtinere non debet; ſic in acci-
piendis, modum ſervare: valde enim i-
humanum eſt, à nemine accipere; pa-
ſim vero, viliſſimum & penitus avari-
mum. Ab aliis vero rebus dono miſſ,
omnino abſtinere Proconſulem ope-
tet. Item ab emptionibus omnium rei,
præterquam victus quotidiani cauſa.
tes vero, quæ ſerioſa excuſſione anima-
verſioneque indigent, ſummatim p-
tractare ac diffinire non debet Quæ c-
gnitionem exactiorem non deſidera,
ut obſequium parentibus à liberis, c
patronis exhibeatur à libertis, ſumm-
tim animadverſa pronunciare pote
Parum autem obſequentes patronis iis
libertos, cum verbis paulo atrociori
exterreat, tum etiam fuſtium caſtigat-
ne coërceat, abſque judicii ſane ac ſtr-

Stri-

ſtrepitu. Non habentibus autem advocatum ob inopiam, ſeu adverſarii potentiam, ultro exhibeat: ac denique univerſa expediat, quæ mero (ut ajunt) imperio aſſignari ſolent. Id enim ſignificat, gladii poteſtatem in facinoroſos quoſque animadvertendi habere. Sed quoniam negotiorum provincialium multitudinem per ſeipſum obire Procôſulem perdifficile eſt, Legatum Proconſules habere ſolent: de cujus poteſtate & officio pauca videnda ſunt.

CAP. XII.

De Legatis Proconſulum.

SOlent Proconſules, ob rerum gerendarũ in provincia multitudinem, Legatos ſtatuere; qui non propria quidem, ſed mandata juriſdictione utuntur; quos, priuſquam in provinciam pervenerint, ſibi ſubſtituere non poſſunt. Si quid autem Legato occurrat, cujus rei gravitas exactiorem diligentiam exigat, ad Proconſulem remittere Legatus debet. Neque enim animadvertendi, coërcendi, ſeu atrociter verberandi, Legato licentia eſt. Iudices tamen ligantibus, tutores etiam pupillis dare poteſt: cuſtodiarumq́, quæ per provinciam in ſtationib⁹ diſpo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſitæ ſunt, ſolet Proconſul Legato cogni-
tionem commendare; nec prius, quam
provincia Proconſul diſcedat, Legatur
dimittere cōſuevit. Et ſi diem ſuum ob
ierit in provincia Proconſul, ita demur
ſibi mādata negotia exiget, ſi res integr
non inveniatur. Sin vero abeſſe à pro
vincia Proconſulem fortaſſe contigeri
cauſas etiam, quæ animadverſione
exigunt, delegabit. His igitur de Legat
Proconſulis viſis. de Ædilibus jamdudu
videamus.

CAP. XIII.

De Ædilibus.

ÆDilitatem plebeiam pro vetuſtiſ
mo Magiſtratu habeo, & , utru
ante Tribunos plebis creari cœperin
ambigo. Moveor, quod ab exactis Re-
bus ad ſeceſſionem in Sacro monte
ctam, plebs, maxima quidem pars Po
Rom. tanto tempore abſque aliquo
Republica Magiſtratu, à quo tueret
extiterit. Quin apud Livium (*lib.* 3.) ha
multo poſt Tribunos plebis creatos,
ſtilenti quodam tempore, cum & Co-
ſulum alter obiiſſet, alter vero ægram
nimam traheret, apud Ædiles plebei
& Conſularem & Tribunitiam poteſ-
tem, & tandem totius Reipublicæ ſu-
ma

mam reſediſſe conſtat. Non quod illos tunc primũ creari cœptos appareat, ſed quod longe antea creatos eſſe potuiſſe facile ſit. Creſcentib⁹ autem plebeis opibus, ita ut etiam Dictatores ac Pontifices de ſuo quoque corpore præſtarent, tum Patres, multoties certamine à plebe victi, duos Ædiles plebeios ex Patribus creandos pervicerunt. Nam cum Ædilibus plebeis ludos faciendos, ſolenneſque pro ordinibus in concordiam redactis dies in Faſtis referendos mandarent, negarentque ſe id facturos eſſe Ædiles plebis, conclamatum eſſe à juvenibus patriciis dicitur: ſe id honoris deorum immortalium cauſa, libẽter acturos, ut alii Ædiles fierent. Quibus cum ab univerſis gratię actæ eſſent, Senatuſconſultum factũ eſt: ut duos viros ex Patribus, qui Ædiles forent, Dictator populum rogaret, Patres comitiis actores fierẽt. Duo ergo Patricii Ædiles creati ſunt, Cn. Quintus Capitolinus, & P. Cornelius Scipio. Sed duos tandem Ædiles creatos alios à Iulio Cæſare; qui, quoniam frumento præeſſent, Cereales appellati ſunt: ut apud idoneos invenio auctores. Ædiles, à ſacrarum ædium quam gerebant cura, appellati ſunt. Curules vero ii qui ex Patribus creati ſunt, quoniam ſella curuli veherentur, cognominati ſunt. Plebei vero &

Cereales jam adeo manifeſto cognom
ne ſunt, ut interpretatione noſtra nc
egeant. Ludos inſtituere, qua impen
quibuſve in ſpectaculis fierent, ad Æ
lium partes pertinebat. Id etiam er
haud leve Ædilitatis munus; ut ſua qu
que Ædilis fact⁹ impenſa, ludos pro m
do patrimonii ac dignitatis ſuæ celebr
dos curaret: cujus inſtituti M. Cicero,
iis libris quos De Officiis inſcripſit, cu
de ſua, & Magni Pompeii ædilitate m
minit, locuples teſtis eſt. Aſconius a
tem Pedianus, (*In Orat. Cic. contra L. I*
ſo. in fin.) Pompeium Ædilem creatur
theatrum, quod ſumma impenſa ædi
caverat, magnificentiſſimis ludis, in qu
bus currus cum elephãtis induxerit, c
dicaſſe ait. Id etiam in argumẽtis com
diarum, quibus nomina Ædilium, qui l
dis præfuerant, adſcripta ſunt, facile
animadvertere. Locorum autem diſcr
tio, & cuilibet ordini pro dignitate a
gnatio, Ædilium muneris eſt. Val. Ma
mus in libris Dictorum ac Factorum m
morabilium (2.) ſcripſit, Attilium Se
num, & L. Scribonium Ædiles, ſenatus
plebis loca ſecreviſſe. Quod ſi ſervu
quiſpiam, aut jumẽtum morboſum, a
vitioſum, pro integro ſanoque venu
dederit, edicto Ædilium emptori ſucc
retur. Quod vero cloacæ publicæ,
aqu

aquæductus, cæteraque ædificia lauta; munda, integraque & expedita aſſervarentur, Ædilium officium eſt. Denique quicquid rerum vitioſarum pro ſincero, fractum pro integro uſquam veniſſet, Ædilitio edicto redhiberi ſolet. De Ædilibus hæc habui, quæ dicerem: de Decemviris pauca videamus.

CAP. XIV.

De Decemviris, legum ferendarum cauſa creatis.

DEcemviris ſummam poteſtatem ineuntibus, Magiſtratus omnes, qui Rempubl. gerebant & regebant, exolevere: quibus creandis, hoc in cauſa fuiſſe perhibetur. Plebe enim quotidianis ſeditionibus, tum ob creandos de plebe Magiſtratus, tum ob ferendam legem de ſolvendo à nexibus fœneratorum, ſæpe etiam de connubio, ut nubere liceret plebi cum Patribus, nonnunquam ob ferendam legem Agrariam, divina ſimul humanaque omnia miſcente, & tandem communes quaſdam leges ferri petente, ne quis eſſet invidiæ locus, leges extraneas accerſiri placuit. Miſſi ergo tres Athenas ſunt legati, qui inclytas leges Solonis ſcriptas ferrent: jura etiam & mores aliarum civitatum noſcerent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Ii fuere, Sp. Poſthumius Albus, A. Ma-
lius. & P. Sulpitius Camerinus. Lega
igitur anno tertio, quam receſſerat,
leges ſcriptas referunt: pro quibus ſa
cenſendis, promulgandiſque centuria
comitiis (quod, ut ſanctiores eſſent, fie
oportebat) Decemviros creant, qui ſu
arbitratu leges promulgarent. Ii fuer
Appius Claudius, T. Genutius, P. Se
tius, L. Veturius, C. Iulius, Aul. Manlit,
P. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulit,
Sp. Poſthumius. Placuitque, ne ab h
rum poteſtate eſſet provocatio. Per
alterum vero, ut ſors ferret, quoaduſq
omnem numerum pervaſiſſent, cer
diebus lictores forét. Eodem ergo ann
Decem Tabulas edunt, poteſtatem i-
ſpiciendi omnibus faciunt, edicunt. a-
tent ſecũ omnes, ſi quid emendari, ſu-
pleri, minuive op⁹ eſſe cenſeãt, omniu
ſe ſentẽtias æquo audituros eſſe anim.
Poſtquam ſatis emendatas eſſe appar
decem tabulis ſcriptas leges centuria
comitiis perferunt, ac ſimul ſe magiſt-
tu abdicant. Cum vero rumor perc-
buiſſet, duab⁹ aliis tabulis jus Pop. Ro.
plenum & abſolutum fore, iterum, h-
bitis comitiis, alii Decemviri ſubrog
ſunt. Tum Appius, (Claudius) cui con-
tia habere datum fuerat, ſeſe contra j
faſq; Decemvirum creat. Collegæ fue
M. Co

M. Cornelius Maluginenſis, M. Sergius, L. Minutius, Q. Fabius Vibulanus, Q. Petilius, T. Antonius Merenda, CeſoDuellius, Oppius Cornicenſis, M. Rabuleius. Operæ pretium eſt audire, quam ii Decemviri per ſpem ac libidinem dominādi, omnem Reipubl. ſpeciem deleverint. Idibus Maiis coinivere Magiſtratum, cum duodenis ſinguli faſcibus forum complevere. Neque enim ad rem pertinere, demi ſecures, quando abſque provocatione creati eſſent, interpretabantur. Decem ergo ſe, Regum inſtar, primo conſpectu præbuiſſe ferunt. Incredibile eſt enim quantum ea ſpecies urbi terroris injecerit: Neque ſuus urbem fefellit timor. Primum cum abſtinere à Patribus cœpiſſent, in humiliores libidinem crudelitatemq; exercebant. Hominum, non cauſarum toti erant, ut apud quos gratia potius, quam æqua vim judicia haberent. Domi contrahebant, pronunciabant in foro. Si quis collegam appellaſſet, ab eo, ad quem appellaviſſet, ita diſcedebat ut pœniteret, prioris decreto non ſtetiſſe. Opinio etiam fuit, fœdus clam inter eos jurejurādo ictum, ne comitia haberent, perpetuoque Decemviratu poſſeſſum ſemel obtinerent imperium. Hac conditione jam major anni pars proceſſerat, & duæ tabulæ ad decē

 alias

alias adjectæ fuerãt, nec aliud quicquai
ſupererat, niſi ut cẽturiatis comitiis pe
ferrentur. Hoc peracto, cum laberet
annus, nullaq; comitiorum mentio h
beretur: & quãvis anni exactione fact
privatos plebs obſtreperet, ac libertate
prorſus amiſſam conquereretur, eo i
nihilo minore faſtu, ac petulãtia abut
bantur. Sed hæc urbanos inter ſtrepitu
cum nunciatum eſſet bellum à Sabin
Æquiſve impẽdere, paululum intercedi
Habito enim delectu, Decemviri, arma
exercitu, in bellum prodeunt. Dum be
lum vario eventu geritur, Appius Cla
dius Decem vir qui gerendis rebus urb
nis remanſerat, plebeiæ virginis, cujus
more deflagrabat, ſtuprandæ conſiliu
capit. Pater ejus L. Virginius, qui tum h
neſtũ ordinem in caſtris ducebat, Icil
cuidam, tribunitio viro, puellam d
ſponderat. Hanc virginem forma egr
giam cũ Appius primum prece ac pret
pellicere tentaſſet, parumq; ſibi ſucced
re cuncta cerneret, ad crudelẽ ſuperban
que vim animum convertit: M. Claud
clienti negotium dat, ut coram ſe, p
tribunali ſedente, puellam in ſervitute
aſſerat: ceteros omnes, qui in libertate
aſſerant, rejecturum promittit. Oppo
tunitatem ergo nactus M. Claudius, lib
dinis miniſter, tranſeunti per forũ pu
læ ſc

e ſceleratas manus iniecit, ſervā ſuam,
ervaque natam appellans, ac ſequi ſe
uellam iubet: Cunctātem vi abſtractu-
us eſſe videbatur, cum ad clamorem e-
eptæ; nutriciſque fidem Quiritum im-
lorantis, multitudinis concurſus factus
ſt: Iamque à vi tuta eſſe videbatur: tum
Claudius nihil eſſe opus tumultu ait, ſe
ure graſſari; ſi non crederent, ſe ad tri-
bunal ſequeretur. Cum ad tribunal ven-
um eſt, petitor apud argumenti aucto-
em agit, puellam domi ſuæ natam fur-
oque ſubtractam, in domum Virginii
pro filia eſſe ſuppoſitam. Interim domi-
ium ancillam ſequi, quod ita æquitas
dictaret, interloqueretur, Compoſuerat
ta ſe facturum Appius Claudius, ne ſine
cauſæ cognitione pronunciare in ſervi-
tutem videretur. Tum advocatis puellæ
intercedentibus, patrem Reipubl. cauſa
abeſſe, iniquum de liberis abſentis agi,
cæteraque huiuſmodi allegantibus: Ici-
lius vir, & Numitorius avus ſuperveniũt.
Icilium autem, ut erat vir acer, multa
intrepide vociferantem, Appius per li-
ctorem ſubmoveri iuſſit. Sed cum ille
conſtantiſſimo animo reſiſtere perge-
ret, ac multitudinis concurſus ingens
fieret, Appius, ne exortus tumultus,
novandi res occaſionem faceret, va-
des de virgine in poſterum diem ad iudi-
cium

cium ſiſtenda, dari juſſit, Interea patre
accerſunt nuncii. advolat in urbem p
ter, ac prima luce ſordidatus filiam c
ſoleta veſte, cum aliquot matronis ſe
in forum ducit. Vociferat, opem fera
lamentatione & querelis omnia impl
Idem Icilius, idem puella ac matronæ
ciunt. Adverſus hæc omnia, Appius c
ſtinato animo tribunal aſcendit, vin
cias ſecundũ ſervitutem decrevit. Qu
decretum cum ingẽtem admiration
incuſſiſſet, ac M. Claudius iret ad co-
prehendendam virginem, tunc pater
tentans in Appium man⁹, Icilio, inqu,
non tibi, Appi, filiam meam deſpõdi:
nuptias, non ad ſtuprum educavi.
quæſo, patrio dolori ignoſcas, ſi qu
ſum in te invectus inclemẽtius. Sinas
go corã virgine me nutricem percu-
ctari, quid hoc rerum ſit: ut ſi falſo pa
ſim, re comperta, æquiore hinc anii
diſcedam. Seductam ergo filiam, percu-
ctandi prætextu, rapto è taberna la
cultro, filiam interemit. Quid multa
indignitate pariter omnes commoti,
forum concurrũt. Appius autem ut
multuari cœptum videt, quo vitæ co-
ſuleret, obvoluto capite effugit. Plebs
go, recuperandę libertatis occaſione n-
cta, arreptis armis, duce Virginio in
ventinum recedit. Nec minus Iciliu

Caſſ

caſtris militum concitat multitudinem, plebiſque urbanæ exemplo, decem Tribunos militares creant, ingentique cum exercitu ad urbem accedunt, alteri ſe exercitu conjungunt. Hoc pacto armata plebs ſecedere ſtatuit. Eo ergo, quicunq; per ætatem valetudinemque potuerũt, cum uxoribus liberiſque pervenêre. Iis tantis motibus rerum perculſi Decemviri, ſenatum frequentem fieri jubent: rogant, quid è Republ. fore cenſent, edicere. Denique cum multa ultro citroque in ſenatu agitata eſſent, ac plerique ſenatores intrepide Decemviros oratione caſtigaſſent, decem Tarquinios appellantes: Decemviri tandem futuros ſe in poteſtate Patrum affirmarunt, modo ſeſe ab injuria tuerentur: ac ſimul legatos mittere, ad res componendas, ſtatuunt. Miſſi ergo legati, M. Horatius & L. Valerius, probatiſſimæ exiſtimationis viri: de conditione pacis cum plebe agũt. Petebat autem plebs inter cõditiones pacis, ad ſupplicium Decemviros: quod legati primum compoſitis orationibus diſſuaſerunt plebi. Contenta igitur plebs fuit, ut ſui ſibi Tribuni reſtituerentur, &, ut conſueverat, rediretur ad Conſules. Interim abdicant ſe magiſtratu Decemviri. Comitia ConſulibusTribuniſque creandis habentur. Hoc pacto creatis exactiſ-

que Decemviris, ad prioris formam -
giminis reditum eſt. Hæc de Decem-
ris: de præfecto Annonæ aliquid ſu-
ciamus.

CAP. XV.

De Præfecto Annonæ.

QVoniam de Poteſtatibus agere ini-
tui, ratio temporis admonet, ut
Pręfecto Annonæ (extra ordinem tan
creari conſueto) nonnihil adjiciam. e
quo ſane Magiſtratu nihil quicqu
prius repperi, quam Appio Claudio & P.
Servilio conſulibus, eoque anno, o
Tarquinius Superbus exul apud Ari-
demum tyrannum mortuus eſt. T
inter Conſules orta contentio dicitu
dedicatione ædis Mercurii: quæ ſane
conditione ſopita eſt quod uter ded-
ret Mercurii ædem, is quidem Anno
præeſſet. Populus dedicationem d
M. Lectorio Primipilo, non tam ob
minis ipſius meritum, quam ob igno-
niam cōſulum, haud probe in magi-
tu obſervatorum. Cæterum, ut h
pud Livium (*lib.* 4.) non mihi planum
quequaqe apparet, credo errore
bentium, ita de L. Minutio Præfecto
nonæ, haud multo tempore poſt, uſ
quaque manifeſtum eſt. Hujus Magi-
s,

us, difficili tempore & caritate annonæ, uſus potiſſimum atque opera exigebatur. Frumentum undique coemendum, & ſi quis ultra proprios poſſideret, in medium ponendum curabat, advehi undiq;, & advectum diſtribui, & juſto pretio vænire moliebatur. Cujus ope Magiſtratus, egregia Pop. Rom. penuria laboranti, ſæpe opera navata eſt. Eam Poteſtatem, de qua agimus, cum Pompeius ille Magnus gereret, atque è Sicilia cum magna vi frumenti ſolvere pergeret, ac gubernatores claſſis, non ſe, committendos maxime ſævienti pelago dicerent, illam ſaluberrimam Reipub. vocem edidiſſe fertur. Navigare enim, inquit, neceſſe eſt, vivere neceſſe non eſt. Tantus præterea annonæ hujus cauſa favor auctoritaſque acceſſit; ut quæ alioquin perſonæ ad accuſationem minus idoneæ eſſent, hac tamen in cauſa admitterentur: hujuſmodi ſunt mulieres infames, & quæ ſunt eius generis. quo nos etiam iure utimur. Sed de Præfecto Annonæ ſatis: nunc de Tribunis militum conſulari poteſtate, pauca inſpiciamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. XVI.

De Tribunis militum, conſu- *lari poteſtate.*

CRebris quidem ſeceſſionibus p bis à Patribus,quibusCōſules de ſuo quo- que corpore creari peteret, exteris et- iam bellis ingruentibus, plebeq; ip de- lectū pati negante,coacti tandem tres ſunt, ut aut civibus, aut hoſtibus e vi- ctoria concederent. Ab quorunda au- tem ſentētiis,quoniam Tribunos lebis cæde violandos putarent, quos, f dere cum plebe icto, ſacroſanctos hab ent, primores Patrum abhorrebant. P hæc conſilia eo res deducta eſt, ut rog ione Camilei,Tribunos militum,qui p Cō- ſulibus eſſent,tam ex plebe,quam Pa- tribus,promiſcue creari Patres ſin ent, de Conſulibus nihil immutaretur Tres ergoTribuni conſulari poteſtate,q Mi- litares vocarentur, creati ſunt:iiq cō- ſtituti ſunt vario numero. Interd n e- nim viginti fuerunt, interdum res, nonnunquam pauciores.Superio au- tem tres hi fuere,Aul.Sempronius tra- tinus, L. Atilius, & T. Clœlius, p ritii omnes.Plebs enim eo duntaxat c ten- ta fuit, quod ejus ratio habita eſſe ide- retur.Tunc igitur primo à Cōſuli s ad

Tri-

Tribunos militares conſulari poteſtate ventum eſt, M. Genutio, & P. Curiatio conſulatu abeuntibus. Penes quem ſane Magiſtratum (ut ipſum nomen indicat) eadem, quæ apud Conſules poteſtas erat, collata eſt, nominibus tantum immutatis, ac plebis ratione haberi cœpta. His ergo de Tribunis militum delibatis: Cenſorum poteſtatem jamdudum conſideremus.

CAP. XVII.

De Cenſoribus.

CVM ob multa & varia bella, civileſq; ſeditiones, Romæ pluribus annis populus incenſus manſiſſet, neque eſſet luſtrum aliquod de more conditum, neque differri cenſus poſſet, neque Conſulibus, cum multum bellorum immineret, id negotii agere operæ pretium eſſet, mentio inita eſt à ſenatu: rem videlicet operoſam, & minime conſularem proprio Magiſtratu indigere, cui ſcribarum miniſterium, cuſtodiæque, & tabularum cura, arbitriumque formulæ cenſendæ ſubjiceretur. Tum duo Cenſores creati ſunt, Papyrius, & Sempronius, cenſuique habendo præfecti, ab eaque re Cenſores appellati, M. Geganio Macerino, & T. Quintio Capitolino conſulibus. Inſtitu-

tumque,ut quinquennio is Magiſtrat
perduraret : quod tandem tempus , o
Cenſorum inſolentiam,immutatum,
annumque redactum eſt , A. Mamerti
Æmilio Dictatore,Iulio Virginio,M.A.
pio Licinio Conſulibus. Mirum quip
dictu eſt,quantoCenſuræ initium parn
ab re ortum incremento adauctum
titerit.Eo quippe pervenit,ut morum
ſciplinæque Rom.Senatus.Equitumq
regimen,decoris, dedecoriſq; diſcrimi,
ſub ejus ditioneMagiſtratus,privatoru
jus,publicorumque locorum vectigal,
Pop.Rom.repoſita eſſent,inSenatū al-
gere,Senatus principem deſcribere, c-
ſum agere, luſtrum condere, equos a-
mere. quos autem putaſſent parum
gnos, Senatu amovere : ut feciſſe ferir
C. Fabricius , qui Cenſor P. Cornelium
Rufinum,patricium virum,Senatu m-
vit,quod decem pondo argenti facti p
convivio apposuiſſet. M. autem Ca
Cenſor C. Flaminium , T. Flaminii f-
trem, Senatu ejecit , quod exhortatu à
ſcorto, ut aliquem ex iis, qui in vincu
erant(obtinebat etiamProconſulari i-
perio Galliam)ſecuri percuteret,obte-
peravit.Quid dicam,quam leviſſimis
cauſis cēſoriam inurere notam conſ-
verint ? Nimis corpulentos milites, u-
guentoq; nitidos, equis ademptis ig-
miniae

iniaque notatos, exercitu dimiſere. E-
uitiRomano nimium compto,equum
rigoſum, & vix oſſibus hærentem, ha-
enti, cum obequitātes urbemCenſores
eniſſent obviam, percunctantibus: ut
uid ipſe tam ruber & comptus, equus
um macilent⁹ & ſqualore obſitus eſſet:
Iic eques Romanus: quoniam, inquit,
ſe me curo, equum vero Statius meus
rvus. Viſum eſt, id parum reverens re-
ponſum,atque ob id ignominia à Cen-
oribus notatus eſt. Civem Romanum,
ui altius oſcitaviſſet in auditorio Cen-
orum, ignominiæ nota affecerunt. Sed
um reſciſſet, non incontinentia, ſed
aletudine id factū eſſe, ilico reſtituêre.
Cum celebrationi quorundam ſponſa-
orum intereſſent,virumque,num eam
xorem ex animi ſui ſententia haberet,
e more interrogaſſent; illeq;,ex paren-
ibus,non autem ex animi ſui ſententia
e habere reſpondiſſet, eveſtigio labe
gnominiæ conſperſus eſt. Magnopere
nim ab eorum majeſtate alienum eſſe
ati ſunt,quod in conſpectu cenſoriæ ſe-
eritatis leviculus homo adeo ridiculoſe
uiſſet cachinnatus. Multa in hoc gene-
e (ne ſim nimis multus fortaſſe) omit-
enda,undique allecta, dici poſſent. Sed
lud non eſt prætermittendum, quod
ltero exCenſoribus morte ſubducto,al-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

terum in demortui locum ſuffici regio fuit. Itaque reliquum abdicari ſe magiſtratu,ut duo de integro Cenſores crearentur, inſtitutum eſt. Id enim huic obſervationi cauſam dedit, quod eo anno, quo Galli Romam ceperunt, altero ex Cenſoribus mortuo,alter quidem in demortui locum fuerit ſubſtitutus. Omen ergo viſum eſt, & pro lege perpetua, ne id amplius fieret,obſervatum eſt.Cenſores vero, cum præterquam ex Patribus duntaxat creari aliquando nefas fuerit, id quoque, ut cætera immutatum eſt, atque indifferenter fieri cœptum. Illud etiam cenſoribus negotio datum eſt, ne in fœnore modus excederetur. De cenſoribus igitur abunde dictum ſit: jam de Triumviris, agris dividendis, non nihil dicamus.

CAP. XVIII.

De Triumviris Coloniæ deducendæ.

ARicini,atque Ardeates,cum de ambiguo agro ſæpe bello certaſſent, multis invicem cladibus feſſi, Pop. tandem Rom.ea de re judicem conſtituere. Cum ergo utriuſq; civitatis legati oratum cauſam veniſſent,cõcilio populi à magiſtratibus dato,magna contentione actum eſt.

am-

Iamque editis teſtibus, cum tribus vocari, & Pop. Rom. inire ſuffragium oporteret, conſurgit P. Scaptius de plebe, magno natu: Et, ſi licet, inquit, Conſules de Repub. dicere, errare ego populum in hac cauſa non patiar. Sed cum quaſi vanum & delirum rejicerent Conſules, audiendumque prorſus negarent, pergentem vociferare, Publicam cauſam prodi, per lictorem ſubmoveri juſſerunt. Hic ille Tribunos appellat, ad eos admiſſus, tertium & nonageſimum ſe annum agere, inquit, eum agrum, de quo duo populi ambigant, tenere memoria fixum, neutrius populi, ſed Coriolanorum fuiſſe, atque eo ſe tempore militaſſe, quo captis Coriolis, is ager jure belli Pop. Rom. factus eſſet: proinde ſe magnopere ſuadere Pop. Rom. ne inutili pudore cauſam ſuam damnaret. Movit non tam hominis auctoritas, quam commoditas uſusque agri: tantumque Tribunitia poteſtas valuit, ut cum hac de re latũ eſſet ad populum, lex de agro Pop. Rom. adjudicando promulgaretur. Quod ſane factum magnopere dehoneſtavit majeſtatem Pop. Rom. multũque apud finitimas civitates infamiæ dedecoriſq; contraxit. Quamobrem, cum id ægre ferrent Patres, ac non multo poſt judicium de Ardeatib⁹ egregie pro auxilio illis adverſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Volſcos allato meriti eſſent, cum tantum infamis judicii notam prorſus ex annis delere cuperent, Senatuſconſultum fecerunt: ut quoniam civitas Ardeatina inteſtino tumultu ad paucos redacta videretur, coloni eo, præſidii cauſa adverſus Volſcos, ſcriberentur. Id cum latum ad populum eſſet placuiſſetque, multo plures Rutulos, quam Romanos colonos adſcribendos, priuſque is ager qui inimi judicio interceptus erat, quam alterius agri gleba, aſſignaretur: aut alicui divideretur, quam omnibus Rutulis. Eo deinde pacto ager ad Ardeates reverſus eſt. Triumviros igitur deducendæ coloniæ creant Agrippã Menenium, T. Clœlium Siculum, & M. Ebutium Heluam: nec abnuerim, hunc Magiſtratum alias à majoribus Romanorum creari potuiſſe. Ceterum ab inſigniori ratione, & ingenti Pop. Rom. honeſtate exordiri non piguit. Pertinebat vero ad hujus Magiſtratus officium, ut & agros novis deductis colonis dividerent, urbes deſignarent, ædificare volentibus areas partirentur, commodis regionibus civitatem diſtinguerent, legibus magiſtratibuſque ferrent, & ad ſpeciem optimi gubernandi Rempubl. effingerent. Sed de hoc mediocriter mihi jam dixiſſe videor: nunc hinc de Prætoria poteſtate videamus.

CAP. XIX.

De Prætoribus.

CVM crebris ac diuturnis certaminibus victi tandem à plebe Patres, ex Conſulibus alterum ex plebe creandum conceſſiſſent, id ſibi voluntate plebis, pro aperto ad Conſulatũ aditu, arrogavere, ut unicus Magiſtratus crearetur ex Patribus: iſque à præeſſendo Prætor appellaretur: qui tandem, eo quod inter urbanos jus diceret, Vrbanus appellatus eſt. Penes hunc vero Magiſtratum omnis adeo publici privatiq; juris poteſtas fuit, ut novum jus condere, & vetera abrogare, facultas eſſet. Tantum vero in modum aucta eſt Prætoris auctoritas, ut quod Prætor ipſe edixiſſet, ob ipſius honorem, jus Honorarium vocaretur. Prætori regia inſignia, conſulareſque ferme apparatus, lictores vero nõ amplius ſex, ſella curulis, & trabea, cæteraque hujuſcemodi tradita ſunt. Ac quãvis, ſex numero lictoribus, conceſſum Prætoribus eſſet, Paulo quidem Æmilio Prætori in Iberiam contendenti, ut ait Plutarchus (*in vita Æmilij*) duodecim adhibitos lictores comperi. Equis albis & trabea candida utebatur Prætor. Nivei ad

frenaQuirites ſubminiſtrabant, ut ait
venalis. (*Sat*.10.) Demum, cum undic
peregrinorum multitudo in urbẽ co-
flueret, neque unus Prætor turbæ cau-
rum ſatisfacere poſſet, alterPrætor cr-
tus eſt; qui quoniam inter peregrin
cognoſcebat, Peregrinus appellatus e
Creſcente vero imperio, tantum in m-
dum Prætorum amplificatus eſt num-
rus, ut decem & octo aliquando inVr
jus dicerent. Capta enim Sardinia, m
Sicilia, itemHiſpania, deinde Narbon-
ſi provincia, totidemPrętores, quot pr-
vinciæ in ditionem venerãt, creati ſu
partim qui urbanis rebus, partim
provincialibus prçeſſent. DeindeCorn-
liusSylla quæſtiones publicas conſtitu
veluti de falſo, de parricidio, de ſicar
ac Prætores quatuor adjecit. Alios C.
lius Cæſar, alios divus Auguſtus, alios
iam divusClaudius, ac divus NervaPr-
tores creavere. Quibus, cum plurimu
ingruentium bellorum uſus exegiſſet,
rundem adminiſtrationes mãdari co-
ſuevere: Qui vero eorum in urbe
manſiſſet, Præfectus Vrbi appellari c-
ptus eſt: cujus immutata conſtitut
eſt, ut Præfectus urbi Latinarum du-
taxat feriarum cauſa, quotannis, vaca-
tibus cæteris Magiſtratibus, creari in-
tuerit. Iis de Prætorum deſcriptio

co-

contenti: de Quinqueviris Menſariis videamus.

CAP XX.

De Quinqueviris Menſariis.

CUM improbitate fœneratorum, plebs Rom. magnitudine æris alieni pene obruta eſſe videretur, eique difficultati principes plebis ſuccurendum ſæpenumero tentaſſent, inclinatis tandem ad concordiam omnium animis, qui tum Conſules erant, fœnebrem quoque rem, quod deſtinari in animis hominum videbatur, levare aggreſſi, ſolutionem æris alieni in publicam curam verterunt. Quinq; ergo viri creati ſunt, quos à diſpenſatione pecuniæ Menſarios appellarunt, qui inſigni æquitate diligentiaque meriti ſunt, ut per omnium annalium monumenta celebres nominib⁹ eſſent. Hi ergo fuerunt, C. Duellius, P. Decius Mus, M. Papyrius, Quintus Publilius, T. Æmilius; qui rem porro difficillimam tractatu, plerunq; parti utrique ſemper, certe alteri gravem, cum alia moderatione, tum impendio magis publico, quam jactura, ſuſtinuerunt, Tarda enim nomina, & impeditiora, quam facultatibus, aut ærarium menſis ſuppeterent, ære in foro poſito diſſolverunt: ut non modo

ſine injuria, ſed etiam ſine querimoni
partis utriuſq;, exhauſta vis ingens ær
alieni ſit. Sed de Quinqueviris Menſari
hæc ipſa occurrêre, quæ dicerem: nur
de Duûmviris claſſis reficiendæ, de Tr
bunis militaribus, ac Triumviris n
cturnis pauca videamus.

CAP. XXI.

De Duûmviris Claſſi reficiendæ, Tribun militaribus, ac Triumviris nocturnis.

DVûmviros claſſi reficiendæ, utpo
haud magni mométi Magiſtratun
omiſſurus videbar; niſi, quod Livio pr
tereundum minime viſum eſt, id ſati
quod cæteras inter Poteſtates recenſer
tur, dignum eſſe apparuiſſet: & cum h
uno reliquos duos Magiſtratus, qui ten
pore concurrerent, ac per ſe longe br
viſſimam deſcriptionem requirerét, a
ſcribendos exiſtimaſſet. Eo etiam mot
ſum, quod hoc demum anno Magiſtr
tus id genus in noſtram Rempublica
immigravit. Anno enim, quo Appi
Claudius (is, cui poſtea Cœco cognom
tum fuit,) cenſuram geſſit, M. Valer
& P. Decio Coſſ. duo imperia, ut ait Livi
(*lib. 9.*) dari per populum cæpta ſunt,
traque ad rem militarem pertinenti
Vnu

num, ut Tribuni militum ſeni deni
ıatuor legionibus crearentur; quæ an-
a perquam paucis populi ſuffragio re-
ctis, Conſulum & Dictatorum ferant
eneficia. Tulere eam rogationem Tri-
uni plebis L. Attilius & C. Martius. Alte-
ım imperium fuit, ut Duûmviros nava-
s claſſis ornandæ reficiendæque cauſa
lem populus juberet. Tulit hoc plebi-
:itum M. Decius Tribunus plebis. Haud
ıulto tẽpore poſt hujuſmodi rogatio-
ıes Triumviri nocturni creati ſunt: qui-
us (ut exiſtimatione deducor) difficili
ellorum & civilium ſeditionum tem-
ore, vigiliæ in muris, cuſtodiæque per
ıilites ſtationarios mandarentur. Id et-
ım eorum curæ injunctum eſt, ut &
ıocturnas ſeditiones à civibus arcerent,
c quies Vrbi conſervaretur. Hujus ſane
artes Magiſtratus in officium Præfecti
igilum demum traductæ ſunt. Enim-
ero, quoniam horum Magiſtratuum
ıomina rem ferme ipſam, cui addicti eſ-
ent, facile oſtendunt; neque Livius ipſe,
ctor rei, hac in re amplius verborum
acit, apud alios vero nulla prorſus men-
io eſt, ne mihi quidem pluribus com-
ıentandum eſſe viſum eſt. Ergo ad
'riumviros reip. conſtituendæ deſcri-
endos veniamus.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. XXII.

De Triumviris Reipublicæ con-ſtituendæ.

SI TriumviratusReipubl.conſtituen originem quæris, ante eum ipſu quem Cæſar Auguſtus cum Antonio M. Lepido geſſit, alter nullus apud R manos prodiiſſe memoratur. Ego au de eo ipſo nuſquam præterea offendi memini. Vtrum Poteſtatibus annun randum ceſuerim, haud ſatis ſcio. Qu pe quod eas Poteſtates, quas injuſſu p terque Senatus auctoritatem, quiſc non dicam ſortitus fuerit, ſed per libi- nem dominandi arripuerit, Tyrannis potius, quam Poteſtates, ſeu Magiſtra s appellandas duxerim. Vtcunque ſe s habeat; illud facile animadverti pot, Iulio Cæſare in ſenatu ab iis, qui c Bruto & Caſſio conſpiraverant, occi, mox Antonium, cum ſtudia omnia componendamRempublicam contu- ſe videretur, principem civitatis evaſi. Confeſtim vero dominãdi libidine p lectum, Ciceronem, Brutum, cætero, qui factioni ejus adverſabantur, urbe cedere coegiſſe. L. autem Octaviano, testamentoCęſaris hęres ſcriptus fuei, ex Aſia reverſo, Cicero, ac cæteri,

fact-

actioni ejus obtrectabâtur, ad Octavia-
ni potentiam confugerunt. Ex quo fa-
tum eſt,ut Antonius urbe migrare ada-
ctus,hoſtis à Senatu judicaretur: ad quẽ
opprimendum Hircius & Panſa Conſu-
les miſſi, Auguſtuſque cum faſcibus An-
tonium apud Mutinam adepti, fude-
runt fugaruntque. Deſperatis ergo re-
bus, Antonius ſupplex ad M. Lepidum
confugit;cujus potentia fretus,Octavia-
num, qui æque animum ad dominatio-
nem intenderet, ad fœdus ſocietatem-
que pellexit: illam videlicet ſocietatem,
qua homicidia homicidiis in permuta-
tionem veniſſe dicuntur. Inter quos ad
cædem deſtinatos, Cæſar Ciceronem,
pro L.Cæſare avunculo M. Antonii, ei-
dem conceſſit. Igitur Tyrannidem præ-
textu pio Magiſtratus palliare pergen-
tes, ſeſe Triumviros Reipublicæ conſti-
tuendæ appellavêre: quorum nutui &
auſpiciis omnis Reſpublica niteretur.
Cæterum eorum animos quorſum in-
clinarent, mox ipſe evẽtus rerum oſten-
dit,omnes res ſimul divinas humanaſq;
commiſcens. Omnibus enim intra ſe
opibus conſumptis ad extremum unus
Cæſar Octavianus rerum potitus eſt:qui
& ipſe omnibus cęteris ſuperſtes,ipſum,
de quo loquor, Triumviratum, annos
circiter decem,ut Suetonius Tranquillus

(in

(*in Auguſto c.* 27.) obtinuit. Hæc d
Triumviris: de Præfecto prætorio ſ
quitur.

CAP. XXIII.
De Præfecto Prætorio.

QVales apudReges Tribuni Celerum ſive apud Dictatores Magiſtri equ tum, tales demum fuere Præfecti præt rio apud Cæſares. Nam cum ſecund poſt Cæſarem partes geſtarent, præe ſentque diſciplinæ publicæ emendar dæ, adeo à parvis orta principiis crev auctoritas, ut cum aliquo tempore à Pr fectis prætorio provocare liceret, ext rentque exempla majorum, quo pact ab iis provocaſſent: lecta poſtmodu Principis ſententia, à Præfecto prætor provocatio ſublata eſt. Credidit eni Princeps eos, qui ob ſingularem indu ſtriam, fide illorum atque integritate e plorata, ad hujus Poteſtatis amplitud nem adhiberētur, non aliter pro ſapien tia ac ſplendore dignitatis ſuæ, quan eundem ipſum fore judicaturos. Ali etiam privilegio hujuſmodi Poteſtas ſul nixa eſt: ne ab eorum ſententiis mino res ætate per alios Magiſtratus reſtitu poſſent. His ergo de Præfecto prætor collectis: de pleriſque minorum Mag ſtratuum ſpeciebus pauca videamus.

CA

CAP. XXIV.

De quibuſdam minorum Magiſtratuum ſpeciebus.

ALteram Magiſtratus ſpeciem in urbe Roma jus aliquando dixiſſe repperi. Nam cum bellorum munera, cæteris Magiſtratibus non ſufficientibus, ad Prætores deferrentur, quorum munus adminiſtratio juris prçcipuum fuit, creati Decemviri ſunt, qui jus in urbe redderent, Prætorumque partes eo tempore gererent, Litium Iudicandarum appellati. Eodem tempore Quatuorviri creati dicuntur, qui viarum curam agerent: ac Treſviri Monetales auri argentique flatores; quorum eſſet diligentiæ, numiſmata auro argentoque fabricari. His dictis: jam de Præfecto Vigilum pauca diſpiciamus.

CAP. XXV.

De Præfecto Vigilum.

DIvus Auguſtus, ſalutem publicam nullius alterius quam ſuæ diligentiæ congruere exiſtimans, coercendorum incendiorum gratia, ſeptem cohortes opportunis Vrbis locis diſpoſuit,

ita

ita ut binas urbis regiones unaquæ e
cohors præſidio tutaretur, Tribunis c
ſuper omnes clariſſimo viro Prçfecto i-
gilum, præpoſitis. Et licet apud vet s
Romanos Triumviris nocturnis, Æ i-
bus, Tribuniſque id negotii quando e
eſſet aſſignatum, pluribus eodem die -
ortis incendiis, quibus accurrere, ſa q;
facere non poſſe eos appareret, cr e
Præfectum vigilum Auguſtus Cæſa n
animum induxit. De incenſoribus e o,
effractoribus, furibus, raptoribus, r e-
ptatoribuſque, apud Præfectum vigil m
cognitio eſt: niſi, ſi quæ tam atrox, t -
que famoſa perſona ſit, ut ad Præfect n
urbi remittenda videatur. Et quon m
incendia plerunq; culpa exoriuntu -
habitantium; aut fuſtibus caſtigat s,
qui negligentius ignem habuerunt, t
ſevera objurgatione comminatus, u-
ſtium caſtigationem remittit. Cum f-
fracturæ in horreis (ut plerunque fi in
inſuliſq;, ubi pretioſiorem fortuna m
ſuarum partem patresfamiliarum r-
vant, apparuerint: Si quando vel c a,
vel armarium effringitur, effracto m
ſæpe, nonnunquam etiam cuſtod n,
quæſtiones apud hunc Magiſtratum x-
ercentur. Et ita divus Antoninus Er io
Claro, Præfecto, reſcripſit. Ait er n,
Effractis horreis, de ea re quæſtionen ad

il

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

um ipſum pertinere. Sciendum autẽ,
ræfectum vigilum ad plurimam no-
em vigilare oportere, coërrareque cal-
atum, cum hamis & dolabris; curam-
ue in omnes inquilinos admonendi a-
ere, ne per colonorum negligẽtiam in-
cendiorum caſus exoriatur. Quinetiam,
t inquilinus quiſque aquam in cœna-
lo habeat, qua, igneo terrore ingruen-
, præſto occurrere poſſe cenſeatur. Ad-
erſus capſarios autem, qui mercede ſer-
anda in balneis veſtimenta ſuſcipiunt,
dex quoque conſtitutus eſt: ut ſi quid
ſervandis veſtimentis admiſſum fue-
, ipſe idem, de quo loquor, Magiſtra-
s quæſtionem exercebit. Sed de Præ-
cto vigilum ſatis: Reliquum eſt, ut de
ocuratore Cæſaris (is enim eſt inter
eſarem & Rempubl. privatumque
nſtitutus judex) pauca videamus.

CAP. XXVI.

De Procuratore Cæſaris.

QVanquam Principalem celſitudi-
nem, à qua legum, ſenatuſconſulto-
m, magiſtratuumque omnium origo
nat, moribus introductum ſit, legum
iperio, cui præeſt, non eſſe ſuppoſitam:
mani tamen animi freta modeſtia, le-
m teneri vinculis haudquaquam re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

formidat. Cæterum, quoniam majorem
ſe, à quo jus eum inter privatumque a
Rempubl. decernatur, impoſſibile inve
tu ſit, ipſumque Principem in propri
cauſa judicare, haud ſane æquum eſ
videatur, Magiſtratum creari placuit, cu
inter ſe privataſque perſonas competer
quidem eſſet juriſdictio; qui ſane eſt ap
pellatus Procurator Cæſaris. Huic Magi
ſtratui principalis totius rei familiaris l
centia commiſſa eſt: ita ut quidquid a
eo negotiorum Imperialium geſtum eſ
perinde habeatur ratum, ac ſi ab ipſ
Cæſare fuiſſet pertractatum. Sed ſi rem
ejus quaſi propriam Procurator trada
non putant dominium transferre: Tun
vero transfert, cum negotium geren
Cæſaris, ipſius conſenſu tradit. Deniqu
ſi donationis, venditionis, tranſaction
cauſa quid agat, nihil agit. Nõ enim ali
nare rem Cæſaris, ſed diligenter negot
obire, Procuratori Cæſaris injunctum
eſt. Id vero inprimis Procuratori hui
de quo agim9, adſcriptum eſt, quod ſe
vum Cæſaris hęredem inſtitutum, adi
hæreditatem jubet, & ea hæreditas Im
peratori acquiritur. Quin, ſi Cæſar ip
hæres inſtituatur, ſi ſe Procurator op
lentæ hæreditati miſceat, hæredem Cæ
ſarem facit. Quod ſi ea bona, ex quibu
Princeps inſtitutus eſt, ſolvendo no
ſin

at, conſulendum erit Imperatori, ne
uid proinde detrimēti patiatur. Hære-
s enim inſtituti, in adeundis repudian-
ſque hæreditatibus, congruo tempore
plorari voluntas debuit. Deportandi
cultas huic Magiſtratui permiſſa non
t. Sed de Procuratore Cæſaris, deque
ęteris omnibus Romanis Poteſtatibus,
uæ hinc inde trita ſparſaque, Scripto-
s varios legens, venari potui hoc loco
xiſſe ſufficiat.

EPILOGVS.

Quæ ſane non ea mente dicta eſſe cre-
velim, ut fixa & immutabili quadam
eceſſitate ſtatuta perinde atque centu-
atis perlata comitiis, cenſeri velim:
uraque atq; meliora ab eruditioribus
lingentioribuſq; dici poſſe negem. De
re autē Sacerdotium, ac Magiſtratuum,
quis latius ſibi patere velit, apud Cice-
onem in iis libris, qui ſunt inſcripti De
egibus, facile competere poterit. In ob-
rvatione autem rerum ac temporum,
quis me in hac quantulacunq; librorũ
ucitate conjectantem examuſſim ſin-
ula, lapſumq; ali qua in parte arguat; af-
renti equidem idoneos teſtes, probabi-
ſque rationes, ingenue concedam. Cæ-
rũ animadvertendum cuiq; eſt, ne mi-
inferiores Divo Auguſto Magiſtratus

objiciat, quos ut mores, legeſque ac c
tera quæque inſtituta, varios mutabil
que eſſet conſtat. Ego de iis potiſſimu
ſcripſi, qui ab exordio conditæ Vrbis
tempora uſque Auguſti Cæſaris intra a
num ferme ſeptingenteſimum, crea
ſunt. Vtcunque ſe res habitura eſt, et
quis longe quidem meliora in hoc g
nere adducat; non propterea me pig
bit, paucis hęc admodum & contracti
ribus vigiliis lucubraſſe.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

POMPONI LAETI

ROMANIS

Ad

M. PANTAGATHVM

Libri Duo.

Angelus Politianus, Miſcellaneorum cap. LXXIII.

POmponius Lætus, vir antiquitatis & literarum conſultiſſimus.

Idem, epiſtola ad Lætum.

Quas à te nuper accepi litteras, ita gratas habui, mi Pomponi, ut me ab iis putem immortalitate donatum. &c. *Quod vero etiam (ſi diis placet) de obſcuris Poetarum me conſulis, homo omnis literaturæ conſultiſsimus, atque id mihi ex amore tribuis, quod tibi ex vero debetur; intelligo quam tibi debeam, quam mihi faveas, quantum oneris ſuſtineam. Dicam tamen quod ſentio,* &c. *Florentiæ* IV. *Cal. Mart.* M. CCCCLXXXVIII.

objiciat, quos ut mores, legeſque ac cæ-
tera quæque inſtituta, varios mutabil[illegible]

[illegible]

[illegible] ſeptingenteſimum, creati
ſunt. Vtcunque ſe res habitura eſt, etſi
quis longe quidem meliora in hoc ge-
nere adducat; non propterea me pige-
bit, paucis hęc admodum & contractio-
ribus vigiliis lucubraſſe.

FINIS.

POM-

POMPONI LAETI
De
AGISTRATIBVS ROMANIS
Ad
I. PANTAGATHVM
Libri Duo.

Agelus Politianus, Miſcellaneorum cap. LXXIII.

P*mponius Lætus, vir antiquitatis & iterarum conſultiſſimus.*

Idem, epiſtola ad Lætum.

Quas à te nuper accepi litteras, ita gratabui, mi Pomponi, ut me ab iis putem imortalitate donatum. &c. *Quod vero etiam (ſi diis placet) de obſcuris Poetaru me conſulis, homo omnis literaturæ cōſultiſſimus, atque id mihi ex amore tuuis, quod tibi ex vero debetur; intelligquam tibi debeam, quam mihi faveas, quntum onerisſuſtineam. Dicam tamen qdſentio,* &c. *Florentiæ* IV. *Cal. Mart.* MCCCCLXXXVIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Idem alia, Philippo Poſco inſcripta.

Sed vos nimium belli homines, ac faci ti, plane me luditis, qui domi Pompo nium habeatis, hominem totius antiqui tatis, omniſque adeo literaturæ conſulti ſimum. Itaque ego ineptus etiam Athe nas noctuam.

Raphaël Volaterranus Commentariorum Vrbanorum lib. XXI. ſub finem.

Poſt enarratos ac laudatos, inter alios Blondum, Poggium, Philelphum, Val lam, Perottum, & Græcos aliquot, qu literis inclaruerunt, & nomen aliquo adſecuti ſunt; ſubjicit: *Eodem quoqu tempore in Vrbe Pomponius Lætus, Por cellius, & Chalcidius profitebantur. Pom ponius natione Calaber, Græcorum igna rus, tantum antiquarium ſe factitaverat ac ſi qua nomina exoleta ac portentoſa in venerat, ſcholis oſtentabat. Iuventuten Romanam erudiit, labore alioquin aſſi duo; noctibus totis vigilabat, libros ipſe met ſcriptitando, ſimul & diſcebat, & proficiebat. Ex ſalario & diſcipulorum mercedibus parvum agellum & domun culam in Quirinali ſibi paraverat; ub ſodalitatem literatorum, ut ipſe appella bat, inſtituit: in qua Vrbis natalem ac Ro-*

mulum

ulum coluit, initium quidem abolendæ
ei. Porcellius, &c.

Ipſe Lætus in Epiſt. ad Sabellicum.

In Quirinali habito, ſemotus ab homi-
um frequentia.

M. Antonius Coccius Sabellicus Epiſt. ad Pomponium Lætum.

Ego, quod ab ineunte adoleſcentia feci,
unice colo & obſervo: augeturque magis
dies vetus hoc meum in te ſtudium, au-
etur amor, obſervantia, pietas & brevi,
ihil eſt te uno mihi charius, cui quidquid
mus in his ſtudiis, non minus libenter
uam grate refero acceptum, &c.

Alia Epiſtola:

Ex omnibus officiis, quæ multa in me
magna contuliſti, haud ſcio an adhuc
llum fuerit jucundius, &c. *Præterea*
uod emendatiſſimæ bibliothecæ tuæ uſum
r humane mihi detuliſti, facis, Pom-
oni clariſſime, quod ſoles, quodque ego
bique prædicare ſoleo, eſſe in te præter
ngularem eruditionem, humanitatem
uandam eximiam atque in his, qui
er te profecerint, illuſtrandis ſtudium
ncredibile. Videbunt itaque alii, quo
elint in te eſſe animo; ego, tantum
beſt, ut tuam in me humanitatem
on omni tempore prædicem, ac ſermo-
e illuſtrem; ut non ſolum hoc emporium

 orbis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

orbis (Venetiæ) *in quo jam quartum a-*
num publice profiteor, ſed tota etiam t-
Alpina Gallia, vel Italia potius univ-
ſa, intelligat, nihil in Sabellico eſſe, q
non Pomponio acceptum referri oporte.
Accedunt ad hæc lucubrationes noſt;
quibus ſi ſtare contigerit, ſentient ſper-
poſteri, qua Sabellicus fuerit pietat
præceptorem. Nunc ſic habeto eſſe me-
tum tui nominis, cui quo plura & maj
deferam, minus huic meæ pietati ſatis-
ctum putabo.

Item alia:

Quam plerique ſint, quorum poſ
ſententia & judicio acquieſcere; cujus a-
ctoritati ſim libentius, quam tuæ, acqu-
turus, eſt nemo.

In alia, de ſe.

Romæ Pomponio & Domitio Verone-
ſi dedi operam adoleſcens: audiveram t-
men nonnihil antea Caſparem Verone-
ſem, & Porcelium poëtam.

Item in alia:

Librum De Cæſaribus, quem ad n
miſiſti, tam cupide legi, quam quod cup
diſsime: nec res minoris uſus fuit, qua
voluptatis, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Ibidem.

Quod ad res tuas (*Cæſares tuos*) *attinet, mponi clariſſime, nulla jucundior mi- lectio proponi potuit; non ſolum, quia te ice amo: ſed quod omnia, quæ ex cultiſ- ma iſta tui ingenii proficiſcuntur offici- , medio ſunt Latio orta: ut, cum tua go, videor mihi majorum aliquem lo- entem audire.*

Item alia:

Dediq; hos libros (Rapſodias hiſtoria- um ab Orbe condito) *pleriſque noſtra- um literarum peritis cognoſcendos. Sed mponio multo libentius dediſſem, cujus dicio, aut audacior ad illorum editio- em factus eſſem, aut ad eos diutius pre- endos cautior.*

Idem Scholiis in Suetonium, Augusti cap. XXXVI.

Quæſtorum numerus adeo auctus eſt, viginti numero quandoque creati ſint. ed de his Pomponius Lætus, præceptor oſter, ad M. Pantagathum, & quiſquis le fuit, qui Feneſtellæ nomine librum De omanorum Magiſtratibus edidit, plura.

Ibidem, Vitellii cap. I.

Pomponius Lætus, præceptor noſter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

omnium, qui noſtra tempeſtate fuere, omnis vetuſtatis peritiſſimus, eo epigrammate: &c.

His addatur Elogium Pomponii Læti, ex Paulo Iovio, quod incipit:

Iulium Pomponium Latum Sanſeverina illuſtri familia ferunt in Picentinis natum, &c.

PO

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

POMPONI LAETI
De
MAGISTRATIBVS ROMANORVM,
LIBER PRIMVS.

CAP. I.

De Rege.

VRBIS Romæ & imperii Romani conditor Romulus, Marte genitus, fuit. Is poſtquam omnium conſenſu præfuit, legem tulit, ut nemo regnum aut magiſtratum iniret, niſi auctor fieret Deus: ipſeq; per auſpicia confirmari voluit. Vocabulum à regendo deductum eſt. Multitudinem omnem Romulus diviſit in partes tres, quas Tribus appellavit, & ſingularum Tribuum duces, Tribunos nominavit: & ipſas Tribus in triginta partes diviſit, quas Curias dixit, quoniam earum cura Reſpublica ſententiam expediebat: & inde latæ ab Regibus quædam leges, Curiatæ denominatæ ſunt. Curiarum præfectos, Curiones dixit, & Curionum Decuriones. L. Papirius, qui fuit tempore Tarquinii Superbi, latas leges in volumina redegit: unde Iuris civilis Papiriani nomen deducitur. Rex ſacrificiis, templis, & omni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

& omni cultui deorum, & legibus, moribus præerat: magnarum cauſaru judex; minorum vero cauſarum ſen tum voluit eſſe ipſe Romulus judicem

CAP. II.

De Majeſtate Regis.

ROmulus (ut haberetur honor ac v neratio Regiæ majeſtati) purpur uſus eſt veſte: duodecim legit, qui ſucc ctis veſtibus expediti, multitudinem v gis coërcerent. Eos à ligandis homi bus, ut Valgius Rufus meminit, lictor appellavit: ut ſit lictor, quaſi colligar duodecim & hi faſces ante Regem fe bant, ac totidem ſecures; quæ ſigna p niendi erant. Legit & regii corporis c ſtodes milites, quos à promptitudine l eſt, celeritate, Celeres appellavit, & e rum ducem Tribunum Celerum, cuj erat ſecũdus poſt Regem locus. Valeri Antias ait, à primo eorum duce, cui C ler nomen fuit, Celeres nominatos; i rant equites Romani, quia poſtea exp gnato Troſſulo oppido Tuſcorum, Iunius ſcribit, Troſſuli dicti ſunt. Se uſus eſt curuli: & locum eminentem parte fori ædificavit, ubi jura daret.

CA

CAP. III.

De Senatoribus.

Enatores à Romulo electi centum, aut
à nobilitate generis, aut ab ętate, aut à
pientia, ut apud Athenas, nomen cepe-
. Iidem Patres, & eorum familia Patri-
: iidem multitudinis patroni, id eſt,
fenſores erant. Hos appellabant pere-
ini, Principes in civitate. Qui poſt hos
ntum Senatui adſcripti fuere, Patres
nſcripti appellati ſunt. Quod vero ip-
conſtituerent, ratum erat. Senatuſ-
nſultum dixere. & tunc eſſe cœpit,
m plebs difficulter conveniret. Nam
m à Patribus per diſcordiam ſecede-
t, jura ſibi conſtituit, quæ Plebiſcita
cantur.

CAP. IV.

De poteſtate Senatus & plebis.

R Ex ad Senatum referebat. Senatus de
omni re cognoſcebat, & ſuffragium
rebat, & quod viſum pluribus, fiebat.
pulus Magiſtratum creabat leges ſan-
ebat, & de bello decernebat.

CAP.

CAP. V.

De Interrege.

SPatium temporis à defunćto Rege,uſque ad creationem ſequentis,Interregnum dicebatur: & qui præerat cum Regia poteſtate, & inſignibus, Interrex erat.

CAP. VI.

De Duûmviris.

TVllus Hoſtilius Rex, Duûmviris poteſtatem fecit judicandi de capite M. Horatii,qui ſolus ex trigeminis bello Albano remanſerat, & reus accerſitus, quod extra portam Capenam obviam ſororem interfecerat;quæ maritũ ſuum unum ex Curiatiis, cæſum, lugendo, victoriam & libertatem populi Romani ægre ferre videbatur;ſed abſolutus à populo fuit, propter patris lachrimas, Nam dixerat Tullus: Si provocarit, provocatione certaret. Et hæc fuit prima apud populum provocatio, & hoc primum de rebus capitalibus judicium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. VII.

De Præfecto Vrbi.

ROmulus unum elegit, quem urbanis negotiis præfecit, ut Dionyſius ait. unc Præfectum Vrbis fuiſſe, ſatis con- at. Longo poſt tempore, tantum ſibi rbis præfectura vendicavit, Cæſarum mporibus, ut crimina omnium in ur- cognoſceret: & demum cum Cæſa- s ab urbe abeſſent, Præfectus, velut al- r Cæſar, imperabat: de rebus omni- ıs, quæ ad urbem pertinebant, cen- bat.

CAP. VIII.

De Præfecto Prætorio.

Ræfectus prętorio, ſub Cæſaribus, diſ- ciplinæ militari præerat: ejus poſtea ıctoritas aucta erga forenſes cauſas: oi imperium declinare cœpit, nomen utavit, Magiſter ſtabuli dictus, cum ıtea ſub Regibus Tribunus Celerum it, & ſub Dictatore Magiſter equitum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. IX.

De Præfecto Annonæ.

DIcunt quidam, Annonæ præfect
ram habuiſſe initium, quintodec
mo anno poſt exactos Reges, App
Claudio Sabino, & P. Servilio Priſ
Conſſ. ſed verius conſtat, anno decim
octavo, T. Geganio, P. Minutio Con
quo tempore annonæ maxima carit
fuit, miſſique in Siciliam fuere P. Val
rius & L. Geganius pro advehendo fr
mento. Volunt alii L. Minutium fui
primum Annonæ præfectum: ſatiſqu
conſtat, non niſi ex indigentia frume
ti, hunc Magiſtratum creari.

CAP. X.

De Præfecto Vigilum.

CVM Vrbis ædificia ſæpenumero in
cendio flagrarent, divus Auguſtu
ſeptem cohortes, ut invigilarent urb
diſpoſuit, & ſingulæ duas regiones cu
ſtodiebant: tunc enim erant regione
quatuordecim. His ſeptem cohortibu
præerat Præfectus Vigilum: apud quen
cognitio erat omnium ſcelerum, qu
nocturno tempore fieri ſolent; præſe
tim de incendio & latrocinio.

CAP. XI.

De Præfecto in Militia.

SIngulorum ordinum in militia ali-
quando Præfecti creati ſunt, hoc eſt,
uod ſæpenumero de Præfectis alarum
c cohortium legimus: hoc ſcilicet erat
oluntate ducis, id eſt, exercitus, Impe-
atoris, aut Regis.

CAP. XII.

De Præfecto Legionis.

PRæfectus Legionis, abſentis Legati vi-
cem tenebat: parebant ei, Tribuni ha-
tati, pilani, centuriones; & denique to-
us exercitus. Arma, equi, veſtes, diſci-
lina, jus, annona. in ipſius cura erant;
uniebat, ſolvebat. Eligebatur autem ju-
us, diligens, ſobrius; cui neceſſe erat, &
lium titulum habere: ipſe etiam erat
omes primi ordinis, quem Primipilum
icunt, qui centum & ſexaginta militi-
us præeſt.

CAP. XIII.

De Præfecto Caſtrorum.

CAſtrorum Præfecto curæ erat, caſtro-
rum poſitio, valli, foſſæ, tentoria,
ibernacula, tormenta bellica, & cætera

talia: item ægri, & medici. Is eligebatur peritiſſimus, us alios edoceret.

CAP. XIV.

De Præfecto Fabrorum.

ARtifices, qui ſequebãtur caſtra, ut fabri lignarii, carpentarii, ferrarii, &c. qui ad fabrilia officia deputati erant, Præfecto Fabrorum parebant. Is eligebatur idoneus, & qui ſciret bene caſtris providere, & præſertim in expugnatione urbium ſubterraneos cuniculos facere & alia ſimilia.

CAP. XV.

De Conſulibus.

PVlſis Regibus, auctore L. Iunio Bruto Tribuno Celerum, Conſulare imperium factum eſt cum omni Regia poteſtate & inſignibus. Conſules dicti duo à conſulendo, id eſt, providendo. Creati ſunt comitiis Centuriatis à Præfecto Vrbis, ex commentariis Servii Tulli; & hi fuere L. Iunius Brutus, qui Tribunus Celerum erat, & L. Tarquinius Collatinus, anno ab Vrbe condita CCXLIV. Inde novi Conſules Vrbem luſtrarunt, & primi jurarunt, neminem Romæ ſe paſſuros regnare: & idem fecit populus. Apud eos ſumma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſumma totius imperii erat: hi ſenatum, populumque per accenſos & præcones cogebant:hi exercitus ductabant. Ab eorum Magiſtratu, numerus annorum ſignabatur: Provinciæ Conſulibus deſcribebantur: penes quos, ut inquit Pomponius, ſummum jus uti eſſet, lege rogatum eſt: & ne per omnia Regiam poteſtatem ſibi vendicarent, lege cautum fuit, ut ab eis provocatio eſſet, neve poſſent in caput civis Romani animadvertere, injuſſu populi. Solum relictum eſt illis, ut coërcere poſſent, & in vincula publica duci juberent.

CAP. XVI.

De Dictatore, & Magiſtro equitum.

ANno XII, ut alii volunt, IX, poſt exactos Reges, T. Largio Flavio, T. Clœlio Sicelo Conſſ. ut alii ſcribunt, T. Largio & L. Poſthumio Cominio : cum XL Latinorum urbes auctore Octavio Manilio conjuraſſent in Romanos, T. Largius à collega Clœlio, & à Senatu populoque Romano creatus Dictator fuit. Dictatura ſummus Magiſtratus fuit, habebaturque in ſummo periculo ultimum remedium : duæ ſecures Dictatorem præcedebant. Ab eo ad populum provocatio non erat, & ei capitis animadverſio data

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

eſt. Sex menſibus durabat. Deſignaba
ſibi Dictator Magiſtrum equitum; qu
primus fuit Sp. Caſſius.

CAP. XVII.

De Quæſtoribus.

ROmulus, ut Iunius libro ſeptim
ſcribit, ſuffragio populi, Quæſtore
binos creavit: alii voluntNumam Pom
pilium. Sed verius conſtat, de Tullo Ho
ſtilio. Quæſtores ab inquirenda, & ſe
vanda publica pecunia dicti ſunt. Cap
talibus rebus præerant: cives Romano
capite punire his licebat: provincias ſo
tiebantur: primum Patricii creati. poſte
indifferenter Patricii & plebeii. Varro ſ
dictos ait, Quæſtores à quærendo, quo
conquirerent publicas pecunias, & ma
leficia, quæ Triumviri capitales nun
conquirunt: &, ut Pedianus ait, Senato
ris prima adminiſtratio erat, quæſtorem
fieri, provinciæ curam gerere, pecuni
publicæ in diverſos uſus erogandæ. Co
nelius Tacitus ait: Repetita lege Curiat
à Iunio Bruto poſt exactos Reges, Qua
ſtores duos creatos, qui rem militarem
comitarentur. Valerius Poſthumius &
Æmilius Mamercus, duos deinde add
dit, qui res urbanas curarent. Mox cum
ſtipendiariæ provinciæ fierent, duplica
tu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

tus numerus. Poſt vero Syllæ legem, creati viginti.

CAP. XVIII.

De Tribuno Plebis.

ANno decimo ſeptimo poſt fugam Tarquiniorum, Aulo Virginio Cœlimontano & T. Vetuſio Geminio Conſſ. plebis nexu gravata, & ſæpenumero decepta, ſeditionem fecit: & tandem C. Sicinio duce in Sacrum montem ſeceſſit, qui diſtat ab Vrbe tribus mil. paſſ. trans Anienem. Piſo auctor eſt, in Aventino ſeceſſionem plebis factam eſſe: & cum illic plebs arma nō ſumpſiſſet, Mons ſacer putatus eſt, unde nomen monti impoſitum fuit. Hinc Poſthumio Cominio, & Sp. Caſſio novis Conſſ. decernentibus, decem legati eliguntur ad plebem, quorum primus fuit, Menenius Agrippa, qui oratione ſua plebem Patribus conciliavit. Menſe Septembri petivit plebs ex ſuo corpore Magiſtratum creari. Tribunitia poteſtas hæc fuit: creati tribubus fuere Tribuni quinque, L. Iunius Brutus, C. Sicinius, C. Licinius, P. Licinius, C. Icilius Ruga. Quidam duos ſcripſere, C. Licinium, & L. Albinum. Hæc fuit Reipubl. peſtis, hic civile nefas ortum habuit: & quemadmodum propter ſeditio-

nem eſſe cœpit ſeditioſus Magiſtratus
ſemper fuit conſulare jus imminutun
ConſulibusTribuni non parent,cum cę
teri Magiſtratus pareant. Sacroſancto
enim voluit ſuos Tribunos vulgus : h
ſedebant primi ad limen,& actaSenatu
modo probabant, modo ſcindebant
Dies vero quo Tribuni electi fuere, fui
quarto IdusDecembris:& in loco,ubi ca
ſtra poſuerunt, erecta ara Iovi ſolvent
metum. Tribuni dicti ſunt, ut Pompo
nius ait, quod tunc in tres partes popu
lus diviſus erat : aut à tribuum ſuffra
gio, quæ (ut Dionyſius ait) tunc qua
tuor fuere. Legimus in Hiſtoriis Diodo
dori, Tribunos quatuor creatos, C. Sic
cium, L. Numitorium, M. Duellium
Sp. Icilium, Appio Claudio & T. Quin
tio Conſſ. Et poſt, anno viceſimo quin
to tresTribuniConſulari poteſtate crea
ti, M. Genutio Agrippa & Curtio Chi
lone Conſſ. Tribuni fuere, A. Sempro
niusAtratinus,L.AtiliusLongus,T.Clœ
lius. & poſt annos ſex. totidem Tribun
creati:eadem poteſtateMamercus Æmi
lius, L.Iulius.L.Quinctius. Poſt quatuo
annos quatuor creati,M.Fabius,Q.Son
tius, Servilius Prætextatus, Corneliu
Coſſus. Sequenti anno,tres, M. Fabius
L. Sergius, M. Folius. Et ſequenti anno
L. Furius, L. Pinarius, Sp. Poſthumiu
Alb u

Albus. Et poſt annos ſeptem, quatuor, C. Furius, T. Quintius, M. Poſthumius, A. Cornelius Coſſus. Hos omnes Tribunos Conſulari poteſtate fuiſſe conſtat. (*Lætum imprudenter hic commiſcere Tribunos cum Conſulari poteſtate, notat, Cuſp. in Caßio Coſſ. anno ab Vrbe condita* CCXCVII.)

CAP. XIX.

De Tribunis militum.

ANno fere ſeptuageſimo, poſt exactos Reges, ſequenti anno, poſtquam Tribunitia poteſtas conſulari jure ceſſit, oratione Canulei, tres è Patriciis creati Tribuni militares, conſentiente plebe, omnem Conſularem auctoritatem habuere. Et ii fuere L. Furius, T. Clœlius Corinthius, Aul. Sempronius Atratinus. Sequenti anno quatuor, P. Lucretius, C. Servilius, Menenius Agrippa, Sp. Veturius. Tertio anno quatuor, Aul. Sempronius, M. Papirius, Q. Fabius, Sp. Nautius. Quarto anno duo, P. Cornelius, C. Fabius. Quinto anno quatuor, L: Tubero, C. Cornelius, C. Val. Cẽſorinus. M. Fabius. Hi creabantur ex patribus & ex plebe. Sexto anno jus imperii Romani ad Conſules rediit; qui fuere M. Cornelius, L. Furius. Officium autem Tribu-

norum militum, ut Martianus De re militari ſcribit, erat, in caſtris milites continere, & ad exercitationem producere, vigilias circuire, rei frumentariæ præeſſe, querelas commilitonum audire, valetudinarios inſpicere: quoniam is qui tali officio præeſt, & dare, & obſervare caſtrenſia omnia debet. Pedianus ait: Tribunorum militarium duo genera eſſe: primum eorum, qui Rufuli dicuntur, & in exercitu creari ſolent: alii ſunt Comitiati, qui comitiis deſignantur.

CAP. XX.

De Ædilibus.

PLebs, ubi è Sacro monte ad Vrbem rediit, à Patribus impetravit ut liceret ſibi alios Magiſtratus creare, qui Tribunorum miniſtri eſſent, qui & ædes ſacras & privatas procurarent, & qui annonæ præeſſent. Creavit igitur Ædiles quatuor: duos, qui ab ſolio eburneo Curules dicti ſunt, regiis utebantur inſignibus, & ornati purpura curam ſacrificiorum & ludorum habebant. Scio & à quibuſdam ſcriptum eſſe, Ædiles duos ex Patriciis creatos Curules, eo tempore, quo primum ex plebe Conſul factus eſt: Sed credibilius eſt, ut iidem intelligantur Ædiles. Memi-

ni

nit Dionyſius libro ſexto. Et alios duos creavit plebs Præpoſitos annonæ; quos aliqui putant à Divo Iulio conſtitutos, & nominatos Cereales. Ædilium curulium poteſtas adeo crevit, ut ad eos ſumma rerum & majeſtas Conſularis venerit.

CAP. XXI.

De Cenſoribus.

CVM cenſus auctus eſſet, & Conſules non ſufficerent, duo creati fuere, ad quorum cenſionem, id eſt arbitrium, cenſeretur popul⁹, & ob id Cenſores appellati: & primi fuerunt. C. Papirius & A. Sempronius. M. Geganio Macerino & T. Quintio Capitolino Conſulibus. Creabantur autem quinto quoque anno; quod tempus, luſtrum appellabatur. Aſconius Pedianus ait, Cenſores quinto quoque anno creari ſolebant. hi prorſus cives ſic notabant, ut qui ſenator eſſet, ejiceretur ſenatu: qui eques Rom. equum publicum perderet: qui plebeius, in centum tabulas referretur, & ærarius fieret, ac per hoc non eſſet in albo centuriæ ſuæ; ſed ad hoc eſſet civis tantummodo, ut pro capite ſuo tributi nomine æra præberet. Iidem completo quinquennio luſtrabant, & taurilia ſacrificia, de ſue,

ove,tauro,faciebant. Civium Roman
rum primus cenſus factus eſt ſub Serv
Tullo LXXXIV milium & DCC. Secund
cenſus tertio anno, poſt fugam Tarqu
niorum, P. Valerio Publicola & T. L
cretio Conſſ. & inventa puberum R
manorum CXXX milia. Tertius cenſ
anno XII, T. Largio Flavio, Q. Clœlio S
celo Conſſ. Idem T. Largius Dictator ce
ſum renovavit. Inventa puberum R
manorum CL milia & DCC. Anno XIX,
eſt, ſecundo poſt creationem Tribun
tiam, habitus à Conſulibus cenſus qua
tus, & inventa civium Romanoru
CLXI milia & DCC. Anno XXXVI, Se
Servilio & Aul. Verginio Conſſ. habit
cenſus quintus, & inventa civium pub
rum plura quam centum & decem m
lia, & cæterorum trecenta & trigin
milia. Anno XXXVIII, Aul. Manlio
L. Furio Conſſ. habitus cenſus, & inve
tus civium Romanorum incertus n
merus. Supra annum LXVI, ut dixim
creati Cenſores fuere.

CAP. XXII.

De *Decemviris*.

ANno ab Vrbe condita CCCII, Decem
viri pro Conſulibus creati ſunt, &
tertio anno depoſiti, libidine Appii Cla
di

i, qui Virginiam ſtupravit. Decemviri
fuerunt. Appius Claudius Regillanus,
, Genutius, P. Sextius, Sp. Veturius, C.
lius, Aul. Manlius, P. Sulpitius, P. Cu-
atius, T. Romulius, Sp. Poſthumius Al-
ıs: hi ex Athenis leges tulerunt in de-
m tabulis: datumque eſt eis jus ſum-
um, à quibus provocatio non erat: &
tum etiam, uti leges corrigerent, &
terpretantur. Sequenti anno, duas ta-
ılas addiderunt, & inde appellatæ le-
s XII tabularum. Quidam volunt, non
urneis, ſed æneis tabulis impreſſas le-
s pro roſtris poſitas. Quarum ferenda-
ım auctorem fuiſſe Decemviris Her-
odorum Epheſum exulantem in Ita-
a, ſcribunt, ut Pomponius refert. Dio-
yſius pro Curiatio, Horatium dicit.
quenti anno Decemviri rurſus creati:
ppius Claudius, Quintus Fabius Vibu-
nus, M. Cornelius Maluginenſis, Mar-
ıs Sergius, L. Minutius, T. Antonius
erenda, M. Robuleius, Quintus Pe-
lius, Ceſo Duilius, Sp. Oppius Cor-
céſis. Apud Diodorum ſunt, C. Sergius
P. Manius. Tertio anno iidem præfue-
, neque ſenatu, neque plebe ſuffragia
ınte, & ideo vi magiſtratum obtinue-
ınt.

CAP.

CAP. XXIII.

De Proconſulibus.

A. Poſthumio Albo & Sp. Fuſco Conſ bello infeliciter cōtra Æquos geſto Proconſul creatus eſt T. Quintius, & i primus in eo magiſtratu fuit. Eum ſex li ctores præcedebant, cætera omnia ha bebat, uti Conſules. Et inde ſtatutum eſt ut qui Conſules uno anno fuiſſent, ſe quenti Proconſules eſſent, deinde Pro conſules ad provincias mittebantur, & ſinguli ſingulos Legatos habebant, qu adminiſtrationi præſtarent auxilium Proconſul poteſtatem exercet in ea pro vincia tantum, quæ ei tradita eſt, vel de creta, niſi vocaretur in juriſdictionen voluntariam. Apud Proconſulem, u Martianus ait, ſervorum manumiſſic fieri poterat, & adoptio. Apud Procon ſulis legatum, nemo manumittere po teſt. Sub Cæſaribus diſtinctæ provinciæ nam Conſulares ſub ſenatu populoqu Rom. erant, Proconſulares ſub Impera toribus.

CAP. XXIV.

De Prætoribus, & Decemviris, & Curatoribus viarum, & Triumviris, & Quinqueviris, & Centumviris.

EO tempore, quo pertinacia Tribunorum plebis, qui Romæ ſine Conſuliıus quinque annis præfuere, L. Seſtius x plebe Conſul creatus eſſet, Patres Præuram novum Magiſtratum, Sp. Furio amillo, M. filio dederunt: hic primus ˀrætor Vrbanus fuit, à præeſſendo, Præor nominatus eſt. Prætoris inſignia, ſela curulis, trabea, lictores ſex, & cætera onſulum inſignia. Pomponius in hæc erba ait: Cumque Conſules avocarenur bellis finitimis, neque eſſet, qui in ciitate jus reddere poſſet: factum eſt, ut rætor quoque crearetur, qui Vrbanus ppellatus eſt, eo quod in Vrbe jus reddeet. Poſt aliquot deinde annos, non ſufıciente eo Prætore, quod multa turba tiam peregrinorum in civitatem veniet, creatus eſt & alius Prætor, qui Pererinus eſt appellatus, ab eo, quod pleumque inter peregrinos jus dicebat. einde cum eſſet neceſſarius Magiſtraus, qui haſtæ præeſſet, Decemviri litibus dicandis conſtituti ſunt. Eodem temore cõſtituti ſunt Quatuorviri, qui cu-

ram

ram viarum haberent. Et Treſviri Monetales, æris, argenti, auri flatores. Et Treſviri capitales, qui carceris cuſtodiam haberent, ut ſi animadverti oporteret, interventu eorum fieret. Et quia Magiſtratibus veſpertinis temporibus in publicum eſſe inconveniens erat, Quinqueviri conſtituti ſunt cis-Tiberim, & ultra-Tiberim, qui poſſent pro Magiſtratibus fungi. Deinde Prætores creati ſunt numero captarum provinciarum, qui partim urbanis rebus, partim provincialibus præeſſent. Deinde Cornelius Sylla quæſtiones publicas conſtituit, veluti de falſo, de parricidio, de ſicariis & Prætores quatuor adjecit. Ab honore, qui Præturæ habebatur, Ius honorarium appellatum, quę Prætorum edicta erant.

CAP. XXV.

De Procuratore Cæſaris.

PRocuratori Cæſaris omnis res familiaris commiſſa erat: etiam quicquid is egiſſet, ratum erat apud Cæſarem: & penes hunc magna erat auctoritas.

POM

POMPONI LAETI
De
ACERDOTIIS ROMANORVM,
LIBER ALTER.

CAP. I.

De prima religione apud Latinos.

FAVNVS antiquiſſimus omnium Regum in Latio fuit; Aboriginibus imperavit: homines, more ferarum vintes, in mitiorem vitam redegit: lucos cravit: locis & urbibus nomina dedit: dificia erexit: templa ædificavit: quę id- à Fauno, fana dicuntur, quod Pontiſes ſacrando illic fantur. Faunus in Lao cultum deorum inſtituiſſe fertur. uidam ſcribunt ante Faunum imperaſ- Ianum, & cultum deorum demonaſſe. Fauni ſoror Fatua vaticinatrix, ea vates Fatuarii dicuntur: hæc traditr mulierũ caſtiſſima, ideo eam Roma- Bonam deam appellavere; cujus tem- um eſt in ſaxo Aventini montis, unde greſſus virorum prohibetur, & ei fœ- næ tantum ſacrificant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. II.

De Lupercis.

LVpercalia ſacrificia, ad expiandos manes fiebant: Græce Lycæa dicta, à Pane Lycæo, numine Arcadico, quem Romani vocant Inuum,& idem putatur eſſe Faunus. Lycæo ſacrificatur in ſpelunca, quæ ſub Palatino monte eſt. Menſis (quo hæc ſacra fiunt) Februarius, à februando, id eſt purgando, dicitur;& dies Lupercaliorum februata. Evander ex Arcadia hoc ſolenne in Latium tulit,& inſtituiſſe fertur, ut nudi juvenes Lycæum Pana venerantes, per luſum atque laſciviam currerent. Hoc primum ludicrum id eſt Lupercal, Romulus accepit. Dictum videtur à Lycæo, quia λύκος lupus eſt, inde Lupercal. Scribunt aliqui à lupa nutrice Romuli ac Remi; nam ab eo loco ſolēne incipit, ubi lupa lac vagienti præbuit. Aut à capris, ut ſit luere, id eſt, purgare per capras; capræ enim in eo ſacrificio mactantur. Aut, quod Pan lupos arceat. Traditur & alia cauſa, quare nudi Luperci: aut quod Faunus per veſtes ab Hercule deluſus fuerit, ut meminit Ovidius: aut quod cæſo Amulio, Romulus & Remus, fœdati vultus ſanguine, nudatis gladiis & veſtibus ſuccincti

ab

Alba uſque ad ficum Ruminalem cu-
rrerűt. Vnde ſervatur in Lupercalibus,
t nobiles adoleſcentes faciem ſanguine
bi fœdent, & alii accurrant, cum lana
ꝺte madida, tabum abſtergentes. Aut,
uod cum Romulus in palęſtra eſſet, nu-
us latrones inſecutus fuerit, & votum
ani Lycæo fecerit. Sed ego verius puto,
el à Lycæo, vel à lupa. Ideo Romani in
upercalibus canem immolant, quo-
iam naturaliter canis lupis adverſatur;
o quod Romulus lupæ nutrici gratias
abere videtur. Luperci tergora capris
ipiunt, & ſuccincti diſcurrunt, circum
ntiquum oppidum, id eſt Palatium, oc-
urrentes coriis verberant. Fœminæ ul-
o obviam occurrunt, facilem partum
erantes.

CAP. III.

De Potitiis, & Pinariis.

VIctor Hercules, cæſo Geryone Chri-
ſauri filio, in Erythra, quæ eſt inſula
ceani Hiſpani, abacto nitidarum boum
rmento, in Latium venit, & prope Ty-
erim loco herbido procubuit, ut læto-
abulo reficeret boves. Cacus, latronum
rinceps, eximias boves duas caudis in
peluncam traxit: Hercules ſomno exci-
us, luſtrato grege, cum partem abeſſe
K numе-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

numero ſenſit, omnia circumit, adverſa veſtigia comperit, confuſus novitate rei, ex loco infeſto agere armentum cœpit. Cum actæ boves deſiderio relictarum mugiſſent, reddita fuit è ſpelunca vox, quæ Herculem convertit: inventa fraude, Cacum neci dedit. Concurſus trepidantium paſtorum, advenam reum cædis faciunt apud Evandrum: qui miraculo literarum, inter rudes artium homines, ea loca tum regebat. Is intuens habitum, formamque viri, rogat, qui vir eſſet: ubi nomen, patremque, ac patriam accepit, quia ſic Carméta mater ejus vaticinata fuerat, extemporalem arã Herculi erexit, ut quotannis Romæ bovem indomitum Herculi immolent: & Hercules epulum populo dedit, ſacrum fieri voluit à Potitiis, & Pinariis, quæ tum familiæ, maxime inclitę ea loca incolebãt. Forte evenit, ut Potitii præſto eſſent, hiſque exta apponerentur, & Pinarii, quia tarde fuere; extis adeſis, ad cæteram venirent dapem. Potitii ab Evãdro edocti, antiſtites ſacri ejus diu fuerunt: poſtea cum interiiſſent, empti de publico ſervi officium exercuerunt. Ara ab Evandro erecta, cui Hercules decimas ſolvit Maxima vocatur, & proxima eſt foro boario, ubi ex voto decimæ fiunt. Tradunt, qui velit dives fieri, Herculi decimas

ſolvat:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſolvat: hinc opes M. Luculli factæ memorantur: & ipſe Hercules theſaurorum deus putatur.

CAP. IV.

De Fratribus Arvalibus, qui primi fuerunt filii Laurentiæ.

MAſurius Sabinus, qui tempore Auguſti fuit, duodecim ſuſcepiſſe liberos Accam Laurentiam ſcribit, ex quibus cum unum extuliſſet, graviter indoluit. Romulus in demortui locum ſe dedit, & ita nutricem pientiſſime conſolatus eſt. Ab hoc numero duodenario, arvorum ſacerdotes duodecim eſſe voluit: &, ut Plinius ait, ſe, inter liberos Accæ Laurentiæ, duodecimum appellavit. Fratres Arvales hi nominati ſunt; qui ſacra publica faciunt, propterea, ut fruges ferant arva. A ferendo igitur & arvis (ut Varro ſcribit) Fratres Arvales dicti ſunt. Laurentiam in eo ſacerdotio dediſſe Romulo ſpiceam coronam, pro religioſiſſimo inſigni, quæ vitta alba colligaretur, & idem Plinius ait.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. V.

De Auguribus.

AVgurandi ars antiquiſſima, à Chaldæis ad Græcos (apud quos Amphiaraus, Mopſus, & Calchas ſummi augures habiti ſunt) à Græcis ad Hetruſcos venit, ab Hetruſcis ad Latinos; & ipſe Romanorum pater Romul⁹ augur fuit, & ideo inſtituit Magiſtratus auguriis confirmari: & poſteri (non niſi augurio jubente) res inchoabant. Locus augurii templum erat: Augur verſus Orientem ſedebat, capite velato, lituum dextra tenens manu, id eſt, curvum baculum, quo in cœlo regiones dividit., & quæ auguria veniunt, prædicit. Si læva fuerint, quia aliena parte Septentrio eſt, felicia pronunciat: pars illa Vrbis, propter altitudinem, proſpera putatur; & à dextra parte Meridies, quia depreſſus eſt, infelix. Dionyſius meminit, antiquam augurandi obſervationem fuiſſe etiam Aboriginum. Nam Aſcanius, priuſquam aciem contra Mezentium educeret, augurium captavit; & ubi micare à ſiniſtris fulgur cõſpexit, pugnavit, & victor fuit. Tantaque veneratio & utilitas inde fuit, ut collegium Augurum conſtitutum ſit. Et primum tres augures fuere, à tribu

tribu

tribubus; ſic inſtituiſſe Romulum, tradit Dionyſius. Inde quatuor creati. Tandē, plebe per Tribunos id petente, quinque plebeji augures quatuor patriciis adjuncti fuere: & ſic numerus novem augurum manſit.

CAP. VI.

De Veſtalibus.

VEſtalem ignem cum Penatibus Æneas è Troja in Latium tulit: condito Lavinio, Veſtæ ædem ſacravit, Poſtea Aſcanius, condita Alba, templum Veſtæ ædificavit in montis Albani parte, cui ſuberat lucus, in quo Ilia Romuli mater à Marte compreſſa fuit. Veſtæ miniſtræ virginitatem ſervabant. Mos Latinis fuit, generoſas & caſtas virgines legi. Poſt multos annos Romulus caſtiſſimas ſacrorum cæremonias conſtituit, & (ut Varro tradit) ſacerdotes ſexaginta, qui publica ſacra facerent, per tribus & curias creavit, à virtute, & generis nobilitate: Inopes & aliqua parte coporis debiles, ſacerdotes fieri vetuit: & in curiis ſingulis, Veſta quædam communis erat. Templum Veſtæ Romulus condidit, & virgines legit. Sed frequens opinio Numam Pompilium aſſerit. Credibile eſt Romulum, qui in omnib⁹ curiis Veſtam

eſſe voluit, ſeparatim non poſuiſſe. Ro
tũda effigie templũ eſt. inter Capitoliun
& Palatium: in eo ſervabatur perpetuu
ignis; quia Veſta nihil aliud eſt, quam pu
rus ignis. Sunt qui dicant, alia quædam
arcana in eo templo ſervari, etiam Pon-
tificibus & Virginibus ignota, quidã duc
dolia non magna, alterum clauſum, al-
terũ apertum, in quo nihil eſt. Quidam
ajunt à Virginibus Palladium ſervari
cœlo lapſum in Troia. Primæ Virgines à
Numa electę quatuor fuere, Gegania, Be-
rennia, Camilla, Tarpeia: duæ aliæ à Ser-
vio Tullo additę. Caſtitas Virginibus ter-
minata eſt in xxx annos. Decem primi
diſcit virgo, totidem miniſtra eſt, in re-
liquis docet, poſt xxx annos nubend
poteſtas ei fit. Prima, quæ capta fuit, A
mata traditur; ideo cum capitur virgo
hoc nomen ei imponitur. Capitur à
Pontifice non minor annis ſex, & non
major decem, & quæ non ſit patrima &
matrima, neve lingua, ſenſu aurium di-
minuta, aliave corporis labe: neque fi-
lia ſervi, neque ejus, qui domicilium in
Italia non haberet. Veſtalis ſi petulan-
ter deliquiſſet, verberabatur à Pontifi-
ce. Si inceſta fuiſſet, hoc modo pœnas
luebat: vincta efferebatur in ſandapila,
per medium forum ad uſq; portam Col-
linam. Ibi tumulus impudicarum Veſta-
lium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

lium inter muros imminet, in quo eſt parva caverna ſubterranea, ad quam per foramen ſcalis deſcenditur, in qua eſt ſtratus lectulus, & lucerna ardens, & panis, lac, oleum, ne fame intereat. Deponitur hîc Veſtalis, ſolvitur vinculis, capite velato in ſupplicium ducitur. Pontifex, cum arcana quædam pronunciavit, cum ſacerdotibus terga vertit; & ſtatim impudica Veſtalis in cavernam dimittitur, inde foſſa tellure repletur, uſque ad operculum: ea die ſilentium & mœſtitia in tota urbe eſt.

Idem Lætus de impudicarum Veſtalium ſpecu ſubterraneo, ſeu campo ſcelerato (ab inceſto id ei loco nomen factum) in libello De Antiquitatibus Urbis Romæ.

In ipſo colle Quirinali eſt porta Collina, quæ olim fuit ultima pars Vrbis; & mœnia non multo ſpacio extendebantur verſus Occaſum, & erat finis. A ſiniſtra, intrinſecus exeuntibus, eſt locus editus & elevatus, ubi erat antrum ex artificio factum teſtudinatum cum exiguo foramine, unde demittebantur Veſtales, moniales, quæ commiſerant ſcelus impudicitiæ: & ne perirent fame, in antro erant excavatæ duæ parvæ feneſtræ: in altera erat lucerna accenſa; in altera lac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

& aqua. Poſtea populus mittebat terram, quouſque terra ad ſummitatem perveniret foraminis; ita moriebantur. Illic ſacerdotes cum veſtibus ſacerdotalibus, priuſquam hoc fieret intrinſecus, ante portam auferebant ſacra monialibus, & poſtea egrediebantur portam; ſed non poterāt vertere caput. Deinde non licebat exire ſacerdotem per illam portam per unum annum: & totus populus ea die in luctu erat.

CAP. VII.

De Flaminibus.

Dialem & Martialem Flaminem Romulus inſtituit. Numa Quirinalem addidit. Varro aſſerit, Numam Pompilium Flamines ſingulis Diis feciſſe, & ab eis nomina dediſſe: Hinc Reſpublica hominibus in cœlum relatis, Flamines decrevit. Dicti autem Flamines ſunt, ex geſtatione pileorum, quaſi pileamines. Quidam ajunt ab infulis, quas flammas vocant. Eorum miniſtri, Flaminii dicti: & miniſtræ Flaminulæ. Sed rerum omnium ſacrarum adminiſtri, Camilli dicebantur. Flamines non poterant, niſi ſinguli ſingulis Diis attribui: & nefas erat, ſine pileo egredi domum.

CAP.

CAP. VIII.

De Saliis.

SAlios duodecim Marti Gradivo legit Numa: dicti à ſaltando, quod facere in comitiis quotannis & ſolent, & debent, verſicoloribus tunicis ornati, per urbem tripudiant, ſuccincti ęneis baltheis: togas fibulis nectunt, quas trabeas vocant: geſtant in capite pileos, quos vocāt apices: gladio accinguntur, dextra lanceam, aut virgam ferunt, læva Thraciam peltam: cœleſtia ſunt arma, ancile vocant, id eſt, circū exciſum; id fertur cœlo lapſum in regiam Numæ, anno octavo regni ejus. Lege cautum erat, ut Salii liberi eſſent, & indigenæ, & quorum uterque, parens viveret, & cujuſcunque fortunæ, pauperes aut divites. Quidā Salios appellatos putant à viro Samothrace, ſeu Mantineo, nomine Salio, qui ſaltationē in armis invenit. Traditur Tullus Hoſtilius duplicaſſe numerum Saliorum.

CAP. IX.

De Fœcialibus, & Patre patrato.

FŒciales dicti, quod fidei publicæ inter populos præerant: nam per hos fiebāt, ut juſtum conciperetur bellum & ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

fœdere fides pacis conſtitueretur. Eo inſtituiſſe dicitur Numa, cum indicendum eſſet bellum Fidenatibus. Hi mittebantur, priuſquam conciperetur bellũ ad res repetendas; &, ſi non impetrabant, bellũ indicebant. Fœcialium unus, qui Patrem Patratum faciebat, ex ipſis Fœcialibus electum, ſacris veſtib⁹ ornatus, ad auctores injuriarum procedebat; priuſquam, urbem intraret, janitorẽ, vel alium, qui obviam fuiſſet, alloquebatur, quibuſdam imprecationibus. Inde in forum pergit; illic diſſerit, qua cauſa venerit: tempus ad conſultandum dat xxx dierum; ſi per hos dies res infecta maneret, Diis cœleſtibus, Manibuſque invocatis, abit, & ad Senatum refert. & ubi in Senatu, quod juſtum piumque eſſet, actum erat, Fœcialis bellum indicebat. Fœcialium ſacra nefas violare erat: nam Fabius, cum ea violaſſet, urbs Romana à Gallis Senonibus everſa fuit. Dicuntur Fœciales à fœdere faciendo, ſeu feriendo. Pater patratus à patrando, id eſt ſanciendo, fœdere; qui à Fœcialibus creabatur qui tantum in fœdere ſanciendo præerat, ut quidam ſcribunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. X.

De Pontificibus.

POntifices è Patribus legit Numa, & ex his Pontificem Maximum fecit Martium, Martii F. & ipſius Numæ generum: cujus ſcitis omnia publica privataque ſacra ſubjecit; ut eſſet, quo conſultum plebs veniret, & idem non cœleſtes modo cæremonias, ſed & juſta funebria, & prodigia quomodo ſuſciperentur, & curarentur. Defuncto Pontifice Maximo alius eligebatur, non à populo, ſed ab ipſis Pontificibus. Appellati ſunt (ut Varro ſcribit, & Dionyſius) à ponte Sublicio, quem reficiebant. Quare videntur à Numa, non Pontifices, ſed Sacerdotum principes nominati, & inde regnante Anco Martio, quando Sublicius pons factus fuit, à ponte Pontifices appellati: & ideo ſacra ab eis trans Tyberim non mediocriter ad pontem fiunt. Scævola Pontifex Maximus dicebat Pontifices dici, à poſſe & facere. Quidam ſcribunt, ab eo, quod potentia ſacra perficiant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. XI.

De Rege Sacrificulo.

POſtquam Romani jam liberi, extincto regio nomine, Conſules crearunt, necubi deſiderium Regis eſſet, propter quædam ſacra publica, quæ Reges faciebant, Regem Sacrificulum conſtituerũt, & è Patribus elegerunt C. Manium Papirium: & id ſacerdotium Pontifici ſubjecere, ne novæ libertati additus nomini honos officeret. Is Papirius quietis ſtudioſiſſimus fuit. Idem fuiſſe memoratur, qui leges Numæ, ab Anco Martio in tabulis querneis inſcriptas, rurſus in publicum traduxit.

CAP. XII.

De Gallis, Sacerdotibus Matris Deûm.

GAlli, ſacerdotes Cybeles Matris deûm ſunt, & ſemimares, id eſt caſtrati, ab eo, quod dea puerum Phrygium amavit Atim; cui præcepiſſe dicitur, ne concumberet: ille cum Sagaritide nympha coivit ſub arbore. Cybele exciſa arbore, victa eſt. Puer ad Dindyma aufugit, & virilitatem ſibi amputavit. Ideo & Cybele caſtratos ſacerdotes habere mavult. Secundo bello Punico, Romam etiam deportatus

portatus eſt ſacer lapis, quem Matrem deûm incolæ dicebant, per legatos tres, M. Valerium, L. Eminium, & C. Cęcilium Galbam, & quæſtores duos Cn. Tremillium Flaccum, & M. Valerium Falconem: receptaque fuit dea Romæ à ſapientiſſimo homine P. Scipione Naſica, qui à Senatu in tota civitate vir optim9 judicatus fuit: & quod magis admirabile eſt, adoleſcens erat. Galli dicti ſunt, à Gallo flumine Phrygiæ. Teſtes Samia teſta ſibi amputant. Rhea nominatur Cybele, à monte Cybelo, quæ eſt pars montis Dindymi.

CAP. XIII.

De Duumviris, & Decemviris Sacrorum.

DVumviri à Tarquinio Superbo inſtituti fuerunt, qui ſoli inſpicerent libros Sybillinos: deinde cum plebs creari ex ſuis inſtaret, ex plebeiis & patriciis creati x, & inde xv, qui libros inſpicerent. Sic à duumviris ad Decemviros & Quindecemviros res devenit: & aliquando data cura corrigendorum Faſtorum fuit: Hi Februarium, qui ultimus erat, poſt Ianuarium poſuerunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. XIV.

De Epulonibus.

VEteres Pontifices (ut ait Cicero) propter multitudiné ſacrificiorum, tres Epulones eſſe voluerunt, ut ludorum epulare ſacrificium facerent. Id ſacerdotium antiquum fuiſſe conſtat, ſed de ætate nondum legimus. Numerus auctus fuit, duo additi, & quinque fuere Epulones. Et poſtea, theatralium ludorum atque Circenſium ambitione, ſeptem fuiſſe Epulones leguntur.

CAP. XV.

De Titijs Sodalibus.

SOdales Titii ſacerdotes extra Vrbem habitabant, & in tuguriis certa auguria ſervabant, quoniam ad id deputati à Pontifice erant. Nomen inditum eſt ab avibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

POMPONI LAETI
De
LEGIBVS ROMANIS
LIBELLVS.

Quotuplex ſit lex, & Ius.

IVs pluribus modis dicitur. Naturale, quod eſt commune omnibus animalibus. Ius gentium, quo gentes humanæ utuntur. Ius civile, quod ex legibus, plebiſcitis, ſenatuſconſultis, decretis Principum, & autoritate prudentium venit. Ius publicum, in Sacerdotibus & Magiſtratibus conſiſtit. Ius privatum, ad ſingulorum utilitatem. Ius etiam dicitur locus in quo jus redditur; ut meminit Paulus De lege, & legis origine. Lex (ut Chryſippus definit) eſt divinarum & humanarum rerum notitia. Lex dicitur rogatio, & obnunciatio. Lex donum eſt Dei, dogma hominum ſapientum, coërcitio [pravæ] voluntatis. Legis virtus eſt, imperare, vetare, punire, permittere. Lex eſt æternũ quiddam, quod univerſum mundum regit, imperandi prohibendique ſapientia. Ex hac lege lex noſtra eſt, ratio menſq; ſapientis, æqualis Dei eſt lex, conſtatque ad ſalutem civium, civitatumque incolumitatem, vitamque omnium quietam & beatam.

Igitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Igitur ubi lex non eſt,quies & beatitud
non eſt. Et apud illos antiquiſſimos m
ſapientum lex erat,id erat quoniam a
tiquitas proxime accedebat ad Deum
Lex Magiſtratibus præeſt,& Magiſtrat
populo. Optime putat Cicero,Magiſtr
tum eſſe legem loquentem. Imperand
& obtemperandi modus debet eſſe:na
& qui bene imperaverit, aliquando o
temperet neceſſe eſt:& ipſi mortales n
ſolum obtemperare & obedire Magiſtr
tibus debent,ſed eos colere atque dilig
re. Poteſtas eſt facultas à populo , ſ
principe, publice data. Magiſtratus d
cœptus eſt, cum à populo creatus fu
Magiſter populi, id eſt Dictator.

Prima fertur Ceres dediſſe leges mo
talibus; poſtea ipſi ſapientes:Phorone
Argivis dedit, Moyſes cœlo lapſas H
bræis;Ægyptiis Mercurius, Draco & S
lon Athenienſibus, Minos Cretenſibu
Lycurgus Locedæmoniis, Thuriis Ch
rondas, Romanis Romulus.

De Alia [Ælia] & Fuſia LL.

Allia & Fuſia LL. reſiſtebatur perr
cioſis legibus in civitate: quæ ideo era
propugnacula & muri otii & tranquil
tatis. Sed P. Clodius Trib. pl. L. Piſo
& A. Gabino Coſſ. quatuor leges tul
ex his ſecunda fuit, ne quis per eos di
quib

quibus cum populo agi liceret, de cœlo ſervaret. Et quarta cavebatur, Ne quem Cenſores in Senatu legendo prętererirent; neue quem [qua] ignominia afficerent; niſi qui apud eos accuſatus, & utriuſque Cenſoris ſententia damnatus eſſet. Hac lege diminuta eſt Cenſura, quæ eſt magiſtra vitæ & modeſtiæ.

De L. Aurelia.

Aurelia lege communicata ſunt judicia Senatui, Equitibuſque Romanis, & Tribunis ærariis. Eam tulit L. Aurelius Cotta, prætor.

De L. Acilia.

Manius Acilius Glabrio legem [Aciliam] tulit De pecuniis repetũdis, in qua ne comperendinari quidem reum ſinit.

L. Piſo primus tulit legem De pecuniis repetundis.

De L. Annonia, [Clodia.]

P. Clodius Trib. pl. De annona legem tulit, Vt frumentum, quod antea * ſenis æris [l, ſemiſſibus] ac trientibus in ſingulos modios dabatur, gratis daretur.

De L. Annaria.

Ea lex annorum modum definit, quibus Magiſtratus capiendi poteſtas ſit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

De L. Aternia. [Æternia.]

Hæc lex, cum mos priſcus fuiſſet ir-
rogandæ mulctæ per Magiſtratus, ovi
aut bovis nomine; ovis ære deno, bovi
ære centeno definivit.

De L. Aquilia.

Aquilia lex ab Aquilio [Trib. pl.] la-
ta, De dolo malo, De fraude, De dece-
ptione, De ſimultate.

De L. Cincia.

M. Cincius legem tulit, qua cavetu
antiquitus, Ne quis ob cauſam orandan
donum, pecuniamve acciperet,

De L. Calpurnia.

Calpurnia lege Pecuniaria pœna in-
ter alias pœnas adjecta fuit. Eam tuli
L. Calpurnius Piſo, [Frugi.]

De L. Cornelia.

Cornelia lege cavetur, Ne quis legati
exterarum nationum pecuniam expen-
ſam ferret. A. Cornelius Coſ. tulit. E
idem [C. Cornelius Trib. pl.] aliam tu-
lit, Ne quis in Senatu legibus ſolveretur
niſi ducenti adfuiſſent; Neve quis, cum
ſolutus eſſet, intercederet, cum ea de r
ad populum ferretur. Tulit idem Corne-
lius,

lius, Vt Prætores [ex] edictis ſuis jus dicerent.

Lex eſt à Cornelio quodam lata, ut homines, qui parricidii cauſa telo accincti ſunt, gladio perſequantur.

De L. Caſſia.

A l. Caſſio Longino [Trib. pl.] lex lata eſt Caſſia, Qua populus per tabellam ſuffragia ferret. C. Mario, C. Flacco Coſſ. alia ab eodem lata, Vt ille, quem populus damnaſſet, cuive imperium abrogaſſet, in Senatu non eſſet.

De L. Fabia.

Fabia lex à Fabio lata, Qua adjecta pœna eſt illis, qui deducunt & ſectantur candidatos in comitia.

De L. Falcidia.

Lege Falcidia, à Falcidio lata, cavetur, Ne plus dodrante legare liceret: propterea, quod multi hæreditatem recuſabant.

De L. Flavia, [Fabia.]

Flavius [*immo* Fabius] legem tulit De plagiariis, Cum quis dolo ſervum, aut pecus à domino, & filium à patre ſubtrahit.

De L. Frumentaria.

Frumentaria lex à C. Sempronio Gracccho [Trib. pl.] lata eſt, Qua frumentum è publico diſtribueretur à Pom. Rom.

De L. Gabinia.

A. Gabinius [Trib. pl.] legem tulit Qua bellum Cn. Pompeio Magno contra piratas datum eſt; contra C. Trebellii Trib. pl. interceſſionem.

De L. Hortenſia.

Q. Hortenſius [Dictator] legem tulit, Vt eo jure, quod populus ſtatuiſſet omnes Quirites tenerentur.

De L. Iulia.

Iulia lege puniuntur Adulteri. Eam Iulius Cæſar tulit. Idem legem tulit De peculatu in eos, qui Rempubl. vel Sacra furati ſunt vel furantibus auxiliati ſunt, vel furta ſcientes ſuſceperunt.

De L. Iunia.

Iunius Silvius [*immo*, Silanus] Coſ. cum Q. Cæcilio Metello legem Iuniam tulit, bello Cimbrico; quod diu prave & infeliciter geſtum eſt, propter diminuta militiæ ſtipendia.

De

De L. Lectoria, [ſive *Latoria*.]

Cum adoleſcentes in contractibus circumveniri ſolerent, Q. Lectorius pœnam Deceptoribus adjecit.

De L. Licinia [& *Mucia*.]

P. Licinius Craſſus Orator, & Q. Mucius Scævola Pontifex maximus, legem tulerunt De regundis civibus, ut in ſuæ quiſque jus civitatis redigeretur, cum multi Itali cupiditate civitatis Romanæ tenerentur.

De L. Manilia.

L. Manilius legem tulit, Vt quando res à nobilibus adverſæ geſtæ fuerant, illi ad Magiſtratus gerendos admitterentur, quorum majores in Rom. Republ. magiſtratum non exercuiſſent: hujuſmodi autem *novi* appellantur.

De L. Oppia.

C. Oppius [Trib. pl.] legem tulit, Ne ſuperfluo ornatu mulieres Romanæ uterentur: neve pilentis, id eſt rhedis penſilibus, veherentur: neve plus uncia in auribus appenderent.

De L. Otthonis.

Otho Trib. pl. legem tulit, Ne quis cum ordine Equeſtri in ſpectaculis ſederet, niſi ſeſtertia quadraginta poſſi-

deret. Quod ſi contingeret, quiſquis eſſet, ſive ingenuus, ſibe libertus, inter Equites ſpectare liceret in gradu XIV.

L. Roſcius Otho Coſſ. [immo Trib. pl.] legem tulit, Vt in theatro Equitibus Romanis ordines XIV. ſpectandi gratia darentur.

De L. Papia.

Lege Papia prohibentur Peregrini uti urbe Romana.

De L. Plotia, [ſive *Plautia.*]

M. Plotius Silanus Trib. pl. Cn. Pompeio Strabone & L. Porcia Catone Coſſ. legem tulit, Vt ſingulæ Tribus quinos denos ex eo numero ſuffragio crearent, qui eo anno judicarent.

De L. Pompeia.

Cn. Pompeius Strabo lata lege veteribus incolis Tranſpadanis jus Latii dedit, quod cæteræ Coloniæ Latinæ habebant, ut petendi Magiſtratus & civitatis Romanæ jus adipiſcerentur.

Cn. Pompeius Magnus legem tulit, Vt Quæſtor ſuffragio populi, ex his qui Conſules fuerant, crearetur.

Idem Pompeius legem tulit, qua aſperrima pœna patricidas afficit, Vt, Si quis parentis, filiive fata properaverit, clam & palam, inſutus culleo cum cane &

gallo

gallo gallinaceo & vipera & ſimia, in mare aut in flumen projiceretur.

De L. Roſcia

L. Roſcius Otho legem tulit, Vt equitibus Romanis in theatro XIV gradus, ſive ordines, darentur.

De L. Satura.

Satura lex eſt, Quæ uno rogatu multa & varia comprehendit.

De L. Scantinia.

P. Scantinius legem tulit, Qua puerorum concubitores gravi ſupplicio afficiuntur.

De L. Tutelari.

Lege Tutelari cavetur, Ne quis tutor per ſimulationem pupillum fraudet.

De L. Valeria.

Valerius Publicola legem tulit, Vt nulli magiſtratui liceret corpus [caput] Romani civis indicta cauſa condemnare; liceretque damnatis, ad populum provocare.

De L. Variana, [ſive *Varia.*]

Q. Varius Trib. pl. legem tulit, Vt quæreretur de his, quorum ope conſiliove ſocii [contra] P. Rom. arma ſumpſiſſent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

De L. Voconia.

Voconius legem tulit, Ne quis cenſus, hoc eſt pecunioſus, hæredem unicam relinqueret filiam, Erat autem cenſus ille, qui c milia x profeſſione detuliſſet.

Hæc habui, M. Pantagathe, quæ de Magiſtratibus & Sacerdotiis, & Legibus compendioſe ſcriberem: ut ex eo Compendio aliqua ad noſtros utilitas perveniat: Et ita depinxiſſe opinor, ut ante oculos velut in tabella poſuerim. Scribant alii diffuſius: Pomponio ſatis eſt placere ſuis.

FINIS.

Quæ de Iuriſperitis libello DE MAGISTRATIBVS *ſubjunxerat Auctor, omiſimus; nulla hercule Lectoris fraude, cum ea omnia habeantur in Enchiridio Pomponii veteris ICti, De Origine Iuris. ff. lib. I. tit. II. Libellum De Legibus, quem adjunximus retractum ex vetuſtiſſima editione, aliquot locis caſtigavimus, & totũ concinniorem reddidimus: neglectũ hactenus ut opinamur, quod depravatiſſimus circũferebatur: Deinde quod jejune & tenuiter admodum ſcriptus, & ex corruptis Aſconij Pediani reliquiis per ſaturã collectus. Quod fortaſsis alibi fuſius docebimus.*

P. S. 1625.

Sequun-

Sequuntur *Teſtimonia* nonnulla ſuperioribus adjungenda.

M. Antonius Sabellicus Dialogo de Latina lingua reparatione;

Ad M. Anton. Maurocenum Patricium Venetum.

Subjiciam adhuc quoſdam, (*inquit Benedictus Prunulus*) quorum ſcripta jampridem leguntur: occurruntq; inprimis Pomponius Sabellici noſtri prçceptor, & Platina; uterque (ni fallor) Laurentii Vallenſis auditor. Pomponii pauca omnino extãt; ſed illa ipſa accuratiſſime conſcripta novimus, quæ de Legibus, Sacerdotiis, & ad M. Pantagathum ſcripſit: quanquam & de arte Grammatica edidit præcepta. Omnia mira vetuſtate redolentia: arguuntque plane hominis ſtudium, quod in recognoſcenda vetuſtate præcipue fuit occupatum. Platinæ hiſtoria, & quæ De honeſta voluptate ſcripſit, omnibus nota ſunt. *&c.*

Ibidem Baptiſta Guarinus.

Nam quod ad Domitii [Calderini] Veronenſis, municipis mei, Commẽtarios ipſos in Valerium Martialem attinet,

multum diuqueSipontenus antiſtes[Nicolaus Perottus]& Pomponius,qui omnium primus id opus Romæ interpretatus dicitur, in ea lectione, ut audio evigilarunt, dictaruntque non pauca.

Ibidem.

Petrus Marſus Ceſenſis: is non ad Poëtas ſolummodo explicandos, ſed Oratores quoque & philoſophos ſtudium adjecit. Extant ejus in Silium Italicum Commentarii multa eruditione referti. Sed longe utiliora, quæ in Ciceronis opera conſcripſit: eloquens, ut Pomponii auditorem agnoſcas; & quod plus eſt,propemodumPhiloſophus:ſed quantuſcunque in philoſophia eſt,eumArgyropoli contubernium effecit.Acutior in Poëtis explicandis, cultiorque meo judicio, Antonius Volſcus,& ipſe Pomponii auditor, diligens in Naſonis Heroidibus, ſed in Propertio diligentior.

Ioannes Cuſpinianus Commentario in Caßiodori Chronicon Conſulare, Anno ab Vrbe cond. 297.

Pomponius Lætus libello ſuo DeMagiſtratibus, pulchre de Tribunis plebis: ſed in fine (*cap.* XVIII) commiſcet Tribunos cum Conſulari poteſtate imprudenter.

Fran-

Franciſcus Floridus Apologia in Linguæ Latinæ calumniatores.

Summatim eorum perſtringam nomina, qui Romanam Linguam excitare, ac priſtino candori reſtituere laborarunt. Quod autem ordine illos non exſequar, vel id eſt argumento, quod Iovianum Pontanum primum nominarim, ante quem certum eſt vixiſſe Pomponium Lætum. qui quamvis Græcas literas ignoraſſe dicatur, Latine tamen egregie doctus fuit, in ſcribendo infra neminem recentiorum purus candiduſque. Hujus, niſi fallor, auditor fuit Marcus Antonius Sabellicus, dignus plane præceptore diſcipulus, fœcundæ cujuſdam uberiſque eloquentiæ ſcriptor.

Quomodo Pomponio Læto viventi prælatus Domitius Calderinus. Ibidem Floridus.

Sed ad alios Interpretes, ſeu illi Commentatores, ſeu Scholiaſtę ſint appellandi, devenio: ex quorũ claſſe primas plerique Domitio Calderino Veronenſi (Sipontinum ſemper excipiunt) deferre videntur, juveni cum primis acuto, ſed lõge melius nomini ſuo conſulturo, ſi felix ingenium ad gravius aliquod negotium con-

convertiſſet. Qui cũ juvenis admodum Romæ publiceLatinas literas vivẽte adhucPomponioLæto profiteretur,ita hominũ animos faſcinavit, ut eum relicto Pomponio ſtudioſi fere omnes vulgo ſequerentur:jurene an injuria,utriuſq;ſcripta oſtendunt.Ego hoc tantum dicam, Domitium nihil de ſe nõ ubiq; polliceri, in omnes linguam exercentem, ac de omnibus non male,ſed peſſime ſentientem.Et frontem igitur ſæpe perfricuit,& pleraque,ut ſentẽtiam,cui ſemel adhęſerat,vel jure vel injuria tueretur, confinxit,quę nuſquam leguntur.Inter omnia ejus arrogãtiæ exempla, hoc unum ſubjiciam,quodOvidii librum in Ibin enarrans, in operis præfatione, poſtquam ſe omnia ex Apollodoro, Lycophrone, Pauſania,Strabone,Apollonio, ejuſq;interprete, & ceteris item Latinis tranſtuliſſe gloriatus eſt,in calce operis,talia fore ſua ſcripta (hæc ſunt fere ejus verba) cõfidit, quæ duo quinquagenarii homines ab eo qui viceſimum nonũ annum nõdum complevifſet, diſcere quam turpiter ignorare mallent.Deſignat autem Nicolaum Perottum, ac Pomponium: quorum utrique tam cedere poteſt Domitius, quam P. Virgilio Baptiſta Mantuanus,aut M, Tullio Franciſcus Philelphus.Hujus tamen intolerabile ſupercilium

ium, creſcentemque indies audaciam Georgius Merula Alexandrinus, vir doctiſſimus, & in ſcribendo maxime accuratus, primus editis in Martialem Notis compeſcuit, planeq; oſtendit quantum ab eo quod ubique pollicebatur abeſſet. Angelus quoque Politianus in Domitii ſcriptis non pauca ſomnia deprehendit. Atque ut humanum ſit nonnunquam labi poſſe, Domitio tamen omnia pollicenti, & duos quinquagenarios docenti, nihil ignoſcas.

Paulus Iovius, Epiſcopus Nucerinus in Elogiis virorum literis illuſtrium.

IuliumPomponium Lætum Sanſeverina illuſtri familia in Picentinis natum ferunt, adeoque inſigni cura educatum, ut ex adultera matre, alioqui pudica, illudente ei Salernitano Principe, genitus putaretur. Sed vigente demum bello, & labante fortunaPrincipalis domus, animum ad literarum ſtudia cõvertit; tanta antiqui moris æmulatione, & naturæ temperãtia optimas literas complexus, ut Romæ inter præclara ejus ſæculi ingenia conſpicuus monſtraretur. Nam Vallæ præceptoris ęquata eruditionis opinione, locum exceperat: ſed eum mox *Pauli II injuria percelebrẽ fecit; quum literatos quoſdam, & in his Platinã, at-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

que Callimachum, tanquam impios atque maleficos, tormentis excruciaſſet. Nam è Venetiis Romam pertractus ad dicendam cauſam[Lætus]perpetua vitæ innocentia tutus, nihil terreri potuit, ut integro conſtantique animo indigna fateretur. Veterum enim ingeniorum illuſtria nomina ſibiipſis indiderāt, quum in cœtu ſodalium laureati Muſas colerent. Ea nominum novitate Pontifex elegantia literarum imperitus ſuſpicioſuſque, vehementer offendebatur, quaſi id eſſet occulta conjurantium teſſera ad obeundum inſigne facinus. Xyſto demum Innocentioque faventibus, in gymnaſio docuit incredibili nominis autoritate, auditorumq; frequētia. adeo ut ante auroram profitentem, Romana juventus à media ſtatim nocte præoccupandis ſubſelliis præveniret. Deſcēdebat è Quirinali ſæpe ſolus, Diogenis more præferens laternam, quum opes contēneret, & jucunda frugalitate venerabilis haberetur. Simplici namq; & pene ſubagreſti convictu uſq; adeo gaudebat, ut quum frequēti ſemper limine coleretur, improviſi nobiles convivæ, non ſufficienti ejus puero, per jocum admoniti, coquinæ manus admoverent; unde perurbani ſales, multæque facetiæ ferebantur. Scripſit Grammaticæ compendium,

lium: adultis pueris utile: & graviore
lemum ſtylo ſeriatim Romanos Cæſa-
res: gratiſſimoque libello in antiquæ
Vrbis ruinis, vera loca atque vocabula
lemonſtravit. (*Itemque Magiſtratus Romanos & Sacerdotia.*) Sed in ſuggeſtu
ſummam laudem promeruit: quod eo
magis mirum videtur, quum in fami-
iari ſermone hæſitante lingua balbuti-
re eſſet ſolitus, nec orantem demum,
aut clara voce lectitantem ulla omnino
oris titubantia deformaret. Septuage-
narius exceſſit è vita, quum gelidiſſimo
vini potu ventriculi colorem oppreſſiſ-
ſet. Elatus eſt auditorum inſignium piis
numeris, honeſtante funus familia
purpurata Alexandri Pontificis, & lau-
dante Marſo oratore. Quum variis au-
tem Elegiis tumulus ornaretur, epi-
gramma Pontani, conſenſu publico lo-
cum obtinuit.

Pomponi, tibi pro tumulo ſit laurea ſylva:
Oſſa, maris rores, myrteaque umbra tegant:
Teque tegant, artuſque tuos, violæque roſæque:
Ver habeat, zephyros ſpiret & ipſe cinis.

Stillet

Stillet & ipſe cinis, quas & Parnaſſus e
antra
Theſpia, & ipſa ſuas Aſcra miniſtr
aquas.

Lege omnino Platinam De vitis Ponti
ficum, in hoc Paulo; qui prid. Calend. Se
ptembris an MCCCCLXIV *Pontifex creatu*
Pontificatus anno VI *menſe* X, V *Cal. Au*
guſti, Sixto IV *locum vacuum fecit, ann*
MCCCCLXXII. *Sixtus, ſive Xiſtus, iterur*
Innocentio VIII *an.* MCCCCLXXXIII. *Inno*
centius denique Alexandro VI, *an.* MCC
CCXCII. *qui defunctus an.* MDIII.

Conradus Geſnerus in Bibliotheca univer
ſali edita an. MD XLV.

Pomponii Læti De Romanorum Ma
giſtratibus [Ex Feneſtella deſumptus, u
Vives ſcribit. *Hæc ibidem ad marginem*
Sacerdotiis, Iuriſperitis & legibus libel
lus, chartis duabus, & dimidia, impreſ
ſus Moguntiæ; [itemque Lutetiæ apu
Chriſtianum VVechelum 1529.]& Baſi
leæ apud Brylingerum, 1538.

Ejuſdem De antiquitatibus urbis Ro
mæ libellus, excuſus Baſileæ apud Platte
rum, 1538, in 8. cum aliis diverſorun
ſcriptis ejuſdem argumenti.

D

De exortu Maomethis liber, excuſus Baſileæ apud Henr. Petrum.

Eadem omnia, quæ prædiximus (præter librum de Maomethe) & inſuper Romanæ hiſtoriæ compendium ex multis diſperſis apud Scriptores locis in unum corpus collectum, ab interitu Gordiani junioris uſque ad Iuſtinum III, & Epiſtolæ aliquot familiares ad M. Antonium Sabellicum & Angelum Politianum, & Vita ejus per M. Antonium Sabellicum, impreſſa ſunt Argentorati apud Schurerium, 1515, in 4. cum Indice, chartis CXI, & dimid.

Beatus Rhenanus præfatur in libellum De antiquitatibus Romæ, & ſuſpicatur eum non eſſe Pomponii; quoniam & pauca, & ineleganter ſcripta contineat: aut certe non id ſcriptum ut ederetur, ſed memoriæ gratia tantum.

Scripſit De arte Grammatica [impreſſa eſt in Italia] primo ſuo tyrocinio, ex veteri Grammaticorum forma.

Cum Varrone diu luctatus eſt, ut in integrum reſtitueret.

In Criſpo [Saluſtio] & Livio repoſuit quædam.

Laurentium Vallam audivit: fuitque ab initio contemtor religionis; ſed ingraveſcente ætate cœpit res ipſa, ut mihi dicitur, curæ eſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Cætera ſtudiorum ejus monumenta (præter antedicta) ſi qua fuere, in direptione domus per civilem ſeditionem, ſub Xyſto Pontifice, intercidiſſe creduntur.

Hæc ex Vita ejus per Sabellicum; qui & ſtilum ejus caſtum magis quam c[illegible] ptum eſſe ſcribit.

Pomponius Lætus exiguæ eruditionis. Tota illa ejus celebris diligentia circa verba & hiſtorias aliquot, tum ſaxa eruta, & monumenta diruta conſumpta eſt. Vives.

Caſpar Barthius Adverſariorum lib. XX. *cap.* XX.

Præmia vulgi rectiſſime Pomponius Sabinus, ſive is Lætus etiam eſt, Famam intelligit.

RAPHAE-

RAPHAELIS VOLATERRANI
De
MAGISTRATIBVS ET SACERDOTIIS ROMANORVM,

lib. XXIX.

DE Romanorum Magiſtratibus, hæc comperimur: Primum *Dictator* pluribus de cauſis dicebatur. Aut rei gerendæ, id eſt belli cauſa gravioris. Primuſque fuit T. Largius, cum LX populi Latinorum adverſus Romanos conjuraſſent: auctor Dionyſius Halicarnaſſeus. Deinde clavi figendi cauſa, quum gravi morbo peſtilentiæ civitas affecta eſſet, Senatus L. Manlium Imperioſum Dictatorem, clavi figiendi cauſa dici juſſit. Iſque clavus in æde Iovis in Capitolio in dextro latere fixus eſt: auctor Livius. Sed & ob aliquam aliam calamitatem clavus affigi etiam ſolitus, Comitiorum item cõſularium cauſa, ut Conſul Dictatorem diceret, ſi contingeret utrunque, aut per bellum, aut aliam neceſſitatem ab Vrbe abeſſe. Aut quæ-

Cætera ſtudiorum ejus monumenta (præter antedicta) ſi qua fuere, in direptione domus per civilem ſeditionem, ſub Xyſto Pontifiee, intercidiſſe creduntur.

Hæc ex Vita ejus per Sabellicum; qui & ſtilum ejus caſtum magis quam c

circa verba & hiſtorias aliquot, tum ſaxa eruta, & monumenta diruta conſumpta eſt. Vives.

Caſpar Barthius Adverſariorum lib. XX. cap. XX.

Præmia vulgi rectiſſime Pomponius Sabinus, ſive is Lætus etiam eſt, Famam intelligit.

RAPHAE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

RAPHAELIS VOLATERRANI

De

AGISTRATIBVS ET SACERDOTIIS ROMANORVM,

Commentarius.

Ex Commentariorum Vrbanorum lib. XXIX.

DE Romanorum Magiſtratibus, hæc comperimur: Primum *Dictator* pluribus de cauſis diceba-ır. Aut rei gerendæ, id eſt belli cauſa avioris. Primuſque fuit T. Largius, ım LX populi Latinorum adverſus omanos conjuraſſent: auctor Dionyius Halicarnaſſeus. Deinde clavi figen-causa, quum gravi morbo peſtilentiæ vitas affecta eſſet, Senatus L. Manlium nperioſum Dictatorem, clavi figiendi uſa dici juſſit. Iſque clavus in æde Io-s in Capitolio in dextro latere fixus eſt: ıctor Livius. Sed & ob aliquam aliam ılamitatem clavus affigi etiam ſolitus, omitiorum item cõſularium cauſa, ut onſul Dictatorem diceret, ſi continge-t utrunque, aut per bellum, aut aliam eceſſitatem ab Vrbe abeſſe. Aut quæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſtionis exercendæ, quando Q. Cincinnatus Dictator factus, ut Sp. Melii, regnum affectantis, temeritati reſiſteret. Aut legendi ſenatus, numero deficiente, ut M. Fabius Buteo. Modus autem hic fuerat: Conſul Dictatorem dicebat, Dictator Magiſtrum equitum: noctuque tantum dicebatur, & in ſolo Romano quod Italia terminabatur. Sexq; tantum menſes durabat. Et ex Patriciis C. Martius, Rutilius tantum de plebe in bello Faliſcorum dictus, qui & ipſe de plebe hominem L. Plaucium Magiſtrum equitum dixit. Procedebat cum lictoribus XXIV, ac totidem ſecuribus: à quo provocatio non erat, Magiſtratum hunc Romani ab Albanis acceperant, apud quos Metius Suffetius Dictator invenitur prius fuiſſe.

Tribunorum plebis creandorum cauſa, ſeceſſus plebis fuit in montem Sacrum à Senatu gravatæ. Inde per Menenium Agrippam reducto, dato exemplo ventris ad membra. Tribuni duo primum creati: deinde per aliam ſeceſſionem tres, mox quinque alii, fuereque tandem numero x. Sacroſancta vocabatur poteſtas, nec ſicuti aliæ, per Dictatorem unquam ceſſabat. Abſque judicii diſcuſſione in exilium carceremque mittebat. Curiam non ingrediebatur, ſed in ſella ante veſtibulum permanebat, dum S. C. fieret:

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

quod ſi probaret, T. litera annotabat; ſi minus, intercedebat. Ab Vrbe nec per unum diem abeſſe licebat. Domus ejus die, noctuque apertis foribus patebat, ut auxilio plebi omnibus horis (ſi quando opus) foret. Præterea de plebe tantum fuerat, & qui patrem vivum non haberet: ex quo Servilius tribunatum falſo geſſiſſe creditus: quod pater ejus, quem deceſſiſſe opinio erat, vivere ferebatur. Inter ſe quoque ſi diſſidebant, plus poterat unus, qui prohibuiſſet, quam reliqui, qui rem aliquam probaſſent: auctor Plutarchus in Catone. Capitis etiam diem & Dictatori, & Conſuli poſt Magiſtratum dicere poterant. Nec purpuram, nec ſellam, nec lictores, ut Conſules & Prætores, habebant, ſed tantum unum viatorem.

Per aliam plebis diſcordiam, quæ delectum pati non poterat, neceſſe fuit *Tribunos conſulari poteſtate* creare: creatique ſunt ex Patribus, A. Sempronius Atratinus, L. Atilius & Cæcilius: auctor Livius. Hi duorum generum erant: comitiarii, qui in comitiis fiebant; & Rutilii ſeu Rufi, qui in caſtris: Nam Rutilius Rufus legem tulit de eis in exercitu creandis: ut auctor Feſtus.

Prætores numero XVIII fuere: habebant ſellam curulem, & lictores ſex. tra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

beam item, reliquaque Conſularia inſignia. Ab initio unus tantum Prætor Vrbanus fuit, qui in Vrbe jus diceret, omnemque publici ac privati juris poteſtatem habebat: equis item albis utebatur. Alius deinde Prætor Peregrinus factus, qui inter peregrinos jus dicebat. Deinde adauctus paulatim numerus, qui & urbanis & provincialibus rebus adeſſent: Sylla quatuor, Auguſtus duos, Claudius totidem adjecit. Inter minores magiſtratus etiam jus dicebant. Abſentibus Conſulibus, Prætor Vrbanus ſenatum & comitia habere poterat. In provinciis non ſolũ jus dicebant, ſed res gerebant. Quæſtores ſub ſe habebant, qui vice eorum fungerentur, cũ op⁹ eſſet, ſicuti Dictator Magiſtrum equitum, & Conſul Legatum

Proprætores prætoria poteſtate provincias etiam adminiſtrabant.

Quæſtores vetuſtus magiſtratus. Gratianus Iuriſconſultus, in eo libro, quem de Poteſtatibus ſcripſit, ipſum etiam Romulum & Numam duos habuiſſe Quæſtores, quos non ſua voce ſed populi, ſuffragio creatos, ſcriptum reliquit. Deinde Tullum Hoſtilium ſine dubio Quæſtores etiam habuiſſe. Dictos autem à quærendo: quorum officium, partim ærarii & urbanæ pecuniæ curam agere, partim provincias exigẽdis vectigalibus ſortiri, quan-

quandoque in ſenatu occupari: & hos *Candidatos Principis* eſſe dictos: nonnullos in exercendis queſtionibus verſari: alios *Quæſtores parricidii* dictos, qui ut capitalibus rebus præeſſent, à populo conſtituebantur. Hæc ex libris Digeſtorum. Reperio quoque apud Valerium, Quæſtorum fuiſſe curam, legatos, regesve Romam venientes, pro dignitate populi Rom. excipere, ac honorare, obviamque proficiſci. Nam legati primum ædem Saturni petebant, ubi ærarium erat, ibique mos erat, ut à Præfectis ærarii ſcriberentur eorum nomina, traderenturque Quæſtoribus, qui & eos donis proſequi, & ægrotos curare, ac demum mortuos ſumptu publico ſepelire ſolebant. Ærarium enim apud Saturni prius ædem fuit: Hic libri elephantini ſervabantur, in quo XXXV tribus conſcriptæ, tum ſenatuſconſulta omnia fuerunt: Libros autē linteos Pontifices retinebant, in quibus annales conſcribebant. In ipſo quoque ærario locus erat ſecretior, ubi vigeſima vectigalium ſervabatur: Livius XXXVII. Cætera expedientibus, quæ ad bellum opus erant, Conſulibus: aurum vigeſimarium, quod in ſanctiore ærario ad ultimos caſus ſervabatur, promi viſum eſt: prompta ad III. mil. pondo auri. Fiſcus deinde ærarium appellari cœptus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

à fiſcella, id eſt crumena, ubi ſervabāt
pecuniæ, ut ait Varro. Primum *Fiſci a*
vocatum inſtituit Hadrianus princeps,
teſtatur Spartianus. Vectigal Pop. Rom
inter alia fuit vigeſima reddituum om
nium rei frumentariæ in Italia: præter
ſal à ſingulis exigēdum Salinatoris con
mentum. Qui vectigalia redimebant
Publicani appellati, & *mancipes* public
norum principes, ut ait Pedianus.

Senatores primum à Romulo centu
inſtituti, *Patres* appellati: ex his genit
Patricii dicti: qui vero poſtea per Reg
ac alios additi fuere, *Patres conſcripti*,
minorum gentium vocati apud Gellium
Fuereque uſque ad mille. quem nume
rum Auguſtus poſtea minuit. Qui non
uti nunc mercedem aut ſtipendium al
quod à Republ. ſumebant, ſed gratu
tam exhibebant operam, quod ſane e
nonnullorum Senatorū paupertate ma
xime declaratur. Liberalitas tamē Prin
cipum multis providit. Auguſtus item
teſte Tranquillo, Senatus cenſum am
pliavit, ac pro DCCC duodecies LLS. ta
xavit, ſupplevitque non habentibus. E
in Veſpaſiano ſcribitur: Explevit cenſum
ſenatorum, Conſulares inopes quingen
tiis ſeſtertiis annuis ſuſtentavit. Senato
res libertinos in ſenatum, Commodus
teſte Lampridio, adſcivit: Cæſar etiam
Gallos

Gallos: Heliogabalus Senatulum mulierum in Colle Quirinali inſtituit. Auguſti quoque conſtitutione Senatores, priuſquam conſiderent, vino & farre ſacrificabant ei Deo, in cujus ædem convenerant: nec ultra, quam bis in menſe plerunque cogebantur. Ante ortum aut poſt occaſum ſolis, Senatuſconſultum irritū erat: Ante annos XXV. in curiam ingredi non licebat, poſt caſum Papirii Prætextati. Senatores ex lege poſt annos LX. non citantur, ut auctor Seneca ad Paulinum. Citatis vero ex lege, non venientibus pignora auferebantur, ut videre licet apud Ciceronem de Oratore lib. III. Duobus tantum exceptis caſibus: cum ſupplicatio videlicet, aut triumph9 alicui decrenendus. Nam tunc uti placerent, libenter omnes ſponte, minimeque coacti properabant: Cicero Philippica prima. De ſupplicationibus referebatur, quo genere Senatores deeſſe non ſolent. Senatuſconſultum tribus modis fiebat; ſententia, verbo, diſceſſione: de quibus teſtatur Livius XXXVI. Livium Salinatorem, inquit, olim damnatum in Senatum venire, & tōderi, ſqualloremque ponere Cenſores juſſerunt: Sed tum quoque aut verbo adſentiebatur, aut pedibus in ſententiam ibant, quos modos ſane deprehendimus fuiſſe ignobilium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Senatorum; præcipuorum vero ſenten-
tiam dicere. Pedibus ibant movendo
in locum illius,cujus ſententiam proba-
bant:Vnde *Pedarii Senatores* dicti ſunt.
Gellius vero etymi cauſam dicit, quod
pedibus in ſenatum irent;ad eorum dif-
ferentiam,qui curru vehebantur:in quo
ſella erat,quod curulem jam dignitatem
obtinuiſſent.In ſententia vero dicenda
is ordo erat,ut ait Gellius,ante legem de
Senatu habendo. Princeps Senatus pri-
mum à Conſule rogabatur,deindeCon-
ſules deſignati, deinde reliqui præcipuæ
exiſtimationis. Cæſar conſul Catonem
rogavit, dicentemq; non placita,in car-
cerem duci juſſit, ſequenteque eum ſe-
natu, pudore motus prohibuit. Quem
vero ordinem,ut aitTranquillus in Cæ-
ſare, Calendis Ianuariis Conſul ſervaſ-
ſet, toto anno ſervabant. Sententia in-
ſuper,ſi quando non tota placeret, divi-
debatur. Cicero in epiſtola ad Lentu-
lum: Poſtulatum,ut ſententia Bibuli di-
videretur.Pedianus in oratione pro Mi-
lone: Cum aliquis dixit, quod non pro-
baretur, poſtulabant, ut divideretur, &
de ſingulis referretur.Seneca in epiſtolis.
Quod fieri inSenatu ſolet,jubeo illud di-
videre, & ſententiam ſequor. Et hæc
quidem de ſenatu.

Conſules primi poſt exactos regesL.Iu-
nius

niusBrutus,& L.TarquiniusCollatinus, quibus dati XII. faſces, ac totidem ſecures, cum lictoribus; ita, ut apud unum tantum eſſent,ne timor duplicaretur,iſque majorCõſul appellaretur. Val.Publicola, eis ſecures ademit,dum provocandi poteſtatem àConſulibus dedit. T.LargiusDictator reſtituit, ita tamen,ut minime in caput Romani injuſſu populi valerent. Addita his,ſella curulis,purpurea trabea,prætexta: quæ omnia ab Hetruſcis, teſte Livio ,accerſita ſunt. Plebs deinde per ſeditionẽ,alterum de ſuis obtinuit; alterũ item Campani ſuperbi per Annium petierunt Conſulem Campanum, quem Torquatus paulo minus, quin è curiæ gradibus præcipitem dejecerit: Prima hæc poſt Dictatorem poteſtas: Cives in carcerem mittendi,non tamen necandi auctoritatem habebat.

Proconſules autem (ut narratur in librisDigeſtorum) ſex lictores,ac tantum in provincia jus habuere, ingreſſi urbis portas amittebant legatos, & ipſi conſtituebant, qui accepta ab eis facultate, adminiſtrabant.

Candidati & honores petituri,in campum adComitia deſcendebãt,in Septis, Ovilibuſque, locis, videlicet, eorum ſimilitudine factis.

Comitia conſularia, calata,tributa,cẽ-

turiata,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

turiata, curiata. *Calata* à calando, id eſ
vocando per lictorem : *Curiata* tantur
ex curiis civium, quæ xxx fuerãt, conſta
bant: *Centuriata* frequentiſſima, per co
nicinem ex cenſu & ætate accerſeban
tur: *Tributa* vero ex omnibus regioni
bus urbis, & tribubus.

Accedebant prærogativæ juniorum
ſeu veteranorum: hoc eſt, ex omnibus
qui militarent juvenibus & veterani
Cẽturiæ ad *ſuffragia* deligebantur. Con
ſul vero ſortiebatur, quæ pro uno quo
que candidato prærogativa juniorun
prius ad ſuffragia mitteretur, quam &
præco citabat in mõtem citatorum di
miſſa. Claſſes vero in centurias diſtribu
tæ fuerant: Dabantur ſuffragia duobu
modis: Primo, mos fuit, ſententiis ab u
traq; parte dictis. Deinde tabellis, ut de
prehenditur in Cicerone Legum II. In
ea, inquit, ſum ſententia, qua te ſemper
fuiſſe ſcio, nihil ut fuerit in ſuffragiis vo
ce utilius. Quis autem non ſentit auto
ritatem optimatum Tabellariam legem
abſtuliſſe? quam populo libero nun
quam deſideravit, in oppreſſis domina
tio & potentia principum flagitavit.

Quandoque non in comitiis Conſu
les, ſed per Interregem ad hoc factum, le
gebantur, ob candidatorum tumultum,
& arma, Livius 4. Per Interregem creati
Coſſ.

Coſſ. ac pronunciati, L. Valerius & M. Horatius: acta res in Flaminiis pratis. Pompeium quoq; ſolum creatum Conſulem per Sulpitium Interregem legimus apud Plutarchum in Pompeio, Collegæque poteſtatem ei attributam fuiſſe.

Candidati veſte induti alba, ſine toga, ut ait Plutarchus, ne munera ad corruptionem abſconderent: cives rogabant, prenſabantque, merita commemorabant. Naſica vir ſanctiſſimus bis cãdidatus repulſam habuit. Cæ. Metellus ſemel in Conſulatu, qui poſtea Macedoniam patriæ ſubjecit. Cato quoque ſemel & Q. Ælius Tubero vir Stoicus in Prætura, ob menſas pellibus hœdinis Pop. Rom. paratas.

Cenſores primi L. Papirius Mugillanus, & L. Sempronius Atratinus: anno Vrbis cccx. per quinquennium ab initio facti: deinde ob eorum inſolentiam per Mamercum Æmilium Dictatorem ad annum & ſex menſes redacti: ut auctor Livius 4. Altero que defuncto ſe etiam alter magiſtratu abrogabat, totidemq; fiebant. Cenſum agebant civium Rom. luſtrumq; condebant: quem prius Servius Tullius inſtituit, rem ſaluberrimam: ex quo belli paciſq; munia, non viritim, ut ante, ſed pro habitu pecuniarum fieret. Cenſu perfecto edixit, ut in campo Martio

tio omnes cives quiſque cũ ſuis centurii
prima luce adeſſent: ibi inſtructum exer
citum omnes, ſue, ove, tauriſq; luſtravi
idque conditum luſtrum appellatum
quia in cenſendo finis factus eſt: milli
LXXX, eo luſtro civium cenſa dicuntu
Bello II Punico cenſa fuere civium capi
ta CXXVII milia, & CVIII. ex quo numer
apparuit quantum hominũ Pœnus ab
ſtuliſſet: Livius XXVII. Idem lib. XIX dici
ſub Q. Pompeio, & Q. Metello Cenſ. ſta
tim poſt III bellum Punicum cenſa fui
ſe capita CCC. XIX milia, & DCCCXXIII
pręter pupillos & viduas; quo nunquan
major numerus. Præterea diſciplinan
ordinum, morumve curã habebant: Se
natum legebant, ab eoque indignos a
movebant. Quorũ tanta ſeveritas fuit
ut oſcitantẽ paulo altius civem Rom. i
publico ignominia adfecerint: & equit
Romano, qui equum ſtrigoſiorẽ habe
ret, ſe autẽ pinguem, mollius ut curare
equum, admonuerint: auctor Gellius.

De *Præfecto urbi*, ſic ſcribitur in libri
Digeſtorum: Omnia crimina, quæ pe
totam Italiam admittebantur (ut in Epi
ſtola Divi Severi ad Fabium Cilonen
cautum eſt) Præfectura urbi ſibi vendi
cat. Initio vero ejus Epiſtolæ, ſic ſcribi
tur: Quum Vrbem noſtram fidei tua
commiſerimus, &c. Quicquid igitur in
tr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

tra Vrbem admittitur, ad Præfectum urbi videtur pertinere. Sed & ſi quid intra centeſimum lapidem admiſſum ſit, Pręfecti urbi ad cognitionem pertinet. Si ultra, Præfecti urbi notio non erit. Curam præterea habet, tutorum, curatorum non proborum; ſed & numulariorum, ut ab illicitis abſtineant. Macellum quoque, ac forum boarium, ſuarium, piſcarium, olitorium curat, ut juſto veneant res pretio.

Præfecti annonæ frumentum providere urbi habebant, emereque à civibus quod victui ſupereſſet.

Præfectos vigilum, ut ſcribitur in Digeſtis, Auguſtus primum conſtituit, ad incendia reprimenda, quod erat antea officium *Triumvirorum*: nam cohortes opportunis urbis locis diſpoſuit, quibus Præfectos conſtituit, qui furum, incendiariorum, raptorum, receptatorum crimina vindicabant.

Præfectus prætorio, ut in eiſdem ſcribitur libris, erat apud Imperatorem qualis Magiſter equitum apud Dictatorem. Nam diſciplinæ publicæ præerat, à quo ex Cæſarum privilegio provocare non licebat: ſecundum, poſt Imperatorem, locum obtinebat.

Ædiles plebeii, & *Curules* ſatis nomine ipſo diſtinguuntur. His ludos curabant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

bant, aquas, cloacas, publicaque ædificia. Quicquid etiam rerum vitioſarum pro ſincero, fractumque pro integro veniſſet, Ædilitio edicto redhiberi ſolet.

Petitis per legatos, & allatis Atticis legibus, ad eas proponendas *Decemviri:* inter quos Appius Claudius & T. Genutius principes fuere, pro Conſulibus ſine ullis aliis Magiſtratibus creati, à quibus non eſſet provocatio: anno ab Vrbe condita CCCI. Hi deſcriptis legibus. quum modeſte ſe geſſiſſent, in alterum quoque annum eundem eſſe Magiſtratum placuit. Quo tempore, quum plura impotenter feciſſent, Magiſtratum deponere nolentes, in tertium annum detinuerunt: donec invicto eorum imperio, finem attulit Appii in Virginiam libido: ad quem ſumma rerum referebatur: quo facto, plebs incitata, occupat Aventinum, Decemviros ſe magiſtratu abdicare coëgit: ex quibus Appius, & unus collegarum, qui præcipue pœnā merebantur, in carcerem conjecti, cæteri in exilium acti. Inſtante igitur Virginii accuſatione, & ex altera parte Claudiorum omnium deprecatione, Virginii lachrimæ juſtiores viſæ fuerunt. Ita que antequam dies adeſſet, Appius ſibi necem conſcivit: Livius lib. III.

Triumviri capitales, cauſas criminum

capi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

apitalium cognoſcebant: ab initio duo uerant, jam inde concreati ad judican- .um Horatium illum, qui ſororem in- erfecerat, rediens à victoria Curatio- um.

Triumviri coloniæ deducendæ : ad hos ertinebat, ut agros, novis deductis co- onis, dividerent; urbes deſignarent ædi- icare volentibus, areas partirentur: ommodis regionibus civitatem diſtin- ;uerent, legibus magiſtratibuſque ſiſte- ent, & ad ſpeciem optimæ gubernatio- ıis Rempublicam effingerent.

Triumviri Reipublicæ conſtituendæ hi uere: M. Antonius, Octavianus & M. Lepidus.

Quum autem magiſtratibus horis ve- pertinis in publicum convenire, fas non ·ſſet, ut habetur in libris Digeſtorum, reati Quinqueviri cis-Tiberim, & toti- lem ultra, qui poſſunt pro magiſtrati- ɔus fungi.

Erant & Quinqueviri, qui minuendis ɔublicis ſumptibus judicio Senatus con- tituti erant: auctor Plinius Cæcilius ib. 2. Epiſtolarum. Et item Quinqueviri Menſarii.

DE SACERDOTIIS.

Pontifex Maximus ſupra omneis Pontifices, omniaq; ſacra erat; penes quem libri rituales, lintei, elephantiniq; erant, ubi annales ſcribebant: Tantaque pollebat autoritate, ut Metellus Cœcus Pontifex Maximus A. Poſthumium Coſ. ad bellum properantem (quod is Flamen Martialis eſſet) non ſit paſſus à ſacris recedere: ut Livis XIX teſtatur.

Duûmviri ſacrorum, ſacris libris legendis, carminibuſqueSibyllę, fatiſq; populi interpretãdis præerant: ut ſi quid in urbe portenti accidiſſet, lectiſterniis ad pulvinariaDeorum factis, eorum minas averruncarent: prętereа tẽpla dedicarẽt.

Septemviratus Epulonum, genus erat Sacerdotii, additum Pontificibus, qui epularum, conviviorumque ſacrorum & pontificalium cæremonias curarent.

Rex Sacrificulus (alias *Rex ſacrorum*) exactisRegibus creari cæptus, ad obeunda quædam ſacra ſolisRegibus fieri conſueta, quod populus ægre ferebat, diminutam propterea religionem, & numerum ſacrificiorum.

Iunio Bruto & Marco Valerio Coſſ. *Flamines* Numa inſtituit, id eſt, ſacerdotes, quaſi filamines, quod lanam in capite quandam geſtarent: unum Marti,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

unumQuirino,& aliumIovi,quiFlamen Dialis diceretur, omnibus ſuperiorem.

Idem & *Salios* XII Marti, quod ſaltando per urbem irent dictos: Mamuriumq; vocabant,fabrum videlicet ancilium,ad ſimilitudinem illius,quod à cælo delapſum fuit, Quæ inſtitutio diſcrepare non videtur à modo veteris legis; David enim legimus ante arcam fœderis ſaltando proceſſiſſe.

Potitii & *Pinarii*, Herculis ſacerdotes, ab Evandro inſtituti: quæ familiæ tunc nobiles ea loca tenebant. Potitii diutius remanſerunt. Sublati tandem utrique ab Appio Claudio Cenſore, his infenſo familiis: ob id creditur ira Deorum luminibus orbatus: Auctor Livius.

Fœcialis ſacerdotium & *Patris patrati* idem fere & in iiſdem rebus fuerat,in feriendo cum hoſte fœdere, & bello indicendo, jam uſque à tempore Tulli Hoſtilii: Formula autem fœderis feriendi hujuſcemodi à Livio ponitur: Fœcialis, inquit,Tullũ ita rogavit:Iubeſne meRex cum Patre patrato populiAlbani fœdus ferire? Iubente Rege: ſagmina,inquit,te Rex poſco: Rex ait,pura tollito. Fœcialis graminis herbam puram adfert, poſtea Regem ita rogat: Rex,faciſne tu me regium nuncium populique RomaniQuiritium?Rex reſpondet:quod ſine fraude,

mea, Quiritiumque fiat, facio. Fit ergo tunc fœdus, multiſque id verbis peragit, legibus deinde recitatis. Audi, inquit, Iupiter, audi Pater patrate populi Albani, audi populus Albanus, audi ut illa palam prima, poſtrema, ex illis tabulis, cærave, recitata ſunt, ſine dolo malo, utique ea hîc hodie rectiſſime intellecta ſunt: Illis legibus populus Romanus prior non deficiet, ſi prior defecerit, publico conſilio, dolo malo, tum me Dieſpiter ita populum Romanum ferito, ut ego hunc porcum hodie feriam, tantoque magis ferito, quanto magis potes polleſque. Id ubi dixit, porcum ſaxo ſilice percutit. Eodem modo pars altera, per ſuos Sacerdotes, ſuumque Dictatorem peragit: Cum autem bellum per Fœciales indicunt, hoc more utuntur: Fœcialis haſtam ferratam aut ſanguineam præuſtam ad fines eorum, quibus bellum indicit, defert; nec minus puberibus tribus præſentib9, hæc adjicit: Quod populi priſcorum Latinorum, homineſque priſci Latini adverſus populum Romanum Quiritium fecerunt, quod populo Romano bellũ cum priſcis Latinis juſſit eſſe, Senatuſque populi Romani Quiritum cenſuit, conſenſit, conſcivit, ut bellum cum priſcis Latinis fieret, ob eam rem ego populuſque Romanus populo priſcorum Latinorũ homi-

hominibuſque priſcis Latinis bellum indico, facioque. Id ubi dixit, haſtam in fines eorum mittit, ex quo bellum juſtum eſſe intelligitur.

Virgines Veſtales Numa inſtituit. Quæ ſacra in Italiam per Æneam adducta fuerunt. Virgilius:

Et manibus vittas, Veſtamq́ potentem:
Æternumque adytis effert penetralibus ignem.

Antiſtius Labeo ſcripſit, minorē quam annis VI majorem quam X natam, negaverunt capi fas eſſe: præterea, quæ ex ſervis nata ſit, aut corpore ſenſuve diminuto. Neq; illa hæres cuiquam inteſtato neq; inteſtatæ illi quiſquam eſt, ſed bona in publicum redigebantur. Carpento vehebãtur, Magiſtratuſq; illis aſſurgebant, magnuſque apud hos illarum reſpectus fuerat: ſi quando pro reis, aut damnatis precabantur. Iul. Cęſar, Tranquillo teſte per Veſtales apud Syllam meruit veniam impetrare. Ignem perpetuum ſervabant, quæ autem per negligentiam extingui ſineret, flagris à Põtifice Maximo, cui ſuberant, cædebatur. In ſtupro deprehenſa, viva defodiebatur, eoq; die in Vrbe publici nihil fiebat. Nuper ſub radice Palatini, è regione Coſmę & Damiani tẽpli, multa Veſtalium monumẽta refoſſa, in quibus ſtatuæ olim fuerũt. Ex his duo tantũ ponam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

I.

Coeliae. Claudiae. V. V.
Maximae.ſanctiſſimaeque
cui egregiam. ſanctitatem
et. in. Deos infatigabilem
operationem. meritis. ſuis.
laudis. aeternam. adhibita
gravitate. Numen. quoque
Veſtae. comprobavit
Sacerdotes. ſacri. Vrbis.

In dextro latere:

Dedicata. cal. Mart
M. Iunio. Max. II. et
Vellio. Aquilio. coS.
curante. Fla. Martiano
et. B. Fictore. V. V.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

II.

Et in altera:

Fla. Maniliae. V. V. Max.
cuius. egregiam, ſanctimo-
niam. et. venerabilem
morum. diſciplinam
in. Deoſque. pervigilem
adminiſtrationem
Senatus. laudando
comprobavit
Aemilius. Rufinus. frater. et
Flavii Silvinus. et. Irenaeus
ſororis. filii. ob. eximiam. eius
erga. ſe. pietatem
praeſtantiamque

In latere dextro:

Collocata XII. cal. April
C. Veraio. Attico. et. *coS.*
A. Aſinio. Praetextato

Ad præcedentes Inſcriptiones

NOTÆ P. S.

I.

Coeliae Claudiae. Inſcriptio hæc Volaterrano, inter alia Veſtalium monumenta, ſub radice Palatini effoſſa dicitur. Non memini tamen me eam uſpiam legiſſe apud Antiquarios. Non Panuinius in Faſtis, aut alibi; non Lipſius in Syntagmate De Veſta & Veſtalibus; non Smetius, non Gruterus in collectaneis Inſcriptionū repræſentant. Non admodū diſſimiles inibi, ſed diverſæ tamen. Eccillas.

Romæ, in baſi ſtatuæ, reperta in via Sacra ad radices Palatii, è regione S S. Coſmæ & Damiani.

Coeliae. Claudianae
V. V. Maximae
a. Diis. electae. merito
ſibi. talem. antiſtitem
Numen. Veſtae. reſervare.
voluit.
Coelia. Numeriana. ſoror. una
cum. Pierio. coniuge. ac. liberis
*ſuis. orantes. ut. per.*tot. ſecula*
facere. Dii. permittant

* Quot nempe ipſi cum liberis eſſent.

Egre-

Egregia, inquit Lipſius, adulatio. Apud Smetium, qui vidit, eſt *Coelia Nerviana*, non *Numeriana*. Sic quoque apud Gruterum pag. cccx, 2. Stephanum Pighium Annotationib⁹ in Valerium Maximum, ad lib. 1. cap. 1. & Onuphrium Panuinium in civitate Romana. Hic quoque legit, *Merito. quam. ſibi. talem. Antiſtitem.*

Item Romæ.

†Cloeliae. Claudianae
V. V. Max.
religioſſimae. benigniſſi
maeque. cuius. ritus. et. plenam
ſacrorum. erga. Deos
adminiſtrationem
Vrbis. aeterna. laudibus
S. S. comprobat. Octavia
Honorata. V. V. divinis
eius. admonitionibus
ſemper. provocata
Collocata. XII. Kal. April
C. Aufidio. Attico — *coS*
C. Aſinio. Praetextato

Ex Panuinio Faſtorum lib. II. ad Annum c ∞ xcv. Gruterus, pag. cccix, 7.

†ſupra *Coeliae*; ſi tamen eadem.

* *S. S.* id eſt, *Sanctus Senatus.*

V. V. Max.] Valent notæ, *Virgini Veſtali Maximæ.* Sic non ſemel alias.

Cui. egregiam[Apparet legendũ, *Cuius*

Et. in Deos. infatigabilem. operationem) In alia Inſcriptione Romana, ſuperius laudata: *Plenam. ſacrorum. erga Deo. adminiſtrationem.* Iterumque in aliis: *In. Deos. quoque pervigilem. adminiſtrationem* Item: *Religioſam. curam. ſacrorum* Quæ eadem ſunt. Quid in ſacris *operari* ſit, pervulgatum jam eſt. *Operari ſuperſtitionibus*, Livius lib. x. dixit. Ovidius Faſtorum VI.

Veſta fave, tibi nunc operata reſolvimus ora.

Tibullus lib. II. eleg. I.

Omnia ſunt operata Deo——

Propertius lib. II. eleg. XXXIV.

Triſtia jam redeunt rerum ſolennia nobis
Cynthia jam noctes eſt operata decem.

Tacitus lib. II. *Nox eadem lætam Germanico quietem tulit. viditque ſe operatum.* Nonius Marcellus: OPERARI, *eſt Deos religioſe & cum ſumma veneratione ſacrificiis litare vel convivari.* Deinde exempla ex auctoribus antiquis profert. Ex quîs hæc potiſſimum huc faciunt. Afranius Excepto:

Vt operatum illum Diana degerem ſanctum diem.

Lu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Lucilius lib. xxx:

Aut operata aliquo celebri cum æqualibu' fano.

Hæc, & plura, ille. Iuvenalis Sat. xii.

Et matutinis operatur feſta lucernis.

Verbale *operatio* Plauto, quemadmodum hîc, ſacrificatio eſt;

Ut iſthæc operatio crimen expiet.

Meritis ſuis.laudis. aeternam.] Corruptum. Forſitan reſtituendum: *Meritis.ſua.laudis.aeternam* vel, *Merito.ſua.laude. aeterna* vel, *Suis. laudibus aeternum.* Poſſet &, *Meritiſſimis.laudibus.aeternae. Vr.* id eſt, *Vrbis:*

Sacerdotes. ſacri urbis] Legendumne, *Sacrae.* an quid aliud comminiſcēdum?

M. Iunio. Max.II. & Vellio. Aquilio. coS.] Secundi Conſulis nomen corrige, *M.Iunio Maximo II & Vettio Aquilino.* Fuere Conſules anno Vrbis ∞ xxxviii.

Dedicata.cal.Mart.M.Iunio.Max.II. et.Vellio.Aquilio.coS.] Inſcriptio quidem ipſa ad eum modum nuſquam, quod ſciam, legitur, præterquam apud Volaterranum. Panuinius tamen in Faſtis hunc indicem dedicationis profert alteri monumento, quanquam de eadem Veſtali virgine, niſi fallor, ſubditam; lib. ii. ad Annum ∞ xxxviii.

Cloe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

*

Cloeliae. Claudianae. V. V. Max
ſanctiſſimae.ac.ſuper.omnes.retro.max
mas.religioſiſſimae. cujus. ſanctimonia
a. cunctis. praedicatur. nunc. certe
pertinet. eſſe. te. talem. cujus. laudem
Numen. quoque. Veſtae. honoravit. Fl.
Euchariſtus. ſeptem. Epictetus. et
Aurelius. Optatus. ſac. ſanctae. Veſtae
V. S. S. L. S. D. exprim
Dedicata. K. Martis. M. Iunio
Maximo. II. et. Vettio. Aquillino
COSS. curante. Fl. Marciano

Ex Panuinio Gruterus pag. CCCIX, 8.

ApudVolaterranum amplius eſt in fi ne, *et. B. fictore V. V.* Sed caſtigatior i nominibusConſulum eſtPanuinius.Pr *Vellio Aquilio,*ſcribendum *Vettio Aqui lino,* uti jam monuimus.Mentio auten *Fictoris* fit etiam in alia Veſtalis inſcri ptione:

Romæ, in baſi reperta in via Sacra, ad radices Palatii:

Fl. Publiciae. V. V. Max.
ſanctiſſimae. et. piiſſimae
ac. ſuper. omnes. retro
religioſiſſimae. puriſſimae.
caſtiſſimaeque ꝓ
cuius. religioſam. curam

ſacro-

ſacrorum. et. morum. praedi
cabilem. diſciplinam
Numen. quoque. Veſtæ. comprobauit
Q. Veturius. Memenius. V. E.
Fictor. V. V. dignationis. ergæ. ſe.
honoriſque. cauſa. plurimis
in. ſe. conlatis beneficiis.

In latere ſiniſtro:

Coll. V. Idus. Mart.
Imp. Caeſ.::::: Pio. Felic. II. et.
:::: nobiliſſimo. Caeſ. coS.

Vidit deſcripſitque Smetius. ex quo Gruterus pag. cccxi.

Fictoris nomen inter officia divina. Alibi in lapidibus *Fictores Pontificum* legimus: non notione illa vulgari: qua Latinis *Fictor*, Græcis Plaſter. Quid fuerint, Iſidorus in Originib. explicat. *Fictor*, inquit, *à componendo & fingendo, velut qui capillos mulierũ linit & pertrectat, & ungit, & nitidat.* Qui locus forte mendo non vacat; & videtur emendandus: *qui capillos mulierum leniter pertrectat, ungit & nitidat*. Apud Auguſtinũ ſexto De civitate Dei, Seneca inſigni Fragmento de ſuperſtitione veterum: *In Capitolium perveni. pudebit publicatæ demẽtiæ, quod ſibi vanus furor attribuit officii. Alius*

nomina

nomina Deo ſubjicit, alius horas Iovi nunciat, alius lictor eſt, (Lipſius emendat. *fictor eſt,*) *alius unctor, qui vano motu brachiorum imitatur unguentem.*

Vettii autem *Aquilini* Conſulis Panuinius in Faſtis meminit ex antiqua figulina, Romæ:

P.Corn.Aſiatico.II.
T Vettio. Aquil *coS.*

Exhibetq; Gruterus pag.MLXXXII, 17. Apud quem præcedenti pag. MLXXXI, 1. mentio *Aureli.Prumiani Fictoris. Pontificum,* in elegantiſſima inſcriptione tabellæ marmoreæ, quam Grutero Pighius communicavit è m.ſ.ſcheda Nicolai Florentii. De *Statilio Dionyſio Diſcipul. Fictorum Pontificum*, habes ex Smetio p. CCLVX,6. Meminitque ſummus vir Iuſtus Lipſius Electorum lib.II. cap.XVIII.

II.

Fla.Maniliae.] Hanc habet ex Panuinio Gruterus, Inſcriptionum pag.CCCX,5. *Fl. Maniliae.*

In. Deoſque.] Ibi eſt, *In.Deos.quoque. pervigilem.*

Aemilius. Rufinus. frater. &c.] Hæc illi ad hunc modum perſcribunt:

Aemilius. frater. et

Rufi-

Rufinus. frater. et
Flavii, Silvanus. et
Eireneus. ſororis. filii
. militiis. ob. eximiam. erga. &c.
ilvanus, non *Silvinus*.

Collocata.] Hæc, quæ in latere dextro
gi teſtatur Volaterranus, deſunt aliis.
amen eadem exhibet Panuinius, & ſub-
ribit alteri monumento; *Cloeliae* nem-
e *Claudianae V.V. Max.* quod dedimus
ipra. Sed ibi pro *C. Verato Attico* legitur
. Aufidio Attico. Videtur in noſtra In-
riptione reponendum, *C. Vettio Atti-
o.* Nam illud par Conſulum initio Ta-
ulæ æneæ habetur ubi diſerte.

C. Vettio. Attico. et
C. Aſinio. Praetextato coS.

Apud Gruterum, ex Vrſino & Lipſio,
ag. CCCCXLIII, 6. Inventa ea Tabula fuit
n Hiſpaniis; extititque olim apud An-
onium Auguſtinum, Archiepiſcopum
arraconenſem, virum longe doctiſſi-
num & clariſſimum.

Sed ex Memoriis priſcis adſcribam
ic Veſtalium aliquot Elogia & laudes,
n adulationes?

Romæ, ad campum Floræ, in baſi.

Fl. Publiciae. V. V. Max.
merito. ſanctiſſimae. ac. piiſsi-
mae:

mae.quae.rite.et.pervili.adminiſ tratione. omnes. gradus. laude cumulata.ſacra.ſua.venerata.vi vit.ut ſeculari.aetate.et.miniſterio adſit. et. in. futoro. perſeveret Q. Terentius. Rufus. et. Caeni. Veriſsima. parentes Terentiae. Rufillae. V. V. cujus. multi. temporis. bonitatem et. humanitatem. ejus. circa. ſe in. brevi. ſenſerunt.

Ex altero latere;

Dedica : : : :
DD. N N. Vale : : : :
Gallien : : : :

Apud Gruterum pag.cccxi,2.ex Smetio; qui vidit.

Ibidem, in hortis Frederici Cæſii:

Coeliae. Concordiae. Virgini Veſtali.Maximae.Fabia.Paulina. C. F. Statuam. faciendam. conlocandamque curavit. cum. propter egregiam. eius. pudicitiam inſignemque circa. cultum. divinum ſanctitatem. tum. quod

haec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

haec. prior. eius. viro Vettio. Agorio. Praetextato. V. C. omnia. ſingulari dignoque. eius. ab. huiuſmodi. Virginibus. et. Sacerdotibus. coli. ſtatuam. collocarat.

E Baronii Annalibus, & Gutenſtenii Scholis, Gruterus pag. cccx, 1.

Item Romæ.

Tarpeiae. Valerianae
Vir. Veſt. Maximae
digniſſimae. et. ſanctiſſimae. puriſſimae. venerabilem diſciplinam. in. Deos quoque. pervigil. adminiſtrationem. S. L. comprobavit. Senatus. et populus. L. Egrilius. Strator ..... pietatem. praeſtantiamque. cauſſa. D. D
collocata. V. Kal.
Iun. Scipione. Orfi
to. Q. Nonio. Priſco
coS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Ex Panuinio Faſtorum lib. II. & Ma-
nutio Gruterus pag. CCCXI, 4.
Notæ. *S.L.* valent *ſua laude*. Deſidera-
tur autem verſu quarto, *cuius* ante *vene-
rabilem*. Sic, *cuius venerabilẽ diſciplin*.
Plura ex lapidibus recitat Gruteru[s]
pag. CCCIX, X, XI, & XII. atque hanc præ-
terea pag. MLXXXVIII, 3.
Romæ, in hortis Mediceis:

Sauffeae. Alexandriae
V. V. Tiburtium
caplatores. Tiburtes
mirae. eius. innocentiae
quam. viba, decreverant
poſt. obitum. poſuerunt
L. D. S. C.

Vidit, deſcripſitque Grutero Sirmon-
dus. *viba*, id eſt, *viva*. Sic alibi non ſeme[l]
itemque in alia Inſcriptione Romana
Aelia. Nice. Sacerdos. Bonae. Deae. (
biba. comparavit. &c. id eſt, *ſe viva*
Gruter⁹ è Mazochio & Manutio p. CCCX-
III, 2. Singulares literas *V. V.* jam expoſu-
mus *Virgini Veſtali*. De *Caplatoribus*, au[t]
Calpatoribus, alius erit aliquando facien-
te Deo, dicendi locus, & latior campu[s]
Sed Lapidum atq; Inſcriptionum an-
tiquarum plus ſatis coacervavimus; cur
Volaterrano pergamus.

Au

Augurum diſciplinam ab Accio Navio, ubi de eo diximus, (*lib.* XIII,) proceſſiſſe narravi: unde Collegium inſtitutum: cui tanta fuit auctoritas, ut nihil magni in Republica fieret inaugurato, inauſpicatove. Reges, Cōſules, aut Dictatores, qui vitio creati per augures cenſebantur, redeuntes retractabantur: in monte conſiſtebat Augur, manum ſupra caput ejus, qui inaugurabatur, tenebat, cum lituo in altera manu, id eſt, recurvo baculo, Septentrionem à ſiniſtra, Meridiemque à dextra ſtatuens, oculis regionem præfiniebat, verbaque quædam ad Iovem dicebat: atque ita inauguratus diſcedebat.

Quæ de Accio tradit lib. XIII. *hæc ſunt.*

Accius Navius, de quo Cicero primo De Divinatione, ſic ait: Quum hic olim ob paupertatem ſues puer paſceret: una ex his amiſſa voviſſe dicitur, ſi recuperaſſet, uvam ſe Deo daturum, quæ maxima eſſet in vinea. Itaque ſue inventa, ad Meridiem ſpectans, in vinea diu dicitur conſtitiſſe. Cumq; in quatuor partes vineam diviſiſſet, triſque partes aves abdixiſſent, quarta parte, quæ erat reliqua regione diſtributa, mirabili magnitudine uvam

invênit. Qua re celebrata cum vicini omnes ad eum de rebus ſuis referrẽt, erat in magno nomine: ex quo factum eſt, ut eum ad ſe rex Priſcus accerſeret. Cujus cum tentaret ſcientiam, accuratius dixit ei cogitare ſe quiddam, id poſſetne fieri conſuluit: ille augurio acto poſſe reſpondit. Tarquinius autem dixit, ſe cogitaſſe cotem novacula poſſe præcidi. Tum Accium juſſiſſe experiri: ita cotem in comitium allatam, inſpectante & rege & populo, novacula eſſe diſciſſam. Ex eo evenit, ut & Tarquinius augure Accio Navio uteretur: & populus de ſuis rebus ad eum referret: cotem autem illam & novaculam defoſſam in comitio, ſupraque impoſitum puteal, accepimus.

Huc etiam pertinent eà, quæ libro eodem XXIX, *cap.* de Celebritatibus Sacrorum *annotavit.*

Lupercalia Evandrus inſtituit, ex more Arcadico, Pani Lycæo, ſive Sylvano ſeni nemorum paſtorumq; deo. Luperci nudi per urbem incedebãt, ac larvati, flagellis obvios cædentes; putabanturque ex eo ſteriles matronæ fœcundari. Rei cauſa Ovidius (Faſtorum 2.) fabulam adfert. Pana ſpolio leonis noctu ab Herculis uxore fuiſſe deceptum, quum illa veſtem cum viro commutaſſet: quare

veſtem

veſtem deinde abominatus eſt. Noſtri hodie pœnitentes, (felicius quam Luperci, non pellibus quidem, ſed ſagis linoque ora contecti,) non alios, ſed ſeſe flagello converberant, nudum ac lacerum tergum ferentes.

Cornelius (Tacitus) lib. XVIII. *Sodales* ſacerdotes Romulum, cum (Tito) Tatio inita ſocietate, feciſſe ſcribit: unde *Titii Sodales* dicti. Et apud Tranquillum legimus, *Sodales Auguſtales*: apud Iulium Capitolinum, *Sodales Antonianos*: Tibure quoq; in marmore vetuſto, *Sodales Hadrianales*. Cajus (*Digeſtorum lib.* 47. *tit.* 22. *l.* 4) in titulo de collegis, dicit Sodales eſſe, qui ejuſdem collegii ſunt. (*Ibidem Marcianus lib.* 1:) Mandatis Principalibus præcipitur Præſidibus provinciarum, ne patiantur eſſe Sodalitia; veluti inhoneſta collegia. Et Auguſtinus ait, Sodales quaſi edales.

Plinius ſcribit Romulum inſtituiſſe *Collegium Arvalium*, ſeq; duodecimum fratrem appellari voluit, Nos *Fraternitatem* & *Confraternitatem* dicimus, qua ſanctiore inſtituto quidam inter ſeſe hodie mutua charitate ac pudico ritu, certaque vivendi formula conveniunt.

Veris initio, ſtato ſolennique die, quem *Megaleſia* vocant, Romani pompam Matri Deûm celebrant (*Gallos ſa-*

cerdotes Matris Deûm innuit) prælata di-
vitiarum magna pompa: permiſſumque
cuique perſonas eo die induere quas cui-
que libitum, cujuſve magiſtratus aut
hominis imaginem effingere, ante ſimu-
lachrum ejus Deæ ludere. Id ſimula-
chrum dicitur apud Peſſinuntem Phry-
giæ de cœlo deſcédiſſe. Romani reſpon-
ſo accepto, non duraturum imperium
ſine eo, legatos pro eo miſerunt: quod
conceſſum & advectum, in, ripa Tiberis
quum conſediſſet navis, ſola Claudia
Veſtalis, quæ inceſti accuſata fuerat
trahens ſe virginem probavit. Videre
igitur licet has eſſe perſonas, quas noſtri
ſeculi peſtilentia, non uno die, nec Sa-
crorum, aut comœdiæ tantum cauſa,
ſed duos continuos menſes per ferias
ſtultorum permittit: ſub quibus invete-
rata paſſim licentia cuique licet ſcelera-
to eſſe, omnique libidinis exemplo uti.
Res quidem nova, & tantum inter Chri-
ſtianos hæc immodeſtia viſa.

F I N I S.

AN-

ANDREAE ALCIATI
ICti clariſſimi
De
MAGISTRATIBVS
Et
OFFICIIS ROM.
Liber.

CVm multa ſint in Iure noſtro non ſatis hactenus intellecta, tum is [illegible] ...tentio habetur. [illegible] terpretibus multa afferantur, ad Imperatorum poteſtatem, & Proconſulum, Præſidum, Procuratorum, Cæſaris, Iuridici Alexandriæ officium ſpectantia, non tamen rem omnem ita explicant, ut ſtudioſis ſatisfacere poſſint. Nam cum ea munera antiquis Iuriſconſultis cognitiſſima eſſent, non exiſtimaverunt operæpretium ſe facturos, ſi longo ſermone in eorum explanatione commorarentur. At in præſentia propter Latinarum literarum diutinam calamitatem, cum ex Iuriſconſultis plena cognitio haberi nequeat, vix quicquam ſupereſt, unde in certiorem ſemitam deducamur, niſi recentio-

cerdotes Matris Deûm innuit) prælata di-
vitiarum magna pompa: permiſſumque
cuique perſonas eo die induere quas cui-
que libitum, cujuſve magiſtratus aut
hominis imaginem effingere, ante ſimu-
lachrum ejus Deæ ludere. Id ſimula-
chrum dicitur apud Peſſinuntem Phry-
giæ de cœlo deſcẽdiſſe. Romani reſpon-
ſo accepto, non duraturum imperium
ſine eo, legatos pro eo miſerunt: quod
conceſſum & advectum, in, ripa Tiberis
quum conſediſſet navis, ſola Clau[illegible]ia

ſeculi peſtilentia, non uno die, nec [illegible]-
crorum, aut comœdiæ tantum cauſa,
ſed duos continuos menſes per ferias
ſtultorum permittit: ſub quibus invete-
rata paſſim licentia cuique licet ſcelera-
to eſſe, omnique libidinis exemplo uti.
Res quidem nova, & tantum inter Chri-
ſtianos hæc immodeſtia viſa.

FINIS.

AN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ANDREAE ALCIATI
ICti clariſſimi
De
MAGISTRATIBVS
Et
OFFICIIS ROM.
Liber.

CVm multa ſint in Iure noſtro non ſatis hactenus intellecta, tum is maxime tractatus expoſitione in-, qui ad eos Magiſtratus pertinet, um in primo Digeſtorum libro ntio habetur. Quamvis enim ab interpretibus multa afferantur, ad Imperatorum poteſtatem, & Proconſulum, Pſidum, Procuratorum, Cæſaris, Iuridi Alexandriæ officium ſpectantia, non tamen rem omnem ita explicant, ut ſtudiſis ſatisfacere poſſint. Nam cum ea mnera antiquis Iuriſconſultis cognitiſſima eſſent, non exiſtimaverunt operæptium ſe facturos, ſi longo ſermone in eum explanatione commorarentur. in præſentia propter Latinarum literum diutinam calamitatem, cum ex Iuiſconſultis plena cognitio haberi nequat, vix quicquam ſupereſt, unde in ctiorem ſemitam deducamur, niſi

recentiorũ conjecturas,& ut ipſi vocant divinationes, pro exploratis rebus recipere velimus. Itaq; ut huic quoque parti pro virili opem feramus,quæ ad hunc tractatum pertinentia ex antiquis autoribus collegi,in medium proferre, & cũ ſtudioſis communicare conſtitui.

Sciendum igitur Romani imperii originem à Romulo regibuſque cæpiſſe: ab his latæ ſunt leges, quas Regias vocant. Is Romulus ex antiquioribus civitatis centum Patres elegit, qui ordo Senatorius dictus eſt: ad hunc decernendi jus pertinebat, quæ ex toto regno ad eum deferrentur. Sed & ſacra facere, jus dicere, magiſtratum gerere, ſoli Patritii poterant. Quoties vero vel leges ſciſcendæ, vel magiſtratus creandi, vel bella decernenda erant, tum populus Roman⁹ ipſe conſulebatur, ad eumque hujuſmodi negotiorum jus pertinebat: idq; Dionyſius Halicarnaſſeus diffuſe explicat. Exactis deinde regibus, plebis poteſtas multum aucta eſt, cum ſeceſſione facta, à Senatoribus extorſiſſet, ut ex corpore ſuo magiſtratus crearentur, qui Tribuni plebis dicti ſunt. Sacroſancti hi erant, ſummæq; autoritatis, ut qui Senatuſconſultis intercedere poſſent. Et quamvis à principio latæ ab his leges, quas plebiſcita vocant, Patritios non obligarent, tamen

lege

lege Hortenſia conſtitutũ deinde eſt, ut eo jure quod plebs ſtatuiſſet, omnes Quirites tenerentur. Sic acerrimum telum plebi adverſus nobilitatem datum eſt. Fuit & de eo controverſum, quod majores magiſtratus ex plebe creari patritii prohibebant, donec & hoc obtentum fuit, ut alter Conſul plebeius eſſet. Cæpêre deinde Caii Sempronii rogationibus judicia cognoſcere: is enim equeſtrem ordinem in eorum poſſeſſione locavit, unde turbulentæ ſeditiones ortæ. Conſtatque C. Marium, & L. Syllam, qui ea Senatui demum reddidit, vel hac de re præcipue contendiſſe: unde & bellorum civilium maxima incendia orta ſunt. Cum dein pro Senatu Pompeius arma ſumeret; Marianaſque partes, quæ plebem tuebantur, Cęſar ſequeretur, oppreſſaque per eum, & dein Triumviros, Republica, cum in C. Octavium Cæſarem omnia ceſſiſſent, novum ipſe regimen induxit: nec enim Regem ſe, aut Romulum, quod odioſus ſuperbuſque is titulus eſſet, appellari eſt paſſus: ſed Romano veterique nomine Imperator & Auguſtus dici voluit: ſumpſitque Cenſuram, & Tribunitiæ poteſtatis jus, & Maximum Pontificem ſe inſcripſit, Patriſque Patriæ titulum à Senatu populoque Romano accepit. Sane ejus nominum rationem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſic Dion exequitur, ut qui Imperatores appellati ſunt, delectum facere, milites conſcribere, pecunias colligere, hoſtibus bellum indicere poſſint. Iidem & pacem ſanciendi, ſummum ſupplicium etiam de Senatoribus ſumendi, jus habeant. Solitos fuiſſe priſcos duces ſic appellari, Tacitus libr. III. autor eſt. Illi enim re bene geſta, gaudio & impetu victoris exercitus ea ſalutatione conclamabantur, erantque plures ſimul Imperatores, nec ſuper cæterorum æqualitatem conceſſum ad eam ſimilitudinem id vocabulum eſt quibuſdam & ab Auguſto & à Tiberio aliiſque ſucceſſoribus. Cenſores autem vitam moreſque noſtros examinant, & de iis inquirunt, cẽſus rationem ducunt, profeſſionem curant, & pro meritis hos de albo eximunt, illos deligunt. quod & diffuſius in Valeriani vita apud Trebellium traditur. Ad Pontifices vero Max. ſacerdotiorum conferẽdorum jus pertinet, ſacris enim omnibus auſpiciiſque illi præſunt. Tribunitię jus poteſtatis eam ob cauſam ſumpſit, quod ſacroſancta ea dignitas neminique violabilis eſſet. Nam etſi in re leviſſima ſolo ſermone, nedum facto, Tribuni majeſtatem quiſquam contempſiſſet, tanquam abominabilis & ſacer indicta cauſa ad mortem adigebatur. Et has quidẽ dignitates

Octa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Octavius accepit, in ſucceſſoreſque ſuos tranſmiſit, quo potentius illuſtriuſque Imperatorium nomen faceret.

Conceſſum præterea & illud fuit, quod ante eum antiquorum nemini, ut legibus ſolutus eſſet. Significat hoc, inquit Dion, ab omni legum neceſſitate liberum, nullique juri ſcripto obnoxium: ut qui abſque ulla diſquiſitione omnem regum poteſtatem haberet, quamvis nomine abſtineret. Patris vero patriæ cognomentum apud antiquos, obſervationis cujuſdam paternæ ſignificatio erat, quod hoc nomine illuſtrati Principes, omnes, quicunque ſibi ſubeſſent, ceu filios amarent, illique eos viciſſim tanquam patres vererentur. Quamvis Imperatoribus alia quoque nominis ratio reddi poſſet, nimirum quod hi in nos eam poteſtatem exerceant, quam antiquitus parentes in filios habuerunt, hoc eſt, vitæ & necis. Cogitavit etiam plerunque Auguſtus de reddenda republica: cumq; in ſenatu ſententiam ſuam expoſuiſſet, rationarium imperii tanquam illud reſtituturus Conſulibus tradidit. Sed Senatoribus ſive per ſimulationem, ſive metu, vel etiam ex cõpoſito reclamantibus, variaſq; rationes afferentibus, cur reipublicæ monarchia prę́ſtaret, in principatu perſeveravit, deos homineſque

teſtatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

teſtatus intra decennium ſe omnem adminiſtrationem depoſiturum. Sed cum ea tempora lapſa eſſent, rurſuſque ejurare velle Imperium ſimularet, Senatus alios decem annos, quibus in eodem magiſtratu eſſet, decrevit: atque iterum aliis decem annis, quibus ipſe dein extinctus eſt, prorogavit. Quamobrem inde obſervatum eſt, ut ejus ſucceſſores, quamvis donec vixerint perpetuam adminiſtrationem recipiant, tamen ſingulis decem annis celeberrimos ludos faciant, tanquam principatum renovêt. Ea feſta decennalia, vicenalia, tricenaliaque appellata ſunt. Arelatæ Conſtãtium tricenalia celebraſſe, theatraleſque & Circenſes ludos ambitioſo apparatu edidiſſe, autor eſt Ammianus. Vovebantur autem hi ludi in proximos decem annos. quapropter in antiquis nomiſmatis plerumque hujuſmodi inſcriptio cernitur. VOT. X, VOT. XX. hoc eſt, votis decennalibus, vicenalibuſque. Trebellius quoque in vita Gallieni: Convocatis, inquit, patrib⁹ decennalia celebravit, novo genere ludorum, nova ſpecie pomparum, exquiſito genere voluptatum. Nazarius in Panegyrico: In deſtinatis, inquit, decenniis jam vota properantia, & ſpes volucres conſtituerunt. Sed & Mamertinus: Reſervo orationem quam quinquénio exacto

ecto decennalibus tuis dicam. Extat Romæ in Lateranenſi Baſilica Senatuſconſultum æreis inſcriptum notis, quo poteſtas Veſpaſiano Imperatori data cognoſci poteſt: licere enim illi fœdus quibus cum volet, ſancire, Senatũ habere, remittere Senatuſconſultum per relationem, diſceſſionemque facere. Si ejus juſſu vel mandato, eove præſente Senatus haberetur, perinde ſervari, ac ſi ex lege Senatus convocatus eſſet. Si quos magiſtratus Senatui P. Q. R. commendaſſet, ſuffragationeve ſua adjuviſſet, eorũ comitiis etiam extra ordinem rationem habendam. Fines pomœrii cum è Republ. cenſebitur, proferre ei licere. Quicquid ex uſu Reipublicæ, divinarum, humanarum, publicarum, privatarumque rerũ eſſe exiſtimabit, ei agere facere jus poteſtatemque eſſe. Quibus legibus plebique ſcitis ſcriptum eſſet, ne Auguſtus Cæſar teneretur, eiſdem & eum ſolutum eſſe. Acta, geſta, decreta ab eo, etiam ante illud Senatuſconſultum, perinde rata haberi, ac ſi populi plebiſque juſſu acta eſſent. Si ejus conceſſionis cauſa aliquid adverſus leges factum eſſet, fraudi nemini eſſe, neq; quicquam ob eam rem populo dari debere, nec cui de ea re actioné judicationemq; dandam. Quæ tam ampla autoritas Veſpaſiano præſtita, videtur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

tur mihi formula eſſe ejus poteſtat
quam ſibi Imperatores attribuebant.

Scribunt Iureconſulti, legeRegia, qu
de imperio Auguſti lata eſt, pop. Rom
omne ſuum imperium & poteſtate
conceſſiſſe. Idcirco autem legem ear
Regiam appellari arbitror, quod Romu
li conſtitutione ad populum jus Regi
creandi pertineret. Vnde à Tarquinii
Servio Tullio objiciebatur, ut T. Liviu
inquit, quod injuſſu populi regnum in
vaſiſſet. Cum ergo Auguſtus à popul
Romano Imperator creatus eſt, videtu
Regiæ legis obſervatio in uſum revoca
ta: quamvis Regiam plane poteſtaté ill
nunquam uſurpavit, ſed ſua populo, ſu
Senatui munia obire permiſit. Comiti
enim magiſtratuum tum quoq; celebra
bantur, conveniebantque tribꝰ omnes
candidatoſque populi arbitrio deligi ill
ſinebat, ſi modo eos approbaſſet: ne
enim quicquam ab his fieri permittebat
quod præter animi ſui ſententiam eſſet
curabatque id maxime, ne indigni, au
quibus jus capeſſendi honoris non erat
per ambitum legibus eriperentur. Quo
& à Tiberio aliquoties obſervatum, do-
nec id juris penitus ſibi vendicavit, tra-
diditque ſucceſſoribus, ut neceſſario in
urbe Roma lex Iulia de ambitu ceſſave-
rit. Senatoribus quoque Auguſtus non
parum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

párum detulit: ex his enim xv ſortiri juſſit, qui ſibi ſex menſibus in conſilio eſſent: plerunq; & ipſe ſententiam in Senatu dicere, una cum ampliſſimo ordine decernere. Adhęc, judicia Senatui permiſit, cujus juris cauſa antea toties armis certatum fuerat: ſicq; publica negotia & privatorum maxima tractabantur. Omnium præterea provinciarũ quę ſub imperio Romano erant formulã ita diviſit, ut aliæ Proconſulares, aliæ Prætoriæ, aliæ Præſidales eſſent. Proconſulares Senatui, Prætorias populo demandandas tradidit. In Præſidales ipſe legatum ſuum, qui nunc Præſes, nunc legatus Cæſaris eam ob cauſam dicebatur, mittebat. Deinde factum eſt, ut etiam Prætoriæ in Senatu per ſortes decernerentur: nimirum ſublatis ab Imperatoribus comitiis, qui convẽtum populi formidoloſum exiſtimabant. Scribit Strabo libro ultimo, omnes provincias, alias Cæſari, alias populo attributas. Ex his quæ ad populũ pertinebant, Proconſulares & Prætorias conſtitutas, quod videlicet viri Conſulares vel Prætorii ad eas regendas mittebantur. Erant autem hujuſmodi provinciæ imbelles, & quę militari præſidio non indigebant, neque proximos Barbaros habebant. Quæ enim validiores, & legionum ope indigentes, ſibi conſervavit:

eo vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

eo videlicet prætextu, quod populo p
catiora quæque & pulchriora concede-
ret, ipſe difficiliora, periculiſque & la-
boribus expoſita retineret: ſed rever
(ſi Dioni credimus) ut in manu ſua re
omnis militaris eſſet; Senatus autem po-
pulusq; inermis Rempublicam repeter
non auderet. Proconſulares provincia
fuiſſe Libyam & Aſiam citra Taurun
Strabo autor eſt. Prætorias vero in Hi-
ſpaniis Beticam, in Galliis Narbonenſem
tum Sardiniam cum Corſica, Siciliam
Illyricum, qua in Macedoniam vergit
Cretam, Cyrenaicam, Cyprum, Bithy-
niam cum Ponto. commutabantur ta-
men plerumq; arbitratu Principis. Hin
Lampridius in Alexandri vita: Provin-
ciarum alias Prætorias, Præſidales pluri-
mas fecit, Proconſulares ex Senatus vo-
luntate ordinavit. Suetonius in Claudio
Provincias Achaiam & Macedoniam,
quas Tiberius ad curam ſuam tranſtule-
rat, Senatui reddidit. Scribit Rufus in
eo quem edidit libello de Romani Impe-
rii acceſſione, omni ex Africa ſex provin-
cias eſſe factas, quarum Carthago, Numi-
dia Cyrenenſis, Conſulares erant: Tripo-
lis & Mauritaniæ duæ, Sityphẽſis & Cæ-
ſarienſis Præſidales. Pari quoq; numero
diviſas Hiſpanias, in quib⁹ Betica & Luſi-
tania Conſulares: Tarraconẽſis, Cartha-
ginien-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ginienſis, Gallitia, Inſulares, quæ & trans fretum, Præſidales. Sed & quandoque Imperator legatos ſuos ſeu Præſides in aliquam Provinciam miſſos Conſulari poteſtate ornabat, ut videlicet ejus eſſet autoritatis cujus Proconſules. Sic C. Plinius Cæcilius Præſes provinciæ Pōti conſulari poteſtate fuit, ut in antiquis marmoribus annotaſſe me memini. Major autem Proconſulum dignitas quam legatorū ideo erat, quia non niſi Senatores Conſulareſque viri provincias ſortiebantur, cum ex equeſtri ordine etiam præſides eligi poſſent. Sane Proconſulum magiſtrat⁹ annuus: Præſidum certus finis non erat, ſed in officio perſeverabant, donec ſucceſſor à Cæſare mittebatur: idque in Auguſti vita etiam Tranquillus atteſtatur. Ius autem milites decimandi, civicaq; corona donandi, Proconſulibus fuiſſe Tacitus libro tertio oſtendit. Idem decimo quinto autor eſt, qui Senatores filiis carerent, provincias præturaſque inter Patres ſortiri non potuiſſe. Senatuſque conſulto cautum, ne fictæ adoptiones ulla in parte publici muneris orbis prodeſſent. Graviorem autem provinciis Proconſularem fuiſſe adminiſtrationem quam Præſidum, idem oſtendit, dum libro primo tradit, Achaiam & Macedoniam onera depre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

cantes, Proconſulari imperio ad præſer
levatas, Cæſariq; traditas eſſe. Cujus r
eam rationem ſuſpicor, quod Proconſu
larium provinciarum vectigalia & tr
buta publica populi Romani erant, & a
ærarium pertinebant, neque ea dim
nuendi Proconſuli jus eſſet. quæ ver
Præſidibus in provinciis colligebantu
ad Principem ejuſque fiſcum ſpectaban
juſque illi remittendi erat. Hoc enim di
fert ærarium à fiſco, quod illud publ
cum, hoc, eſt, populi Romani, fiſcus Prir
cipis eſt: quod apertiſſime C. Plinius i
Panegyrico ad Trajanum Cæſarem oſt
dit: At fortaſſe non eadem ſeveritate f
ſcum, qua ærarium cohibes; imo tant
majore, quanto plus tibi licere de tu
quam de publico credis. Hinc eſt quo
maxime in Proconſularibus provinci
Procuratores Cæſaris erant, qui ea pro
curabant quæ ad Cæſarem ipſum ſeu fi
ſcum pertinerent. His varia poteſtas a
tributa à Principibus fuit. Tiberius ju
in ſervitia familiareſque pecunias ſolun
dedit, adeo ut Lucilium Capitonem pro
curatorem in Aſia ſuum à Senatu dam
nari permiſerit; quod præſcripta man
data exceſſiſſet, vimque Prætorum uſu
paſſet. Amplius Claudius Cæſar conce
ſit, effecitque ut ſenatuſconſulto cavere
tur, parem vim rerum habendam à Pro
cura

curatoribus ſuis judicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet. Hinc maximam ſibi vim Cumanus & Felix, ejus in Iudæa Procuratores, uſurparunt, de qua merito Ioſippus conqueritur. Illud conſtat, ſub Trajano adverſus invitos juriſdictionem nullam Procuratoribus fuiſſe, ut diſceptantibus liberum eſſet eos non eligere, adhiberi tamen in cōſilium à Præſidibus debere, cum de cauſa fiſcali agitur. Idem Imperator Cæcilio Plinio reſcripſit. At hodie dubium non eſt, quoties inter fiſcum & privatum quæſtio vertitur, eos adeundos eſſe. Scribit Lampridius Alexandrū Imp. eos ſæpius mutare ſolitum fuiſſe, ne annum excederent, etiam ſi boni eſſent, ſibi inviſos affirmaſſe, tanquam neceſſarium malū. Hoſce Procuratores Cæſaris, & Procuratores fiſci, eoſdē fuiſſe non ambigo, qui & alio nomine Rationales, & Procuratores patrimonii appellantur: idq; in Commodo Lampridius, & in Maximini vita Capitolinus oſtendunt. Sed & in Pio, Procuratores, inquit, ſuos & modeſte ſuſcipere tributa juſſit, & excedentes modū, rationem factorum ſuorū reddere præcepit: nec unquam lætatus eſt lucro, quo Provincialis opprimeretur. Procurator vero privatæ rationis, cujus quadā Alex. conſtitutione mentio eſt, ut non multū à cæteris Ra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

tionalib⁹ differebat, ita præcipuum Ae-
gypti magiſtratus nomen erat. Devicto
enim apud Actium Antonio, extinctaq
Cleopatra, in formam provinciæ C. O-
ctavius Cæſar Ægyptum redegit. Et quo-
niam ſeditioſiſſimi naturaliter erant Æ-
gyptii, opportunaque tellus alendo bel-
lo, noluit eam per ſenatores adminiſtra-
ri, ne popularibus ſtudiis ducti facile ad
imperium adſpirarent: idq; & Dion tra-
didit. Cornelius Tacitus lib. 11. Auguſtus
inquit, inter alia dominationis arcana
vetitis, niſi permiſſu, ingredi Senatoribus
aut equitibus Romanis illuſtribus, ſepo-
ſuit Ægyptum, ne fame urgeret Italiam
quiſquis eam provinciam clauſtraq; ter-
ræ ac maris, quamvis levi præſidio, ad-
verſum ingentes exercitus præſediſſet.
Sed & in XII. divus Auguſtus apud e-
queſtres qui Ægypto præſiderent, lege
agi, decretaque eorum perinde haberi
juſſerat ac ſi magiſtratus Romani con-
ſtituiſſent. Vopiſcus ſcribit, Aurelianum
Imperatorem Saturnino mandaſſe ne
Ægyptum videret. Quod præceptum
cum ille ſpreviſſet, leviſſima gens rerum-
que novarum avida, eum imperatorem
ſalutavit, quæ necis ejus cauſa fuit. Stra-
bo autor eſt, devicta Cleopatra in certam
adminiſtrationem Ægyptum redactam,
expurgatamque à Romanis, & ad eam
mitti

mitti ſolitos moderatione & prudentia inſignes viros ſub Præfecti titulo : is eſt PræfectusAuguſtalis,qui vicem regis obtinet. Eſt & δικαιοδότης, id eſt,juridicus, in cujus poteſtate maxima eſt judiciorum pars. Eſt & qui ἴδιος λόγος,quem ego Procuratorem privatæ rationis interpretror : ad quem indagatio bonorũ vacantium pertinet, earumque rerum quæ Cæſari debentur. Horum Comites ſunt Cæſaris Liberti & Actores,quorum fidei majora minoraque judicia creduntur. Ex patriis autem magiſtratib⁹ apud eos eſt ἐξηγητὴς, quaſi Quæſtorem dicas,qui purpuram geſtat, aliiſque municipalibus honoribus eſt inſignis , omniumq; curam habet,quę civitati utilia ſunt. Eſt & ὑπομνηματογράφος , id eſt,Commentarienſis ſeuScriba. Tum ἀρχιδικαστὴν judicialem Præfectum recte appellaveris. τέταρτος δ' ὁ νυκτερινὸς στρατηγὸς, id eſt, nocturnus Prætor. SaneHypomnematographi quoq; mentio eſt Theodoſii &Valentiniani conſtitutione quadam: ea enim ſancitum eſt, quotiesHypomnematographus aliquos qui munera ſubeant, nominat,ſi ſponte illi acciti ſunt , Præfecti Auguſtalis conſenſum non eſſe expectãdum, ſed proti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

nus functionem exequendã, Quam c
ſtitutionem ex Doctoribus noſtris ne
hactenus mihi videtur percepiſſe. Ca
rum erant etiam Procuratores Cæſa
non in univerſum alicui provinciç d
ſed particulariter alicui negotio. Q
ex antiqua Inſcriptione conjectari p
num eſt, quæ Corinthi in hæc verba
huc legitur: [*Alii non Corinthi, ſed in*
rinthia legi teſtantur. Ex Apiano S
tius, qui hoc nuſquam ſic Latine ext
ſed è Græco tranſlatum eſſe cenſet. Ex
betque Gruterus pag. CCCC, LXXIV, 4.

Theopraepon. Aug. lib
Proc. D. N. M. Aur. Severi
Alexandri. Pii. Fel. Aug.
provinc. Achaiae. et. Epiri
et. Theſſaliae. rat. purpurae
Proc. ab. ephemeride Proc. a
mandatis. Proc. et. ad praedia
Gallicana. Proc. ſaltus. Domitiani
tricliniarcham. prapoſitum. a
fiblis. præpoſitum. a. criſtalli
nis. hominem. incomparabilem
Tyſander. Aug. lib. officialis

Φ

Et hi quidem ſunt Magiſtratus, qu
Auguſto conſtituti, diu perſeveraver
& tempore, quo Iuriſconſulti noſtri
rebant, maximè viguerunt. Nã poſte
res deinde Imperatores, quorum p

c

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ps Conſtatinus, qui Romanorum co-
niam Byzantium tranſtulit, aliam ipſi
mam commenti ſunt: tumque cœpe-
nt alii Patricii eſſe, quam prius erant,
nque Præfectorum prætorio juriſdi-
o. Hinc Magiſtri militum. Magiſtri of-
orum, Comites ſacrarum largitio-
m, Comites rei privatæ, Comites ſa-
palatii, comites ſacri patrimonii: &c.

PETRI NANNI
Alcmariani

DE COMITIIS ROMANORUM.

Ex Miſcellaneorum lib. x. cap. ult.

pius à me quæſitum eſt; neque
infrequentius ab aliis quæſivi. Pa-
n tamen vel meo vel aliorum ſtudio
ficere potui. Quidquid tamen id ſit,
od deprehéderim, in medium propo-
m, ut alii (quorum felicior induſtria)
ugeant, quod in nobis curtum, vel
n ſatis plenum apparebit. Præcipua
icultas ex eo naſcitur, quod *Tribus* &
ia, nunc eadem res ſit, nunc diverſa:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

nus functionem exequendã, Quam co
ſtitutionem ex Doctoribus noſtris ne
hactenus mihi videtur percepiſſe. Cæ
rum erant etiam Procuratores Cæſa
non in univerſum alicui provinciç da
ſed particulariter alicui negotio. Qu
ex antiqua Inſcriptione conjectari p
num eſt, quæ Corinthi in hæc verba
huc legitur: [*Alii non Corinthi, ſed in C
rinthia legi teſtantur. Ex Apiano Sm
tius, qui hoc nuſquam ſic Latine exta
ſed è Græco tranſlatum eſſe cenſet. Ex
betque Gruterus pag.* CCCC, LXXIV, 4.]

Theopraepon. Aug. lib
Proc. D. N. M. Aur. Severi
Alexandri. Pii. Fel. Aug.
provinc. Achaiae. et. Epiri

tricliniarcham. prapoſitum. a
ſiblis. præpoſitum a. criſtalli
nis. hominem. incomparabilem
Tyſander. Aug. lib. officialis

Φ

Et hi quidem ſunt Magiſtratus, qui
Auguſto conſtituti, diu perſeveraveri
& tempore, quo Iuriſconſulti noſtri f
rebant, maximè viguerunt. Nã poſteri
res deinde Imperatores, quorum pri

ce

e Conſtatinus, qui Romanorum co-
iam Byzantium tranſtulit,aliam ipſi
nam commenti ſunt:tumque cœpe-
t alii Patricii eſſe, quam prius erant,
que Præfectorum prætorio juriſdi-
. Hinc Magiſtri militum. Magiſtri of-
orum, Comites ſacrarum largitio-
n, Comites rei privatæ, Comites ſa-
palatii,comites ſacri patrimonii: &c.

PETRI NANNI

Alcmariani

DE COMITIIS ROMANORVM.

Ex Miſcellaneorum lib. x. cap. ult.

QVid inter ſe differant *Tributa Curiata*, & *Centuriata comitia*, ſæpius à me quæſitum eſt; neque o infrequentius ab aliis quæſivi. Pa- m tamen vel meo vel aliorum ſtudio ficere potui. Quidquid tamen id ſit, od deprehéderim,in medium propo- m, ut alii (quorum felicior induſtria) augeant, quod in nobis curtum, vel n ſatis plenum apparebit. Præcipua ficultas ex eo naſcitur,quod *Tribus* & *ia*, nunc eadem res ſit, nunc diverſa:

ex quorum confuſis limitibus,confundi videntur *Curiata* & *tributa Comitia*. Populum Romanum àRomulo diviſum in tres tribus,trib⁹ in denas curias, notiſſimum eſt. Sed tamen magnitudo populi ſemper increſcentis id effecit, ut quæ principio curiæ fuerint, poſtea pro tribubus ſint habitæ. Vt enim claſſes in centurias, ita tribus in curias diſtinguebãtur: ea ratione,ut illinc numerus militũ, iſtinc civium iniri poſſet. Aſconius in ſecundum Verrinarum *Vtrum legitimos habent omnes tribus diviſores ſuos. Quos Plautus* Magiſtros curiarum *vocat in Aulularia*. Rurſus: *Tribus enim urbanæ ruſticæque omnes triginta qvinque numerantur*. Vbi plane vides, omne diſcrimen inter curias & trib⁹ ſublatum eſſe. quam rem confirmatiorem facit in tertio Verrinarum his verbis: *Tribus principio tres fuerũt. Tatienſis una àTatio rege. Rhamnes altera, àRomulo. Luceres tertia, àLucumone ſive Lucretino, ſive à Luco, quem aſylum vocaverat Romulus. Poſt de nominibus Sabinarum plures factæ, quibus precatricibus, parentum bellum maritorumque finitum, ad poſtremum* XXXV *factæ* Hactenus ille. Per tranſitum adjiciendum, XXX illas curias non à nominibus raptarum Sabinarum, cũ multo plures ſint captæ, ut vult Livius: ſeũ à nomi-

nibus

ibus earum quæ ſuo interventu bellũ nter parentes & maritos diremerunt, ppellatas eſſe,ut traditum eſt à Servio. Cæterum omnino diſcrimen vetus ſervandum eſt, ſi *tributa* & *curiata* & *centuriata* diſtinguere velimus, quæ certe peculiari ratione & jure ſuo diſtincta fuere. *Quum enim* (inquit Aulus Gellius lib.15. cap. 27.) *ex generibus omnium ſuffragium feratur*, curiata *comitia eſſe: quum ex cenſu & ætate*, centuriata: *quum ex regionibus & locis*, tributa. Ex quibus verbis colligas, curiata comitia & centuriata ex diametro pugnare. Curiata enim eſſe, ubi ſinguli cives idem jus ſuffragii habent, plebeique patriciis, pauperes divitibus, juvenes ſenioribus adæquantur, quæ nõ abſurde δημοκρατικὰ appellari poſſunt. Niſi quod Cicero de lege Agraria contra Rullum, tributa potius popularia velit. *Curiatis* (inquit) *ea comitiis, quæ vos non ſinitis*, (ſive ut quidam ſcriptus codex habet, *quæ vos non initis*,) *confirmavit: tributa quæ veſtra erant, ſuſtulit*. Cæterum cur tributa magis ſint popularia, cauſam invenies apud Dionyſium Halicarnaſſeum Antiquitatum Romanarum lib. 9. Quod tributa ſine auſpiciis fiebant, neque obnunciato vitio impediebantur, deinde comperendinationem non recipiebãt. Neceſſum enim

 erat,

erat,ubi ea ſemel inſtituta fuiſſent,eod die perfici, neque requirebatur ut de ii ſenatuſconſultum fieret, antequam a populũ promulgari poſſent. Verba eju (ſi quis requirat) hæc ſunt: Τίς δὲ τούτων διαφορὰ τῶν ἀρχαιρεσιῶν, ἐγὼ σημανῶ. Τὰς μὲν φατριακὰς τὰς ψηφηφορίας ἔδει, προβουλευσαμένης τῆς βουλῆς, καὶ τοῦ πλήθους κατὰ φατρίας τὰς ψήφους ἐξενέγκαντος, καὶ μετ᾽ ἀμφότερα ταῦτα τῶν παρὰ τοῦ δαιμονίου σημείων τε καὶ οἰωνῶν μηδὲν ἐναντιωθέντων, τότε κυρίας εἶναι. τὰς δὲ φυλετικὰς μήτε προβουλεύματος γινομένου, μήτε τῶν ἱερῶν καὶ οἰωνοσκόπων ἐπιθεσπισάντων, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τελεσθείσας ὑπὸ τῶν φυλετῶν τέλος ἔχειν. hoc eſt: *Quæ ſit horũ Comitiorum differentia, ego indicabo. Curiata ſuffragia tum demum rata habebantur, ubi & ſenatuſconſultum præceſſiſſet, num ad populum id promulgari oporteret, ſuffragiis curiatim collectis, nulloq; vitio ex auguriis vel oſtentis obnunciato: Tributa vero ſuffragia ſine ſenatuſconſulto, vel ſacerdotum vel augurum approbatu fiebant, oportebatq; ea intra unum diem confici.* Quam ob rem Cicero in oratione ſuperius citata dicit, centuriata, & tributa comitia in uſu

man-

manſiſſe, curiata propemodũ in deſuetudinem abiiſſe, niſi captandi augurii cauſa. Ait enim: *Nunc quia prima illa comitia tenetis, centuriata & tributa, curiata tantum auſpiciorum cauſa remanſerunt.* A principio populus Romanus non utebatur niſi centuriatis comitiis. Primum in cauſa Martii Coriolani tributa comitia introducta ſunt, ut videre licet apud eundem Dionyſium lib. 7. Antiquitatum Romanarum. Cujus verba Græca libenter ſubjeciſſem, ni locus tam prolixus fuiſſet. Attamen Latina bona fide reddemus. Habent autem ad hunc modum: *Poſteaquam ſenatuſconſultum impetrarunt, ut ad populi judicium cauſa referretur, progreſſi in forum, populum in concionem convocarunt, & cum multa laude Senatus decreta recitantes, diem prædicunt, in quã ejus rei judicium fieri oporteret. poſtulãtes ut omnes cives præſto eſſe vellẽt, tanquam in certamine maximarum rerum. Id quum fama celebraretur, ingenti ſtudio apparatuque & popularium & patriciorum res agi cœpta eſt. illorum quidem, ut ultione punirent ferociſſimum iſtorũ, ne in adverſariorum poteſtatem deveniret, tanquã fide optimatium ſtatu certamen eſſet. Videbaturque utriſq; & vita & libertatis periculũ in ea cauſa verſari. Tertiis igitur nũdinis vul-*

gus

gus ruſticorũ, quantum nunquam aliàs, i
urbem confluxit, maneque forum detine-
bat. Tribuni vero convocabant multitu-
dinẽ ad tributa comitia, loca fori reſtibu
circumvincientes, in quibus ſingulæ per ſ
tribus conſiſterent. Ac tum primũ conci
viritim ſuffragium datura, hoc eſt tribut
comitia, habita fuit, magnopere patricii
adverſantibus, ne hoc fieret, poſtulantibuſ
que centuriata comitia ex more patrio
Retro enim temporibus, quum ſuffragium
populus initurus eſſet de re quapiam ex ſe-
natus permiſſu, conſules ipſi cogebant cen-
turiata comitia, ſacris quibuſdam adhibi-
tis, ut lex dictat. Quin nonnulla etiam a
hæc noſtra uſque tempora obſervantur.
Coibat autem multitudo ad Martium, qu
ante urbem eſt, campum ordinibus inſtru-
cta, ſub centurionibus & ſignis, tanquam
in expeditione. Neque omnes ſumptis cal-
culis ſuffragium ferebant, ſed ſinguli pe
ſuas centurias, quum evocati a conſulibu
eſſent. Cæterum quum ſint in univerſum
centum & nonaginta tres centuriæ, eæque
diſtinctæ in ſex claſſes: prima claſſis vo-
cabatur, & calculum promerebant qui e-
rant maximi cenſus, & qui primum locum
in acie obtinebant, in quibus erant equi-
tum ſeptemdecim centuriæ, peditum ve-
ro octoginta. Secunda claſſis ſuffragium fe-
rebat minoris patrimonii, & qui proximo
ordine

ordine in acie conſiſtebant, & quibus non eadem arma cum principibus, ſed minora fuere: ejus claſſis numerus in viginti centurias diſtinguebatur. his duæ tribus ex fabris lignariis, ferrariiſque adjunctæ erant, aliiſque qui bellica inſtrumenta conficiunt. Qui vero è tertia claſſe vocabantur, centurias explebant viginti, iidemque & cenſu & ordine infra ſecundanos ſubſidebant, nec eadem arma cum illis geſtabant. Iam qui poſt iſtos accerſebantur, minori cenſu æſtimati ſunt: locuſq; illis & in bello tutior, & levior armatura. diviſi erant & iſti in viginti centurias, ſed addebantur ipſis duæ centuriæ buccinatorum & tubicinum. Qui vero in quinta claſſe, tenui iſti admodum pecunia cenſi, quibus arma erant pila & fundæ, hi in acie locum non habebant, ſed nudi & expediti gravis armaturæ legionibus cōmilitio aſſociabantur, ipſi quoque in XXX centurias diſcriminati. Pauperrimi autem civium, reliquis omnibus numero nō inferiores, ultimas vices ſuffragandi nanciſcebantur, in unam omnes centuriam conjecti. Iſti erāt & liberi à delectibus & à tributis immunes, atq; ideo in ferendis ſuffragiis minimæ auctoritatis. Si igitur in primis centuriis equitum & peditum, quibus in acie primus locus attribuebatur, ejuſdem ſententiæ fuiſſent omnes illæ ſeptem & nonaginta centuriæ:
finem

finem ſuum habebat ſuffragatio, neq; deinceps reliquis ſex & nonaginta centuriis calculi permittebãtur. Sin minus, ſecunda claſſis duarum & viginti centuriarum vocabatur, ac tertia deinde. Idque ordine procedebat. donec idem decerneretur à ſeptem & octoginta centuriis, & pleræque controverſiæ primis calationibus decidebantur, ut extremorum operam non requirerent. Raro autem negotium ita anceps incidebat, ut ad tenuiſſimorum ſuffragia progrederetur. & hoc erat quaſi finis, diſſectis in duas partes, pari numero, centum & nonaginta tribus centuriis, quum ultimum ſuffragium illis ſuperduceret, ac in alteram partem pondere numeri inclinaretur. Qui igitur partes tutabantur Martii, comitia iſtiuſmodi procenſu habẽda calari poſtulabant, perſuaſi facile ex prima calatione à ſeptẽ & nonaginta centuriis hominem abſolutũ iri: ſin minus, à ſecunda ſaltem vel tertia. Verum id ipſum ſuſpectantes Tribuni, tributa comitia cogi malebant, & eorum judicio hanc litem decerni, ne pauperes deteriori conditione quam divites eſſent, neve tribules quam milites peiori loco conſiſterent, aut rejectis ad ultimam calationem excluderetur plebs à pari jure ſuffragiorum, ſed æquales in ſuffragando, ſimileſque inter ſe omnes & ejuſdem auto-

ritatis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

itatis, una calatione per tribus calculos ferrent. Viſique ſunt juſtiora quam alteri petere, quum pro univerſi populi, non pro paucorum ſententiis judicium populi peragi oportere cenſerent, & in injuriis publicis cognitionem ad omnes pertinere contenderent. Hactenus ille. In unum igitur omnia contrahenti, iſta differentia conſtitui poſſe videtur, *tributa* & *curiata* comitia inter ſe loco congruere, quum ambo in foro habeantur, ambo viritim, pro numero capitum, ſuffragia edant: ſed ea in re diſſidere, quod in curiatis, qui unius curiæ ſint, ſimul vocentur, ut ſuam quiſquis ſententiam declaret. In tributis, ſinguli qui ſunt ejuſdem regionis. Fit enim ut qui nomina profeſſi ſint in aliqua curia, domicilium mutent, & commigrent in alterius curiæ locum. Is ergo cum vicinis ſuis in comitia tributa accerſitur, non cum iis inter quos nomen ſuum profeſſus eſt. Ita quoque Athenienſes δήμȣς nunc homines vocant contribules, nunc certos pagos & regiones, ubi eæ gentes ſedem habent. In ea re quoq; diſcrimen eſt, quod tributa comitia non opus habent nec ſacris, nec ominum auguriorumque obſervationibus, nec ſenatuſconſultis, quæ omnia neceſſario ſunt in curiatis. Rurſus in eo conveniunt, quod popularia videantur,
quum

quum centuriata ὀλιγαρχικὰ appellen tur in vitio, vel ἀριστοκρατικὰ in laude nonnunquam quoq; militaria, nimiri ubi ſingulæ centuriæ ſingula ſuffragi conficiunt. In qua claſſe ergo plures cen turiæ, plura ibi quoque ſuffragia repe riuntur. Ac proinde major vis in prim claſſe, quæ cæteris claſſibus omnibus u na centuria antecellit, & prærogativan perpetuam habet, hoc eſt, eorum ſenten tiæ ante omnes alios interrogantur. Ne que illud quoque futilis differentiæ eſt quod centuriatis comitiis poſtea ſolum modo cenſores, curiatis cæteri, patricii que magiſtratus creati ſint. In ſumma omnia in hanc ſimilitudinem conſen tiunt, quod in declarandis magiſtrati bus bina ſemper comitia fiunt, quorum prima prærogativa, ſecunda jure voca ta appellantur.

IVSTI

IVSTI LIPSI
De
MAGISTRATIBVS VETERIS POP. ROM.
Commentariolus.

* * *

CAPITVM CONSPECTVS.

CAp. I. *Diviſio Honorum. Quid* Dignitas *proprie*. Poteſtas. Magiſtratus. *Etymon nominis.*

Cap. II. *De varia diviſione Magiſtratuum.*

Cap. III. *De iis qui apti ad quoſcunque Magiſtratus. Et ſeries temporum, qua paulatim Plebei ad omnes Magiſtratus admiſſi.*

Cap. IV. *De aptitudine ab annis: & quando Annalis Lex lata.*

Cap. V. *Magis diſtincte de ea Lege. Et*

vinciis aliquam fuiſſe. Item Romæ in Senatu & Equite. Et aliæ quædam leges, quæ huc referuntur.

Cap. VII. *De Conſulibus, Etymon. Inſtitutio. Poteſtas, & Munia.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

quum centuriata ὀλιγαρχικὰ appellentur in vitio, vel ἀριστοκρατικὰ in laude, nonnunquam quoq; militaria, nimirũ ubi ſingulæ centuriæ ſingula ſuffragia conficiunt. In qua claſſe ergo plures centuriæ, plura ibi quoque ſuffragia reperiuntur. Ac proinde major vis in prima claſſe, quæ cæteris claſſibus omnibus una centuria antecellit, & prærogativam perpetuam habet, hoc eſt, eorum ſententiæ ante omnes alios interrogantur. Neque illud quoque futilis differentiæ eſt, quod centuriatis comitiis poſtea ſolummodo cenſores, curiatis cæteri, patriciique magiſtratus creati ſint. In ſumma; omnia in hanc ſimilitudinem conſentiunt, quod in declarandis magiſtratibus bina ſemper comitia fiunt, quorum prima prærogativa, ſecunda jure vocata appellantur.

IVSTI

IVSTI LIPSI
De
AGISTRATIBVS
VETERIS POP. ROM.
Commentariolus.

* * *

CAPITVM CONSPECTVS.

Ap. I. *Diviſio Honorum. Quid* Dignitas *proprie.* Poteſtas. Magiſtratus. *tymon nominis.*

Cap. II. *De varia diviſione Magiſtra-uum.*

Cap. III. *De iis qui apti ad quoſcunque agiſtratus. Et ſeries temporum, qua pau-tim Plebei ad omnes Magiſtratus ad-iſſi.*

Cap. IV. *De aptitudine ab annis: & uando Annalis Lex lata.*

Cap. V. *Magis diſtincte de ea Lege. Et nni cuique magiſtratui legitimi*

VI. *Annalem legem etiam in Pro-inciis aliquam fuiſſe. Item Romæ in Se-atu & Equite. Et aliæ quædam leges, uæ huc referuntur.*

Cap. VII. *De Conſulibus, Etymon. Inſti-utio. Poteſtas, & Munia.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Cap. VIII. *De Inſignibus Conſulum.*
Cap. IX. *Ritus aliquot Conſulares.*
Cap. X. *De Prætoribus. Etymon. Inſtitutio. Numerus. Inſignia.*
Cap. XI. *De officiis Prætorum.*
Cap. XII. *De Ædilibus. Eorum nomen Inſtitutio. & Genera.*
Cap. XIII. *De Officiis Ædilium.*
Cap. XIV. *De Tribunorum nomine, origine; & ex quo ordine electi.*
Cap. XV. *De Officio & Poteſtate Tribunorum.*
Cap. XVI. *De Quæſtoribus. Vnde dicti Quando, & quam multi facti. Deniqu Vis eorum, & Munus.*
Cap. XVII. *De Dictatore. Vnde illi nomen. Origo, & causâ eligendi, item modus Denique Vis ejus & Poteſtas.*
Cap. XVIII. *Cenſus quando inſtitutus itemque Cenſores. Cur ita dicti. Tempus ejus Magiſtratus. Inſignia. Dignitas, & Munus.*
Cap. XIX. *De Interrege.*

IVST

IVSTI LIPSI
De
MAGISTRATIBVS
VETERIS POP. ROM.

CAP. I.

Diviſio Honorum, quid Dignitas *proprie,* Poteſtas, Magiſtratus, *Etymon nominis.*

DE Magiſtratibus dicturus, ut id dilucide & compoſite poſſim, de *Honore*, ejuſque diſcrimine, quædam libabo. *Honorem* hîc *publicũ* intelligo: quem *jus* definio, *titulumque ſupra cæteros, lege aut more cõceſſum.* Is duplex; *divinus*, aut *humanus*. *Divinus*, qui ad ſuperûm cœleſtemque cultum pertinet; cui *pietas* & *religio* finis: quo in genere *Sacerdotes*. *Humanus*, qui curam adminiſtrationemq; tangit rerum humanarum: cui *ſalus & utilitas publica* finis: quo in genere tria cenſentur, *Dignitas*, *Poteſtas*, *Magiſtratus*. *Dignitatem* appello, auctoritatem in ſuadendo, conſulendo, decernendo; qualis *Senatorum & Iudicum*. *Poteſtatem*, jus legitimum regendi, jubendique extra Vrbem & ejus fines; ut ſunt *Imperia* &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Præſidatus : *Magiſtratum* , ſimile jus
ſed in Vrbe ipſa. Hi limites & diviſio e
veterum mente & uſu : etſi miſceri in
terdum ſcio, & omnem fere *Honorem* ve
nire in nomen *Magiſtratus*. Ita Ariſtote
les large & laxe ἀρχὰς definit (*Politico*
cap. 15.) ὅσαις ἀποδέδοται βουλεύσασθα
τε περί τινων, καὶ κρῖναι, καὶ ἐπιτάξαι
καὶ μάλιστα τοῦτο : Id eſt, *Quibus conce*
ſum eſt conſulere, judicare, jubere, atqu
iſtud maxime. Etſi poſtrema parte ite
rum adſtringens. Et Latini etiam Scri
ptores confundunt, qui Pro-conſules &
Rectores Provinciarum *Magiſtratus* pa
ſim appellant. (l.2. ff. de in jus vocan
do.) Nomen *Magiſtratus à magiſtro* d
ctum. (l.57. ff. de verbor. ſignif.) *Magiſte*
autem, qui magis cæteris poteſt. (Feſtu
in voce *Magiſter*.) Olim *Prætores* dict
videntur ab eo, quod cæteris honor
præirent. Ita Conſul *Prætor* dictus: & i
priſca lege apud Livium (lib. 7.) *Præto*
Maximus clavum pangit. Itaque non ab
ſurde Varro (lib. 4. de lingua Latina) qu
natum *Magiſtratus* nomen judicat poſ
Dictaturam & Magiſterium equitum
Reliqui, inquit, *quod minores quam hi*
Magiſtri, dicti Magiſtratus, ut ab alb
albatus.

CAP

CAP. II.

De varia diviſione Magiſtratuum.

MAgiſtratuum autem genera & diſcrimina plura. Aut enim *à temporibus* dividuntur: ut *Ordinarii, Extraordinarii.* Illi dicti, qui ſtatis temporibus & ſemper in republica eſſent; ut, *Conſules, Prætores, Ædiles, Tribuni, Quæſtores.* Hi, qui nec eodem tempore. nec ſemper; ut, *Dictatores, Cenſores, Interreges.* Aut *à perſonis* diſcriminantur; ut, *Patricii, Plebeii, Mixti.* E quibus primi dicti, qui ſolis Patriciis patent; ut, *Interregnum,* Alteri, qui ſoli plebi; ut, *Tribunatus & Ædilitas plebis.* Poſtremi, qui cuique ordini; ut *cæteri omnes.* Aut *à qualitate* agnominantur: ut *Majores* & *Minores.* Idque ſenſu duplici. Aut enim *Majores Minoreſve Magiſtratus* dicuntur, qui auſpicia majora minorave habent: de quibus Agellius (lib. 13. cap. 14.) aut quorum poteſtas imperiumve majus minuſve. Sic *Majores* erant, qui lictoré viatoremque habebant, iique omnes erant, exceptis Ædilibus & Quæſtoribus: *Minores,* qui non habebant. Aut denique diſtinguuntur *ab inſignibus*; in *Curules* & *non Curules. Curules,* quibus jus eſt Sellæ: ut *Dictator, Conſul, Cenſor. Prætor, Ædilis Curulis. Non Curules,* quibus minime: ut *cæteri omnes.* (L. 31. ff. de injuriis.)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. III.

De iis, qui apti ad quoſcunque Magiſtratus. & Series temporum, qua paulatim Plebeii ad omnes Magiſtratus admiſſi.

DIviſioni non inepte jungam de iis, qui *apti* ad quemque Magiſtratum. *Aptitudo* autē duplex: *à gente*, & *ab annis*. *A gente* olim maxime, quia ſolos *Patricios* admittebant ad Magiſtratū. A Romulo id inſtitutum; qui, autore Dionyſio (l. 2.) ſanxit: Τοὺς δὲ πατρικίους ἱερᾶσθαί τε καὶ ἄρχειν, καὶ δικάζειν. Id eſt, *Patricios ſacra facere, magiſtratū gerere, judicia exercere*. Cui tamen legi in libertate non diu locus. Nam ſtatim anno XVI. poſt Reges exactos, violari cœpta (Livius l. 2.) cum novus Magiſtratus è Plebe creatus, hoc eſt, *Tribuni*, (Anno Vrb. Cond. CCLX.) & paulatim carpſere eam Tribuni & Plebs, donec corruit tota. Series & ordo iſte. Primum *Quæſtores* è Plebe creati, anno Vrb. Cond. CCCXLIV. (Livius lib. 4.) Inde *Tribuni militum Conſulari poteſtate*, anno CCCLIII. Nec diu poſt *Conſules* ipſi, anno CCCLXXXVIII. Tum *Ædiles Curules*, anno uno poſt. (id eſt. CCCLXXXIX.) *De quibus convenerat*, ait Livius, (l. 7.) *ut al-*

ternis

ternis annis è plebe crearentur: poſtea promiſcuum fuit. Inde ad caput ipſum Magiſtratuum tranſgreſſi. *Dictatorem* è Plebe crearunt, anno CCCXCVIII. etſi *Magiſter equitum* jam antea Plebeius factus, anno CCCLXXXV. Denique *Cenſuram* etiam fecerunt communem, anno CCCCIV, eodem illo primo Plebeio Cenſore, qui & Dictator. Poſtremo, ne quid intactum, aut inacceſſum Plebi; *Prætura* iis communicata, anno CCCCXVII. Ita ſola *Interregia poteſtas* apud *Patres* manſit; umbra potius, quam verus Magiſtratus.

CAP. IV.

De aptitudine ab annis: & , Quando Annalis Lex lata.

AT *aptitudo* altera *ab annis*: quam utiliter ſanxerunt, etſi tarde. Nam *apud majores*, inquit Tacitus (lib. II. Annal.) *virtutis id præmium fuit, cunctiſque civium, ſi bonis artibus fiderent, licitum petere Magiſtratus: ac ne ætas quidem diſtinguebatur, quin prima ſtatim juventa Conſulatum & Dictaturas inirent*. Sed Mutatum id an. Vrb. Cond. DLXXIII. cum re ipſa docti, viderent modum aliquem & limitem conſtituendum ambitioni & calori juvenili. Itaque *tum primum* (verba Livii ſunt lib. 10.) *rogatio lata eſt ab*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

L. Iulio Tribuno pl. quot annos nati quemque magiſtratum peterent, caperentque. Inde cognomen familiæ inditum, ut Annales appellarentur. Dixi, *ab L. Iulio:* & ita libri. At Iulios etiam plebeios fuiſſe ſcimus, Antonio Auguſtino docente (in lib. De familiis Romanis.) Tamen alii *Villium* hîc in Livio malunt: itemque in Cicerone, (lib. 8. Epiſt.) Sed hoc leve: magis nos torquet de tempore latæ legis, quod Livius hîc tam diſerte ſcripſit, inquiens: *Tum primum.* Quod tamen idem ille everſum it, (lib. 25.) ubi de Scipione Africano (multis antea Iuliam legem annis) ſcribit: *Huic Ædilitatem petenti cum obſiſterent Tribuni, negantes rationem ejus habendam, quod nondum ad petendum legitima ætas eſſet.* Ait ecce, legitimam ætatem ei non fuiſſe. Quid ergo clarius, quam etiam tunc latã de ætate? Et profecto aut per errorem, confuſionemq; nominis aut hominis, id ſcripſit Livius, Scipioni Africano tribuens, quod Æmiliano poſtea evenerit: de quo Appianum (in Libycis) vide, & Valerium Maximum (lib. 8.) ut fateamur, neceſſum eſt, parum caute ſcriptum eſſe in loco altero, *latam à Iulio primum.* Et fortaſſe per partes jam ante de quibuſdam Magiſtratibus ferri cœptum, quæ omnia lex Iulia junctim complexa, cęteras velut abolevit.

olevit. Hîc juvat aliquid Cicero, qui *leges Annales* multitudinis numero appellat, (Philippica 5.) *Legibus Annalibus* (inquit) *cum grandiorem ætatem ad Conſulatum conſtituebant, temeritatem adoleſcentiæ verebantur.* Et Ovidius (5. Faſt.)

—— finitaque certis
Legibus eſt ætas, unde petatur honos.

Hæc Lex alio nomine *Annaria* dicta. Feſtus in ea voce; & Lampridius (in Commodo) *Gratia Annariæ legis impetrata Conſul eſt factus.* Dicta etiam ſatis nove *Comitialis*, à Latino Pacato (in laudatione Theodoſii:) ſcilicet, quia modum frenumque Comitiis daret.

CAP. V.

Magis diſtincte de ea Lege: & qui anni cuique Magiſtratui legitimi.

SED quæ ætas proprie definita hac Lege cuique Magiſtratui fuerit, jure quæram: nec facile inveniam. Tenebroſus enim locus: & in quo cum nihil aut parum expreſſi ſit, luſtramus eum per ancipites conjecturas. Atque ut à *Quæſtura* ordiar; adeo de ætate ejus nihil certum, ut ſint viri magni, qui eam prorſus tollant. Dux iis Paulus Manutius, (in lib. De legibus) qui negat, Quæſturæ, Tribunatui, Ædilitati plebis definitam ullam ętatem: legemque Annalem tantum ſpectaſſe

ctaſſe tantum Curules Magiſtratus. Parum vere. Quæſturæ enim clariſſime Quinctilianus certum annum attribuit (lib.12.cap.6.) *Calvus, Cæſar, Pollio, multo ante Quæſtoriam ætatem, graviſſima judicia ſuſceperunt*. Spartianus (in Iuliano) *Quæſtor, ante annum quam legitima ætas ſinebat, deſignatus eſt*. Tacitus (Annal. lib.3.) *Vt quinquennio maturius, quam per leges, Quæſturam peteret*. Suetonius item (in Caligula c.1.) & Plutarchus (in Cat. Vticenſi.) Quem annum Nicolaus Gruchius XXVII fuiſſe vult; ego (ut arbitror) firmius; XXV annum. Argumentor: I, A ratione; quia tunc compleri virilem vigorem conſtat, ut ait Vlpianus (l.1.ff. De minor.) ideoque jure apti cenſentur ad res publicas, & privatas. II, Ab auctoritate, quod Dio Caſſius (lib. 52.) Senatoriam ætatem anno XXV definit. At Queſtura primus gradus in Senatum. Adde l. 2. De minoribus: quæ ſubtilius conſiderata, adſtruit hoc ævum. Denique argumentor etiam Ab exemplis: quoniam reperio Tiberium Gracchum intra triceſimum annum extinctum, & eundem tamen Quæſtorem fuiſſe, C. Mancino Conſule circiter quadriennio, ante mortem: Geſſerit ergo Quæſturam neceſſum eſt, anno XXV. Lego & Tiberium Cæſarem Quæſtorem deſignatum unde-

ndevigeſimo ætatis anno (Velleius l. 2.) t creatus eſt quinquennio maturius. uam per leges. (Tacitus lib. 3. Annal. & io lib. 53.) Ergo fas, petere Quæſturam xiv anno, & xxv gerere. Sed nodus hîc iquis in Polybii loco (lib. 6.) negãtis ulum Vrbanum magiſtratũ capi fas fuiſſe iſi ab eo, qui decem annos militaſſet. ilitare autem Romani xvii demum nno incipiebant. (Plutarchus in Grachis.) Non ergo prius pertingere potent ad Quæſturam. Dupliciter hoc ſolo. Primo vix credibile eſſe, omnino ram ac firmam in Republica fuiſſe legem olybianam illam ſive morem. Quis eim pręterea meminit? Et tamen ut fuet, capiendam non de militia coacta, & delectu, ſed voluntaria. Nam quod racchus xvii annum militiæ definit; id ea mente eſt, ut nemo invitus legi in ilitem debuerit ante id tempus. Sed ihil tamen impedit, nobiles & eos qui ebantur in ſpem honorum, militiæ & aſtris jam ante interfuiſſe: qui morem unc habuerunt, ut ſtatim à toga pura hoc eſt, virili) militiam auſpicarentur: lque in contubernio & velut cuſtodia iri alicujus illuſtris. Velleius de Pompeio l tradit (lib. 2.) Livius (l. 22.) & Valerius .5.c.4.) de Scipione Africano: & paſſim xempla. De *Quæſtura* ultra non eruo.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

De *Tribunatu* & *Ædilitate* videam
quorum annos fruſtra item incertos v
lunt. Quæ enim ratio eſt, ut Quæſtur
quæ minor eſtMagiſtratus, ſua ætas fu
rit, nulla majoribus iſtis? Immo fuit.
de *Ædilitate*, clare Latinus Pacatus (
laudatione Theodoſii) *Annorum* (i
quit) *ita cura fuit majoribus, ut non ſolu
in ampliſſimis Magiſtratibus adipiſcend
ſed in Præturis quoque, aut Ædilitatib
capeſſendis ætas ſit ſpectata petitorum: n
quiſquam tãtum valuerit nobilitate, v
gratia, qui annos Comitiali lege præſcr
ptos feſtinatis honoribus occupavit.*
quanquam firmi admodum aut fixi n
hil reperi: tamen attribuam fident
Tribunatui, ſive *Ædilitati*, annũ xxv
aut XXVIII. Certe quidem ante annu
xxx includam, quia is Præturæ fuit,
dicam. Atque hoc de utraque Ædilita
ſentio: etſi in Curuli valde à nobis di
ſentiant viri docti. Annũ enim ei xxxv
definiunt. quod miramur. Cur eni
probabile, tantum otioſi intervalli fui
ſe inter Quæſturam & Ædilitatem? Cic
ronis locus, qui eos in omni hac re ext
viam ejicit, non me movet. Nam cu
pro lege Manilia ſcribit: *Quid tam ſi
gulare, quam ut ex Senatuſconſulto leg
bus ſolutus, Conſul ante fieret, quam ullu
alium magiſtratũ per leges capere licui*

ſet

ſet? non ego ſane ad ætatem retulerim, ſed ad ordinem & modum. Si enim de ętate; & hoc Cicero vult, eo anno factum Pompeium Conſulem, quo per leges Annales nullum magiſtratum capere ei fas: ſequitur ut ante XXXIV annum (nam eo ævo factus Pompeius Conſul, ex Appiano) locus etiam nō fuerit Quæſturæ, aut Tribunatui: quod vanum. Sed intelligit, inquiunt, Curulem magiſtratum. Quis dicit? nec adhæream ego tam infirmæ conjecturæ. Verius omnino eſt. mentem Tullii hanc eſſe: Pompeium factum Conſulem, cum nec illum, nec alium magiſtratum capere poſſet: vel quia non legitime profeſſus; vel potius, quia Eques adhuc Romanus, (Epitom. Livii 97.) & nondum Quæſtor. Lex autem Cornelia tranſire ad ullum magiſtratū clare vetuit, Quæſtura non geſta. Minus vero me turbat, quod exempla adferant eorum, qui geſſerint Ædilitatem poſt XXX annum. Ridiculum. Scimus enim nullam legem Annalem vetuiſſe, ne quis poſt legitimum annum peteret, gereret: ſed ne ante eum. Itaque Conſules etiam & Prætores multi facti anno L, & poſt illum. (ea veriſſima ratio.) Deniq; pauci feſtinabant ad hos minores magiſtratus, quia celeritatis ejus modic⁹ fructus; & grande nihilominus ſpatium intererat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

rat ad Conſulatum, id eſt, ad honorun
metam.

Prætura nunc ſequitur, cui annun
tribuunt XXXIX petendæ, XL gerendæ
haud alio argumento freti, quam illo d
biennii intervallo. Itaque jure ambigo
Nam Dio Caſſius diſerte annum XXX Prę
turę dat, (l. 52.) Ταμιεύσαντες, inquit
καὶ ἀγορανομήσαντες ἢ δημαρχήσαντε
στρατηγείτωσαν τριακοντούτας. Id eſt
Quæſtura functi & Ædilitate, ſive Tri
bunatu, Pręturam accipiant tricenarii
Sed excuſabunt, quod id ſub Principi
bus quos legem Annalem laxaſſe nor
nego. Sed quid tamen de M. Bruti facto
dicent, quem Prætorem reperio anno
ætatis XXXV? Nam vixit in univerſum, ut
Velleius tradidit (lib. 2.) annos XXXVII.
atque biennio ante mortem eum Præ-
turam geſſiſſe cum Caſſio ſatis conſtat,
& niſi Bruti ingenium me fallit, juxta
leges. Itaque ad hunc annum Præturæ
finiendum labar non invitus.

Conſulatus reliquus eſt, cujus ætas ex-
tra omnem litem. Cicero enim clare ni-
mis firmat (Philip. 5.) *Quid Alexander*
Macedo? qui cum ab ineunte ætate res
maximas gerere cœpiſſet, tertio & trigeſi-
mo ætatis anno mortem obiit: quæ ætas
noſtris legibus decem annis minor, quam
Con-

Conſularis. Eſt ergo Conſularis annus, ſi arcte Ciceronis verba capis, XLIII, ſive XLII, ſi benigne & magis ex vero. Satis enim fuit attigiſſe XLII annum: ut docent exempla crebra. Gravis ergo iſta ætas; quippe in imperio & Magiſtratu graviſſimo: quam tamen adeo, mutato Reipublicæ ſtatu, Principes neglexêre, ut Dolabellam Conſulem Cæſar crearit annos natum XXV, & poſtea etiam aliqui vicenarii facti, ex l. unica, ff. De officio Conſulũ, & l. 20. ff. De manumiſſis. Qua licentia in omni alio magiſtratu Principes pro arbitrio uſos, moneo ſemel.

De *ordinariis Magiſtratibus* dixi: *Extraordinarii* ſuperſunt: qui tamen, neſcio, an lege comprehenſi; etſi de *Dictatore* & *Cenſore* non difficile judicium eſt: quia creati plerumque è Conſularibus, more tamen potius, quam lege. Sed & *Interrex* plerumque ex honoratiſſimis Senatus.

CAP. VI.

Annalem Legem etiam in Provinciis aliquam fuiſſe: item Romæ in Senatu & Equite: & aliæ quædam Leges quæ huc referuntur.

HÆc utilis illa & ſalutaris lex Annaria, cui locus etiam in Municipiis & Coloniis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

loniis, etſi annorum aliqua diverſitate: quam in parte haurire eſt ex Plinio (l.10. Epiſt. ad Trajanum.) Sed & ætas Romæ in Senatu ipſo ſpectata: etiam ſub Principibus. Ideoque *Senatoria ætas* Tacito nominata (lib.5. Annal.) *Annius Vivianus*, inquit, *gener Corbulonis, nondũ Senatoria ætate*. Immo & in Equite. Definit Dio utramque. *Allegere*, inquit, *in Equeſtrem ordinem oportet annos natos* XVIII. *In Senatum, natos* XXV. Quod Romani videntur à Græcis ſumpſiſſe, cum apud Athenienſes fuerit ἡλικία βουλευτική. (Demoſth. contra Ambrot.) Et apud Spartanos lege Lycurgi in Senatum nulli aditus, niſi ſexagenario. Addo breviter, & adtexto leges, Annali haud diſſimiles, quæ de ordine magiſtratuum cavebant, aut intervallo: ut fuit Lex Cornelia, quæ vetuit Præturam adipiſci ante Quæſturam, & Conſulatum ante Præturam. Appianus l.1. Civ. Quod ipſum tamẽ etiam in more antiquis fuiſſe, Livius oſtendit (lib.31.) ubi de Conſulatu Flaminii. Item Lex priſca de intervallo, quæ vetuit magiſtratum eundem iterare, niſi decennii intervallum interceſſerit. (Livius l.7. ſub finem.) Quæ cum negligeretur, à Sulla Dictatore, ut commemorat idem Appianus, relata eſt. Sed ſic quoque poſtea ſæpius

pius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ius ſpreta: cum mos invaluiſſet, ut homines gratioſi legibus per Senatum aut Populum ſolverentur.

CAP. VII.

De Conſulibus. Nominis Etymon. Inſtitutio. Poteſtas. & Munia.

SED univerſe de Magiſtratibus ſatis dixi: quemadmodum quæ ad Comitia, & quæ ad Renuntiationem ſpectant, aliis ſcripta. Nunc diſtincte explicabo ſingulos, initio ab eo Magiſtratu facto, qui initium cæteris; quem triplici nomine appellarunt: *Prætorem*, *Iudicem*, *Conſulem*. Cicero bene recenſuit De Legibus III. ibique à *præeundo*, *iudicando*, *conſulendo*, *Prætores*, *Iudices*, *Conſules* appellantur: bene, inquam, & ordine. Nam primo *Prætores* dicti; quod nomen, etſi commune omnibus Imperiis, tamē velut per excellentiam adhæſit iſtis. Feſtus: *Initio Prætores erant, qui nunc Conſules.* Iuſtinianus (Novell. 24. & 25.) *Eſt*, inquit, *Prætoris nomen Romani Imperii proprium, & ante ipſos etiam Conſules in veteri atque præclara Reipublicæ conſtitutione uſurpatum.* In XII Tabb. exemplum ejus vocis reperio, cum jubent (apud Plin. lib. 18. cap. 3.) *Impubem Prætoris arbitratu verberare*, hoc eſt, Conſulis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

quoniam tunc certe nondum creati
Prætor. Itaque Livius (lib. 3.) anno ipſ
poſt. XII. Tabb. ſcriptas, inquit: *His tem-
poribus nondum Conſulem Iudicem; ſe
Prætorem appellari mos fuit.* Nec falſ
à Zonara traditum, *Prætoris* nomen ma
ſiſſe uſque ad Decemviros: iiſque exacti
Conſulis nomen demum irrepſiſſe. Et
mallem dixiſſet, *Iudicis:* quod nomen e
Livio antiquius ſane eſt illo Conſular
Dicti autem *Iudices*, à præcipuo videl
cet munere: quia ut olim *judicia* omni
in manu Regum; ſic poſtea Conſulur
fuere, donec tranſlata ea in parte ad Præ
tores. Exemplum hujus appellationis i
priſcis commentariis eſt apud Varro
nem (5. De Ling. Lat.)

Omnes Quirites viſite huc ad Iudices
Id nomen antiquatum & abolitum de
mum crediderim poſt Prætores: id eſt
proprios Iudices, creatos; & tunc inva
luiſſe nomen *Conſulis.* De cujus *Etym*
varia opinio, nec inſcita. Sunt qui à fin
derivent: quia ejus eſt *conſulere* & provi-
dere civibus. (Florus lib. 1. cap. 9 & I.C. ff
De origine Iuris, l. 2.) Sunt qui ab offi-
cio: quod *conſulit*, hoc eſt, rogat Sena-
tum. Sunt qui à judicando interpreten-
tur: quod in ſolo tantum Quintiliano
mihi lectum. (lib. 1. cap. 9.) *Sitne Conſul*
inquit, *à conſulendo, an judicando. Nam*
&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

& hoc conſulere veteres vocavere. Vnde remanet illud. Rogat boni conſulas. hoc eſt, judices. E quo triplici etymo, primum popularius; tertium ſubtilius; medium verius cenſeam: quia adeo proprium Conſulis interrogare, & referre ad Senatum, ut Livius (l. 7.) ſcripſerit: *partes ejus magis exquirendæ, quam dandæ ſententiæ eſſe.* Immo obſervo, *Conſulendi* verbum proprium in hac notione, & ſolemne Curiæ fuiſſe. TrebelliusPollio me docuit in XXX Tyrannis: (in Piſon.) *Fuſcus Arellius,* inquit, *Conſularis primæ ſententiæ, ait, Conſul, conſule; quumque conſultus eſſet, divinos, inquit, honores Piſoni decerno.* Sed de *nominibus* abunde: *Inſtitutionem* videamus; quæ non obſcura. Inſtituti enim ſtatim poſt Reges exactos, anno Vrb. Cond. CCXLIV. Cauſa creandi, utilitas, ſive potius neceſſitas: quoniam, cum ſine Rege eſſent & capite, fluctuanti illi corpori opus fuit, qui dirigeret & gubernaret. Sed duo ideo, ut novam libertatem non committerent periculoſe uni; *& diviſo imperio, ſi alter malus eſſe voluiſſet,* ut inquit Eutropius (lib. 1.) *alterum (habens poteſtatem ſimilem) coerceret.* Qua cauſa, tempus etiam imperii breve datum, & annuum tātum: *ne diuturnitate inſoleſcerent; & civiles ſemper eſſent,* (ait idem Eutropius) *qui ſe poſt an-*

num ſcirent privatos eſſe futuros. Florus [lib. 1. cap. 9.] eleganter & acute utramque cauſam complectitur. *Ex perpetuo imperio*, inquit, *annuum placuit: ex ſingulari duplex: ne poteſtas ſolicitudine, vel mora corrumperetur*. Loco igitur Regum creati, & quidem cum pleno eorũ jure. Itaque *Regium imperium* Cicero id III. De Legibus, & in Orat. ad. Q. Frat. nõ injuſte appellat: *Regiam poteſtatem*, Livius *Faſtigium dignitatum*, Caſſiodorus: (lib. 2. Variar. ep. 2.) & Ovid. (lib. 4. de Ponto, Eleg. 2.)

——nullum Martia ſummo
Altius imperium Conſule Roma videt.

Qua de cauſa Græci, *Conſules* non tam προβούλους, aut συμβούλους verterunt, vim verbi intuentes: ſed potius ὑπάτους, quaſi dicas, ſummos, vim intuentes imperii & poteſtatis: quẽadmodum, quod præcellens & ſummum eſt, priſci Græci appellabant ὕπατον, inquit Dionyſius (lib. 4.) Et ſane vis omnis, & liberrimum imperium initio apud illos; pacem bellumve facere, fœdera ferire, coërcere, animadvertere, jus vitæ neciſque in cives habere: donec paulatim imminuta eſt, & redacta ad eum modum, qui gravis libertati non eſſet. Imminuta autem præcipue duplici via: Provocationis,

nis,& interceſſionis. Provocatio ſtatim poſt Reges nata, ex lege Valeria. (Livius lib. 2.) quæ animadverſiones in cives ſuſtulit,& imperium Conſulare non obſcure diſſolvit. Non enim ultra vitæ & necis poteſtas penes Conſules:cum provocare ad Populum velut majorem judicẽ, liceret. At interceſſio,quæ nata cũ Tribunis, arbitrium pacis, belli, & graviorum rerum,Conſulibus eripuit: quoniam intercedere & impedire omnes Conſulares actiones poterant,velut Populi voce. Cujus ſane Populi vis ac dignitas magis magiſque crevit, (utique poſt Hortenſiam legem,) & imperium ſumpſit ſuper omnesMagiſtratus.Soluta igitur Conſulum poteſtas; non tamen fracta,quamdiu Reſpublica ſtetit.Multa enim eorum & ampla adhuc munia; quæ ſtrictim & per indicem recenſebo. I, Caput Reipublicæ Conſules habentur,omneſque magiſtratus eis ſubjecti & obnoxii,pręter Tribunos.Itaque intercedere etiam omnibus actionibus poſſunt. II,Militię jus ſummum habent:civib⁹ & ſociis imperãt: Tribunos militum,Centuriones, Præfectos conſtituunt.(Cic.3. DeLegib⁹,&Polybius l.6.)III,Imperium in provincias habent : evocare ſubditos poſſunt,coërcere,punire.(Cicer.in Verr. & Polybius lib. 6.) IV, Ius convocandi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

populi habent, cum eo agendi, leges ferendi, iiſque nomen à ſe dandi. V, Literas omnes à Prçſidibus provinciarum, à Populis ac Vrbibus recipiunt: legatos audiunt: & quicquid per Senatum Populumque conficiendum eſt, manu horum & miniſterio conficitur. Dio Caſſius lib.40. Cæſar 1. Civil. Polybius lib.6.) VI, Vt Senatus res omnes pace belloque tractabat, regebat; ſic ipſi quodammodo Senatum, quem convocabant, dimittebant: ſententias rogabant, numerabant, dividebant; &, ad ſummam, in univerſa hac navi velut arbitri quidam & gubernatores erant. Atque hæc libera Republica fuere: at oppreſſà ea, iterum immutata Conſulum poteſtas. Princeps enim ut omnium Magiſtratuum jura ad ſe traxit; ita præcipue Conſulum & Tribunorum. Ita ex omnibus, quæ dixi, pauca iis remansêre. Nec alia fere Munia reperio ſub Principibus, quam iſta: ut Senatum rogarent, & conſulerent: ut jus dicerent: tutores darent: (Spartianus in Vita Antonini) manumitterent: (Caſſiodorus lib.6. epiſt.1.) & Claudianus in Eutrop. lib.1. vectigalia locarent: (Ovid. 4. de Pont. eleg.5. & 9.) (quod olim Céſorum munus) ludos, & præſertim Circenſes, ederent: (Arrianus lib.4.) annis nomen darent. (Lucanus l.1.) Quæ omnia

(ut

ut brevis ſim) teſtimoniis non dilato: quoniam in hiſtoriis, & legum libris parſa. Vide pleraque ex iis, ſi lubet apud Caſſiodorum (lib. 6. epiſt. 1.)

CAP. VIII.

De Inſignibus Conſulum.

AD *Inſignia* venio, ſive ad ornamenta quædam externa, quę adjuncta Conſulibus, aliiſque Magiſtratibus, ad augendum ſplendorem. Eorum omnium originem ab Etruſcis eſſe, Livius (lib. 1.) & Symmachus (lib. 3. epiſt. 11.) voluerunt: Itemq; Florus, (lib. 1. cap. 5.) qui diſtincte etiam recenſet. *Inde* (à Tuſcis,) inquit, *faſces, trabeæ curules, annuli, phalaræ, paludamenta, prætexta: inde, quod aurato curru quatuor equis triumphatur: togæ pictæ, tunicæque palmatæ: omnia denique decora & inſignia, quibus Imperii dignitas eminet.* Hæc in Conſulibus paulo diverſa fuiſſe reperio, veteri Republica & nova. Veteri Republica hæc in uſu: Faſces duodecim cum lictoribus, ſella curulis, prætexta toga, eaq; domi ſumpta primo magiſtratus die ante Deos penates. (Livius lib. 22. in fine.) Scipio eburneus in manu, ſive ſceptrum. De quo ſcipione, minus quidem vulgata res: magnis tamen auctorib⁹ eſt mihi certa: Dionyſius (lib. 3.) Tarquinio Regi ſceptrum ebur-

neum attribuit; idq; manſiſſe ſucceſſoribus ejus tradit, & Conſulibus ipſis. Livius, Gallum quēdam ſcipionē eburneo percuſſum à M. Papyrio ſcribit (conſulare hoc ſceptrum intelligens (lib. 5) Valerius de priſcis Conſulibus (lib. 4. c. 4.) *Nec eis fuit rubori, eburneo ſcipione depoſito, agreſtem ſtivam aratri repetere.* In Valeriani epiſtola apud Vopiſcum: (in Vita Aureliani:) *Nam te Conſulem hodie deſigno, ſcripturus ad Senatum, ut tibi deputet ſcipionem, deputet etiam faſces, Hæc enim Imperator non ſolet dare; ſed à Senatu, quando fit Conſul, accipere.* Caſſiodorus (lib. 6.) in formula Conſulatus: *Validam manum victoriali ſcipione nobilitat.* Is Gloſſis priſcis: *Scipiones, virgæ Conſulum.* Et Ennodius (in Panegyrico) *Scipiones* pro ipſo Conſulatu poſuit: *Serranum ſcipionibus aratra pepererunt.* Nec Iuvenalem aliter, quam de hoc ſcipione ceperim: (Sat. 10.)

Da nunc & volucrem, ſceptro quæ ſurgit eburno.

Præitque nobis, Aquilę figuram fuiſſe in ſummo illo ſceptro: niſi tamen magis placet, ad ſcipionem triumphalem id referri, quem plane ea forma Iſidorus deſcribit, (lib. 17. c. 2.) Et eundem in triumpho Appianus etiam agnoſcit. [lib. de bellis Punicis.]

Atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Atque hæc fere inſignia olim. Poſterior ætas ſub Principibus quædam addidit, quædam immutavit: & id fere in ſuperbiam, ut ſolet, & ad pompam. Non contenti enim ſimplici prætexta, ejus loco togam pictam induxêre; quæ antea triumphantium propria tantum. Lamprid. (in Alexãdro) *Prætextam & togam pictam nunquam niſi Conſul accipit; & eam quidem, quam de Iovis templo ſumptam & alii quoque accipiebant, aut Prætores aut Conſules.* Vbi & notari ritum illum ſedulo velim, accipiendæ conſularis ejus togæ è Capitolino templo; quem eundem ingerit opportune in eadē iſta re Capitolin⁹ [in Gordiano ſeniore] *Palmatam tunicam*, inquit, *& togam pictam primus Romanorum privatus ſuam proprìam habuit: cum antea Imperatores etiam de Capitolino acciperent, vel de Palatio.* Hæc eſt illa *toga picta*, quam *palmatam* alio nomine dixêre: tribuuntque eam Conſulibus. Caſſiodorus (lib. 6. epiſt. 1.) *Pinge*, inquit, *vaſtos humeros vario colore palmatæ.* Et Ennodius (in Panegyrico.) Etſi de toga non exprimunt clare. Itaque ſuſpicari poſſis, ex ſuperioribus Capitolini verbis, de tunica tantum. Falſo tamen ex Martiale, qui tògam in hac re nominat diſerte:

Palmataq́; ducem, ſed cito, redde togæ.

Id eſt, Conſulatui. Et Auſonio, qui i
Panegyrico Gratiani tria hæc, *pictam*
palmatam, *trabeam*, aperte confundit
& ſolere id ſuo ævo oſtendit. Nam &
trabeam reperies, velut propriam Conſu
lum veſtem. Et cave pro *tunica* accipias
ut priſci, ſed pro hac ipſa *toga picta*. Cau
ſa, cur utrumque hoc nomen ei dede
rint: quod auro purpuraque intexta e
fuerit, ad formam trabium ſive pal
marium ramorum.

De *trabea* autem Conſulari Symma
chus (lib.9.epiſt.102.) *Literæ*, inquit, *qu*
te annalem trabeam meruiſſe loqueren
tur. Hoc eſt. Conſulatum. Et Claudia
nus (in Eutropio:)

Annus qui trabeas, hic dedit exilium

Atque idem Poëta etiam alias ſæpe. At
que etiam Impp. (l.1.C.DeCoſſ.) Iam i
faſcibus ipſis etiam aliquid immuta
runt. *Laurum* enim iis perpetuam addi
dere: quod olim ſolet tantum in Trium
phis. Colligo ex Martiale (l.10.epigr.10.

Cum tu laurigeris annum qui faſci
bus intras.

& lib.12.epigr.3. oſtendit etiam laurum
ædibus Conſulum ſolere addi. Sed &
Caſſiodorus laurum Conſulibus diſert
tribuit, (lib. 2. Variar. epiſt. 2.)

Nec *laurus* ſolum; ſed & *ſecures* etiam
relatas iterum in faſces, quas Valerius ad
emerat,

emerat animadvertet non oſcitans lector ex eodem Caſſiodoro, lib. 6.) *Hinc eſt*, inquit, *quod etiam faſces atque ſecures tantæ poteſtati præceptæ ſunt illigari.* (Vide Elect. cap. 23.) Ex Claudiano, aliquot locis. (lib. 2. in Eutrop. & 4. Conſulat. Honorii) Nec ideo, quod imperium aut potentia iis creverat, (contra eſt) ſed quod faſtus & ſuperbia externa: quę ipſa etiam *calceos auratos* Conſulibus induit. Quod ſcriptum à ſolo (quod ſciam) Caſſiodoro; ſatis tamen clare. *Lares* inquit, *proprios calceis auratis egredere.* (lib. 6. in Form. Conſ. Quod genus calceorum in uſu Romæ fuiſſe, Epictetus me docuit in Enchiridio (cap. 54.)

CAP. IX.

Ritus aliquot Conſulares.

NOmen, vim, & inſignia Conſulum ſatis expreſſi; addam ritus aliquot priſcos, & non obvios; qui valde ad Scriptorum veterum lucem. Eos certo ordine vix dedero, ſed ut venient ſub ſtylum.

Primum noto, vario die *initium Conſulatus* olim fuiſſe. quod ex Livii locis multis clarum. Donec Anno DXCVIII inire & ipſi, & alii Magiſtratus, cœpere Calendis Ianuariis. Hoc traditum in epitome Liviana (47.) etſi mutile & corrupte.

Primus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Primus autem hic dies Conſulibus valde honoratus. Domum enim eorum, & Populus, & Senatus conveniebat, eoſque ſalutabat, deducebat. *De ſalutatione* Claudianus de Conſule Eutropio: (lib. 2.)

——vulgata patebat

Aula ſalutantum ſtudiis.——

De comitatu ſenatus & populi. Ovidius (4. de Pont. eleg. 9.)

Dumque latus ſancti cinget tibi turba ſenatus.

Conſulis ante pedes ire juberet eques.

Et Claudianus (lib. 1.)

Candida pollutos comitatur curia faſces.

Hæc *officia Conſulum* Spartianus vocat (in Hadriano) *Romæ*, inquit, *Prætorum & Conſulum officia frequentavit.* Et Suetonius (in Iulio, c. 15.) *Relicto*, inquit, *novorum Conſulum officio.* Symmachus id appellat, *auſpiciis intereſſe*, (lib. 1. epiſt. 51. *Fortunati*, inquit, *ſellam tuam læto agmine proſequantur, & auſpiciis tuis quivis fati integer amicus interſit.* Et (lib. 3. ep. 21.) *Apud egregium virum Conſulem fave abſentiæ meæ: cujus honore gloriari noſtrũ eſt; auſpiciis intereſſe, felicium.* Et appellat ideo, quod primo illo die munia omnia Conſulatus ſui delibabat: velut auſpicii cauſa. Ideo & *Auſpicialis* hic *dies* appellatus: de quo ſcripſi ad lib. 4. Annal. Taciti. Initium auté faciebant à Religione,

ne,& deducebantur ſolemni iſto officio in Capitolium primo, ut vota ſcilicet conciperent, & ſingulos boves Iovi illic immolarent. Ovidius, de Græcino Conſule: (lib. 4. De Pont. eleg. 9.)

At cum Tarpeias eſſes deductus in arces,
Dum caderet juſſu victima ſacra tuo.

Lampridius de Heliogabalo: *Deinde in Capitolium ad vota concipienda, & perficienda ſolemnia, ire noluit: omnia per Præfectum urbanum, quaſi Conſules illic non eſſent, facta ſunt.* Et Livius clare (lib. 41.) *Conſulibus*, inquit, *quo die Magiſtratum inîere, immolantibus ſingulis Iovi bobus, ut ſolet*, &c. Spectatque ad hoc Conſulare ſacrum, quod Suetonius in Auguſto ſcribit (c. 25.) Et Plinius (l. 2. c. 37.) Adde & Ovidium iterum (lib. 4. de Pont. eleg. 4.) A Capitolio autem in Senatum deducebantur, gratiaſque illîc Principi habebant, juſſi (ut inquit Plinius) Senatuſconſulto. atque eodem ipſo die *munera conſularia* amicis mittebant: quorum mentio apud Symmachum (epiſt. 61. lib. 3.) *Grata mihi*, inquit, *fuere ampliſsimi Conſulatus tui munera.* Vocatq; hæc *ſportulam conſularem* idem ſcriptor, (lib. 9. ep. ult.) Sed & in populũ pecuniam ſpargebant: cujus effuſionis Caſſiodorus meminit (lib. 2. ep. 2. & l. 6. ep. 1.) Eiq; ſparſioni cente-

centena auri pondo attributa fuiſſe, docet lex 2. C. De Conſulibus. Vbi tamen utilitas hæc ſpargendi ab Imp. tollitur, & ſumma ea ad aquæductus reparandos transfertur. Primis etiam his diebus in leges jurabant; ſicut & reliqui Magiſtratus omnes: nec fas cuiquam magiſtratũ ultra quinque dies gerere; niſi qui publice id juramentum præſtitiſſet. Livius (lib. 31.) *Q. Valerius Flaccus* inquit, *quia Flamen Dialis* (id eſt Iovialis,) *erat jurare in leges non poterat. Magiſtratum autem plus dies quinque, niſi qui in leges juraſſet, non licebat gerere.* Etſi Plinius (in Panegyr.) id juramentum bis præſtari ſolitum, videatur innuere: ſemel, cum deſignati Conſules eſſent; idque in manum Conſulis renunciantis: iterum in roſtris, toto populo audiente. Et formula etiam ipſa expreſſà ab eo in parte: quem totum locum in medio Panegyrico ejus omnino vide. Atque ſimile juramentum iterum præſtabant, Conſulatu jam geſto: jurabant, inquam, nihil in eo ſcienter ſe feciſſe contra leges. Plinius: *Itaque & abiturus Conſulatu, juraſti,* inquit, *te nihil contra leges feciſſe.* Dio Caſſius (lib. 53.) *Auguſtus,* inquit, *defunctus conſulatu, juramentum patrio more præſtitit.* Idẽ de Claudio: (lib. 60.) *Conſulatu abiens,* inquit, *item, ut alii juramentum præſtitit;*

tit;

tit; ſolitus id in omnibus conſulatibus ſuis facere. Atque de hoc ultimo juramento Cicero capiendus,lib.5.epiſt.2.& orat.in L.Piſonem.)Et Plutarch. (in Cicer.) Dio Caſſius. (lib. 37.)

Atque hæc facere primis diebus in uſu:quibus addo *Ritum* ad vim & poteſtatemConſulum ſpectantem,quę interdum poſcente ſalute publica ita aucta eſt,ut par abſolutæ & regiæ potentiæ eſſet. Modus augendi per SC. quo Reſpublica Conſulibus permitti dicebatur, commendari, defendẽdaq́ dari.Quod tamen interponi non temere ſolet,niſi in atroci negotio,ut Saluſtius ait(inCatil.) & in ultima neceſſitate,ut Livius(lib.3.) in ipſo urbis incendio, & deſperatione omnium ſalutis,ut Cæſar. (1.de bello civili. Formula SCti brevis & ſolẽnis hæc:

VIDERENT CONSVLES, NE QVID RESPVBLICA DETRIMENTI ACCIPERET.

Quo uno verſiculo ſatis armatos eos ſemper fuiſſe, etiam nullis armis datis, (Cicero pro Milone) ſcripſit. Vis enim eorum verborũ hæc: ut imperium ſummum merumqueConſulibus eſſet,exercitum parare poſſent, bellum gerere, coërcere omnibus modis ſocios atque cives: &, uno verbo, reſtituebatur eis hoc decreto jus regium vetus, per provoca-

vocationem, aliaſque leges ademptum.
Antiquum autem valde hunc morem
eſſe,& cum primaRepublica natum,do-
cetLivius; qui ejus ut jam recepti,memi-
nit(lib.3.ſoletque interponi in domeſti-
co plerumque motu;ut Tribunitiis ſedi-
tionibus,pernicioſis legibus,conjuratio-
ne occulta; aut etiam externo diſcrimi-
ne,ſed extremo. Vide, præter dictos,Ve-
getium(lib.3.cap.1.)&Dionem(lib.37.)

Ritum huic adjungo triplicem: unum
qui ad *inſignia* Conſulum ſpectat, & ad
faſces; alterum de *ſecuribus* ablatis; de
quo ſatis dixi inElectis(cap.26.)alterum
de diviſione faſcium. qui ſic habet: Con-
ſulibus duobus creatis, cum initio faſces
XXIV præferrentur, id eſt, ſingulis XII, in
voce & invidia populi res fuit;tanquam
regno nō depulſo,ſed duplicato: ea cau-
ſaValerius inſtituit,ut XII tantum faſces
conſpicerentur, iique alternis menſibus
apud alterum Conſulem eſſent : ita, in-
quam,ut priore menſe prior Conſul eos
haberet; ſecundo alter, atque ita in or-
bem. Dionyſius (lib.5.) Dio Caſſius(lib.
5.) Sumere autem eos prior ſolebat, qui
major natu eſſet:idq; obtinuiſſe videtur
uſque ad Legem *Iuliam*, quæ honorem
hunc detulit numero liberorum. De u-
troque vide Valerium (lib. 4. cap. 1.) &
Agellium(l.2.c.15.)Interea tamen Con-
ſu

ul is, qui ſine faſcibus, ne nullo inſigni noſceretur, *Accenſum* habebat, qui eum præcederet, & *Lictores*, (Dionyſius lib. 5. nitio) qui ſequerentur cum virgis & baillis. Suetonius in Iulio, (cap. 20.) Livius ibi de Decem-viris: (lib. 3.)

Denique poſtremo obſervo *Ritum*, ui ad tempus gerendi Conſulatus perinet; quod olim annuum fuiſſe ſcimus: nutatum tamen ſtatim cum Republica, & à Iulio Cæſare plures uno anno Conſules facti. [An. V.C. DCCVIII.] Deſignabantur enim Conſules in tres, duos, imo n unum menſem., & alii atq; alii ſubſtiuebantur. Mos notus, & obvia exempla: à quo tamen manaſſe moneo, ut luo genera Conſulum nominarentur; *Ordinarii* & *Suffecti*. *Ordinarii*, qui more priſco, principio anni & Kal. Ian. inirent, *Suffecti* autem omnes, qui deinceps ubſtituti. Illi honeſtiores cenſebantur: quod nomen eorum magis celebre & æternum; cum ab iis tempora & anni numerarentur. Seneca: *Conſulem me fecit, ſed non ordinarium.* Suetonius in Domitiano, (cap. 2.) *In ſex conſulatibus unum ordinarium tantum geßit.* Symmachus (lib. 9. epiſt. 120.) *Delatus eſt à clementißimis Principibus ordinarius conſulatus.* Lampridius (in Alexandro:) *conſulatum tertium iniit tantum ordina-*

rium. Hæc diviſio & hic mos ad Cõſtantinum Imperatorem manſit; qui conſulatum iterum annuum fecit, & pro ſuffectis novum genus reperit, quos *Conſulares* dixit, ſive etiam *Conſules honorarios*. Quorum origo à conſularibus ornamentis, quæ inſtituerat jam olim Iulius Cæſar, apud Suetonium (cap. 76.) Exſtat *Conſulartatis* formula (ita honorem hunc appellabant; non *conſulatum*) in Caſſiodoro (lib. 6. epiſt. 21.) quem omnino ſuadeo legas: itemque de iſtis capienda lex 4. C. De Coſſ. & Novell. C. 62.

CAP. X.

De Prætoribus. Nomen eorum. Inſtitutio. Numerus. Inſignia.

IVxta Conſules *Prætores* merito ſequuntur: qui dignitate proximi, & *collegæ conſulis* appellantur; quoniam iiſdem auſpiciis creabantur. (Liv. lib. 7. & Agell. lib. 13. c. 14.) Nomen iis, ſive quod *prairent*, (Varro l. 3. de L. L.) ſive quod *praeſſent*: mere Latinum, & ſane vet⁹. Populi enim plerique è Latio, Imperatores ſuos & duces *Prætores* appellabant; uti exempla in Livio crebra. Sed & Etruſci Prætores habuiſſe videntur inter ordinarios & legitimos Magiſtratus. Spartian⁹ me docuit (in Hadriano) *In Etruriam*, inquit, *Prætur am*

turam Imperator egit; per Latina oppida Dictator, & Ædilis & Duûmvir fuit. Et vetus in Italia inſcriptio:

PRAETOR HETRVRIAE
XV POPVLORVM.

Ita ut late omnino patuerit id nomen: *nec ſolum*, ut Aſconius (3. in Verrem) ait, *veteres omnem Magiſtratum, cui pareret exercitus, Prætorem appellarunt; ſed quemcunque in re profana, ſive etiam ſacra, præfectum*. Sic in monumentis lego: PRAETOREM TIBVRTINVM, PRAETOREM SACRORVM, PRAETOREM SACRIS VOLCANI, PRAETOREM IVVENTVTIS. Nec ſcio, an lata illa ſignificatione Suetonius ſumpſerit, cum librum *De Prætoribus* inſcripſit. Sed commune tamen antea nomen, & Conſulibus ipſis uſurpatum, proprium eſſe cœpit huic Magiſtratui: qui inſtitutus anno Vrb. Cond. CCCLXXXVIII. Cauſa inſtituendi duplex: Vtilitas, & Æmulatio. Vtilitas: quia cum Conſules ſæpe bellis avocarentur, nec eſſet in Vrbe qui jus diceret; ex uſu fuit Magiſtratum creari, qui proprie huic muneri vacaret. Æmulatio: quoniam, ut Livius indicat (lib. 7. initio,) Patricii novum hunc honorem avide quæſivêre, in locum erepti Conſulatus. Creatus autem initio unus: poſtea (circa annum Vrb, DI) alter adjectus, qui jus item

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

diceret; ſed diverſis muneribus ille inte
cives; hic inter cives & peregrinos. Itaq
cognominibus etiam diſtincti fuêre: al
ter *Vrbanus*, alter *Peregrinus* appellatus
Ille tamen honeſtior digniorque: adeo u
velut proprio cognomento *Honoratu*
appellaretur ab Ovidio (lib. 1. Faſtor.

Verbaq; honoratus libera Prætor habet

Et *ius*, quod ab eo edictiſque ejus deſcen
dit, *honorarium*. (l. 2. ff. De orig. jur. & l. 7
De juſt. & jure.) At poſtea etiam duo ali
additi, paulo diverſo fine: quod, ut prio
res Conſules adjuverũt in jure dicendo
ſic iſti, in provinciis regendis. Id factum
anno V.C. IↃXX. Sardinia & Sicilia in pro
vinciarũ formam redactis: & duo etian
adjecti, Hiſpanis devictis, an. V.C. IↃLVII
Ita in univerſum tunc Prætores ſex: e
quibus duo ſoli in Vrbe manebant; reli
qui quatuor, ſtatim ac renunciati erant
in provincias ibãt, quas ſors aſſignarat
Id manſit, donec quæſtiones perpetua
conſtitutæ ſunt, anno Vrb. Cond. DCV.
& Senatui tunc viſum, ut Prætores om-
nes ipſo anno magiſtratus ſui in Vrbe
hærerent, & parte aliqua jus tangerent
ſive publicum, ſive privatum. Et paulo
poſt (Cic. pro Milon.) Sulla Dictator, ut
quæſtionum numerum auxit; ſic & Præ-
torum: factique octo. Errat enim Pom-
ponius (l. 2. ff. De orig. jur.) qui aſſeverat

de de-

de decem. Primus C. Cæſar denos creavit, & poſtea XVI, ut Dio tradit (lib. 42. & 43.) & majore licẽtia Triumviri LXIV. quod idem ſcriptor aſſeruit (lib. 48.) Auguſtus tamen temperavit, & duodenario numero incluſit. Sed fruſtra: quia iterũ XV. facti; quib9 Claudius II etiam adjecit, qui proprie jus dicerent de Fideicõmiſſis. (l. 2. ff. de origine Iuris. Vlp. in inſtitut. tit. 22.) Ex his Titus unum detraxit: ſed Nerva reſtituit, cum munere, ut jus diceret inter privatos & fiſcum. *Tutelarem* etiam *Prætorem* à M. Antonio Philoſopho inſtitutum, Capitolinus in Vita ejus prodidit, & meminere Leges (l. 3. & 4. in Cod. Theod.) Ita in univerſum XVIII Prætores facti: donec paulatim minuente Imperio, minuti & ipſi, & tres tantum creati, lege Valentiniani & Marciani AA. (l. 2. C. De offic. Præt.) Atque hæc de numero & augmento breviter.

Inſignia addã: quæ non obſcura. *Prætextæ* enim *togæ* illis jus, item *Sellæ curulis*: *Lictores* cũ faſcibus ſex (Val. l. 1. c. 1) habuere: unde Polybius & Græci ἑξαπέλεκυν *Prætorem* plerumque vertunt. Nec lex vetus apud Cenſorinum me turbat, quæ Prætori Vrbano duos tantum lictores tribuit. Quod capienda hac mente, ut minimum duo ſemper in tribunali ejus adſint & appareant; non plures.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. XI.

De Officiis Prætorum.

AT munera Prætorum præcipue tria: *Ludi, Sacra, iuriſdictio. Ludos* enim varios dabant ad populi gratiam;uti exempla occurrunt paſſim (*Tacit. Annal. lib.8. Plutarch. in Bruto. App. lib.1. bell. civil.*) *Sacrum* etiam plerumque curabant *Bonæ Deæ*; quod domi eorum ab uxore fiebat. Plutarchus in Cæſare docet. Cicero ad Atticum lib.1. epiſt.x. Martialis etiam ſuo ævo in uſu oſtendit. epigram. XLI lib. x. ubi *populare* id *ſacrum* appellari monet:quia pro populo fiebat: unde *Damium* dictum notat Feſtus; etſi interpretatione addita non bona. In has autem duas res magni ſumptus facti, Martialis integro illo epigrammate oſtendit: Capitolinus in Maximo, aliique: Vnde, velut proverbii loco, ab Auguſtino uſurpata cēſeo *prætoriana pretia*, pro magnis. *Ita addictus erat ſtudiis*, inquit, *ut pretiis prætorianis ſibi conficiendos codices curaverit*. lib. VI. Confeſſion. lib. x. Hæc duo munera, ſive onera potius, ſola fere mansêre Prætoribus, labente Imperio, ut non fruſtra à Boëtio ſcriptum ſit lib. III de Conſolat. *Prætura magna olim poteſtas; nunc inane nomen, & ſenatorii*

cenſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

cenſus gravis ſarcina. At tertium maximumque munus, *Iuriſdictio:* quam dupliciter conſidero; *in privatis & publicis judiciis. Privata judicia*, id eſt, res Civiles, tractabant duo ſoli è Prætoribus: Vrbanus & Peregrinus: *Publica*, ſive res Criminales, reliqui omnes. Ita tamen, ut ſingulis certę eſſent quæſtiones, una pluresve. De quibus dilucide & ſubtiliter dicere, non noſtrum. Latus enim campus, & quem merito decurrant ſoli ICti: è quibus ante omnes legi ſuadeo Barnabam Briſſonium l. v. Formularum.

CAP. XII.

De Ædilibus. Eorum nomen. Inſtitutio, & Genera.

TErtio loco *Ædiles* cenſeo: quibus nomen (ut plerique omnes volunt) ab *ædium* cura; ſive, quod ædes ſacras privataſque curarent, ut Varro ait; (*lib. 4. de L.L. & Zonaras lib. 2. & Dionyſ. l. 6.*) ſive quod ædibus præeſſent, in quibus omnia ſcita ſua plebes deferebat, ut Pomponius (l. 5. ff. De orig. Iuris.) Feſtus magis nove & remote, ab adeundo derivat; quod facilis ad omnes plebi aditus eſſent. Sed revera utrumque etymon, ſi attentius inſpicis, labat. Et verius fortaſſis tunc Romæ nomen id primũ na-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

tum; ſed,ut pleraq;, è Latio traductum: nec ex re impoſitũ: ſed ab exemplo Iam olim enim Ædilium magiſtratus in Latinis oppidis (l. ff.Locati.) qui *Ædiles quinquennales* cognominati in hiſtoriis & lapidibus paſſim. Spartianus clare (in Hadriano) *Per Latina oppida Dictator, Ædilis, & Duumvir fuit.* Iſque primus & ſummus, niſi fallor, municipalis magiſtratus. Iuvenalis:

Sufficiunt tunicæ ſummus Ædilibus (*albæ.*

Atque eos illic ab ædibus primo dictos nihil abnuam: quia velut minuti Cenſores quidam erant & ædium ſacrarum privatarumq; curam gerebant. Inſtituti autem Romæ una cum ipſis Tribunis plebis, anno Vrb. conditæ CCLXXI. plebs enim Tribunos ſuos nacta, hoc amplius à Patribus petiit (inquit Dionyſius l. VI.) ut quos è plebe creare ſibi liceret, qui Tribunis velut adminiſtri & adjutores eſſent, quique eas cauſas cognoſcerent, quas illi commiſiſſent. Itaque hi primi *Ædiles plebis* appellati. Additi poſtea anno Vrbis CCCLXXXVIII duo è Patribus, qui ludorum cauſa præcipue creati (Livium vide in fine lib. 6. & initio lib. 2.) & cum diſcrimine *Ædiles Curules* dicti; quoniam ea ſella honoris cauſa utebantur. Priores enim illi tantum in ſubſelliis ſedebant; ut & Tribuni, & Quæſtores.

(Aſcon.

(Aſcon. Pedianus in Divinat. Cic.) Itaq; hi digniores, & *μείζονα ἀγορανομίαν* Plutarchus appellavit hanc Curulem. (in Mario, initio) *Curulis* autem *ſella* à curru dicta, vt vulgi opinio eſt: (Agell. lib.3.c.18. quam Iſidorus appoſite firmat: *Conſules olim* (inquiens) *& Prætores, ob longinquitatem viæ curru in forum provectos: deoq; & ſellas, quæ poſt eos vehebantur, in quib⁹ ſedentes iura redderent, Curules dictas.* Cui tamen derivationi ſcriptura & dimenſio repugnãt: veriuſque à Curibus (oppidum olim Sabinorum erat) dicta. Forma ejus in nummis crebro expreſſa: nec diſſimilis ſellis iis, quas Hiſpanicas vocamus, & quarum in aulis uſus. Deſcribit Plutarchus (in Mario) & incurvis pedibus eas fuiſſe oſtendit. Itaque in Gloſſis priſcis, (*ſella curulis* explicatur ἀγκυλόπους θρόνος βασιλικός. Altas facit Silius: (lib.8.)

> *Hæc altas eboris decoravit honore curules.*

Itaque Lucanus (lib.5.)

> *Lentulus è celſa ſublimis ſede profatur.*

Non quod ſellæ ipſæ altiſſimæ; ſed quod adjuncti plures gradus. Caſſiodorus l.6. epiſt.) *Sellam curulem pro ſua magnitudine multis gradibus eniſus aſcendit.* Ebore autem eæ tectæ: ideoque Horatius

(lib. 1. Epiſt.) circumſcripſit:

——dabit, eripietque curule
Cui volet importunus ebur——

Et Athenæus (lib. 5. c. 4.) de Antiocho rege, *ſediſſe eum*, ait, *eburnea ſede, ritu Romanorum*: ſignificans curulem. Nec aliter Græci vertunt, quam ἐλεφάντινον θρόνον, aut δίφρον. Quo exemplo etiam Vopiſcus in Aureliano *Sellam eboratam* dixit. Cælatum & ſculptum id fuiſſe, Ovidius oſtendit (lib. 4. de Pont. eleg. 9.)

Signa quoque in ſella noſſem firmata curuli,
Et totum Numidæ ſculptile dentis opus.

Nec plures Ædiles, ad tempora C. Cæſaris: qui duos præterea adjecit, an. V. C. DCCX. quos è Patribus creari tantum voluit; & quia frumentariæ curæ præfecti, à Cerere *Cereales* dixit. Dio (lib. 43. ſub finem,) & Pomponius (l. 2. ff. De origine Iuris.) Ita ſex in univerſum Ædiles; triplici tamen diſcrimine: quos ad Conſtantini uſque Magni tempora in Republica perſeveraſſe crediderim, & ab eo (ut pleroſque Magiſtratus) ſublatos.

CAP.

CAP. XIII.

De officiis Ædilium.

AT munera Ædilium, quæ fuerint, pleraque omnia lege ſua Cicero (3. De leg.) breviter expedit: *Suntoque Ædiles*, inquit, *curatores urbis, annonæ, ludorumque ſolemnium*. Ait, *Curatores urbis*: ſicut alibi (5. Verr.) dicere non veretur, *totam urbem iis tuendam commiſſam*: non male, quod ea fere omnia curabant, quę ad ornatum aut ordinem urbis. Primo enim opera publica inſpiciebant ac tuebantur; & templa Deorum. (Cicero 5. Verr. Varro 4. de L.L.) Secundo, incendiorum eis cura, & ne quod ab igne damnum. Quod munus tamen Auguſtus impoſuiſſe iis primus videtur ex Dione (lib. 54.) Tertio, funerum taliumque minutorum rituum inſtitutio penes eos, & conſervatio. Ovidius VI. Faſtorum:

Adde, quod Ædilis, pompa qui funeris irent,
Artifices tantum juſſerat eſſe decem.

Sed & matrimoniorum, quodque adnexum iis, ſcortationum, & meretricum coercitio quædam & regimen: ut ſatis docui in Commentar. II. ad Taciti Annales. Denique balnea, aquæductus, cloacas

cloacas,plateas: & loca omnia Vrbis curabant, ut pura ea & munda eſſent. De balneis Seneca, (ep. 13.) *Dÿ boni*,inquit, *quam juvabat illa balnea intrare, obſcura & gregali tectorio inducta, quæ ſcires Catonem tibi Ædilem, aut Fabium Maximum, aut ex Corneliis aliquem manu ſua temperaſſe!* Et alibi eleganter: *Invenies balnea & popinas, & loca Ædilem metuentia*. Et de munditate Plautus Sticho, cui cum ſervus imperaſſet:

Cape illas ſcopas, tu hoc converre, &c.

Paraſitus ſubjicit:

Sine ſuffragio populi Ædilitatem hic quidem gerit.

Et plura ad hanc rem diſtincte, & apte l.unica ff. De via publica, ubi *Ædiles* Papinianus ἀςυνόμȣς ſemper vertit: quod non aliud quam curatores urbis.

Sed addit ſecundo loco Cicero, *Annonæ Curatores*. Veriſſime: quia non rerum ſolum venalium ad eos cura & æſtimatio ſolum ſpectabat, ſed etiam pecudum hominumque. Apuleius lib. 1. *Ædilem gerimus*, inquit, *& annonam curamus* Plautus Rudente:

Ita ſolet Neptunus: quamvis faſtidioſus Ædilis eſt,
Si quæ improbæ ſunt merces, jactat omnes.

Per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Perſius Satyra I.

Fregerit heminas Areti Ædilis iniquas.

Immo *jus* etiam his de rebus *dicebant*, ex Dione LIII initio. *Mulctas imponebant*, ex Papiniani l.unica. De vi publica. *Edicta concipiebant*, ex Plauto, Captivi:

Euge, edictiones ædilitias hic quidem habes.

Omniaque uno verbo, regebant & dirigebant, quæ ad venalium forum. Vnde Græci plerumque ἀγορανόμους eos recte verterunt. Agellium vide lib. 4.c. 2. & Iuriſconſultos, titulo toto de Ædilitio edicto.

Denique pro tertio munere Cicero addit, *curationem ludorum ſolemnium*. Et caute, *ſolemnium:* quia ſtatos ludos tantũ curaſſe videntur, & publice receptos: ut Florales, Circẽſes. Megalenſes, Romanos, &c: non autem privatos, funebres, aut votivos. Exempla hujus curæ & muneris ubique prompta & paſſim legas, Ædiles ſuo ſumptu edidiſſe ludos, præfuiſſe, ordinaſſe præmia ſive pœnas actoribus diſtribuiſſe: denique, ſcripta etiam examinaſſe, & fabulas, quæ agendæ. Donatum in vita Terentii vide. Nec ſcio, an ab hac ſcenica inſpectione manavit, ut jus quoddã judiciumq; iis fuerit etiam in alios libros. Apparet ex Se-

natus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

natus decreto apud Tacitum IV Annalium, quo jubentur Ædiles cremare Cremutii Cordi ſcripta.

CAP. XIV.

De Tribunorum Nomine, Origine, & ex quo ordine creati.

QVartus in ordine Magiſtratus *Tribunorum* eſt: quorum nomen vetus, & origini Vrbis pene æquale. Nam *Tribuni Celerum*, id eſt, equitum, ſtatim nati in regno Romuli: (l.2.ff. De orig. Iur. Varro lib. 4. de L. L.) dictaque & ducta vox, ſive à ternario numero, quia tres tantum tunc populi partes, & ex ſingulis ſinguli crearentur, ad exercitum mittendi: ſive à tribubus, quod earum ſuffragiis crearentur, vel quod iis præeſſent: quo ſane exemplo à Curibus *Curiones* dicti. Vtcumque de etymo ſit, late fuſum nomen: & vis ea fere ſubeſt, ut Curatorem fere ſignificet, aut Præfectum. Itaque cum additione uſurparunt. *Tribunus Celerum, Militum, Ærarii, Plebis.* Et poſteriore ævo ſub Principibus *Tribunus Voluptatum, Matrimoniorum, Chartariorum, Provinciarum*: quæ genera in Caſſiodoro lego (lib.7. Variar. epiſt. 10. & 47. lib. 12. epiſt. 24.) & *Tribunus Fori*, in lapidibus: *Tribunus Scholarum*, in Codice Iuſtinianeo. At diverſi hi noſtri & dignio-

gniores aliis: quorum origo à ſeditione. Cum enim plebs in nova libertate varie premi à Patribus videretur, anno Vrbis CCLX ſeceſſit in montem Sacrum: nec reduci in urbem potuit, niſi ut proprium huncMagiſtratum haberet, juris ſui vindicem & cuſtodem. Creati autem initio duo: mox tres adjecti : denique A. Vrb. CCXCVII iterum quinque additi, decemquein univerſum facti:qui numerus deinceps inRepublica manſit. & quoniam primi Tribuni Magiſtratum occœpêre IV. Idus Decembris, hoc quoque obtinuit, ut Tribuni non Calendis Ianuariis inirent, ſicut Magiſtratus cæteri, ſed illo ipſo die. Dionyſius clare lib.7.extremo. Et ab ea mente Appianus(lib.1.Civil: Adde Plutarchum problemate 81.) Comitia Tribunorum refert in æſtatem. Quia autem per plebem creati;hoc quoque manſit, ut tantum è plebe: niſi quod ſemel Patricios duos cooptatos reperio apud Livium(lib.3.)Immo plerumque ex infima plebe : donec lata lex, ut crearentur tantum è Senatu, id eſt, ut nemo Tribunus eſſe poſſet, niſi qui antea Senator: Senator tamen plebeius. Id quando inſtitutum, diſerte haud ſcio: immo vix ipſi veteres: inter quos & Appianus ambigit (lib.1. bellorum civilium) rectene id referatur ad Sullam. *Nec conſtat*, inquit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

an Tribunatum, uti nunc eſt, à plebe a *Senatum tranſtulerit.* Atteius tamen Ca-pito (apud Agellium lib. 14, cap. ult.) (u ego quidem interpretor) ad Atiniur plebiſcitum refert. Nam ait: *Tribun Senatum habendi jus erat, quamquar Senatores non eſſent. ante Atinium ple-biſcitum*, quaſi dicat, Atinio plebiſcit lectos è Senatu. Quanquam nec de tem-pore ejus plebiſciti conſtat: niſi quod P. Atinium quendam Tribunum re-perio, C. Iulio Cæſare & Marco Bibulo Conſulibus. Certe quidem libera ad-huc Republica id in uſu fuiſſe, docet aperte Suetonius (in Auguſto cap. 10.) *In locum*, inquit, *Tribuni plebis demor-tui canditatum ſe oſtendit; quanquam Patricius, necdum Senator.* Itaque non jus petendi Tribunatus, niſi Senatorum. Plinium (lib. 2. epiſt. 9.) ita exaudio: *Ego*, inquit, *ſexto latum clavum a Cæſare noſtro, ego Quæſturam impetravi: meo ſuffragio pervenit ad jus Tribunatus petendi.* Et Suetonius idem, ut novum, notat in Auguſto: c 40. quod comitiis tribunitiis, ſi deeſſent candidati Senatores, ex Equitibus crearit.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. XV.

De officio & poteſtate Tribunorum.

HÆc origo Tribunorum, hæc creatio. eaque ratione Romæ Conſulibus op-poſiti, qua Lacedæmone Regibus Epho-ri. (Valer. lib. 4. c. 5. Cicer. lib. 3. de Legib. Plutarchus in Coriolano.) Itaque mu-nus eorum initio unum & ſimplex *au-xilii latio* Creati enim contra vim pro-tentiamque Magiſtratuum; ſcutum dun-taxat impediendi & defendendi habe-bant, non agendi aut lędendi telum; op-preſſos juvabant, eripiebant; iniqua de-creta aut juſſa, ſive Senatus, ſive Magi-ſtratuum reſcindebant: eoque fine (ut Plutarchus notat Probl. 81.) Ianuæ eo-rum nocte dieque patebant: ut paratos ſe oſtenderent, ad deſideria & querelas miſerorum excipiendas. Sed nec ullam horam abeſſe ab urbe legitime poterant; ut Dio ait, (lib. 37.) ſive nullum diem; ut Agellius (lib. 3. c. 2.) vel, ut magis arcte Appianus (2. Civil) mœnia egredi iis non licebat; hac eadem ſcilicet cauſa. Ad au-xilium autem ferendum parata interceſ-ſio; quę peragi ſolita uno & ſolemni ver-bo, VETO. Livius (lib. 6.) *Faxo*, inquit, *ne juvet vox iſta*, VETO; *qua nunc concinentes collegas noſtros tam læti audi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

tus. Cujus interceſſionis tanta vis, u
privati Magiſtratuſque omnes parerent
qui non feciſſet, vel per viatorem Tribu
nitium in carcerem abriperetur, vel di
dicta apud populum accuſaretur, ut vio
lator ſacroſanctæ poteſtatis. Tales enim
ipſi. Eaque de re Leges veteres apud Dio
nyſium (lib. 6. in fine, & lib. 7. circa me
dium) & Liviũ. Quin Cicero (pro Sextio
hoc amplius notat: eam eſſe ſanctitatem
Tribunat⁹, ut non modo contra vim &
ferrum, ſed etiam contra verba & inter
fationem, legibus ſacratis ſint armati
Ea autem interceſſio valida etiam inte
Tribunos ipſos; adeo ut, uno ex col
legio vetante, irritæ ſint reliquorum
omnium actiones. (Plutarch. in Caton
Min.) Atque hoc eſt, quod *extremum ju*
Tribunorum Cæſar appellat, 1. Com
mentario De bellis civilibus; & quod et
iam à L. Sulla iis relictum fatetur. Itaqu
agere, imperare, decernere, remotum
à primis Tribunis: (apud Tacit. 1. Anna
li Tiberius convocat Senatum jure Tri
bunitio) donec paulatim fiducia ſanct
juris progreſſi ulterius ſunt, & limite
protulerunt ſui magiſtratus. Qui olim
in ſenatum non veniebant; ſed ante val
vas curiæ poſitis ſubſelliis ſedebant; (Va
lerius auctor lib. 2. cap. 2.) ii mox Sena
tum convocare auſi. quod cœpiſſe pri
mum

mum anno Vrbis CCXCVII, Dionyſius curioſe notat (lib. 10.) Immo dimittere etiam ab alio convocatum: quod Appianus (lib. 2. Civil.) monet de Curione: *Senatum*, inquit, *re infecta dimiſit. Poteſt enim hoc Tribunus plebis facere.* Denique concionem advocare, tabernas claudi jubere, leges & rogationes ferre, judicia quædam exercere; in immenſum ſcilicet aucta poteſtate, poſtquam lege Hortenſia plebiſcita omnem populum tenuere. (Varro lib. 5. de L. L. Livius 9. Cic. 1. Agrar.) Itaque qui frenum aliis injecerunt, freno ipſi eguere, & cum per hanc immoderatam licentiam materies crebra turbarum & ſeditionum eſſet; Sulla Dictator poteſtatem Tribunitiam valde circumcîdit, immo pene exſcîdit. Vetuit enim, ne leges ferrent, ne concionarentur, ne provocaretur ad eos; ſolumque & nudum jus intercedendi reliquit. Hoc amplius, ut abſterreret homines ab eo magiſtratu capeſſendo, ſanxit; ut ne cui Tribuno aditus pateret ad alium magiſtratum. Quam tamen poſtremam legem eo mortuo, Aurelius Cotta Conſul (Aſcon. pro Cotta.) ſtatim abrogavit: ſicut reliqua omnia Pompeius Magnus in primo conſulatu. Itaque Tribunis iterum permiſſum jus vetus ad Impp. uſque; qui, Tribunitia poteſtate ſibi ſum-

pta inſignia penes eos reliquerunt, & pene inane nomen. Quod tamen in Imperio Romano ad Conſtantini uſque tempora manſit.

CAP. XVI.

De Quæſtoribus. Vnde dicti. Quando & quam multi facti. Denique Ius eorum, ac Munus.

QVæſtores ordine primi, dignitate ultimi inter Magiſtratus. Iis non ambigue à *quærendo* nomen: quod pecunias publicas conquirebant & reponebant: (Varro 4. de L.L.) ideo & ταμίαι Græce dicti. Origo eorum vetuſtiſſima inter Magiſtratus; ut Pomponius; (l. 2. De orig. Iur.) & Tacitus volunt (lib. 2. Annal.) quippe qui inſtituti ſub ipſis Regibus. Sed an hoc eodem munere, an potius de *crimine quærendi* cauſa, ambigo. Verius cenſeo, Quæſtores iſtos pecuniarios libera Republica creatos; cum, aucto videlicet populi ærario, opus fuit, qui ei præeſſent. Id accidit an. Vrbis CCLXIX, ſi Dionyſio (l.8.) & Livio (l.3.) fides. à quib⁹ tamen paulo diverſus Plutarch⁹ (in Publicola) qui refert ad annos primos partæ libertatis. Tacitus ſane Conſulibus primis etiam Quæſtores attribuit: ſed ita, ut ipſi eos eligerent. *donec*, inquit, *eum quoque honorem*

onorem populus mandaret : quod factum nno XXIII *poſt Reges ejectos.*(ita enim in o ſcribendum;non LXIII.)Fuêre autem nitio duo tantum Quæſtores,qui urbaam pecuniam omnem tractarent, & rario præeſſent, quod in æde Saturni: que *Vrbani* dicti. Poſtea,cum aliis etiam pus videretur, qui peregre pecuniam ilitarem adminſtrarent;prædam venerent; duo iterum creati, qui Conſuli-us ad miniſteria belli præſto eſſent: ut ivius ait. (lib. 4.) Id accidit anno Vrb. CXXXII. Atque is numerus diu manſit; onec ſtipendiaria totaItalia duplicatus eſt, factique octo, ad tractanda etiam rovinciarum vectigalia, in quas cum roconſulibus aut Proprætoribus ſorte ittebantur.Quod eveniſſe, argēto priaum ſignato, id eſt, circa annum Vrb. CCXXXIX,obſervo ex Epitome Liviana. 5.) Ac mox lege Sullæ XX.creati,ad Seatum ſupplendum: ut Tacitus (lib. I. nnal.) ſuggerit. Nec abſimili fine, XL Cæſare;ut Dio(lib.43.) Hæc inſtitutio, augmentum. nec obſcura admodum orum munera; è quib⁹ præcipuum peniæ publicæ acceptio & expēſio: (Liv. b. 4. & 7.) item ſignorum militarium x argento & auro,non enim velis uteantur) in ærario obſervatio: prædæ enditio,& ſubhaſtatio: (Dionyſ. lib.4.

& P. Faber lib. 2. Semeſtr.) legatorum exceptio, deductio, hoſpitii aſſignatio. (Plutarch.quæſt.43.Valer.l.5.c.1.& apud Livium aliquot locis) certæ etiam per Italiam Præfecturæ, ut Oſtienſis, & Cales; de quibus Tacitus IV. Annal. & ibi nos, & Suetonius in Claudio, (cap.22.) Sed & decreto Auguſti, SCta iis adſervanda tradita; quæ antea penes Ædiles & Tribunos: Dio notat lib. LIV. extremo. Fuit etiam ſub. Impp. veluti proprius eorum Quæſtor, qui *Candidatus Principis* appellatus, vel *Quæſtor Principis*, ſive *Auguſti*: cujus munus expreſſum ab Vlpiano.in l.unica,ff. De officio Quæſtoris. De quo ſatis multa Briſſonius. (l. 1. Selectarum antiquitat. c. 16. Sueton.Titi cap.5. Neron. 15.& Auguſti c.65.Vell.Paterculus lib.2.)Ab hoc origo *Quæſtoris Palatii*, qui ſub Conſtantino cœpit: quæ deinceps magna dignitas; cuique datum, leges & decreta condere, petitionibus ſubſcribere,reſponſa reddere,& omninoIuris quidam & legum cuſtos ac præſes fuit:quod nomen hodie in *Cancellarium* mutatum vere diximus. Dehoc Zoſimus (l.5.) de Sallio quodam; cuius erat officium (inquit) dictare,quæ Principi viderentur.Quæſtorem à Conſtantini tẽporibus appellant.Meminit & ProcopiusDe bello Perſico.Symmachus elegan-

eleganter lib.1. Epiſt.17.& lib.4.Epiſt.50. Caſſiodorus Epiſt. 6. lib. 10. & optime lib. 5. Epiſt. 4.

CAP. XVII.

De Dictatore. Vnde illi nomen: origo & cauſa eligendi: item modus: denique vis ejus & poteſtas.

ORdinarios & perpetuos in Republica Romana Magiſtratus breviter explicavi. Superſũt *intermiſſi* & *extraordinarii*. Inter quos jure primum locum dem illi, qui Magiſtratuum omnium primus, *Dictatori*: cui nomen, ſive quod diceretur à Conſule, ait Varro (4. de L.L.) cujus dicto omnes audientes eſſent: ſive potius à dictando; quia crebro diceret ediceretque, quæ eſſent ex uſu: quæ Dionyſii mens (l. 5.) eſt, & Suidæ vertentis εἰσηγητὴν τῶν λυσιτελῶν, id eſt, *auctorem rerum utilium*. Dictus alio nomine *Magiſter populi* (Seneca epiſt.109. Cic. 3.) de Fin. Feſtus in OPTIMA LEX. itemque *Prætor Maximus*: quæ voces præſtantiam ſcilicet imperii præferunt & dignitatis. Cæterum & res & nomen Dictatoris ſumpta ab Albanis, conſanguineo populo: quod cum apud Dionyſium Licinius Macer affirmat; tum ſuadet etiam Livius, (l.7.) qui jam inde ſub Rege Tullo Dictatorem Alba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

num Metium Suffetium agnoſcit: & Spartianus ordinarium veterisLatii magiſtratum fuiſſe oſtendit, in Hadriano. *Per Latina*, inquit, *oppida Dictator & Duumvir fuit*. Ipſe tamen Dionyſius à Græcis eſſe exemplum mavult, apud quos non diſſimili in re Αἰσυμνῆται. Origo ejus & prima inſtitutio cõtroverſa: quoniam Dionyſius, fidus certe & cautus ſcriptor, refert in AnnumV.CCLV. At Livius & plerique exLatinis, biennio prius (videlicet CCLIII) eum creatum volunt; nono ſcilicet anno poſt Reges exactos. Etſi Livius in affirmando titubat, & obſcuram ambiguamque rem non negat. (LiviusT.LargiumDictatorem primum creatum fuiſſe putat: lib. 2.) Cauſa prima eligendi, ſeditio fuit, & metus ab hoſte. Cum enim ſperni viderẽt Conſulare nomen, cui per provocationem adempta præcipua vis: decurſum ad hoc ſingulare imperium, ut eſſet, qui rigida & regia poteſtate plebem ſive hoſtes coërceret. Major enim & concordior vis in unius imperio, quem collega nemo aut improbe turbat, aut imperite tardat. Atque hæ præcipuæ ſane deinceps creandi cauſæ: ſeditio, inquam, aut bellum gravius. nec alias Cicero commemorat (lib. 3. de Legg.) niſi quod paulatim creatus etiam cauſis pluribus; quæ in Faſtis paſſim expreſſæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

reſſæ. ut, Clavi figendi cauſa; Comitio-
um habendorum; Ludorum faciundo-
um; Quæſtionis exercendæ; Senatus le-
endi: denique quotiens brevi aliquo
c extraordinario imperio opus eſſet.
ed priores illi ſerii verique Dictatores,
ere cum hoc titulo leguntur: REI
ERVNDAE CAVSA; quod ad bel-
um ſpectat: vel, REIP. GERENDAE CAV-
A: ſive etiam, SEDITIONIS SEDANDAE
AVSA, quod ad turbas. Eligi porro ſo-
et alia quadam via & modo, quam cæ-
eri omnes Magiſtratus. Non enim ſuf-
ragiis populi, ſed ſenatu jubente, à Con-
ule dicebatur; qui noctu auſpicato ali-
uem è Conſularibus, quem ſibi cumque
iſum eſſet, nominabat. Quod *noctu*, Li-
ius aliquotiens docet, & clare lib. 4. *No-
ctis deinde ſilentio, ut mos eſt. L. Papirium
Dictatorem dixit*. Quod *auſpicato*, Cice-
o 3. de Leg. *Iſque avi ſiniſtra dictu Magi-
ter populi eſto*. Idemque Livius indicat
ib. 8. Quod *è Conſularibus tantum*, idem
ivius lib. 2. *Conſularem*, inquit *legêre: ita
ex jubebat de Dictatore creando lata*. Et
rudenter profecto. quod unius hoc re-
imen creatum ab uno. Cum enim ſubi-
o celerique remedio opus eſſet, quæ ra-
io fuiſſet, ſuffragia exſpectare & cam-
um? immo cum ſæpe contra ipſam ple-
em, quomodo eligerentur à plebe?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Quamquam variatum interdum in hac re non nego, ſive per abſentiam Conſulum; ſive per licentiam eorum, qui Dictaturas invasêre.

Poteſtas autem hujus Magiſtrat⁹ ampla, vel potius eximia. De pace enim belloque agere, exercitus ſcribere, educere, dimittere, omniaque negotia gerere libere & pro arbitrio poterat; adeo ut nihil horum vel ad Senatum referret. Notant Dionyſius lib. 5. & Polybius 3. Itaque non ſolum jus omne duorum Conſulum tranſlatum in unum. Cic. 3. De leg. (qua de cauſa etiam δισύπατον, quaſi *duplicē Conſulem*, Græci eum dicunt.) Sed hoc amplius: creato eo, cæteri omnes Magiſtratus abdicabāt; Tribunis tantum exceptis: relinquebaturque velut frenum Reipublicæ in manu unius. (Plutarch. Fabio. item Quæſt. 81. Polyb. lib. 3.) Quin bona illi civitatemque adimere jus; animadvertere in vitam & caput civium; idque ſine ulla provocatione. (Dionyſ. lib. 8.) Ad quod ſingulare jus exprimendum, XXIV. faſces illi præferebantur, & totidem ſecures etiam in Vrbe: ut nihil mirer, terroribus tantis propoſitis, à Livio lib. VIII. ſcriptum *Edictum Dictatoris pro numine ſemper obſervatum.* De *provocatione* tamē, non perpetuum fuiſſe, ſuadere videtur apud Feſtum OPTIMA LEX:

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

quod apud Livium (eod.l.) exſtat il-
tre exemplum provocationis:etſi ab-
gatam eam expreſſe nuſquam lege-
m: & videam, Sullam poſterioreſque
ctatores ſummo eo jure uſos.

Sed hæc tamen tanta vis merito ter-
nis quibuſdam circumſcripta, ne ex-
bitaret. Primum enim,ſemeſtre dun-
at illud imperium eſſe voluerunt; ne
tyrannidem ſpatio aut conſuetudine
it. Et quod quibuſdam prorogatum in
num reperias;ob neceſſitatem Reipu-
cæ factum ſcito,& præter morem: ut
Camillo, L. Papirio, Fabio Maximo.
m Sulla,& poſteaCæſar,qui Dictatu-
m perpetuam invasêre, leges & inſti-
ta Reipublicæ palam ſprevêre. Secun-
, locis etiam incluſa; nec permiſſum
ctatori, cũ imperio extra Italiam ire:
licet,ne procul ab oculis civium &Se-
tus res facilius innovaret. Dio clare
tat (l.36.) idq; ſemel duntaxat veteri
publica violatum inAttilioCollatino,
i primusDictator exercitum extraIta-
m duxit. obſervat Livii Epitome XIX.
rtio equum aſcendere eis vetitum,niſi
bellum ituro:ſive,(Plutarch.Fab.)ut
enderetur vis præcipua Romana in
lite: ſive potius, ad arrogantiam mi-
endam, & ut hac parte cum plebe æ-
aretur. Atque his cautionibus & mo-
deſtia

deſtia gerentium factum, ut per annos cccc quietiſſime, & optimo publico Magiſtratus is gereretur: donec L. Sulla & C. Cæſar in tyrannidem eum verterunt; & nomen id exoſum fecêre Romanis: adeo, ut poſt necem Cæſaris lata lex ſit, qua Dictatura è Republica in æternum ſublata. Cicero in Philipp. Dio 44. & Appianus 3. Civilium.

Hæc de Dictatore: cui velut adjutor & adminiſter *Magiſter Equitum* fuit: quem ipſe Dictator ſibi libere eligebat; modo is tamen è Conſularibus, aut Prætoriis eſſet. Sane Dio, ut inſolens, notat, quod Cæſar Magiſtrum equitum Antonium elegiſſet, qui Prætor nondum fuiſſet. (Dio lib. 42.) Itaq; is loco & munere fere Prætoris fuit, ut è Cicerone colligimus (3. de Leg.) habuitque eadem inſignia; Prætextam, videlicet, Curulem & VI. lictores. Dio lib. 42. & 43.

CAP. XVIII.

Cenſus. Quando inſtitutus. Itemque Cenſores, cur ita dicti: tempus ejus Magiſtratus: inſignia, dignitas, & munus.

C*Enſum*, rem ſaluberrimam populo Romano, primus inſtituit Servius Tullius, ſextus inter Reges: nec Magiſtratum

m aliquem huic rei proprium adhi-
it;ſed exercuit ipſe. Itaque Regium id
unus habitum; iiſque pulſis, Conſula-
: donec, creſcente paulatim imperio,
onſules non fuere tot ferendis oneri-
is pares. Itaque cum intermiſſa diu
nſio eſſet, (per XVII. annos, inquit
ionyſius) cauſa exorta deſiderandi no-
magiſtratus, & Senatu inprimis ad-
tente, creati *Cenſores*, Anno Vrb. CCCXI.
uibus id nomen ab ipſa re datum: ſive,
uod ad eorum cenſionem, id eſt, arbi-
ium, populus cenſeretur, ait Varro:
b. 4. L.L.) ſive, quod quiſque tanti rem
am æſtimaret, quanti illi cenſuiſſent,
t Feſtus. (in voce *Cenſores*.) Et ſane ab
nſendis æſtimandiſque facultatibus
imo dictos, veriſſimum eſt: quoniam
tiſſima hæc creandi cauſa; & paula-
m adjuncta cura morum. Itaque
ræci etiam à taxatione verterunt
μητάς. Duo autem initio creati: toti-
m ſcilicet, quot Conſules, quorum
cem etiam hac parte ſuſtinebant. Et
eati in annos quinque: nimirum, quia
ſtris duntaxat ſingulis cenſeri popu-
m vetus inſtitutum fuit. Sed tamen
ulo poſt, cum dignitas & vis huic Ma-
ſtratui creviſſet, & nimis diuturnum
imperium videretur, lege Æmilia cau-
m (tulit eam Mamercus Æmilius Di-
ctator,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ctator, an. Vrb ccccxx.) ne plus quar annua & ſemeſtris Cenſura eſſet: quo in poſterum obtinuit: & creati quidem ſingulis quinquenniis; at non in quin que annos.

Amplius hæc tria fere ſervata in crea tione eorum reperio. I, Vt è Conſula ribus eſſent; quod poſt bellum Punicum ſecundum ſemper obtinuit; ante, alite interdum. II, Vt ne bis crearentur: quia oneroſa populo futura videbatur iterata eorum poteſtas. III, Vt ſine ſuf fectione, id eſt, ut mortuo uno è Cenſo ribus, neminem alium ſubrogari mo eſſet; immo illum ipſum ſtatim abire magiſtratu, qui ſupereſſet. Livius clar notat (lib 5. & 9.) & Plutarchus (probl 50.) apud quos & cauſa.

Dignitas hæc magna: nec vi quidem ſed honore tamẽ ſupra Conſules ipſos quorum omnia etiam inſignia habe bant præter lictores.

Munera eorum varia; ſed trahi ad duo capita poſſunt, æſtimationem faculta tum & morũ. Ex illa eſt, quod publicas privataſque omnium opes deſcriberẽt: populũ juxta eas in centurias & claſſes diſtribuerent: ubertim nobis in Livio explicatum (publicis, puta, prælectioni bus.) Item quod vectigalia locabãt (Cic. 3. de Leg. Liv. 39. & 43. Plutarch. in Cat.

Majore,)

Majore,) & iis per Provincias *leges* dabant, quæ *Cenſoriæ* appellatæ: (Cic. lib. 1. ad Attic. ep. 1. & ICti.) opera publica erigebant, inſpiciebant, probabāt, hęc ſarta tecta exigebāt: (Feſtus in v. PRODVIT. Liv. 42. & 45. Symmach. l. 1. ep. 6.) vias publicas tuebantur, & reficiebāt; quam curam in Vrbe ſemper habuere: extra Vrbē paulo ſerius ſumpſere. (auctor Livius in Epitoma li. 41. in extremo.) pretia denique ſacrificiorum publicorum curabant. Plutarcho notatū in Catone. Ad morum vero ęſtimationem ſpectat, quod Senatu ejicere, equum adimere, tribu movere, ærarios facere potuerūt. Hæ enim fere animadverſiones Cenſorum, & ignominiæ, quas inurebant. *Senatu ejicere* non aliud erat, quam initio Cenſuræ, cum Senatum legerent, nomē illius aut illius Senatoris in recitando præterire: quo velut tacito indicio cenſebantur loco moti, nec nomen eorum ultra in albo Senatorum. (Feſtus in PRAETERITI. Liv. l. 34.) *Equi ademptio* ad alterum ordinem ſpectat; nempe ad Equites: quos (Feſtus in CENSIO. Plutar. in Pomp. Agellius li. 4. Revardus lib. 2. Variar. cap. 15.) in publica recenſione moris erat ad Cenſorum ſellas venire, equum manu ducentes: quos ſi probarent, PRAETERIRE & traducere equum,

ſolemni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſolemni verbo jubebant; ſin aliter, (Valer.lib.4. cap.1. Liv.lib.29. Ovid.2.Triſt eleg. 1.) equum adimebant, vendi jubebant. Tertia & quarta nota proprie ad plebeios pertinebat: quos aut tribu movebãt,(id eſt,Livio interprete(l.45.)mutare jubebant tribum, & ex honeſta ruſticaque in minus honeſtam ſive urbanam transferebant:) aut Ærarios relinquebant,id eſt,ſuffragii ferendi poteſtate privabant; ad hoc tantum in numero civium, ut æra tributi nomine penderent. (Aſcon. Pedian. in Divin. Cic.) Id appellabant inCæritum tabulas referre. Cauſam in Agellio vide. (lib.16. cap. 13. Strab.lib.5.Horat. lib.2.epiſt.6.) Adimebant ergo Cenſores quod cuique ordini ſummum eſt: Senatui, curiam; Equiti, publicũ equum; Plebei, tribum aut ſuffragium. Quod diſcrimen tamen ita capiendum,ut ſciamus,interdum Senatorem aut Equitem gravius peccantem, pleriſque his notis ſimul affectum: ita inquam, ut non præteriti ſolum, aut equi adempti ſint; ſed tribu etiam moti, & Ærarii facti. Exempla in Valerio. lib.2. c.3. & Livio. Apud quem turpis macula eluenda,& *Ærarius* legendum,non *operarius*,diſtinctione etiam mutata.(lib.4. de Mamerco Æmil.& 44.) His animadverſionibus cauſæ ſemper ſubſcriptæ:

exci-

xcipio præteritionem Senatorum; cui
ationem adſcribi,haud veteris inſtituti
uiſſe,Livius oſtendit. (lib.39.) Admini-
rata hæc omnia in villa publica,in cã-
oMartio:iiſque ordine expletis,luſtrum
Cenſoribus condi ſolitum, vota pro ſa-
ite publica concipi, & ſacrificium Suo-
etaurilium fieri. Manſitq; integra hæc
enſuræ vis(firmum reiRomanę vincu-
um) ad P. Clodii Tribunatum: qui im-
iinuit vetuitque, aut in legendo Sena-
ı quemquam præteriri, aut ex aliis or-
nibus ignominia adfici; niſi qui legiti-
ıe accuſatus,& damnatus. (Dio lib.48.
ic. in Piſon. & ibi Aſcon.Pedian.) Sed
ım ipſam Clodii legem ſuſtulit paulo
oſt (An. Vrb. DCCII.) Metellus Scipio
onſul, veteri iterum & libera poteſta-
: Cenſoribus permiſſa. Quæ tamen ſub
rincipibus iterum minuta,immo mor-
ıa:niſi quod longo intervallo revixiſſe
. Decio videtur: de quo apud Pollio-
em in Valeriano; ubi & officia Cenſu-
: diſtinctè deſcriptæ: quæ utiliter le-
ıs. Conatus quoque eandem reſtituere
heodoſius, ſive Arcadius: ſed à Sena-
ı repudiata eſt, Symmacho adnitente &
ıadente,ut ipſe fatetur. lib.4. Epiſt. 29.
45. lib. 7. Epiſt. 9.

CAP. XIX.

De Interrege.

VEtus hic Magiſtratus; creatuſq proprie comitiorum cauſa. Orig illi à morte Romuli. Et quia creatus pe interregnum, mediuſque inter duos Re ges; dictus *Interrex:* Græcis μεσοβα σιλεύς. Ejus creatio è Patribus tantum Tempus quinquendiale. Munus idem quod Conſulum. Plura pete ab Onu phrio, lib. I. Faſtorum.

FINIS.

IANI GVLIELMI
Lubecenſis,

De

MAGISTRATIBVS REIPVB. ROM.

Dum in libertate Vrbs fuit,

Libellus.

* * * * * *

TRACTATVVM CONSPECTVS.

I. *Brevis Collatio Græcæ & Romanæ Hiſtoriæ.*
II. *De Magiſtratibus Rom.*
III. *De Senatoribus.*
IV. MAGISTRATVS PATRICII.
V. *Dictator.*
VI. *Magiſter Equitum.*
VII. *Conſules.*
VIII. *Interrex.*
IX. *Cenſores.*
X. *Prætor.*
XI. *Ædiles Plebei, & Curules.*
XII. *Quæſtores.*
…III. MAGISTRATVS PLEBEII ET MI-
XVI. *Triumviri nocturni.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

CAP. XIX.

De Interrege.

VEtus hic Magiſtratus; creatuſque proprie comitiorum cauſa. Origo illi à morte Romuli. Et quia creatus per interregnum, mediuſque inter duos Reges; dictus *Interrex*: Græcis μεσοβασιλεύς. Ejus creatio è Patribus tantum. Tempus quinquendiale. Munus idem quod Conſulum. Plura pete ab Onuphrio, lib. I. Faſtorum.

FINIS.

IANI GVLIELMI Lubecenſis, *De* MAGISTRATIBVS REIPVB. ROM.

Dum in libertate Vrbs fuit,

Libellus.

* * * * * *

TRACTATVVM CONSPECTVS.

Brevis Collatio Græcæ & Romanæ Hiſtoriæ.

De Magiſtratibus Rom.

De Senatoribus.

MAGISTRATVS PATRICII.

Dictator.

Magiſter Equitum.

Conſules.

Interrex.

Cenſores.

Prætor.

Ædiles Plebei, & Curules.

Quæſtores.

MAGISTRATVS PLEBEII ET MINORES.

Tribuni plebis.

Triumviri capitales.

Triumviri nocturni.

XVII. *Triumviri Monetales, & Menſarij.*
XVIII. *Magiſtri vicorum.*
XIX. MAGISTRATVS EXTRAORDINARII, & *Decemviri Legibus ſcribendis.*
XX. *Tribuni militum, Conſulares.*
XXI. *Triumviri coloniis deducendis.*
XXII. *Præfectus Vrbis.*
XXIII. *Præfectus Annonæ.*
XXIV. MAGISTRATVS MILITARES. *Imperator. Proconſul. Proprætor.*
XXV. *Duumviri Navales.*
XXVI. *Tribuni Militum,*
XXVII. *Centurio.*
XXVIII. MAGISTRATVVM MINISTRI.
XXIX. *Scribæ.*
XXX. *Lictores.*
XXXI. *Viatores.*
XXXII. *Accenſi.*
XXXIII. *Statores.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

IANI GVLIELMI
De
MAGISTRATIBVS
REIP. ROM. LIBERÆ.

I.

Collatio Græcæ & Romanæ Hiſtoriæ.

GRæcæne an Ronanæ Hiſtor'æ principatus ſit deferendus, qui ſibi non liquere pronunciarunt, prudenter inprimis feciſſe, & conſiderate videntur. Adeo multa ſunt, vel alteri peculiaria, vel utrique communia; quæ palmam aut alterutri vendicent, aut ambiguam faciant. Antiquior Græca, ſed fabularum involucris obſcurior: Romana recentior, ſed rerum geſtarum veritate certior. illa rerum, quas narrat, multitudine copioſior; hæc magnitudine admirabilior. Vnde varietate altera, altera æqualitate magis commendatur. Ex illa doctrinæ, ex hac vitutis exempla illuſtriora petas; quod altera plurimarum artium inventoris, altera maximarum gentium victoris populi res geſtas celebret, Scriptores illa eloquentiores, & proinde dulciores; hæc graviores, ideoque veraciores habet. Denique cum

in omni hiſtoria τὸ ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν ineſſe debeat; illo Græci, hoc Romani præſtitiſſe videntur: quod alteri morum præcepta frequentiora habeant; alteri principum virorum ideas complures, & Reipublicæ bene conſtitutæ quaſi formam quãdam ob oculos ponant. Quod cum reliquis in partibus, tum in Magiſtratibus maxime apparet: de quib⁹ permulta ex veterum Hiſtoricorum monumentis viri eruditi collegere. Atque ut taceam de antiquis illis, M. Varrone, Pomponio Attico, M. Meſſala, Gabio Baſſo, aliiſque, quorum ſcripta, præter pauca admodum fragmenta, perierũt; verſantur hodie inter manus hominum, quos ego quidem legi, Feneſtellæ, *(is eſt And. Dominicus Floccus,)* Pomponii Læti, & Raphaëlis Volaterrani de Magiſtratibus Romanis commentarii. Quæ ſcripta doctiſſimorum hominum ego non neglexi, ſed & ipſe ad meam utilitatem annotavi, ſi quid ſe obtuliſſet ab iis vel omiſſum, vel parũ perſpicue traditum; in iis præcipue Magiſtratibus qui Rempublicã Romanam, dum urbs in libertate fuit, adminiſtraſſent: partim, quod horum cognitioné magis neceſſariam arbitrarer; partim, quod ſub Regibus paucos; ſub Imperatoribus varie pro libitu Principũ auctos, imminutos, mutatos fuiſſe
ſcirem.

cirem. Dedi vero operam, ut ſingulorum deſcriptiones, notationes, munia, tempus quoque, quo vel inſtituti, vel è civitate ſublati eſſent, accurate, & ipſis Auctorum veterum verbis indicarem. Quod utrum ſim aſſecutus, Lectorum eſto judicium. Scribebam Roſtochii, Anno ∞ DLXXVII.

II.

De Magiſtratibus Reip. Rom.

M*Agiſtratuum* nomen à *Magiſtro* deducunt; vel, quod Dictatore, quem Magiſtrum populi nominabant, minores; vel, quod per imperia privatis potentiores eſſent. quorum illud M. Varroni; hoc Pompeio Feſto placuiſſe video. Eos M. Tullius, *legem loquentem: legem, mutum Magiſtrum*, definit. Idem in Orationibus, *ſenatus auctoritate uti, & quaſi miniſtros graviſſimi conſilii eſſe*, ſcribit primo De Officiis libro, *gerere perſonam civitatis*, ait, *debereque ejus dignitatem ac decus ſuſtinere, ſervare leges, jura deſcribere, ac fidei ſuæ commiſſa meminiſſe*. Dividitur varie, in Patricios & Plebeios; Majores & Minores; Vrbanos & Provinciales. Patricii initio ſolis Patribus patebant; poſtea tribuniciis legibus etiam cum plebe communes facti fuere, exce-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

pro interregno. Plebeios Patricii nul
adire poterant; ſed aut è plebe hom
nes, aut à patribus ad plebem adoptio
ne tranſgreſſi. Majores erant, qui auſp
ciis majoribus rogabantur, ut Conſules
Cenſores, Prætores. Minores, qui mi
noribus, hoc eſt, ut Agellius explicat, mi
nus ratis; illi centuriatis comitiis; hi tri
butis fiebant. Vrbanum Magiſtratum
nomino, quicunque in Vrbe poteſtatem
exercet: Provincialem, qui in provinciis.
illum inire nemini licet, niſi qui decem
ſtipendia annua fecerit; ut Polybius &
Plutarchus tradiderunt: hunc Militarem
quoque dicimus, ſi ob bellum gerendum
capitur: & vel ſuo auſpicio militię pręeſt,
ut Duûmvir navalis; vel rem militarem
cum dignitate comitatur, ut Tribunus
militum. Extat Vrbanorum Magiſtra-
tuum alia diviſio apud Agellium, quam
ille ex Varrone in ſuas Noctes tranſtulit,
(lib.13.cap.12.) his verbis: *In Magiſtratu,
habent alii vocationẽ, alii præhenſionem,
alii neutrum. Vocationem, ut Conſules,
& cæteri, qui habent imperium. Præ-
henſionem, ut tribuni plebis, & alii, qui
habent viatorem. Neque vocationem, ne-
que præhenſionem; ut Quæſtores, & cæte-
ri, qui neque viatorem habent, neq; licto-
rem. Qui vocationem habẽt, ii præhende-
re, tenere, abducere poſſunt: & hæc omnia,*
ſive

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſive adſunt quos vocant, ſive acciri juſſerunt, Florus quoque ſeu quis alius ſingulorum librorum T. Livii argumenta perſcripſit, *Sacros Magiſtratus Sacerdotes* appellare videtur. Sed eos ego in honore fuiſſe, non inficior; in magiſtratu fuiſſe, id vero pernego. nam & perpetui fere omnes fuerunt;& magiſtratus adierunt: duos autem ſimul unus magiſtratus, præſertim curules, neque capere poteſt, neque gerere. & *privati* compluribus auctorum locis nominantur. Inſignia magiſtratuum ab Etruſcis pleraque tranſlata eſſe Saluſtius & alii prodidere. Ea fere comprehendit hoc carmine Ovidius:

Iamque novi præeunt faſces, nova purpura fulget,
Et nova conſpicuum pondera ſentit ebur.

Faſces Dictator habebat XXIV, Conſul & Proconſul XII, Magiſter Equitum, Prætor, Proprætor VI. Quare autem illigatæ virgis ſecures fuerint, Plutarchus ἐν κα[illegible]κεφαλαίοις indicat. *Quid eſt, quod Imperatorum virgis ſecures alligatæ præferantur? an ſignum eſt, Magiſtratum præcipitem ad iram & diſſolutum eſſe non debere! an virgarum diſſolutio, mora & tarditate iram frangit, & impetum moderatur? Verum, cum ſcelerum alia me-*

 dicabilia,

dicabilia, alia incurabilia ſint; illa, quæ mutari poſſunt, virgæ emendant; hæc quæ corrigi non poſſunt, ſecures abſcindunt. Minores magiſtratus faſces non habebãt: neque ſella curuli eorum quiſquam præter Ædiles curules, ſedebat. Erat autem Curulis, ſella eburnea; ut hîc ex Naſone videre eſt, & Horatio:

—— eripietque curule,
Cui volet importunus ebur.——

Impoſita erat *currui*, unde *curulis* dicta: ſupra quam conſidentes Magiſtratus & jus dicebant, & in curiam vehebantur. Quo honore Senatores etiam curuli magiſtratu functos priſcis temporibus uſos ex G. Baſſi Commentariis A. gellius (lib. 3. cap. 18.) retulit. Ii autem imagines ſui quoque ponere, & poſteris tradere ſoli poterant. *Prætextæ* Cicero meminit ad Atticum VI, I: *Literas daturus pridie Kal. Ian. ſuavem habui recordationem clariſſimi jurisjurandi, quod ego non eram oblitus. magnus enim prætextatus illo die fui*. Idem Tibullus. lib. 4.

Nam modo fulgentem Tyrio ſub tegmine veſtem
Indueras, oriente die duce fertilis anni.

Illam Livius *Togam purpura prætextam*: Macrobius *Magiſtratuum geſtamen* nominat: quod ea omnes magiſtratus, exceptis Tribunis plebis utebantur. Geſtarunt

runt tamen eandem,& pueri ingenui,& ſacerdotes publici. Magiſtratus Provinciales inſtruebantur argenteis vaſis, & annulis aureis publice prębitis:item mulis, tabernaculis, & omni inſtrumento militari ornabantur. ad quas res deinde divus Auguſtus certam illis pecuniam conſtituit. Magiſtratum ineuntes in leges jurabant. neque ullus plus quinque diebus,niſi id feciſſet,poteſtatem retinere poterat. Abeuntes quoque Magiſtratu,concionem habebant,atque recte à ſe Rempublicam adminiſtratam jurabant. Leges Annales,Sempronias,Antias,Horatias, Iulias, & quæ aliæ de Magiſtratibus latæ ſunt, ne longior hic ſim, omittam:& de Senatoribus primum;tum de Magiſtratibus Patriciis,Plebeis extraordinariis,Militaribus; poſtremo de Magiſtratuum miniſtris; ordine dicam.

III.

De Senatoribus.

QVemadmodum Magiſtratuum deſcriptione omnis Reſpublica continetur : ita unum liberæ civitatis conſilium eſt Senatus. Eum Romæ, idem qui urbem cõdidit,Romulus inſtituit, creatis centum viris; quos ab ætate, Senatores: à curæ ſimilitudine,Patres nominavit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

vit. ad hos Tatius in urbem acceptus ex Sabinis centum; itemque centum alios Tarquinius Priſcus adjecit;& ſic trecenti facti. quem numerum, continuis cædibus à Rege poſtremo diminutum, iterum explevit L.Iunius Brutus Cos. ut Livius, ut vero Feſtus prodidit, P.Valerius Bruti collega, adſcriptis ex Equeſtri ordine Senatoribus; quos ideo Conſcriptos appellarunt. traditumque inde fertur, ut in ſenatum vocarentur, qui Patres, quique Conſcripti eſſent. Poſtea Cenſorum peculiare munus erat, Senatum ſingulis luſtris legere. Bello tamen Punico ſecundo M. Fabius Buteo Dictator ex SC. ordinem ſenatorium ſupplevit. Livius lib. XXIII. *Recitato vetere ſenatu, inde primum in demortuorum locum legit, qui poſt L. Æmilium & C. Flaminium cenſores curulem magiſtratum cepiſſent, necdum in ſenatum lecti eſſent, ut quiſque eorum primus creatus erat: tum legit, qui Ædiles, Tribuni pl. Quæſtoreſve fuerãt: tum ex iis qui Magiſtratus non cepiſſent, qui ſpolia ex Romano hoſte fixa domi haberent, aut civicam coronam accepiſſent. Ita* CLXXVII *cum ingenti approbatione omnium in ſenatum lectis, extemplo ſe magiſtratu abdicavit.* Quæ verba huc eo libentius appoſui, quod perſpicue doceant quos in ſenatum adlegi moris fue-

rit. Præterea ſenatum L. Cornelius Sulla, & poſt eum C. Cæſar, ſupplevere. Divus Auguſtus affluentem numerum Senatorum ad modum priſtinum redegit: atque Triumviros ſenatui legendo, Magiſtratum novum, inſtituit. Fuerunt initio ſoli centum: poſt exactos Reges trecenti. M. Tullius in Epiſtolis, CCCCXV uno tempore adfuiſſe in ſenatu, indicare videtur. Idem tamen ad Q. Fratrem: *Fuimus*, inquit, *ſane frequentes, ut ſub dies feſtos, ad ducentos.* Tempore D. Auguſti ſupra mille fuiſſe, Suetonius auctor eſt: ex iiſque indigniſſimos quoſdam, quos abortivos vulgo nominaverint. Principẽ ſenatus ſingulis luſtris Cenſor is, cui lectio ſorte obvenerat, legebat, vel eum, qui auctoritatem & gloriam maximis rebus geſtis eſſet conſecutus, ut Plutarchus; vel qui primus Cenſor ex iis qui viverent fuiſſet, ut Livius indicavit. Sequebantur tamen fere priorum judicium poſteriores, neq;, niſi eo qui ſuperioribus luſtris Princeps Senat⁹ fuerat, aut extincto, aut ſenatu moto, alium ſublegebant. Eum aliquando primo loco ſententiam rogabat Conſul. Sed de ordine rogandarum ſententiarum, loco item, & tempore ſenatus habendi, complura ab Agellio lib. IV. cap. X. & XIV, lib. VII. cap. III. & XIIX.

anno-

annotata, in ſua collectanea tranſtuli Feneſtella. [*is eſt And. Dominic⁹ Floccus.*] Præterea illud obſervandũ, quod ex eodem Agellio Carolus Sigonius annotavit, ante de divinis rebus quã de humanis, relatum fuiſſe, quoties ſenatus haberetur. Itaque Cicero ait Ad Quirites poſt reditum. *P. Lentulus Conſul ſimul atque de ſolenni religione retulit, nihil humanarum rerum ſibi prius, quam de me agendum judicavit.* Extat locus Plutarchi in Problematibus de Senatoribus, his verbis: διότι τῶν συγκλητικῶν τοὺς μὲν πατέρας συγγεγραμμένους, τοὺς δὲ ἁπλῶς πατέρας προσηγόρευον· ἢ τοὺς μὲν ἀπ' ἀρχῆς κατανεμηθέντας ἀπὸ τοῦ Ῥωμύλου, πατέρας ἐκάλουν καὶ πατρικίους, οἷον εὐπατρίδας ὄντας, πατέρας αὐτῶν ἔχοντας ἀποδεῖξαι, τοὺς δὲ ὕστερον ἐπιγραφέντας ἐκ τῶν δημοτικῶν συγγεγραμμένους πατέρας ὠνόμασαν. Vnde intelligitur, id quod ſupra attigimus, alios Patres, alios Conſcriptos fuiſſe. Patres, à Romulo cæteriſque Regibus creati; eorumque proles *Patricii*, quod *patrem ciere* poſſent, quemadmodum à Livio bis, & hîc à Plutarcho definiuntur. Conſcripti, ex plebe in ſenatum lecti. quorũ & Feſtus lib. XV. meminit, ſed mẽdoſe: legendum

autem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

autem ex Sigonii ſententia: *Qui Patres, quique Conſcripti vocati ſunt in curiam, quo tempore Regibus expulſis P. Valerius Conſul, propter inopiam Patriciorum, ex plebe adlegit in numerum ſenatorum centũ ſexaginta & quatuor, ut expleret numerum trecentorũ. ſic duo genera appellavere.* Erãt & hi Patricii, ſi in patricias familias, Senatuſconſulto, aut Plebiſcito allecti eſſent, ſed Minorum gentium. Nam Majorum gentium ii duntaxat videntur fuiſſe, qui genere Patricii, hoc eſt, à Romuli & Tatii ſenatu propagati eſſent. Quod ut evidentius appareat, P. Pithœi IC. verba ex adverſariis ſubſecivis (lib.2.ca.7.) integra apponam: Livius lib.1. *Priſcus non minus regni ſui, quam augendæ Reipublicæ memor, centum in Patres legit, qui deinde Minorum gentium ſunt appellati. Factio haud dubia regis, cujus beneficio in curiam venerant.* Ait, *deinde*, id eſt, ut ego quidem interpretor, à L. Bruto. Tacitus lib. XI: *Iiſdem diebus in numerum Patriciorum adſcivit Cæſar vetuſtiſſimum quemque è Senatu, aut quibus clari parentes fuerãt: paucis jam reliquis familiarum, quas Romulus Majorum, & L. Brutus Minorum gentium appellaverant: exhauſtis etiam quas Dictator Cæſar lege Caſſia, & Princeps Auguſtus lege Senia ſublegere.* Majorum

jorum gentium ſunt genere & ſangui
Patricii, id eſt, Patrum à Romulo lecto
progenies: Minorũ vero cooptatione
Patres poſtea Patricii facti. Inde, & tran
latione quadam, eleganter quidam *D*
majorum gentium à M. Tullio dicuntu
Minorum vero *gentium* appellatio co
rupta eſt apud Suetonium in Auguſt
(*cap.* 2.) cujus locum, uti in veteri & op
timo exemplari conceptus eſt, ita ref
ram. *Ea gens* (inquit, de Octavia loqués
à Tarquinio Priſco rege, inter minores gen
tes allecta in Senatum, mox à Servio Tul
lio in Patricias traducta, procedente tem
pore ad plebem ſe contulit. vulgo tame
ſcriptum eſt, *inter Romanas gentes:* quo
erroris anſam quibuſdam præbuit. A
minores gentes, reponentem quis non fe
rat? quod & Philippum Beroaldum an
notaſſe poſtea monitus ſum. Ex his au
tem intelligi poteſt, eos qui à Priſco in ſe-
natum allecti Patreſque facti ſunt, non
omnes primum ex Patriciis gentibus
fuiſſe, ſed ex iis quorundam gentes à Ser.
Tullio aliiſque deinceps Regibus in pa-
tricias traductas, ut Octaviam: alias à
Bruto juſſu populi, ut Livius lib. IV ſi-
gnificat, qui & eis fortaſſe, cum ſenatum
ſupplevit, Minorum gẽtium nomen de-
dit. Hactenus Pithœus. Erant præter hos
Senatores quoque Pedarii, quos Varro
exiſti-

exiſtimavit eſſe eos, qui in ſenatum nõdum allecti, ſententiæ tamen jus habebant. Feſtus lib. XIV, ſic dictos ſcribit *quod taciti tranſeundo ad eum, cujus ſententiam probant quid ſentiant indicãt.* hinc *Agipedes* à Lucilio nominantur: *Agipes vocẽ mittere cœpit.* Talis M. Livius videtur fuiſſe, de quo Livius lib. XXVII: *Tum quoque aut verbo aſſentiebatur, aut pedibus in ſententiam ibat.* ille erat judicio populi ex conſulatu condemnatus. Ii autem quos populus damnaſſet, quibuſque imperium abrogaſſet, in ſenatu non erant, lege Caſſia, quam tamen poſterioribus temporibus latam fuiſſe, non ignoro. *Sententiæ* illorum *pedariæ* dicuntur. Laberius Mimographus:

Caput ſine lingua, pedaria ſententia eſt.

Omnino ſententiæ, aut verbo, aut pedibus, aut manu ferebantur. quod ex Vopiſco in Aureliani Imperatoris vita docemur: *Deinde aliis manus porrigentibus; aliis pedibus in ſententias euntibus; pleriſq; verbo conſentientibus, conditum eſt Senatuſ-conſultum.* Mos aſſentiendi manibus, ab Athenienſibus videtur translatus, apud quos populus manum extendendo ſuffragia inibat. Vnde χειροτονεῖν καὶ χειροτονία, pro *ſciſcere*, & *plebi ſcito*: & Xenophon de dimiſſa concione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

τότε γὰρ, inquit, ὀψὲ ἦν, καὶ τὰς χεῖρας σὸκ ἂν καθαρεύων.

Senatorium ordinem ab Equeſtri diſtinguebat latus clauus , & jus ſpectandi in orcheſtra : atque epulandi publice item lunatus calceus, quo tamen & alii nobiles videntur uſi. *Latus clavus* veſtis genus erat, aureis clavis diſtinctum, & à Tullo Hoſtilio rege Romano primum introductum, ut Plinius auctor eſt, à quo *Senatores laticlavii* Suetonio dicuntur. In *Orcheſtra, ut ſpectarent*, primo inſtitutum eſt anno V.C.DLX, cum Sex. Ælius Pætus & C. Cornelius Cethegus Cenſores Ædilibus Curulibus imperaſſent, ut loca ſenatoria ſecernerent à populo. De *calceis lunatis* locus Ciceronis intelligendus eſt, Philippica XIII. *Eſt etiam Aſinius quidam ſenator voluntarius, lectus ipſe à ſe: apertam curiam vidit poſt Cæſaris mortem. mutavit calceos, pater conſcriptus repente factus eſt.*

IV.

MAGISTRATVS PATRICII.

IN Magiſtratibus primo loco poſuimus Patricios. ex iis præcipui ſunt *honorum gradus* (quos vocant) annui: Quæſtura, Ædilitas major, Prætura, Conſulatus. His Dictatorem, Cenſorem, Interregem adje-

adjecimus: tum quia patricii eſſent; tum ſecuti locum Livii, qui eſt lib. XLI: *Ad legem & edictum Conſulum S. C. adjectum eſt, ut Dictator, Conſul, Interrex, Cenſor, Prætor, qui nunc eſſet apud forum, darent operam*, &c. Dictatori Magiſtrum Equitum, Ædili curuli plebeium ſubjecimus. illud haud male; quod Rempublicam ſimul adminiſtrent, & veluti in eodem collegio ſint: hoc fortaſſe non recte; quod Magiſtratus plebeius inter Patricios referri non debuerit: Sed, quod multa inter eos officia communia eſſent, & ego, quæ de Ædilibus plebis ſeparatim dicerem, pauca haberem, facere aliter vix potui.

V.

Dictator.

Dictator, vel quod diceretur, neque, uti cæteri Magiſtratus, populi ſuffragio crearetur, à dicendo; vel quod ejus dicto omnes audientes eſſent, à dictandis quaſi mandatis, hoc nomen accepit. Eum Lex antiqua *Prætorem maximum*; M. Tullius & Terentius Varro *Magiſtrum populi*; T. Livius modo *Rectorem Reipublicæ*, modo *moderatorem atque magiſtrum Conſulum* nominat. Dictatura eidem jam *regimen rerum*, jam

maximum imperium in civitate, jar
ultimum in trepidis rebus conſilium dic
tur. Erat hic Magiſtratus omnium ſum
mus, nec ab eo provocare licebat ad po
pulum: ſed jus animadvertendi in capu
civis Romani ſummum habebat. Poſte
rioribus tamen temporibus provocatio
nem à Dictatore fuiſſe, Livius indicar
videtur lib. VIII. *Quandoquidem* (inqui
M. Fabius ad L. Papirium Dictatorem
apud te nec auctoritas ſenatus, nec æta
mea, cui orbitatem paras, nec virtus no-
bilitaſque Magiſtri Equitum à te ipſo no
minati valet; nec preces, quæ ſæpe hoſten
mitigavere, quæ Deorum iras placant:
Tribunos plebis appello, & provoco ad po-
pulum: eumque tibi fugienti exercitu
tui, fugienti ſenatus judicium, judicem fe
ro, qui certe unus plus quam tua dictatura
poteſt polletque. videro ceſſuruſne provo-
cationi ſis, cui rex Romanus Tullius Hoſti-
lius ceſſit. Idem Feſtus docet lib. XIII.
OPTIMA LEX, *cum nominabatur in*
Magiſtro populi faciendo, qui vulgo Di-
ctator appellatur, quam pleniſſimum poſ-
ſet jus eſſe ſignificabatur. Vt fuit M. Va-
lerii M. F. Voluſi nepotis, qui primus Ma-
giſter populi creatus eſt. Poſtquam vero
provocatio ab eo magiſtratu ad popu-
lum data eſt, deſitum eſt dici, ut OP-
TIMA LEGE, *utpote minuto jure*
poſte-

poſteriorum (vulgo, *priorum*) *magiſtrorum.*

Inſignia quoque, quæ Regum antea fuerant, omnia uſurpabat. Faſces cum ſecuribus XXIV Dictatori antelatos, Plutarchus & Polybius aperte teſtantur. à quibus diſſentiens Livius, primum L. Sullam Dictatorem, quod nemo unquam antea fecerat, cum XXIV faſcibus proceſſiſſe ſcribit. Dicebatur vel à Conſule, vel à Tribuno militum conſulari poteſtate; idque non niſi nocte intempeſta, & in ſolo Romano. quod Italia terminari, & ex Livii aliquot locis facile colligitur, & Raphael Volaterranus jam olim annotavit. Ab Interrege ſolus L. Cornelius Sulla; quemadmodum à Prætore C. Cæſar dictus eſt. quod utrumque contra jus factum eſſe, Cicero in epiſtolis indicare videtur. L. Fabium Maximum, quem à populo Dictatorem novo exemplo factum Cælius & Plutarchus ſcribunt, pro Dictatore tantum fuiſſe, Livius luculentior auctor oſtendit. Legebatur autem vel rei gerundæ, vel comitiorum Conſularium, vel quæſtionũ exercendarum, vel clavi, ob peſtilentiam aut alienatas hominum mentes, figendi cauſa. Signo quadrigis mittendis dando, & ſenatui ſupplendo. Dictatorem dictũ, ſemel omnino in Hiſtoria Romana

legimus. Conſularem legere Lex de Dictatore creãdo lata jubebat. Eo lecto, reliqui Magiſtratus omnes ſuam poteſtatem amittebant: præter Tribunos plebis. Nam ut Plutarchus ait, *μόνη ἡ δημαρχία δικτάτορος αἱρεθέντος, τὸ κράτος οὐκ ἀπόλλυσιν, ἀλλὰ μένει, τῶν ἄλλων καταλυθεισῶν.* Si rei gerendæ cauſa creatus eſſet, imperium in ſex menſes obtinebat. Equo apud exercitũ non utebatur, more majorum, *εἴτε τῆς ἀλκῆς τὸ πλεῖστον ἐν τῷ πεζῷ τιθεμένων, καὶ διὰ τοῦτο τὸν στρατηγὸν οἰομένων δεῖν παραμένειν τῇ φάλαγγι, καὶ μὴ προλείπειν· εἴθ' ὅτι τυραννικὸν εἰς ἅπαντα τ' ἄλλα καὶ μέγα τὸ τῆς ἀρχῆς κράτος ἐστὶν, ἔν γε τούτῳ βουλομένων τὸν δικτάτωρα τοῦ δήμου φαίνεσθαι δεόμενον.* Quod quia magnis in expeditionibus ſervari vix poterat, antequam ab urbe exiret, ferebat ad populum, ut equum aſcendere liceret. quod Livius l.xxiii. ſignificat. Primus Dictator Romæ creatus eſt, ut Feſtus exiſtimat, M. Valerius; ut Livius, T. Lartius. quo anno & quibus Conſulibus, parum conſtat.

Sublatum autẽ ejus Magiſtratus nomen funditus è Republica eſt lege Antonia

tonia, quam tulit M. Antonius, ſe & P. Cornelio Dolabella Conſule, anno V. C. DCCX, ob recentem memoriam perpetuę Dictaturæ C. Cæſaris. cui poſt Hiſpanienſem triumphum maximi honores à Senatu decreti ſunt; inter quos, ut *Pater patriæ* appellaretur, & *ſacroſanctus* ac Dictator in perpetuum eſſet. Ex quo manifeſtus error deprehẽditur nonnullorum, Græcorum præſertim, qui Divum Auguſtum Dictatorem perpetuum fuiſſe tradiderũt. cum & Suetonius Dictaturam, offerente populo, pertinaciſſime recuſaſſe; & Tacitus non regno neque Dictatura, ſed Principis nomine cõtentum conſtituiſſe Rempublicam ſcribant.

VI.

Magiſter Equitum.

MAgiſter Equitum dicebatur à Dictatore: quemadmodum Dictator à Conſule. Is ſummam poteſtatẽ habebat in milites & accenſos. Si Dictator Reip. cauſa abeſſet, ejus locũ tenebat in exercitu. Vnde Silius Punicorum lib. VII:

Alloquitur juvenem, cui mos tranſmittere ſigna,
Et belli ſummam, primaſque jubebat habenas.

Sin adeſſet; equeſtribus copiis, quemadmodum ille pedeſtribus, præerat. Dicto audiens Dictatori, non minus quam reliqui Magiſtratus, erat: neq; aut injuſſu, aut contra edictum ejus, cum hoſte confligere audebat. Nam auctore Plutarcho, τὸν ἵππαρχον εἶρξαι τῷ δικτάτωρι καὶ θανατῶσαι πρὸ δίκης ἔξεστι. Imperium Magiſtri Equitum minus quam Conſulare eſſe Livius alicubi innuere videtur. nos Dictatori ſubjecimus: & quod Conſularis poteſtatis eum eſſe idem alibi ſcribat; & quod hi Magiſtratus perpetuo conjungerentur, neque fere unquam alter abſque altero in Republica Romana fuerit. Vnde & Iuvenalis recte utrumque conjungit: (*Sat.* 8.)

Qui fructus generis, tabula jactare capaci
Corvinū? poſthac virga deducere multa
Fumoſos Equitum cum Dictatore Magiſtros.

Quorum verſuum ſecundum, quemadmodū poſui, ita ex veteri libro interſerit vir doctiſſimus Iuſtus Lipſius, & velut explicans addit. *Multā virgam* vocat multos lictores, nam Dictator XXIV faſcib⁹ utebatur; Magiſter equitū VI. quorū illud nos quoq; ex Polybio & Plutarcho paulo ante docuimus: hoc, ne quid diſſimulemus,

lemus, in antiquis auctoribus nondum legimus. Bello tamen Punico ſecundo, M. Fabius Buteo, ſenatui legendo Dictator abſque Magiſtro Equitum dictus eſt. Sed ille, cum neque duos Dictatores eodem tempore, neque Dictatorem ſine Magiſtro equitum probare ſe dixiſſet, perfecto ad quos creatus erat munere, eodem die ſe magiſtratu abdicavit.

VII.

Conſules.

Conſulatus M. Tullio *regium imperium & honorum populi finis* appellatur: quod & in omnia jura Regum ſucceſſiſſet, & ex annuis Magiſtratibus ſummus eſſet. Eum qui gerebant, à *præeundo*; *iudicando, conſulendo*; *Prætores, Iudices, Conſules* dicebantur. quæ poſterior appellatio reliquis in alia tranſeuntibus valuit, ab eo quod civibus ſuis, vel *conſulerent*; quaſi πρόβουλοι: Vnde *Conſularis lex* apud M. Tullium: OLLIS. SALVS. POPVLI. SVPREMA. LEX. ESTO. vel jus dicere antiquitus conſueviſſent, à *judicando*. Nam et hoc *conſulendi* verbo ſignificatum fuiſſe, indeque adhuc remanere illud: *rogat boni conſulas*, id eſt, bonum judices, Quintilianus admonet. Nonius ſic,

dictos exiſtimat,quod *conſulãt Senatui* Vbi quidam vir doctus ex ingenio emẽdat, *ſenatum.* Verum ad prius illud,niſi fallor,reſpiciens in Bruto Cicero, *Conſulem*, ait, *ſenatorii ordinis quaſi parentem bonum , aut tutorem fidelem eſſe debere.* Eoſdem Saluſtius *binos Imperatores*, Livius *principes civitatis*, & *regiã poteſtatem* nominat. erantq; iidem Romanis, qui Pœnis *Suffetes*, Campanis *Medixtutichi*. Æduis *Vergobreti* fui. Creabantur, ut reliqui Magiſtratus Patricii, comitiis centuriatis , & initio quidẽ Patricii ſoli; deinde ex plebe alter; demum Plebeii promiſcue & Patricii.

Deſignati Conſules gratias agebant, dum in libertate Vrbs erat, populo Romano , poſtea Imperatoribus. Quo die magiſtratum inibant, Iovi ſingulos boves ſeſcenares immolabant. Principio omnia , quæ Prætorum poſtea fuerunt, officia exercebant: deinde iis omiſſis, ſummæ imperii præerant, omniumque publicorum negotiorum curam gerebant. Senatum per præcones coactum de Republica conſulebant, quemq; ordinem interrogãdi ſententias ſemel inſtituerant,toto anno ſervabãt.In caput civis Romani injuſſu populi animadvertendi,poteſtatem,lege Sempronia, non habebant. Exterarum gentium legatos

in

n ſenatum inducebãt, unde apud Taci-
um Nero: *Conſulum tribunalibus Italiæ*
& Publicæ provinciæ aſsiſterent. Illi pa-
rum aditum præberent. In urbe duode-
im faſces abſque ſecuribus, alternis
nenſibus habebant: ſic ut à ſeniori, licet
ninus honorato, ordo inciperet. Qui
aſces non habebat, ante eum accenſus
bat, lictores pone ſequebantur. Quem
norem obſoletum à C. Cæſare relatum
uetonius ſcribit. Extra urbem faſces
um ſecuribus præ ſe ferebant. Militiæ
ummum imperium, & abſq; provoca-
one habebant. Nam provocatio non
ongius erat ab urbe mille paſſuum, ut
ivius locuples auctor eſt. *Annus conſu-*
tus, quo hunc magiſtratũ capere lice-
at, lege Annali, erat quadrageſimus ter-
us. Vnde Cicero in Philippicis: (*Phi-*
p.5.) *Quid Alexander Macedo cum ab*
neũte ætate res maximas gerere cœpiſſet,
onne triceſimo tertio anno mortẽ obiit?
uæ eſt ætas noſtris legibus decẽ annis mi-
or, quam Conſularis. Eundem magiſtra-
um intra decenniũ iterum capere jus
on erat. Quam legem perantiquã, ſed
mbitione neglectã, L. Cornelius Sulla
ictator iterum pertulit. nam primum
us latorem non hunc, (ut quidam viri
octi falſo arbitrantur) ſed multo vetu-
iorem fuiſſe ex Livio videre eſt: qui de
Q. Fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Q. Fabio Maximo Cunctatoris avo, quem populus recuſantem conſulẽ facere conabatur, loquens: *Acuebat*, inquit, *hac moderatione tam juſta ſtudia: qua verecundia legum reſtinguenda ratus, legem recitari juſſit, qua intra decem annos eundem Conſulem refici non liceret, Vix præ ſtrepitu audita lex eſt, Tribunique plebis nihil id impedimento futurum ajebant, ſe ad populum laturos uti legibus ſolveretur.* Videtur autem lata, C. Martio Rutilo, Q. Servilio Coss. anno V. C. CDXII, ut idem ſcribit libro ſeptimo extremo. Quo anno quoque latum ad populum eſt, uti liceret Conſules ambos plebeios creari. Quod jus tamen poſt plurimos annos demum cœptum eſt uſurpari bello Punico ſecundo. Primi *Conſules* Regibus exactis creati, L. Iunius Brutus, L. Tarquinius Collatinus, ex commentariis Servii Tullii Regis Romani, qui primus de civium ſuorum libertate cogitaſſe fertur. Pro iis Rempublicam complures annos *Tribuni militum cõſulari poteſtate*; biennium *Decemviri ſcribendarum legum* adminiſtrarunt. Verum cito horum magiſtratuum pertæſum eſt, atque ad Conſules reditum: in eoq; magiſtratu etiam ſub Imperatoribus uſque ad occaſum Imperii & captam à Gothis Romam perſeveratum. Itaque & anni Conſulum nomi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

nomine ſignabantur, unde Lucanus:

At vos qui Latios ſignatis nomine faſtos.

VIII.

Interrex.

I*Nterregnum* Feſtus eſſe dicit ſpatium temporis, quouſque in regis demortui locum alius ordinatur. quo intervallo qui ſummæ rerum præerat, *Interrex* dicebatur. Is magiſtratus ſtatim à morte Romuli eſt inſtitutus. Nam cum in metu omnes eſſent, ne civitatē ſine imperio vis aliqua externa adoriretur; rem inter ſe centum Patres conſociant, decem decuriis factis, ſinguliſque in ſingulas decurias creatis, qui ſummæ rerum præeſſent. decem imperitabant; unus cum inſignibus Imperii & lictoribus erat: quinque dierum ſpatio finiebatur imperium, ac per omnes in ordinem ibat. Id ab re, quod nunc quoque tenet nomen, Interregnum appellatum. Hæc fere Livius. à quo non longe diſcedit Plutarchus; niſi quod vix unius diei imperium uni Interregi tribuere videtur. Scribit autem ille his verbis: ἔταξαν οἱ πατρίκιοι πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὄντων αὐτῶν ἐν μέρει ἕκαστον τοῖς βασιλι-

σιλικοῖς παρασήμοις κοσμούμενον, θύ-
τε τοῖς θεοῖς τὰ νενομισμένα καὶ χρημα-
τίζειν, ἓξ μὲν ὥρας τῆς νυκτός, ἓξ δὲ τῆ
ἡμέρας κυρίνῳ. καὶ γὰρ διανομὴ τῶν και-
ρῶν ἑκατέρου, πρὸς ἰσότητα καλῶς ἔχ
ἐδόκει, καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἡ μεταβολ
τῆς ἐξουσίας ἀφαιρεῖν τὸν φθόνον, ὁρῶντα
αὐτῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς τὸν αὐτὸν ἰδιώ
την ἐκβασιλέως γινόμενον. τὸ δὲ σχῆμα
τοῦτο τῆς ἀρχῆς μεσοβασιλείαν ῥωμαῖο
καλοῦσιν. Poſtea exactis etiam Regibus quoties comitia à Conſulibus, aut morbo, aut bello, aut ſeditione impeditis haberi non poterant, ſi Dictatorem dici non placuiſſet: Interrex prodebatur, qui cum quinque dies magiſtratum obtinuiſſet, (nam hoc Interregni tempus fuiſſe, ſatis conſtat) alteri imperium tradebat. ille, niſi quid impediret, Senatuſconſulto de comitiis Conſularibus facto, Conſules creabat. Ab eo qui primus interrex proditus erat, comitia haberi non ſolebant, ſi Pedianus verus auctor eſt. Solus hic Patricius magiſtratus cum plebe communis factus non eſt. neque enim populi ſuffragio creabatur, ſed à Patriciis coëuntibus auſpicato prodebatur. Vnde Ap. Claudius apud Livium: *Plebeius quidem Magiſtratus* (inquit)

quit) *nullus auſpicato creatur. nobis adeo propria ſunt auſpicia, ut non ſolum quos populus creat Patricios magiſtratus, non aliter quam auſpicato creet; ſed nos quoque ipſi ſine ſuffragio populi auſpicato Interregem prodamus, & privatim auſpicia habeamus, quæ iſti ne in magiſtratibus quidem habent.* Creabatur autem, ut idem Pedianus docet, ad III Calend. Februar. Ejus officium erat, omnia ea obire, quæ vel Regum vel Conſulum fuiſſent. Itaque jus dicebat, ſenatum vocabat, Rempublicam quoque turbulentis temporibus ſub extremi atque ultimi Senatuſconſulti formula ſæpe accipiebat, ſurrogandiſq; magiſtratibus comitia habebat.

IX.

Cenſores.

CEnſores M. Tullius *magiſtros morum; Cenſuram, pudoris & modeſtiæ veterem magiſtram* definit. quam eandem, Ciceronem ſecuti, Valerius Maximus *pacis magiſtram atque cuſtodem*, Suetonius *morum legumque regimen* nominant. Livius à parva origine ortam eſſe ſcibit. deinde tanto incremẽto auctam ut morum diſciplinæque Romanæ penes eam regimen, ſenatus equitumque centuriæ, decoris dedecoriſque diſcrimen ſub di-

tione

tione ejus magiſtratus, publicorum jus privatorumque locorum, vectigali populi Romani ſub nutu atque arbitri eſſent. Inſtituta eſt anno Vrb. Cōd. ccxi cum Conſulibus operæ non eſſet populum cenſere, ideoque duobus viris L. Sempronio Atratino, L. Papirio Mugilano hujus rei procuratione demandaſſent, jus ſuum à Mamerco Æmilio Dictatore imminutum (is lege lata ex quinquenali annuam ac ſemeſtrem eam fecerat) brevi recepit. Ideoque adminiſtrationem Cenſorum per luſtrum, hoc eſt, quinquennium, tendere Pedianus ait. Cenſum populi Romani agebant, & publicę recenſionis tabulas in æde Nympharum cuſtodiebant. Itaque quod unuſquiſque civium tanti rem ſuam ęſtimare ſit ſolitus, quantam illi eam ſua cenſione, id eſt, arbitrio cenſuiſſent, Cēſores dictos Varro & Feſtus volunt. In ſenatum quos allegerint, quemque Senatus principem creaverint, alibi tradimus. Indignos Senatores & vitiis deditos è ſenatu movebāt: motis notas antiquitus aſcribebant. Vnde *Cenſoria notatio*, pro animadverſione, uſitata Scriptoribus loquendi formula. De equitum recenſione extat inſignis locus apud Plutarchum, quem huc aſcribere, quam ipſe rem obſcure narrare malui.

Ἔθος

ἔθος ἐστὶ ῥωμαίων τοῖς ἱππεῦσιν ὅταν στρατεύσωνται, τὸν νόμιμον χρόνον ἄγειν εἰς ἀγορὰν τὸν ἵππον, ἐπὶ τοὺς δύο ἄνδρας οὓς τιμητὰς καλοῦσι. καὶ καταριθμησαμένους τῶν στρατηγῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἕκαστον ὑφ' οἷς ἐστράτευσαντο, καὶ διδόντας εὐθύνας τῆς στρατείας ἀφίεσθαι. νέμεται δὲ καὶ τιμὴ καὶ ἀτιμία προσήκουσα τοῖς βίοις ἑκάστων. τότε δὲ προεκάθηντο μὲν οἱ τιμηταὶ, Γέλλιος καὶ Λέντουλος ἐν κόσμῳ, καὶ πάροδος ἦν τῶν ἱππέων ἐξεταζομένων. ὤφθη δὲ Πομπήϊος ἄνωθεν εἰς ἀγορὰν κατερχόμενος, τὰ μὲν ἄλλα παράσημα τῆς ἀρχῆς ἔχων, αὐτὸς δὲ διὰ χειρὸς ἄγων τὸν ἵππον. ὡς δ' ἐγγὺς ἦν καὶ καταφανὴς ἐγεγόνει, κελεύσας διασχεῖν τοὺς ῥαβδοφόρους τῷ βήματι προσήγαγε τὸν ἵππον. ἦν δὲ τῷ δήμῳ θαῦμα καὶ σιωπὴ πᾶσα, τοὺς δ' ἄρχοντας αἰδὼς ἅμα καὶ χαρὰ πρὸς τὴν ὄψιν ἔσχεν. εἶτα ὁ πρεσβύτερος ἠρώτησε· Πυνθάνομαί σου ὦ Πομπήϊε μάγνε εἰ πάσας ἐστράτευσαι τὰς κατὰ νόμον στρατείας. Πομπήϊος δὲ μεγάλῃ φωνῇ, Πάσας, εἶπεν, ἐστράτευμαι, καὶ πάσας ὑπ' ἐμαυτῷ αὐτοκράτορι. τοῦτο

ἀκούσας ὁ δῆμος ἐξέκραγε καὶ κατασχεῖν οὐκέτι τὴν βοὴν ὑπὸ χαρᾶς ἦν. ἀλλ' ἀναστάντες οἱ τιμηταὶ προέπεμπον αὐτὸν οἴκαδε, χαριζόμενοι τοῖς πολίταις ἑπομένοις καὶ κροτοῦσιν. Hæc ille. Equitibus vero infamibus aut parum ſtrenuis equum ex deſcriptione Servii Tullii aſſignatum adimebant. Plebeios in Cæritum tabulas referebant,& ærarios faciebant: ac per hoc non eſſe in albo centuriæ ſuæ denotabantur, ut cives; ſed duntaxat, ut pro capite ſuo tributi nomine æra penderent. Appellatæ autem eæ *Tabulæ Cæritum* à Cæritibus, qui primi municipes ſine ſuffragii jure facti ſunt. Horatius: (*lib. 2. epiſt. 6.*)

Quid doceat, quid nõ obliti, Cærite cera
Digni, remigium vitioſum Ithacenſis
Vlyßis.

Quinquennio completo, ſacrificiis Solitaurilibus de ſue, ove, tauro factis urbem luſtrabant: idque *conditum luſtrum* appellabant, quod tum in cenſendo finis fieret. In luſtro condendo ſolenni carmine precabantur Deos, primum quidem, ut res populi Romani meliores amplioreſque facerent; ſed poſtea, auctore P. Africano poſteriore, ut eaſdem perpetuo incolumes ſervarent. Pręterea ſarta tecta ſacris publicis exigebant,& monumenta

numenta vel tuebantur vetera, vel nova
pſi exædificabant. Itaque pecuniam pu-
blicam, qua in ſubſtructiones & opera
publica uterentur, ſibi attributam habe-
bant. portoria etiam fruenda publicanis
locabant. Hæc omnia faciunt, ut Cicero
hujus Magiſtratus *officia maximi animi
ſummique conſilii* eſſe exiſtimet: ut Valer.
Maximus *honores cenſuræ gravitate con-
ſummari* dicat: ut deniq; Plutarchus de ea
ta ediſſerat: Κορυφὴ δέ τίς ἐστι τιμῆς ἁ-
πάσης ἡ ἀρχὴ καὶ τρόπον τινὰ τῆς πολιτείας
ἁπάσης ἐπιτελείωσις, ἄλλην τε πολλὴν
ἐξουσίαν ἔχουσα, καὶ τὴν περὶ τὰ ἤθη καὶ τοὺς
βίους ἐξέτασιν. Et mox: ᾑροῦντο τῶν καλου-
μένων πατρικίων ἕνα, καὶ τῶν δημοτικῶν
ἕνα. τιμητὰς δὲ τούτους προσηγόρευον ἐξου-
σίαν ἔχοντας ἀφελέσθαι μὲν ἵππον, ἐκβα-
λεῖν δὲ συγκλήτου τὸν ἀκολάστως βιοῦντα καὶ
ἀτάκτως. οὗτοι δὲ καὶ τὰ τιμήματα τῶν οὐ-
σιῶν λαμβάνοντες ἐπεσκόπουν, καὶ ταῖς
ἀπογραφαῖς τὰ γένη καὶ τὰς πολιτείας
διέκρινον. ἄλλας τε μεγάλας ἔχει δυ-
νάμεις ἡ ἀρχή. Porro religioni erat
Romanis in Cenſoris demortui locum
alium ſufficere; quod eo luſtro, quo in
C. Iulii locum M. Cornelius ſuffectus
fuit, Roma à Gallis capta eſt. Hujus Ma-

giſtratus jus per quadringentos prope annos retentum, à. Clodio Tribuno pleb. ſublatum, M. Tullius conqueritur. Tulerat ille, ut Pedianus tradidit, legem, Ne quem Cenſores in ſenatu legendo præterirent, neve quem ignominia afficerent, niſi quis apud eos accuſatus. & utriuſque Cenſoris judicio damnatus eſſet. cum ante hanc legem, ut interim Iuvenalis (*Sat.* II.) verſu utar,

—— ſeveros
Cenſoris mores etiam Collega timeret.

X.

Prætor.

PRætorem *à præeundo* & M. Tullius (*3. De Legib.*) deducit, & apud Varronem (*4. de L. L.*) Lucilius:

—— Ergo Prætorum eſt ante præire.

Eo verbo veteres, auctore Pediano, omnem magiſtratum ſignificabant, cui pareret exercitus: poſtea peculiare nomen fuit ejus magiſtratus, qui juri dicundo præerat; & juris civilis cuſtos atque diſceptator à Cicerone definitur, Is primum unus creatus eſt anno Vrb. Cond. CCCLXXXVIII, quo anno & Ædilitas Curulis inſtituta, & primus de plebe Conſul L. Sextius Lateranus factus eſt. Huic deinde bello Punico primo Prætor alter additus; quorum hic Peregrinus, ille

Ille Vrbanus dictus: quod alter ſociis & peregrinis per Italiam; alter civibus in Vrbe jus diceret: quæ poſterior Præturæ functio honoratiſſima habita fuit. ad hos poſt bellum Punicum primum duo adjecti, qui in Provinciis juriſdictionem obtinerent. inde *Provinciales* appellati. Ii latius pateſcente Imperio pro numero Provinciarum aucti: Sic bello primo Macedonico prætores ſex facti; à Cæſare Dictatore octo; à Divo Auguſto decem; & mox duodecim inſtituti. quem numerum neque Tiberium exceſſiſſe memoriæ prodidit Cornelius Tacitus, locupletior haud dubio auctor, quam Pomponius IC. qui à C. Cæſare duodecim, ab Auguſto ſexdecim Pretores factos ſcribit, l. 2. §. *Deinde Corn. Sulla*. ff. De orig. Iur.

Eorum officium fuit, de controverſo jure reſpondere; bonorum poſſeſſionem dare, hæredes in defunctorum bona admittere, jus atque judices conſtituere; dolo vel metu lapſis, vel vi dejectis ſuccurrere. Præterea ludis præſidere, & in Circenſibus ſignum mittendis quadrigis dare; ferias item ſolennibus verbis concipere. quæ verba extant apud Macrobium ejuſmodi: DIE. NONI. POST. KALEND. IANVARII. QVIRITIBVS. COMPITALIA. ERVNT. Ludis præſidebant triumphali habitu,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

quo reſpexit Iuvenalis his verſibus (*Sat.* 10.)

Quid ſi vidiſſet Prætorem in curribus altis
Exſtantem, & medio ſublimem in pulvere Circi
In tunica Iovis, & picta Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
Tantum orbem, quanto cervix non ſufficit ulla?
Quippe tenet ſudans hanc publicus, & ſibi Conſul
Ne placeat, curru ſervus portatur eodem:
Da nunc & volucrem, ſceptro quæ ſurgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia lõgi
Agminis officia, & niveos ad frena Quirites.

Omnia hic triumphantium inſignia exprimuntur: currus triumphalis, tunica palmata ſive picta, corona aurea, quam ſervus à tergo ſuſtinebat: (quod Plinius quoque in Hiſtoria naturali indicat:) ſcipio eburneus habẽs in ſummitate aquilam, & denique clientes in albis veſtibus comites. Inſignia Conſulum prope omnia habebant, ſummum quoque in Provinciis imperium: niſi quod ſex Prætori faſces

faſces duntaxat anteferrētur, cum Conſul duodecim haberet. Vnde *Prætorem*, & ob hæc & quod iiſdem auſpiciis crearetur, *collegam conſulum* Livius nominat. Cicero *Præturam*, ob multitudinem (opinor) eam gerētium, *magiſtratum leviſsimum & divulgatiſsimum* in Epiſtolis vocat. Manifeſtũ tamen eſt, dignitatem permagnam ejus fuiſſe: & quod Conſulares atque Cenſorii ſępe iterum gerere voluerunt; & quod abſentibus Conſulibus Prætor Vrbis, more majorum Conſulare munus ſuſtinebat. Idem literas publice ſcriptas in ſenatu, &, ſi id Patres decreviſſent, ad populum recitabat. quod poſtea ſub Imperatoribus Quæſtorum munus fuit: quemadmodum viciſſim cura Ærarii ab his ad Prætores tranſiit, juſſu Divi Auguſti auctor eſt Suetoni[9] in ejus vita.

XI.

Ædiles plebeii & curules.

Ædiles Varro ab *ædibus* procurandis; Feſtus ab eo, quod facilis ad eos plebi *aditus* eſſet, dictos exiſtimat. Iis ludorum celebratio, annonæ, ſacrarum ædium procuratio, & ſarta tecta in urbe tuenda commiſſa erant. Itaque *curatores urbis, annonæ ludorumque ſolennium* à M. Tulli definiuntur. Annonæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

inprimis curam gerebant. ideo illis Imperatores in urbem reverſi frumentum quemadmodum captivos Prætori; ſtipendium Quæſtori tradebant. Frumentarios & pecuarios, qui annonam dolo malo auxiſſe videbantur, item fœneratores, ad populum accuſatos damnabant: ex eorum bonis mulctaticiis vel ludos vel dona deûm, vel opera publica faciebant. Præterea animadvertebant, ne qui niſi Romani Dii, neu quo alio more, quam patrio colerentur.

Ædilium duo erant genera, *Plebeii* alii, alii *Curules* dicebantur.

Ædiles Plebeii ex ordine horum magiſtratuum non erant; ſed Tribunorum plebis veluti miniſtri quidam, cum quibus eodem etiam tempore ſunt creati. Ideo quemadmodum illis, ita & his noceri fas non erat. Ludos plebeios pro ſalute populi Romani faciebant. Ad eos Senatus-conſulta in ædem Cereris, lege Valeria, referebantur.

Ædiles Curules. id nomen acceperunt ἀπὸ τῶν δίφρων τῶν ἀγκυλοπόδων ἐφ᾽ ὧν καθεζόμενοι ἐχρημάτιζον, inquit Plutarchus. Hi ludos Scenicos, Florales, & Cereales, & Megaleſios faciebant, forumq; cum tenſæ ducerentur ornabant. Hæc & *Ædilitas major* dicitur, eſtque Poly-

Polybio *illuſtriſſimus juventutis principatus*; Ciceroni *ad honoris amplioris gradum primus aſcenſus*. Ornamenta ejus à M. Tullio ſeptimo accuſationum libro referuntur, antiquior in ſenatu dicendi locus, toga prætexta: ſella curulis, jus imaginis ad memoriam poſteritatemque prodendam.

Ædilium numerum C. Cæſar Dictator auxit duoſque addidit, quos à cura frumẽtariæ rei *Cereales* vulgus nominavit.

Hunc Magiſtratum, & eum qui ſequitur, (*Quæſtores*) neque vocationem, neque prehenſionem (al. prenſionem) habuiſſe, ex Varrone Agellius (*lib.* 13. *cap.* 12.) admonet. Plutarchus tamen prehenſum ab Ædilibus plebeiis Cn. Martium Coriolanum ſcribit: quod factum eſſe non proprio jure, ſed majoris poteſtatis juſſu, exiſtimare debemus.

XII.

Quæſtores.

QVæſturam prope ante omnes Magiſtratus fuiſſe, & à Tullio Hoſtilio Rege Romano inſtitutam eſſe, Vlpianus IC. auctor eſt, (*libro ſingulari De officio. Quæſtoris ff. lib.* 1. *tit.* 13. *l. un.*) Gratianus (*ſcribendum*, Gracchanus) hoc amplius ad Numam atque ipſum Romulum ori-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ginem ejus refert. Plutarchus exacti demum Regibus, à P. Valerio Conſule Quæſtores duos creatos,& ærarium Saturni inſtitutum narrat. Tacitus priorum ſententiæ accedere videtur. Annali XI: *Quæſtores*, inquit, *Regibus etiam tum imperantibus inſtituti ſunt, quod lex Curiata oſtendit, ab L. Bruto repetita. Manſitque poteſtas Conſulibus deligendi, donec eum quoque honorem populus mandaret: creatiq; primum Valerius Potitus, Æmilius Mamercus*, LXIII *anno poſt Tarquinios exactos, ut rem militarem comitarentur. Dein gliſcentibus negotiis, duo additi qui Romæ curarent. Mox duplicatus numerus, ſtipendiaria jam Italia, & accedentibus provinciarum vectigalibus. Poſt, lege Sullæ viginti creati ſupplēdo ſenatui, cui judicia tradiderat.* Quo in loco Iuſtus Lipſius legit, XXIII *anno*, ut congruat numerus cum Livio, apud quem anno ab V.C.CCLXVII, hoc eſt, poſt ejectos Reges, XXIII, prima mentio Quæſtorum extat,& quidem uno duntaxat mutato: nam pro Æmilio Cæſonem Fabium nominat.

Erant autem *duo Quæſtorum genera*; alii pecuniæ publicæ, alii quæſtionibus capitalibus præerant. Vnde Varro(4.*de L.L.*)à *quærendo* dictos putat, *qui cōquirerēt publicas pecunias & maleficia.*

Primi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Primi generis qui erant, ſi in Vrbe ma-
ſtratum gererent, Ærarium curabant,
uſque pecunias expenſas & acceptas in
bulas publicas referebant; tributa exi-
bant; ſigna exercitui ex ærario depro-
ebant; ſtipendium à vectigalibꝰ popu-
l, captivam pecuniam ab Imperatori-
s accipiebant: eoſdem triumphaturos
rare cogebant, recte ſenatui de nume-
hoſtium occiſorum, & amiſſorum ci-
um eſſe perſcriptum. Præterea legatis
terarum gentium lautia præbebant,
ſdem ęgrotos curabant, defunctos pu-
lco ſumptu ſepeliebant. Cæſarum tem-
pribus, literas quoque publice ſcriptas
ſenatu legebant; iiq; *Candidati Princi-*
appellabantur. In provinciis Conſuli-
s & Prætoribꝰ ad miniſteria belli prę-
erant: pecuniam ex ærario ſibi nu-
eratã in diverſos uſus erogabant: præ-
m cuſtodiebant, manubiaſque ex ejus
nditione redactas ærario inferebant:
ſidum quoque curam nonnunquam
rebant. Manſio Provincialis Quæſtori
e determinata erat annua; deinde Ro-
m ipſi redire licebat. Hinc factum, ut
Verri, qui Siciliam provinciam prætor
tinuit triennium, ſingulis tamẽ annis
æſtores permutati ſint, ut Pedianꝰ do-
c. Erat autem ea quęſtoris cum conſule
prętore conjunctio, more majorum,
libe-

liberorum neceſſitudini proxima : i-
que hi illis liberûm loco habebantur; i
ab his ut parentes colebantur.

Alterius generis Quæſtores de cap
civium Romanorum judicabant : qu
munus poſtea ad Triumviros capita
tranſlatum eſt. ab his criminalium qu-
ſtionum judices Quæſitores dicti.

Gerebant *Quæſturam* fere adoleſce
tuli, ut ex Epiſtolis Ciceronis patet. It
que eam idem *primum honoris gradu*
Vlpianus *ingreſſum & quaſi primordiu*
gerendorum honorum ſententiæque in
natu dicendæ, Pedianus *primam Senat*
ris adminiſtrationem nominat.

XIII.

MAGISTRATVS PLEBEII ET MINORES.

SEquuntur *Magiſtratus Plebeÿ*, qui ple
beiis ſolis patebant, ut *Tribuni pleb.* n
de Ædilibus plebis ſupra diximus: & *Mi-
nores*, ut Triumviri Capitales, Nocturni,
Monetales ſeu Menſarii, & Magiſtri vi-
corum. quos ut affirmare non auſim
Patriciis omnino non patuiſſe : ita non
ab iis ſolum, ſed & paulo clarioribus è
plebe ob humilitatem ſpretos, conſtan-
ter aſſeverare poſſum ; quod magis ne-
ceſſa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ceſſarias, quam ſpecioſi miniſterii procurationes arbitrarentur.

XIV.

Tribuni plebis.

Tribunos plebis Cicero *Cuſtodes defenſoreſque juris & libertatis*; Livius *Magiſtratus ſacroſanctos, quibus auxilii latio eſt contra Conſules*, definit. *Tribunatum* idem modo *arcem libertatis tuendæ* modo *poteſtatem ſacroſanctam ad auxilium libertatis creatam*; Salluſtius *telum à majoribus libertati paratū* nominat. Creati ſunt anno, poſt Reges exactos, XVI, ab V.C. CCLX, & initio quidem duo; quibus tres collegæ additi, ſi Livio credimus, ſtatim; ſin Piſoni, poſt annos demum viginti & unum, cum lege Voleronis Publilii tributis comitiis primum crearentur. Anno Vrbis CCXCV decem facti, bini ex ſingulis claſſibus: itaque cautum eſt, ut poſtea crearentur. Sic dictos, quod primi ex tribunatu militari magiſtratum inierint; Varro (4. *de L.L.*) innuit. omnino *Tribuni* vocabulum à *tribubus* videtur deductum; tribus vel à tributo dando, vel quod primum tres populi partes factæ ſint.

Officium eorum erat commoda plebis adverſus Patricios tueri, & injuriam omnem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

omnem interceſſione ſua prohibere. I
que januas tam noctu, quam interd
ceu profugia & aſyla miſerorum, pate-
tes habebant. Plus tamen ad vetandu
quam ad jubendum valebant: nam un
intercedēte, reliqui, licet complures, a
etiam omnes, efficere nihil poterãt. V
de Scriptores Latini ſæpe & recte teſta
tur, per collegarum interceſſionem t
buniciam poteſtatem diſſolvi. Dignit
autem tribunorum plebis ex eo maxin
Plutarchi loco apparet, qui in Anton
legitur his verbis: ἐστὶ δ' ἡ ἀρχὴ (δημαρ-
χία) δευτέρα τοῦ δικτάτορος παρόντος·
ἂν δὲ μὴ παρῇ, πρώτη καὶ μόνη σχεδὸν·
ἡ γὰρ δημαρχία διαμένει, τὰς δὲ ἄλλα
καταλύει πάσας δικτάτωρος αἱρεθέν-
τος. Præterea & ſacroſancti erant, &
nemine in ordinem cogi poterant. cui
cunque volebant, ſilentium impone-
bant: ipſos vero interfari nefas erat. de-
nique aſſurgere tribunis, & loco cedere
omnes oportebat, ut libro Epiſtolarum
primo C. Plinius commemorat. Prætex-
tæ jus non habebant: nec lictores, ſed
viatorem unum: neque ſellis curulibus,
ſed tribunalib⁹ ſedebant. Antiquitus cu-
riam non intrabant, ſed ante valvas po-
ſitis ſubſelliis decreta patrum perpende-
bant; & ſi quæ ex iis improbaſſent, rata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

eſſe non ſinebant. Itaque veteribus SCtis T. litera aſſcribi ſolebat, quo ſignificabatur, illa tribunos quoq; cenſuiſſe. auctor eſt Val. Maximus. Huic conſuetudini derogatum videtur plebiſcito Atinio, quo Tribuni pl. primum ſenatores facti ſunt. Neq; fas erat integrum diem illos Roma abeſſe. Diem autem Romani à media nocte ad mediam noctem ſequentẽ numerant, ut Varronem ſecuti Agellius & Macrobius tradidere. Ita cũ poſt mediam noctẽ proficiſcebantur, & poſt primam facem ante mediam ſequẽtem redibant, abfuiſſe unum diem non dicebantur. Quo magis miror, quod Livius ſcripſit, tribunos pl. ad P. Scipionem, cui poſtea Africano cognomen fuit, è Sicilia retrahendum eſſe miſſos: quod lege hac fieri non potuit, niſi forte aut eam nondũ latam, aut illos legib⁹ ſolutos, id quod verius puto, exiſtimemus. Prȩterea prehenſionis jus tantũ habebant, ita ut Conſules quoq; prehendi atque in vincula duci ſæpius juſſerint. Vocationem ideo eos non habuiſſe Agellius (*l.13.c.12.*) ſibi videri ait: *quod antiquitus creati ſint, non iuri dicundo: nec cauſis quereliſque de abſentibus cognoſcendis, ſed interceßionibus faciendis, quibus præſentes fuiſſent, ut iniuria, quæ coram fieret, arceretur. Ac propterea jus ad ſe vocandi* (meliores libri habent,

habent, *jus abnoctandi) ademptum, quoniam ut vim fieri vetarent, aſſiduitate eorum & præſentium oculis opus erat.*

Patriciorum neminem Tribunum plebis fieri licebat. cooptatos tamen aliquot legimus, idque ex antiquo rogationis carmine fuiſſe defenſum. SI. TRIBVNOS. PLEBIS. DECEM. ROGABO. SI. QVOS. MINVS. HODIE. DECEM. TRIBVNOS. PLEBIS. FECERINT. HI. TVM. QVOS. SIBI. COLLEGAS COOPTASSINT. ITA. ILLI. LEGITIME. EADEM. LEGE. TRIBVNI. PLEBEII. SINT. VT. ILLI. QVOS. HODIE. TRIBVNOS. PLEBEI. FECERITIS. Quod ne poſtea quoque fieret, Trebonia lege ſancitum eſt, qui plebem Romanam Tribunos plebis rogaret, is uſque eo rogaret, dum decem Tribunos plebi faceret.

Vim Tribuniciam L. Sulla Dictator imminuit, ultimo tamen interceſſionis jure relicto, ut C. Cæſar in Commentariis indicat: adempta autem omni & ferendarum legum, & aliorum magiſtratuum capiendorum poteſtate: quorum illud à Cn. Pompeio & M. Craſſo Conſſ. hoc Aurelia lege, quam C. Cotta Tribunus plebis tulit, brevi receperunt.

Verum quoniam actionibus tribuniciis plurimæ & graviſſimæ ſeditiones excitatæ ſunt, non immerito, apud Sallu-

ſtium,

ſtium, L. Philippus *ex tribunicia poteſtate omnes diſcordias accenſas*; apud Livium, Appius Claudius *concordiam ordinum maxime eſſe diſſolvendæ tribuniciæ poteſtatis*; *tribunos* Tacitus *turbulentos* Lucanus *turbantes jura*, dixiſſe videntur.

Plutarchus ex opinione quorundam, Tribunos in magiſtratu non fuiſſe ſcribit ἐν καταγραφαῖς, his verbis, ut interpretatur Sigonius: *Cur cum purpura alij Magiſtratus utantur, Tribunus plebis non utitur? an quia Trib. pl. magiſtratus non eſt? Neque enim ex ſella curuli jus dicunt, neque principio anni, ut reliqui magiſtratus, ineunt, neq; creato Dictatore ſe abdicant. Verum omni tranſlato ad Dictatorem imperio, ipſi tamen poteſtatem ſuam retinent, tanquam magiſtratus non ſint. Quemadmodũ autem tranſlationem judicium eſſe rhetores quidem negant, ſic tribunatus impedimento potius eſt magiſtratui quam magiſtratus. Etenim reſiſtere potentiæ magiſtratus, & nimiam ejus licentiam coercere, ad ejus auctoritatem pertinet.* Huc, niſi fallor, apud Livium quoque reſpicit Conſul Appius, privatum eſſe clamitans tribunum, ſine imperio, ſine magiſtratu. Imperatorum temporibus Tribunicia poteſtas ſummi faſtigii vocabulum erat: quod à Divo Auguſto repertum Tacitus tradit, ne Regis

aut Dictatoris nomen aſſumeret, & tamen appellatione aliqua cætera imperi præemineret.

XV.

Triumviri Capitales

T*Riumviros Capitales* Salluſtius *rerum capitalium judices* nominat: Livius in Minoribus Magiſtratibus numerat, & quidem infra Ædiles collocat lib. xxv. Hi maleficii ſuſpectos conquirebant, & comprehendebant; carceris latomiarum cuſtodes erant, & à Prætore damnatos carnifici in carcere necandos tradebant. Vnde Pomponius IC. (*ff. lib.* 1 *tit.* 11. *De orig. Iur. l.* 2.) carceris cuſtodiam habuiſſe tradit, ut cum animadverti oporteret, eorum interventu fieret. Ipſi quoque de furibus, homicidis, ſervis nequam judicabant, & facinoris convictos puniebant; unde & nomen accepere. Nam *capital*, auctore Nonio, *capitis eſt periculum*. Plautus *Menechmis*: (*act.* 1. *Scen.* 1.)

Nunquam hercle effugiet, tametſi capital fecerit.

Ea judicia in foro Romano ad Mæniam columnam exercebant. Hinc Cicero in Divinatione, de oratoribus ineptis & quaſi proletariis: *Vobis autem tanta inopia*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

opia reorum eſt, ut mihi cauſam præripere conemini potius, quam aliquos à columna Mænia veſtri ordinis reos reperiatis. Idem in Cluentiana, de Q. Manilio Triumviro; *Ex petulanti* (inquit) *atque improbo ſcurra in diſcordiis civitatis ad eam columnam, ad quam multorum ſæpe conviciis perductus erat, cum ſuffragiis populi pervenerat.*

Creati ſunt primum, quantum ex XI Livii libro videre eſt, M' Curio Dentato, P. Cornelio Rufino Conſulibus, ab Vrb. Cond. CD LXIV. Feneſtella (*is Floccus eſt.*) & eum ſecutus Raphael Volaterranus ſucceſſiſſe eos exiſtimant in locũ Duumvirûm capitaliũ, quos à Tullo Hoſtilio in Horatii parricidii rei judicio inſtitutos, poſtea res capitales judicaſſe, notum eſt. Verum hos M. quoq; Tullii temporibus majeſtatis judicia exercuiſſe, nemo ignorat, qui ejus Orationem pro C. Rabirio perduellionis reo legerit. ex qua cognoſcimus eum à Duûmviris condemnatum, provocatione ad populum certaviſſe: quod Lege perantiqua, quæ apud Livium extat, fieri licebat. Diverſos autẽ fuiſſe, ex eo quoque intelligitur, quod Duumviri ſorte ducebantur; Triumviri ſuffragiis populi creabãtur: illud ex Suet. colligere licet; hoc ſupra Ciceronis verbis planum fecimus. Rarum tamen fuiſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Duûmvirale judicium, nec niſi in triſti-
ſimis cauſis uſurpatum, in eadem Ora-
tione oſtenditur, eo loco, quo *verba ſo-
lennia, quæ horrendi carminis fuere, no
ſolum tenebris vetuſtatis, ſed quoque luc
libertatis oppreſſa eſſe*, ait.

XVI.

Triumviri nocturni.

T*Triumviri nocturni* vigilias noctu in Vrbe circumibant, & ad incēdia orta concurrebant. Erant dignitatis minimæ; ideo ſi parum ſtrenue ſuo munere fungerentur, puniebantur. Sic Tacitus, quod incendio reſtinguendo; Val. Maximus, quod excubiis obeundis parum diligentes fuiſſent, à populo damnatos referunt. Labor, ut *Compitales* eos quoque dictos fuiſſe exiſtimem, idque ex Pediani verbis, qui ſervum Milonis dormientem in taberna deprehenſum, & ad *Triumvirum Compitalem* perductum ſcribit. niſi forte magiſterio vicorum *Tres viros* functos, & *Compitales* quoque nominatos, quod compitalicios ludos ederent, arbitrabimur. Sed prior opinio magis mihi arridet. In illorum locum à Divo Auguſto nocturnæ excubiæ vigileſque ad incendia inſtituti ſunt: fuitque Præfecti vi-

gilum

gilum magna, & ſecunda ab Vrbis Præfecto dignitas.

XVII.

Triumviri Monetales & Menſarii.

T*Riumviri Monetales* omnis generis monetæ, & formæ cuſoribus præerant. Itaque *æris, argenti, atque auri flatores* à Pomponio IC. (*l. 2. ff. De Orig. Iur.*) nominantur. Iidem qui hi, aut certe non multum diverſi, videntur fuiſſe *Triumviri Menſarii*, quos propter penuriam argenti bello Punico ſecundo creatos invenio. Sic dicti fuerunt, quod *menſis* cum ære in foro poſitis, vel acciperent Reipublicæ nomine, vel expenderent pecuniam. quales apud Tennitas quoque fuerunt Quatuorviri Menſarii, ſine quibus nummum nullum Tenni publice moveri poſſe, Cicero pro Flacco auctor eſt. In anguſtiis ærarii pecuniam mutuam à privatis accipiebant, poſteaque reddebant, rationes accepti & expenſi in tabulas publicas Scribæ referebant. Livius lib. XXVI: *Senatu inde miſſo, pro ſe quiſque aurum, argentum, & æs in publicum conferunt, tanto certamine iniecto, ut prima inter primos nomina ſua vellent in publicis tabulis eſſe, ut nec Triumviri*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

accipiendo, nec Scribæ referendo ſufficerent. Fuerunt & *Quinque viri menſarij* extraordinariusMagiſtrat⁹,& cujus un omnino,quod ſciam,in Hiſtoria Romana multo anteTriumviros creatos exta mentio,apud Livium lib.VII. rem fœnebrem levavere, impeditioribus nominibus aut ex ærario diſſolutis, aut æqua rerum exiſtimatione liberatis. [*P.Valeri Publicola & C.Marcio Rutilio Coss. Anno V. C.* CDI.]

XVIII.

Magiſtri vicorum.

M*Agiſtri vicorum* è plebe cujuſq; viciniæ legebantur, qui tuerentur vicos in quos urbem antiquitus deſcripſerant. Ludos quoque compitalicios, quibus per compita tota urbe ſupplicabatur, faciebant. quos ludos peſtilentiæ cauſa bello Punico ſecundo primum factos,& deinde lege lata ut in perpetuum in ſtatam diem voverentur, quotannis celebratos Livius lib. XXVII memoriæ prodidit. Infimum hoc genus Magiſtratuum Vrbanorum fuiſſe idem alibi ſcribit: prætextæ tamen jus illis fuiſſe permiſſum,nec ut vivi ſolum haberent tantum inſigne, ſed etiam ut in eo cremarentur mortui.

XIX. MA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

XIX.

MAGISTRATVS EXTRAORDINARII.

Decemviri legibus ſcribendis.

DEinceps eos Magiſtratus trademus, qui aut cito è Republica ſublati fuêre, cum annui eſſent: aut non, niſi re cogente, creari ſolebant. In illis *Decemviri* & *Tribuni militum Conſulares*, in his *Triumviri coloniis deducendis*, *Præfectus urbis atque annonæ* præcipue numerantur.

Ad Decemviros à Conſulibus; quemadmodum ab Regibus ante ad Conſules venerat, tranſlatũ fuit imperium. Mutationis cauſam lex Terentia, de creandis Quinqueviris legibus conſulari imperio ſcribendis lata, præbuit. Ea primum à C. Terentio Arſa Tribuno plebis promulgata, ac deinde per annos decem varie jactata, tandem effecit, ut miſſis legatis Athenas, qui leges Solonis deſcriberent, & aliarum Græciæ civitatum inſtituta, mores, juraque noſcerent, iiſque reverſis, referente P. Seſtio Conſule, Decemviri legibus ſcribendis in annum unum crearentur, abſque provocatione, neve quis alius eo anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

magiſtratus eſſet. Ii decimo die jus p
pulo ſinguli dicebant. eo die penes Prę
ctum juris faſces duodecim erant, coll
gis novem ſinguli accenſi appareban
Dein propoſitis decem Tabulis, cum du
adhuc deeſſe viderentur, quibus adject
abſolvi poſſet velut corpus omnis jur
Romani, iterum in annum inſequen
tem alii creati: qui cum multa nefari
commiſiſſent, &, nulla comitiorun
mentione habita, continuare poteſta
tem, & tyrannidem occupare conaren
tur; tandem ob vindicias Virginii cujuſ
dam filię ſecundum ſervitutem datas al
Appio Claudio, qui ſeipſum Decemvi-
rum refecerat, cõſenſu populi magiſtra-
tu abire coacti ſunt. Fuit hæc Reipubli-
cæ mutatio minus inſignis; quia nõ diu-
turna. nam intra triennium Decemviri
& inſtituti ſunt, & ſublati. Primi & Patri-
cii & Conſulares omnes fuere: ex poſte-
riorib⁹ tres plebeii. Creatos eos primum
anno Vrb. Cond. CCCII, Livius & Soli-
nus ſcribũt; M. Varro, CCCIII. Leges duo-
decim Tabularum promulgarunt; quas
*finem æqui juris, accitis quæ uſquam
egregia*, Tacitus nominat: *quod leges ſe-
cutæ aut per vim, aut iniquis de cauſis,
latæ ſint* Livius *in immenſo aliarum ſuper
alias acervatarum legum cumulo fontem
omnis publici privatiq; juris eſſe* teſtatur.

XX.

XX.

Tribuni militum Conſulares.

TRibuni militum conſulari poteſtate Rempublicam proConſulibus complures annos adminiſtrarunt. Creati primum ſunt anno Vrb. Cond. cccx. cum, promulgata lege, ut Conſul alter ex plebe fieret, Patres, veriti ne ea lex ſe invitis perferretur, conceſſiſſent, ut Tribuni militum conſulari poteſtate promiſcue ex patribus & plebe crearentur. quod jus ſero demum plebes uſurpavit; contenta eo, quod ſui habita ratio eſſet. Initio tres, deinde quatuor, mox ſex, demum octo facti ſunt. Pomponius I. C. *l. 2. ff. De origine Iuris)* interdum vicenos fuiſſe, interdum plures, unus omnium veterum Scriptorum prodidit. niſi tamen ibi, pro *viceni ſeni* erit reponendum: quod jam olim G. Budæus præclare annotavit. Quæ collegarum multitudo fecit, ut quamvis omnia & jura & inſignia Conſulum haberent: tamen neque potentia, neque dignitate pari præditi viderentur. Ideo *Proconſularem imaginem* eos, Tribunus plebis apud Livium, veluti contemnens, nominat: & P. Manilius Dictator negat Magiſtri equitum majus, quam Tribuni Conſularis imperium

rium eſſe, cum vellet oſtendere, eum Conſule dignitate ſuperari. Creari dc ſiere anno Vrb.Cond. CCCLXXXVIII.qu anno primus è plebe Conſul factus e L, Sextius.

XXI.

Triumviri coloniis deducendis.

Triumvirûm, qui *coloniis deducendi* fiebant,primum apud Livium men tio extat lib. IV. iſque Magiſtratus fer ſemper poſtea fiebat, quoties Roman plebem urbanam,aut veteranos milites vel augendæ ſobolis,vel pręſidii cauſa,i colonias mitterent.Creabantur modo Conſule,modo àPręrore:& potiſſimun ii, qui ab integritate & juſtitia maxim commendabantur.

Officium eorum erat locũ urbi con dendæ deligere,operi maturando prçeſ ſe, colonis jura deſcribere,& agrum publicum equiti, & pediti; ſimplum huic; illi duplum,æquis portionibus dividere: ad quæ perficienda in triennium imperium habebant. Et erat ea adminiſtratio initium quoddam dignitatis, firmamentum potentiæ, atque veluti gradus ad ampliores honores petendos. Ab his non diſſimilis fuit *Quinquevirûm* & *Decemvirûm* functio,quos *ad agros publicos dime-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

dimetiendos atq; militib⁹ veteranis dividendos creatos, ſemel atq; iterum legim⁹,

XXII.

Præfectus Vrbis.

QVos *Præfectos Vrbis* HiſtoriæRomanæ ScriptoresLatini omnes; Græcorum nonnulli *Vrbis cuſtodes* nominant. Et Iuvenalis Satyra XIII:

——quæ cuſtos Gallicus urbis.
Vſque à lucifero donec lux occidat, audit.

Statius Papinius, & C. Albinovanus, ejus nominis rationem quoque reddunt, Ille ſic:

Quem penes intrepidæ mitis cuſtodia Romæ.

Hic ita, de C. Cilnio Mæcenate:

Num minus urbis erat cuſtos, & Cæſaris hoſpes?
Num tibi non tutas fecit in urbe vias?

Eos ſub Regibus, & Conſulibus quoque, quoties abeſſent, ad præſidium urbis relictos, notum eſt; qui, dum ipſi abeſſent, imperium ſummum haberent: præſidia ad tuendam urbem diſponerent: ſenatum vocarent: jura civibus redderent. Sub Imperatorib⁹ in perpetua fere poteſtate erant; neq; magiſtratũ, niſi offenſo

Prin-

Principe,deponebant. Sed præſtat, (opi-nor)ipſis C.Taciti verbis,quæ in Anna VI leguntur,altius & originem & offici hujus Magiſtratus repetere : *Antea* (in-quit) *profectis domo Regibus, ac mox Magiſtratibus, ne urbs ſine imperio foret, i tempus deligebatur, qui jus redderet, a ſubitis mederetur. Feruntque ab Romul Dentrem Romulium,poſt ab Tullio Hoſtilio Numam Marcium, & ab Tarquini Superbo Sp.Lucretium impoſitos.dein Cōſules mandabant, duratque ſimulacrum quoties ob ferias Latinas præficitur, qu Conſulare munus uſurpet. Cæterum Auguſtus bellis civilibus, Cilnium Mæcenatum equeſtris ordinis,cunctis apud Romam atque Italiam præpoſuit. Mox rerum potitus, ob magnitudinem populi, & tarda legum auxilia, ſumpſit è Conſularibus qui coerceret ſervitia, & quod civium audacia turbidum,niſi vim metuat. Proximuſque Meſſala Corvinus eam poteſtatem, & paucos intra dies finem accepit, quaſi neſcius exercendi. Tum Taurus Statilius, quanquam provecta ætate,egregie toleravit. Dein Piſo viginti per annos pariter probatus,publico funere ex decreto ſenatꝰ celebratus eſt.* Ex quo Taciti loco & illud elicitur, Cæſarum temporibus duos Præfectos urbi fuiſſe : alterum Latinarum cauſa relictum, quem dignitate vix Senatoria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

natoria fuiſſe præditum Agellius tradidit;alterum qui Vrbis cuſtodiæ præerat. quæ poteſtas, continua, ſicuti diximus. plerumque erat, & prope ſecundum à Principe locum obtinebat.

XXIII.

Præfectus Annonæ.

P*Ræfectus Annonæ* quo munere funct⁹ fuerit, ex ipſo nomine ſatis apparet. Eum primum Romæ L. Minutium factũ Livius ſcribit. Neque poſtea is Magiſtratus, niſi fame cogente, & in incertũ quo ad res poſceret, creatus eſt. Frumentum miſſis circa finitimos populos legationibus coëmebat, emptum populo vendebat: frumentarios ob compreſſam annonam ad populum accuſabat, damnabatque. quæ alias ad Ædilium curationem prope omnia pertinebant.

XXIV.

MAGISTRATVS MILITARES.

Dux. Imperator. Proconſul. Proprætor.

DEinceps de Militaribus dignitatibus dicendum. in quibus principem locum obtinet is, cujus ductu bellum adminiſtra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

miniſtratur, quem ducem Romani nc
minabant. Livius lib. IV: *Ea rite opim*
ſpolia habentur, quæ Dux Duci detraxe
rit: nec Ducem novimus niſi cujus auſpi
cio bellum geritur. Iidem, ſi bene Rem
publicam geſſiſſent, *Imperatores* à legio
nibus ſalutabantur. quem priſcum erg
duces honorem fuiſſe Tacitus ait, ut gau
dio & impetu victoris exercitus concla
marētur. *Imperatoris* autem *nomen ma*
ximum Romæ eſſe apud Livium Scipio di
cit. In ejus verba milites jurabant, juſ
ſu ſe illius conventuros, nec injuſſu
abituros. Victoriam adepti, literas lau-
reatas, rei bene geſtæ indices, ad ſe-
natum mittebant. Faſces quoque lau-
reatos præ ſe ferebant: eoſque demum
Romę in Capitolio acto honore depone-
bant. Deligebantur Duces à populo Ro-
mano, aut Conſules & Prætores; aut ex
conſulatu & prætura; aut pro conſulibꝰ
& prætoribus; aut peculiari cũ magiſtra-
tu. De conſulibus & pretoribus ſupra di-
ximus. Proconſules erant, qui in provin-
cias conſulari cum imperio mittebãtur:
quemadmodũ Proprætores, qui præto-
rio. Itaque illi conſularia; hi prætoria or-
namenta omnia habebant. Faſces quoq;
proconſules XII habuiſſe ex Plutarcho
videre eſt, licet illis ſolos VI Feneſtella at-
tribuat. Creabantur vel ex conſulatu &
præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

prætura; quod pateſcentibus provinciis obſervatum eſt; ut quo quique anno Conſules fuiſſent, ſequenti Proconſules remanerent: vel ex inferioribus magiſtratibus, aut etiam privatis. Salluſtius in Catil. Piſo in citeriorem Hiſpaniam quęſtor pro prætore miſſus eſt. Sic P. Scipio, & Cn. Pompeius privati, ille acta ædilitate curuli; hic ętate nondum ſenatoria, in Hiſpanias cum conſulari imperio miſſi. Deniq; L. Martius eques Romanus, qui magnis rebus geſtis, Proprætor, ſenatui ſcripſerat, non propterea offēdit homines, quod eum titulum honoris uſurpaſſet: ſed quod rem mali exempli eſſe arbitrarentur, imperatores legi ab exercitibus, & ſolenne auſpicatorum comitiorum in caſtra & provincias, procul ab legibus magiſtratibuſq; ad militarem temeritatem transferri. In magiſtratu autem neque Proconſules neque Proprætores eſſe dicuntur; ſed in imperio tantum. Cicero De Divinat. II. Bellicam rem adminiſtrari majores noſtri niſi auſpicato noluerunt. quam multi anni ſunt, cum bella à Proprætoribus, & Proconſulibus adminiſtrantur, qui auſpicia non habent? Neque enim niſi magiſtratus habent auſpicia, vel majora, ſi majores; vel minora, ſi minores eſſent. Ideo P. Scipio, tota Hiſpania ſub ditionē populi

Romani redacta, triumphum pertina-ter non petiit, quia neminem ad ea[m] diem triumphaſſe, qui ſine magiſtrat[u] res geſſiſſet, conſtabat. Quod intellige[n]dum eſt de iis, qui extraordinario cu[m] imperio Procoss. res geſſiſſent: qualis p[ri]mo fuit T. Quinctius anno Vrb. Condi[t.] CCLXXXIIX. Nam ex iis qui prorogatu[m] ex Conſulatu imperium obtinuiſſe[nt,] primus Q. Publius Philo diu ante triu[m]phaverat. Livius VIII: *Actum cum Trib[u]nis eſt, ad populum ferrent, ut, cum Pu[b]lius Philo conſulatu abiſſet, pro conſu[le] rem gereret quoad debellatum cum Græc[is] eſſet.* Et paulo infra: *Duo ſingularia h[æc] ei viro primum contigêre, prorogatio im[perii] ante in nullo facta, &, acto honor[e] triumphus.*

XXV.

Duumviri Navales.

D*Vumviros Navales* claſſis ornandæ reficiendæque cauſa aliquoties creatos legimus. Imperium maritimum habebant, ut maria, maritimaq; loca tuerentur, & à piratarum atq; hoſtium incurſionibus defenderent. Primum inſtituti ſunt an. V.C. CDXLIII, ex rogatione M. Decii Tribuni plebis. Livius XLI: *Adverſus Illyriorum claſſem creati Duûmviri*

viri Navales erant, qui tuendam, viginti navibus mari ſuperiore Anconam velut cardinem haberent. inde L. Cornelius dextra litora uſque ad Tarentum, C. Furius læva uſque ad Aquileiam tueretur.

XXVI.

Tribuni Militum.

T*Ribunorum Militum* prima mentio apud Livium fit libro tertio; in ſeceſſione plebis ob Decemvirûm tyrannidem: quæ ne ſine capite eſſet, auctore L. Virginio, placuit decem creari, qui ſummæ rei præeſſent, militarique honore Tribunos militum appellari. Eorum deinde duo facta ſunt genera: Ruffuli alii dicti, qui in exercitu creari ſolebant; alii Comitiati, qui Romę comitiis Curiatis ſuffragio populi deſignabãtur. Initio & hos Imperatores faciebant: ſed poſtea à populo id imperium dari cœptum eſt anno Vrb. Cond. CDXLIII. idque poſt annos quadraginta novem plebes iterum ſcivit, ut Tribuni militum ſenideni in quatuor legiones à populo crearẽtur. Demum viginti quatuor eligebãtur, auctore Polybio: primo quatuordecim ex iis, qui annua ſtipendia quinq; feciſſent: decem ex iis, qui decem; equites quidem quatuor, pedites ſex. Ac quoniam qua-

tuor legionibus Romana res gerebatu: quadrifariam in ſingulas legiones div duntur, attribuuntur que è junioribu quatuor primum lecti, primæ legion tres proximi, ſecundæ; quatuor ſequen tes, tertiæ; tres poſtremi, quartæ. At decem majoribus natu primi duo, pri mæ legioni; tres ſecundi, ſecundæ; du proximi, tertiæ; tres ultimi, quartæ.

Officium ipſorum erat, centurionib quid facto opus ſit imperare, *milites in caſtris continere, ad exercitationem producere, claves portarum ſuſcipere, vigilias interdum circumire, frumentationibus commilitonum intereſſe, frumentum probare, menſuræ* [*in ff. eſt*, menſorum] *fraudes coercere, delicti caſtigare, principiis frequenter intereſſe, querelas commilitonum audire, valetudinarios inſpicere.* [*Hactenus Macer I.C. ff. lib.49. tit.16.l. 12. ex ejuſdem libro primo De re militari.*]

Græci χιλιάρχους nominant, vel ad militum etymon, quos à mille quidam deducunt, reſpicientes; vel quod mille viris & decē centurionib⁹ præfecti eſſent.

Quoniam vero viros fortes eſſe, qui hunc honorem caperent, oportebat; & multitudo in eligendo ſæpe errabat; difficilioribus Reipublicæ temporibus ex SC. ad populum ferebatur, ne Tribuni militum eo anno ſuffragiis crearentur:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſed Conſulum Prætorumque in iis faciendis judicium arbitriumque eſſet.

XXVII.

Centurio.

CEnturiones à militum numero, cui in militia præerant, dictos Nonius ſcribit. ii militum quaſi magiſtri quidam & judices erant. Nam & exercebãt eos in armis, & litigantium cauſas dijudicabant: quod Lex antiqua Camilli non permitteret, militem vocari ad judicium extra vallum, neque ad alium judicem, quam centurionem. Iuvenalis Sat. XVI:

Bardiacus judex datur hæc punire volenti
Calceus, & grandes magna ad ſubſellia ſuræ,
Legibus antiquis caſtrorum, & more Camilli
Servato, miles vallum ne litiget extra,
Et procul à ſignis. juſtiſſima centurionum
Cognitio eſt igitur de milite.——

Geſtabant in caſtris bardocucullum, veſtem Gallicam & militarem: item caligas, hoc eſt, calceos multis atque acutis clavis ſuffixos. Verũ hæc ipſis cum reliquis militib⁹ erant communia. Peculiare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

habebant inſigne, Vitis geſtamen, a milites in officio continendos. Silius Punicorum III:

—— *Levinus ab alt*

Priverno, Latiæ vitis præſignis honor Milites ob leviora delicta vitibus cædebant. Tacitus Annali primo: *Centuri Lucilius interficitur, cui militaribus fa cetiis vocabulum.* CEDO ALTERAM *indiderant; quia fracta vite in tergo militis, alteram clara voce, ac rurſus alian poſcebat.* Non erat autē ea pœna ignominioſa, ſi Plinio credimus, qui lib. XIV cap. I. de vitibus loquens, *Inſertæ*, inquit *caſtris ſummam rerum imperiumque continent. centurionum in manu vitis & opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit aquilas: atq; etiam in delictis pœnam ipſam honorat.* Livius lib. LVII, de Scipione: *Quem militem extra ordinem deprehendit, ſi Romanus eſſet, vitibus; ſi extraneus, fuſtibus cecidit. Si miles vitem tenuit, militiam mutat; ſi ex induſtria fregit, vel manum centurioni intulit, capite punitur*, auctore Marciano IC. in Digeſtis. [*Immo non* Marciano *auctore ſed* Macro *IC. lib.* II. *De re militari, ff. lib.* 49. *tit.* 16. *l.* 13. §. 3.]

De centurionatꝰ agendi, hoc eſt, centurionum eligendorum atque probandorum conſuetudine, Tacitus his verbis ſcribit:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſcribit: *Centurionatum inde egit. citatus ab Imperatore nomen, ordinem, pætriam, numerum ſtipendiorũ quæ ſtrenue in præliis feciſſet, & cui erant donaria militaria, edebat.* Si tribuni, ſi legio induſtriam innocentiamque approbaverant, retinebat ordines: ubi avariciam aut crudelitatem conſenſu objectaviſſent, ſolvebatur militia. Eligebatur autem robuſtus inprimis, unde Iuvenalis (*ſupra ex Sat.*16.) *grandes ſuras*; tum horridus & incultus, unde Perſius (*Sat.* 3.) *hircoſam gentem centurionum* dixit: denique talis, qualem M. Cato militem optabat, qui non manu tantum ſtrenuus verum & vocis ſono & aſpectu hoſti terribilis eſſet.

XXVIII.

MAGISTRATVVM MINISTRI.

Miniſtri Magiſtratuum communi omnes nomine *Apparitores*, dicti videntur: quod magiſtratibus præſto eſſent, eorumque juſſa ac nutus exſpectarent. Nam hoc *apparendi* verbo ſignificatur, etiam apud Virgilium Æneid. XII:

Hæ Iovis ad ſolium, ſævique in limine regis
Apparent.——

Livi⁹ II: *Viginti quatuor lictores apparere Conſulibus, & eos ipſos plebis homines.* Itẽ

Valer. Maximus lib. II, cap. I: *Quod cum filius ſenſiſſet, proximo lictori, ut ſibi appareret, imperavit*, hoc eſt, ut Livius explicat, animadverteret, vel ſuo officio fungeretur. Hinc *apparituram facere* apud Suetonium in Orbilio Grammatico, eſt Magiſtratibus miniſtrare: quod primo ingenui è plebe homines, mox ſervi publici aut liberti factitabant. Erant autem complures, nec unius omnis generis: præcipui, quorum ſcriptores meminere, fuerunt *Scribæ, Lictores, Viatores, Accenſi, Statores*: de quibus deinceps ordine dicemus.

XXIX.

Scribæ.

SCribæ Magiſtratuum acta & rationes in tabulas publicas referebant: legis promulgandæ verba recitanti præconi ſubjiciebant: Cenſoribus in luſtro condendo ſolenni precationis carmine præibant. quæ officia dum pręſtarent, *ſcriptum facere*; cum deponerent, *ſcriptu ſe abdicare* dicebantur. Ordinem ſcribarum honeſtum fuiſſe, quinto accuſationum libro Cicero ait: quod eorum hominum fidei tabulæ publicæ, periculaq; magiſtratuum committerentur. Idem annulis aureis ab Imperatoribus in concione

cione ſæpe donatos ſcribit. Plutarchus auctor eſt, leges omnes & monumenta publica ita habuiſſe cognita ut homines adoleſcentes, rerumq; imperitos, magiſtratum adeptos, ipſi plane gubernarent: atque ſuo arbitrio regerent. C. Flavius ex Scriba Ædilis curulis factus eſt. quod tamen adeo indigne & Patricii & Equeſtris plebs tulere, ut inſignia ordinis abjicerent. Faciebant autem ſcriptum non ſolum ingenui & liberti, ſed & ſervi, ut ex Cicerone patet, Epiſt. Famil. v. xx: *Accepi librum à ſervo meo ſcriba.* Itaque idem, *apparitores parva populi mercede conductos* nominat. Et Æmilius Probus (*aut potius* Cornelius Nepos) in Eumene: *Itaque eum habuit*, inquit, *ad manum ſcribæ loco: quod multo apud Graios honorificentius eſt, quā apud Romanos, nam apud nos revera, ſicut ſunt, mercenarii ſcribæ exiſtimantur. at apud illos è contrario nemo ad id officium admittitur, niſi honeſto loco, & fide induſtria cognita.*

XXX.
Lictores.

Lictorum collegia Romæ fuiſſe Pedianus prodidit; ex quibus deligebantur, qui cum faſcibus Magiſtratus antecederent, & illorum juſſu plagas delinquentibus ingererent. Sic dictos Tiro

Tullius exiſtimavit à licio vel linc
Licio enim tranſverſo, inquit, quod l
num appellabatur, qui magiſtratibu
præminiſtrabant, cincti erant. cæteri
ligando derivant: quod cum magiſtrat
populiRomani virgis quempiam verbe
rari juſſiſſent, crura ejus & manus ligar
vincirique à viatore ſolita ſint, iſque qu
ex collegio viatorum officium ligand
haberet, lictor ſit appellatus. hinc apuc
Ciceronem,& Livium: *Lictor colliga manus.* Nonius carnificis officio functos antiquitus retulit,& Cicero Accuſationum ſeptimo: *Ianitor carceris, carnifex prætoris, mors terrorque ſociorum & civium, lictor Sextius.* Ita ne cives quidem fuerunt. nam carnificem Cenſoriæ leges non modo foro, ſed etiam urbis domicilio carere voluerunt.

XXXI.

Viatores.

VIatores, auctore Feſto, ſic dicti, quod initio omnium tribuum, cum agri in propinquo erant urbis, atque aſſidue homines ruſticabantur, crebrior opera eorum erat in via quam urbe, quod ex agris plerumque homines vocabantur à Magiſtratibus, & frequẽs eorum erat ab agris ad urbem via. Cũ quo conſentiens

Cicero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Cicero, à *villa*, inquit, *in ſenatum accerſebantur & Curius, & cæteri ſenes:* ex quo, qui eos quoq; accerſebant, viatores nominati ſunt. Plinius l. XIIX. c. III: *Aranti quatuor ſua jugera in Vaticano Cincinnato viator attulit Dictaturam, ut tradit Norbanus, nudo plenoque pulveris etiamnum ore. cui viator, Vela corpus, inquit, ut proferam ſenatus populique Romani mandata.* Tales tum etiam viatores erant: quibus id ipſum nomen inditum eſt, ſubinde ex agro ſenatum duceſque accerſentibus. Ex quibus locis manifeſtum fit, viatores eoſdem initio, quos accenſos & præcones, fuiſſe: poſtea id nomen minorum magiſtratuum ut Tribunorum plebis & Ædilium apparitoribus eſt attributum. Livius II: *Ardens igitur ira Tribunus viatorem mittit ad Conſulem; Conſul lictorem ad Tribunum.* Idem lib. XXX: *Pecuniam ex ærario ſcribæ viatoreſque ædilitii clam egeßiſſe per indicem comperti, damnati ſunt.*

XXXII.

Accenſi.

Accenſi ab *acciendo* ſic nominati, quod ad res neceſſarias ſæpe accirẽtur. Hi, quemamodum & præcones, populum ad comitia convocabant. Erant & alte-

rius generis Accenſi in exercitu, adjutores centurionum & decurionum, qui illis impeditis vicariam operam præſtarent. quos Optiones poſtea, quod Centurionum arbitrio cooptarentur, & honorem ipſum, Optionatum dixere. Alluſit huc Plautus in Aſinaria: (*Act.* 1. *Sc.* 1.)

Tibi optionem ſumito Leonidam.

XXXIII.

Statores.

STatores à ſiſtendis reis Budæus deducit. ii erant Conſulum atque aliorum jura reddentium nuncii quidam: Proconſulum quoque veluti tabellarii. Cicero Epiſt. Famil. II, XV: *Literas à te mihi ſtator tuus reddidit Tarſi.* Ibidem XVII: *Exiſtimavi tamen faciendum eſſe, ut ad te ſtatores meos & lictores cum literis mitterem.*

FINIS.

Ritus

Ritus aliquot Conſulares

EX

P. OVIDII NASONIS

EPISTOLAR. PONT. LIB. IV.

Elegia IIII.

Ad Sextum Pompeium, Conſulem deſignatum.

Conſule Pompeio, quo non tibi charior alter,
Candidus & fœlix proximus annus erit.
Dixit, & ut læto Pontum rumore replevit,
Ad gentes alias hinc dea vertit iter.
At mihi dilapſis inter nova gaudia curis,
Excidit aſperitas hujus iniqua loci.
Ergo ubi Iane biceps longum reſeraveris annum.
Pulſus & à ſacro menſe December erit:
Purpura Pōpeium ſummi velabit honoris,
Nec titulis quicquam debeat ille ſuis.
Cernere jam videor rumpi pæne atria turba,
Et populum lædi deficiente loco.
Templaq; Tarpeiæ primum tibi ſedis adiri,
Et fieri faciles in tua vota deos,
Colla boves niveos certæ præbere ſecuri,
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis.
Cumq; deos omnes, tū quos impēſius æquos
Eſſe tibi cupias, cum Iove Cæſar erit;

Curiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Curia te excipiet, Patreſq; ex more vocat
Intendent aures ad tua verba ſuas.
Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore,
Vtque ſolet, tulerit proſpera verba dies,
Egeris & meritas Superis cum Cæſare gra-tes,
Qui cauſam facias cur ita ſæpe, dabit.
Inde domũ repetes toto comitãte Senatu,
Officium populi vix capiente domo.
Me miſerum, turba quod non ego cernor in illa,
Nec poſſunt iſtis lumina noſtra frui.
Qua licet abſentem, qua poſſum mente videbo:
Adſpiciet vultus Conſulis illa ſui.

ELEG. V.

Ad Sex. Pompeium, Cos.

AVt reget ille ſuos dicẽdo jura Quirites,
Conſpicuum ſignis cum premet altus ebur.
Aut populi reditus poſitam componet ad haſtam,
Et minui magnæ non ſinet urbis opes.
Aut ut erunt Patres in Iulia templa vo-cati,
De tanto dignis Conſule rebus aget.
Aut feret Auguſto ſolitam natoque ſa-lutem,
Deque parum noto conſulet officio.

ELEG.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ELEG. IX.

Ad Græcinum Conſulem Deſignatum.

VNde licet, non unde juvat, Græcine, ſalutem
Mittit ab Euxinis hanc tibi Naſo vadis:
Miſſaque dÿ faciant auroram occurrat ad illam,
Bis ſenos faſces quæ tibi prima dabit.
Et quoniam ſine me tanges Capitolia Conſul
Et fiam turbæ pars ego nulla tuæ : &c.
Dumque latus cinget ſancti tibi turba Senatus,
Cõſulis ante pedes ire juberer eques. &c.
Quoque magis noſcas, quam me vulgaria tangunt,
Spectarem qualis purpura te tegeret.
Signa quoque in ſella noſſem formata curuli,
Et totum Numidæ ſculptile dentis opus
At cum Tarpeias eſſes deductus in arces,
Dum caderet juſſu victima ſacra tuo:
Me quoq; ſecreto grates ſibi magnus agentem
Audiſſet, media qui ſedet æde, Deus.
Thuraque mente magis plena, quam lance dediſſem,
Ter quater imperii læt⁹ honore tui. &c.

Mente

Mente tamen, quæ ſola loco non exulat, utar:
Prætextam, faſces aſpiciamque tuos.
Hæc modo te populo reddentē jura videbit.
Et ſe ſecretis finget adeſſe tuis.
Nunc longi reditus haſtæ ſupponere luſtri
Credet, & exacta cuncta locare fide:
Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
Publica quærentem quid petat utilitas.
Nunc pro Cæſaribus ſuperis decernere grates,
Albave opimorum colla ferire boum.
Atque utinam, cum jam fueris potiora precatus,
Vt mihi placetur Principis ira, roges.
Surgat ad hanc vocem plana pius ignis ab ara,
Detq; bonum voto lucidus omen apex.
Interea, qua parte licet, ne cuncta queramur,
Hic quoq; te feſtū Conſule tempus agam.
Altera lætitiæ eſt nec cedēs cauſa priori:
Succeſſor tanti frater honoris erit.
Nam tibi finitum ſummo, Græcine, Decembri
Imperium Iani ſuſcipit ille die.
Quæq; eſt in vobis pietas, alterna feretis.
Gaudia, tu fratris faſcibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris Conſul, ſic Conſul & ille,
Inque domo binus conſpicietur honor.

Qui

Qui quanquam eſt ingens, & nullum Martia ſummo
Altius imperium Conſule Roma videt:
Multiplicat tamen hunc gravitas autoris honorem,
Et majeſtatem res data dantis habet.
Judiciis igitur liceat Flaccoque tibique
Talibus Auguſti tempus in omne frui.

Conſulem deſignare Imperator, ſed ſcipionem & faſces dare Senatus ſolet.

Fl. Vopiſcus in Vita Aureliani.

VAlerianus Auguſtus dixit: *Gratias tibi agit, Aureliane, Reſpublica, quod eam Gotthorum poteſtate liberaſti. Abundamus per te præda, abundamus gloria, & omnibus quibus Romana felicitas creſcit. Cape igitur tibi pro rebus geſtis tuis coronas murales quatuor, coronas vallares quinque, coronas navales duas, coronas civicas duas, haſtas puras decem, vexilla bicolora quatuor, tunicas ducales ruſſas quatuor, pallia proconſularia duo, togam prætextam, tunicam palmatam, togam pictam, ſubarmalem profundum, ſellam eboratam. Nam te Conſulem hodie deſigno: ſcriptu-*

ſcripturus ad Senatum, ut tibi deput *ſcipionem, deputet etiam faſces Hæc eni* *Imperator non ſolet dare, ſed à Senat* *quando ſit Conſul, accipere* Aurelianus d xit. *Et ego, Domine Valeriane Imperat* *Auguſte, ideo cuncta feci, ideo vulnera pa* *tienter accepi, ideo & equos & cantheri* *meos laſſavi, ut mihi gratias ageret Reſp* *& conſcientia mea. At tu plus feciſti* *ago ergo gratias bonitati tuæ, & accipi* *Conſulatum quem das; Dii faciant & Deu* *certus Sol ut & Senatus de me ſic judicet*

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

GEORGII VAVCHOPII SCOTI

De

MAGISTRATIBVS VET. POP. ROM.

TRACTATVS.

CONTENTA HOC LIBELLO.

Præfatio de Reipubl. Rom. præſtantia.
Sectio I. *De conditu Vrbis Romæ, & Pop. Rom. diviſione prima. Celeres.*
Sect. II. *Senatus à Romulo inſtitutus, Senatores, & eorundum variæ appellationes. Patronorum & clientium officia. Civiles ſeditiones.*
III. *Comparatio ſtatus Optimatum & Plebeiorum.*
IV. *Rex Romanus.*
V. *Patricii genere & ſanguine. Eorum calcei Alii è Plebe: & Quiritium jure donati.*
VI. *Patricii per adoptionem.*
VII. *Patricii degeneres, & plebeii.*
VIII. *Vicus Patricius, & Palatina patriciorum habitatio.*
IX. *Plebeii.*
X. *Senatores.*
XI. *Quomodo primũ ereati. Senatores.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

*ſcripturus ad Senatum, ut tibi depu
ſcipionem, deputet etiam faſces Hæc eni
Imperator non ſolet dare, ſed à Sena,
quando ſit Conſul, accipere* Aurelianus i-
xit. *Et ego, Domine Valeriane Impera
Auguſte, ideo cuncta feci, ideo vulnera p-
tienter accepi, ideo & equos & canthe s
meos laſſavi, ut mihi gratias ageret R.
& conſcientia mea. At tu plus feci:
ago ergo gratias bonitati tuæ, & acci
Conſulatum quem das; Dii faciant & D s
certus Sol ut & Senatus de me ſic judic*

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

GEORGII VAVCHOPII SCOTI

De MAGISTRATIBVS VET. POP. ROM.

TRACTATVS.

CONTENTA HOC LIBELLO.

Præfatio de Reipubl. Rom. præſtantia.
Sectio I. De conditu Vrbis Romæ, & Pop. Rom. diviſione prima. Celeres.
Sect. II. Senatus à Romulo inſtitutus, Senatores, & eorundum variæ appellationes. Patronorum & clientium officia. Civiles ſeditiones.
I. Comparatio ſtatus Optimatum & Plebeiorum.
Rex Romanus.
Patricii genere & ſanguine. Eorum calcei Alii è Plebe : & Quiritium jure donati.
Patricii per adoptionem.
I. Patricii degeneres, & plebeii.
II. Vicus Patricius, & Palatina patriciorum habitatio.
Plebeii.
Senatores.
Quomodo primũ creati. Senatores,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

XII. Ætas legitima. Cenſus Equeſtri & opes. Inſignia. Patricius plebe ordinis, &c. Pedarij Senatores.
XIII. Senatorum numerus.
XIV. Senatus auctoritas, & munera.
XV. Quando Senatus dignitas imminuta, & reſtituta denuo.
XVI. Senaculum, & Senatorum locu auguratus.
XVII. Quando Senatus convocari ſolitus
XVIII. Quomodo Senatus, & per quos convocatus. Deq; honore Conſulis priore loco deſignati.
XIX. Ritus in ſententiis colligendis, & ferendis.
XX. Quibus Senatum ingredi non licebat. De Papirio Prætextato nobiles & perlepida hiſtoria.
XXI. Solennia in ſcribendis Senatuſcōſultis obſervata. Differentia inter Senatus Decretum, & Conſultum.
XXII. Senatorum ornamenta, ſive inſignia, & dignitas.
XXIII. Cenſus Senatorum, Pauperes etiam in Senatum ob virtutem & continentiam à Cenſoribus lecti. Cenſorum munus. Præteriti Senatores.
XXIV. Equeſter Ordo quando inſtitutus, & Magiſtratui admotus. Publicani.
XXV. Inſtituta Equitum Rom. ſolennia & ornamenta.

XXVI. *Plebs Rom. & miſera ejus conditio. Ad ſedandam eam, novis rebus ſtudentem, cautela.*
XXVII. *Poteſtas plebeij ordinis, adepti Decemviratum, Conſulatum, Dictaturam, Auguratum, cæteroſque magiſtratus, & ſacerdotia.*
XXVIII. *Qui olim vere Nobiles in Rep. Rom. deque majorum imaginibus.*
XXIX. *De Novis hominibus, & obſcuris.*

PRAEFATIO
AD
GEORGIVM DVGLASSIVM,
ELINHELI
Apud Scotos Equitem illuſtriſsimum.

QVatuor Reſpublicas præ cæteris maxime celebres, ac moribus, inclytiſque inſtitutis inſignes fuiſſe, accepimus; utpote Cretenſium, Athenienſium, Lacedæmoniorum, & Romanorum. Priores tres ante Romanam Rempublicam floruerunt. Cretenſis Reſpublica omnium antiquiſſima dicitur, nobilitata legibus Radamanthi & Minoïs. Sed hic bene inſtituiſſe eam fertur. Nam faciendis judiciis, & ferendis legibus aſſiduus atque integer, per novennium legibus emendandis operam navavit. Athenienſis Reſpublica primum

Draconis legibus, non atramẽto ſed ſa-
guine ſcriptis, inſtituta eſt: deinde s
propter nimiam aſperitatem obliterat,
Solon multo mitiores humanioreſq;
dedit, & conſtituto Areopagitaru
concilio, cives bonos mores edocu.
Lacedæmoniorum Rempublicam L-
curg? inclitus legiſlator, ſenatum ex t-
centis componens, regi, magiſtratibu,
& populo peculiaria officia imponẽs, i
inſtituit, ut Spartani legibus moribuſq;
ab eo introductis utentes, annis fere 1
in Græcia floruerint, cum æquitate, tu
gloria: ubi vero ejus inſtitutis neglecti
ad luxum, delicias, & pecuniarum avic
tatem deſciverunt, gloriam ſimul cu
libertate amiſerunt. Romanam aute
Rempublicam ſuperioribus pacis bel
que legibus, ac diſciplina longe præſtar
tiorem, primus inſtituit Romulus, urb
conditor: eam deinceps præclaris inſt
tutis auxerunt Reges & Magiſtratu
æquitatis, honeſtatis, ac virtutis aman
tes. Qui ad ſe hæc magnopere pertiner
ſemper exiſtimabãt; primum utilitaten
civium tueri, & ad eam quicquid age
rent referre, obliti commodorum ſuo
rũm: deinde totum Reipublicæ corpu
curare, utpote ſenatum & plebem, pau
peres juxta divites; ne partem aliquan
corporis tuendo curandoque, reliqua
deſe-

deſererent, neve parti civium conſulen-
do, partem negligendo, ſeditiones & ſe-
ceſſiones, diſcordiaſq; civiles nunquam
non peſtiferas moverent: Prętereа, domi
militiæque cives ad virtutem cohortari,
eis juſta, honeſta, utilia, & quid oporte-
ret facere, præcipere; præceptis non au-
dientes, virgis aut ſecuri punire; & quod
his efficacius eſt, integræ vitæ & virtutis
ſpecimen in ipſis exhibere, id eſt, labore,
ſapientia, modeſtia, juſtitia, continentia,
frugalitate, ac fortitudine eos quibꝰ præ-
erant anteire. Nam magiſtratuum, prin-
cipum, & regum vita, mores factaque in
omnium ita ſunt oculis, ut quam facilli-
me ab iis bona aut mala hauriantur.
Quales enim ſummi in Republica, taleſ
cæteri cives eſſe ſolent: Itaque meliores
quidem cives leges ſcriptæ efficiunt; ſed
magiſtratus, principis, & regis vita, mo-
reſque, illos magis flectere, quam edicta
valent. Siquidem bonum magiſtratum,
principem, & regem, dicimus eſſe βλέ-
ποντα νόμον, quod videat, moderetur,
puniatq; delinquentes, nec ſinat civem,
quamvis nobiliſſimum, concivis, quam-
vis infimi, ſanguinem haurire; vel eum
injuria gravi afficere. Itaque cum fue-
rint boni Rom. reges, Romulus, Numa,
Martius, Hoſtilius, Servius. Priſcus; ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

giſtratus, ut Bruti, Horatii, Publicol
Agrippæ, Fabii, Cincinnati, aliique in
numerabiles: boni quoque fuerunt priſ
illi Romanæ civitatis cives. Quorum hç
erant: famem, ſitim, frigus, calorem, la
borem omnem, & militiæ duritiem to
lerare: in prælio aut vincere, aut occum
bere: domi militiæque bene parere ma
giſtratibus: alienam virtutem, quam vi
tia imitari, & virtutum omnium exem
pla imitatione quam digniſſima edere
Quæ profecto nuſquam plura majora
que, quam in Romanæ civitatis monu-
mentis reperientur. An fortitudinem
juſtitiam, fidem, continentiam, fruga-
litatem, contẽptum doloris ac mortis,
divitiarum humanarumque rerum, me-
lius alii docebant; quam Horatii, Mu-
tii, Cincinnati, Fabii, Camilli, Catones,
Scipiones, Reguli, Fabricii, Curii, Decii, a-
liique innumerabiles? Quantum enim
Græci præceptis valent, tantum Roma-
ni (quod eſt majus) exemplis. Siquidem
Athenienſes ſciebant crebris diſputatio-
nibus, ac Philoſophorũ monitis, quæ
recta eſſent & honeſta, ſed facere nequi-
bant; ut dixit legatus ille Lacedæmonio-
rum, qui ſeni cuidam Athenienſi defeſſo
ſuum in theatro locũ conceſſerat, cum
Athenienſium nemo ei aſſurgeret, aut
ſenectuti reverentiam exhiberet. Nota
eſt

eſt cæterorum Græcorum luxuria, atque deſidia; quibus Lacedæmonios etiam adjungo, poſteaquam contemptis Lycurgi legibus cæterorum ſimiles effecti ſunt, qui antea cum Athenienſibus ſæpius quam Græcorum reliqui præclara facinora edidiſſe traduntur. Priſcos autem Romanos illos voco, qui ante Numantiæ ac Carthaginis excidium fuêre. Quibus vita fuit ſæpius in negotio quam otio; qui maluere hoſtem ferire, quam civem; magiſtratibus inermes parere, quam armati reſiſtere; magiſtratus ſine fuco ac fallaciis ſecundum leges petere, quam vi aut corruptelis cõtra leges occupare; ſobrie ac continenter, quam luxurioſe ac inſolenter vivere; de paupertate, quam cumulatis opibus gloriari. Vbi vero Pœnorum ac Numantinorum timor ſublatus eſt, atque Græcorum luxuria, Macedonum gaza, Aſiaticorum deliciæ civitatem invaſere, tum Romani militiæ aſperitatem averſari, domi otium quærere, & luxuriari; optimates tenuiorum commoda non defendere, ſed divellere; magiſtratus ad ſuum quam publicum commodum cuncta agere, cives non æquitate ſed vi continere, judicia pretio addicere, luxuriam tota urbe graſſantem non diſſuadere, ſed alterius Rei-

 publicæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

publicæ partis, videlicet plebis favorem corruptelis multifariis conciliare, ad poteſtatem ipſorum vel continuandã, vel augendam, vel tuendam; inter magiſtratus quoque ipſos & cives, exiſtere graves controverſiæ, naſci multæ injuriæ, fierique magnæ contentiones ob principatum cœperunt. Adhuc tamen uſque ad Imperatorum ætatem priſtinæ virtutis morumque veſtigia aliqua nonnulli retinuerũt. Nam cum civium proſcriptorum bona occupanda (bona malis artibus & ſcelere nefando capta) prędia amœna poſſidenda, locupletes domos diripiendas Romanæ plebi Marius dediſſet & Cinna, vulgi etiam rudes animi ac humana ſoliti reſpectare, alienis laboribus partis adeo pepercerunt, ut nullus egens reperiretur, aut infimus qui è civili luctu fructum contrectare pateretur ſibi conceſſum. Denique Imperatorum ſeculo in quos mores delapſus ſit populus Romanus, qui

Quondam armis terras, ratibuſque ſubegerat undas,
Atque iidem fines Orbis & Vrbis erant,

declarant monumenta eorum, qui Cæſarum vitas deſcriptas poſteritati reliquerunt. Certe quales ſceleſtiſſimi ac impuriſſimi illi Imperatores; tales fuerunt

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

æ cives majorum diſciplinæ prorſus immemores. Vnde merito tunc dicere potuere & ipſi cives:

Hei mihi quo Latiæ vires, Vrbiſque poteſtas
Decidit? in qualem paulatim fluximus umbram?
Moribus antiquis ſtat res Romana viriſque:

& ipſa Roma:

Armatis quondam populis, patrumque vigebam
Conſiliis: domui terras, hominesque revinxi
Legibus: ad ſolem victrix utrumque cucurri.
Poſtquam jura ferox in ſe communia Cæſar
Tranſtulit: elapſi mores, deſuetaque priſcis
Artibus, in gremium pacis ſervile receſſi.

Quare GEORGI DVGLASSI, Elinheli Eques illuſtriſſime, non de Romanis, qui ſub Imperatoribus jugo ſervitutis ac tyrannide preſſi fuerunt, quorum mores non tantum legere me tæduit, verum & exſcribere puduit; ſed de ſtatu illius Populi Romani, qui ante deletam Carthaginem, ſaltem ad tyrannicum Cæſarum dominatum vixiſſe dicitur, Tractatum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

inſtitui:quem in lucem jamprimum editum, tuoq; nomini dicatum ad te mitto. De tuis rebus geſtis alias dicam. Ne hic in ſingularem tuam prudentiam ac rerum experientiam, vitæ integritatem, pietatem, fidem in Principes, humanitatem in omneis, excurram; ut facere ſolent pleriq; in ſuis nuncupatoriis ſcriptis, laudes eorum quibus aliquid dedicant, limato orationis ſtilo complectentes. Cæterum hoc unum abs te magnopere peto, ut qua hilaritate præſentem me amplexari ſis ſolitus, eadem abſentis libellum accipias: eumque vindices a calumniis illorum, qui ſæpenumero me & Theonino dente lacerare, & ob ætatem nondum legitimam contemnere, & ſupra eam, quaſi excelſa quædam agentem temeritatis inſimulare haud deſinunt. Ex Muſeo, XII Auguſt. anno Domini CIↃ IↃ VC.

SECTIO I. Romulus, natus annos XIX, vel, ut alii volunt, XVIII, Vrbis Romæ fundamenta jecit, anno Mundi ſecundum LXX Interpretum ſupputationem, 4580: ſecundum Hebræorum, 3214: ſecundum vero Origenis & Euſebii, 4450. ſeptimæ Olympiadis anno primo, utpote poſt quatuor & viginti annos quam prima conſtituta fuerat. circa quod tempus Athenis principes, quos Archon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

rchontas ſeu Medontidas vocarunt,
on pro toto vitæ tempore, ut antea, ſed
ecennio regnare cœperunt; quorum
rimus fuit Charops. Poſt Trojanam rui-
am, CDXXXIII. ante Chriſti nativitatem
CCLI. Fundamenta, inquam, jecit, XI
al. Maii, hoc eſt, XX Aprilis inter ſecun-
um & tertiam horam ejꝰ diei. quo die,
uia Natalis patriæ habebatur, ſine ſan-
uine ſacrificabant, atque à paſtoribus
agris Palilia celebrabantur;

Vrbi feſtus erat, dixere Palilia patres,
Hic primus cœpit mœnibus eſſe dies.

bi autem Vrbem in Palatino monte
œptam abſolviſſet, duo jugera viritim,
on majorem modum, primincolis at-
ibuit. Ii haud multo plures erant bis
ille peditibus, & pauciores trecentis
uites. Porro eos qui militari ætate e-
nt, in legiones (inde dictas, quod pu-
aces belloq; apti ex omni multitudi-
e legerentur) diſtribuit: Reliqui populi
mine cenſebantur, & Demotici ſive
beii vocabantur. Vniverſam multitu-
dinem in triginta curias diſtribuit, quo
p curiarum ſententias Reip. curam ex-
pliret: quibus qui præerant, Curiones
dicebantur: eaſque virginum Sabinarum
raptarum nomine nominavit. Similiter
apud Græcos plebs in phratrias ſive to-
cos dividebatur, & præfectos ſuos ha-

bebat

bebat phratriarchos ſive lochagos. x
ſingulis xxx curiis denos armatos, d
cuſtodiam corporis, cum in pace tu
bello, Romulus elegit, quos vel à cele-
tate opis ferendæ, vel à Celere eoru
tribuno, Celeres appellatos eſſe fama e
quorum aili equites, alii pedites fueru
ſi Dionyſio credendum, quique per u
bem haſtati Regem comitabãtur, & ju
mandata obibant: in militia vero an
ſigna veluti protectores collocati, pr
lium primi inibant & poſtremi ſe re
piebant. Hunc morem Romulus à L
cedæmoniis accepiſſe videtur: quand
quidem apud illos fortiſſimi ac gener
ſiſſimi quiq; juvenum erant in cuſtod
regia, quibus in pugna Reges utebantu
protectoribus, equeſtri atque pedeſt
prælio idoneis.

SECTIO II. Romulus populo in cu
rias diſtributo, centum, quibus corpu
annis infirmum, ingenium ſapientia va
lidum erat, quique genere, prudentia
inſtituto vitæ, virtute, atque divitiis ex
cellebant, Reipublicę cauſa delegit. quo
vel ab ætate Senes, (unde Senatores) ve
honore, vel curæ ſimilitudine, vel à pa-
trocinio & ope ferenda, vel quod patres
ſuos demonſtrare poſſent, nobili quiſq;
ortus genere, vel à comite quondam E-
vandri, qui Patroni nomen meruerat,
quod

uod imbecillorum curam geſſiſſet, eiſ-
ue præſidio fuiſſet, Pattes appellavit.
ropterea variis nominibus à Scriptori-
us vocantur: ut Senatores, Patres, Pa-
roni, Patricii, Conſiliarii, Cóſcripti, Al-
cti. Senatores à ſenectute: Patres quod
aterno ſtudio Reipublicæ curam ſuſci-
erent, tenuioribuſque agrorum partes
eu liberis propriis attribuerent: Patro-
i, quod præſidium ac opem inferiorib⁹
errent: Patricii, quod Patribus eſſent
rti: Conſiliarii, quod civibus & Reipu-
licæ conſulerent: Conſcripti, quod ſcri-
tis eſſent adnotati: Allecti vero, quod
ropter inopiam ſenatorii ordinis, ex e-
ueſtri ordine in Senatorum ordinem
dſumpti eſſent. Ovidius ab ætate & ſe-
io Senatores, Patreſque dictos putat:

Nec niſi poſt annos patuit tunc curia
ſeros,
Nomen & ætatis mite Senat⁹ habet.
Romulus hoc vidit, ſelectaque corpora
Patres
Dixit: ad hos Vrbis ſumma relata
nova eſt.

ionyſius arbitratur Patres dictos pro-
ter & ætatem, & generis nobilitatem,
t quod haberent liberos: unde illorum
lii (Athenienſium more, qui ſummo
co natos eupatridas, obſcuro' agroicos
ocarũt) Patricii dicebantur. Athenien-
ſes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſes enim bifariam diſtincta multitudi‑, patricios nuncupabant ex claris or‑ familiis & potentes opibus, penes qu‑ fuit Reipublicæ gubernaculum: cæte‑ vero cives, ruſticos & agreſteis, quib‑ nullum erat in civitate ſuffragium. intelligi debet de Athenienſium Re‑ ſtatu, qui Romuli tempore floreb‑ Siquidem poſt, non penes optimates illuſtres, ſed plebem, obſcuros & in‑ mos quoſque, fuerant ſuffragia & civ‑ tatis regimen. Verum ex Plutarchi Zonaræ ſententia, is probabilius ſent‑ re, ac proxime ad Romuli mentem a‑ cedere, videri queat, qui eum nomin‑ Patriciorum & Patrum ſignificare vo‑ luiſſe crediderit, principibus & poten‑ tiſſimis civitatis, humiliores patria cur‑ complectendos eſſe, ſimulq; plebem e‑ perducere ſtuduiſſe, ne ſuperiorum a‑ matum honoribus invideret, ſed fa‑ veret potius iis, quos Patres & putaret, & appellaret. Sic Plutarchus: Illud mihi probabilius videtur, ſi quis opinetur Romulum decreviſſe, primores & potentes oportere paterno officio & indulgentia, humiliorum cauſam in fidem ſuam curamque ſuſcipere: ſimulque quo cæteros edoceret, ut tutiorem ſibi vitam in eorum præſidio vivendam ſtatuerent, neque quibus virtute cede-

rent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ent, eorum honoribus angerentur, ed benevolo & amico animo in eos forent, Patreſque illos honoris gratia appellarent, & eſſe opinarentur, idcirco o nomine appellaſſe. Hinc Feſtus Pa- res ſenatores ideo appellatos ait, quia grorum partes, tenuioribus ut liberis ropriis attribuebant. & omni fere Rei- ublicæ Romanæ tempeſtate, exteræ na- ones devictæ, aut ſocietate conjunctæ, ſenatorio ordine patronos ſibi ſo- bant adoptare, & duces eos, & ſalu- s bonorumque defenſores, nominare, omulus certe ne qua invidia inter pro- res & inferiores oriretur, commenda- t Patriciis plebeios, optione cuique vulgo data, ut quem vellet patronum bi legeret, atque tutelam pauperum humilium patronatum nominans, mmoda utriſque officia addidit. Quæ ujuſmodi fuiſſe cum Plutarcho Dio- yſius tradit: Patronos oportebat clien- bus reſpondere de jure, cujus illi ru- es eſſent, & abſentium æque ac præ- ntium curam gerere, facientes quic- cid pro filiis parentes ſolent facere. uod ad pecunias & contract⁹ pertinet, lites pro affectis injuria clientibus ſuſ- pere, ſi quis prȩter pacta detrimentum aciperet, & ſuſtinere accuſatoris impe- um: & ut compendio dicã, quietem eis,
qua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

qua maxime opus haberet, parare à p
vatis,publiciſve negotiis. Viciſſim clie
tum erat, patronos juvare elocantes
lias,ſi his parum eſſet pecuniæ,& ab h
ſte captivos redimere, vel ipſos, vel e
rum filios; privatarum quoque litiu
perditarum æſtimationes, & mulct
publicas pecuniarias pro eis ſolvere, i
que ſumptu proprio, non quaſi fœnor
loco,ſed ad referendam gratiam: publ
corum quoque impendiorum, quæ ma
giſtratuum honorumve cauſa fiunt,eſ
participes, non ſecus quam conjunct
genere. Commune autem utriſque erat
ne fas eſſet alteris accuſare alteros, au
adverſum dicere teſtimonium, ferrev
ſuffragium, aut cenſeri inter inimicos
Quod ſi quis deprehenſus fuiſſet aliqui
horum facere, tenebatur lege De pro-
ditoribus, quam ſanxit Romulus, con-
victumque ejus criminis, cuivis liceba
ut Diti ſacrum interficere. mos enim
erat Romanis, quos vellent impune oc-
cidi, eorum corpora devovere Deo cui-
piam, præcipue Diis inferis, quod fecit
Romulus. Quapropter per multas æta-
tes permanſerunt mutua patronorum
& clientium officia,haud ſecꝰ quam co-
gnatæ neceſſitudines, poſteris per manꝰ
tradita: Et maxima laus erat nobilium,
habere clientes quam plurimos,tam he-
redita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

reditariarum tutelarum quam parta-
rum induſtria virtuteq; propria ingenſ-
que certamen erat utriſq;, ne vinceren-
tur mutua gratia & benevolentia, dum
:lientes nullum patronis negant mini-
terium, viciſſim patroni nullo corrum-
pi poſſunt pretio, ut clientes moleſtari
ſinerent. Tanta illis erat in omni vita
:emperantia, & felicitatem virtute, non
ortuna metiebantur. Nec tantum in
pſa Vrbe plebs tuta erat Patriciorum
›atrocinio, ſed & coloniarum, & ſocia-
um ac amicarum civitatum, & bello
ıbactarum, quæq; ſuos habebat in Vr-
›e patronos, quoſcunque vellet è Patri-
›us & Romanis civibus: & ſæpenumero
enatus, controverſias civitatum ac
entium ad earum patronos remiſit,
orumque judicia rata habuit. Siqui-
em priſci Romani magiſtratus Impera-
›reſque ex una hac re maximam lau-
em capere ſtudebant, ſi provincias, ſi
›cios æquitate & fide defendiſſent: id
ıod patrocinium orbis terræ verius,
ıam Imperium poterat nominari. Po-
remo, quo vinculo patroni ac clien-
s connectebantur, eorumque mutua
ficia quanti habebantur, ex eo intelli-
re poſſumus; quod priſci Romani ſan-
ius habuerint defendi clientem, quam
ognatum aut affinem non fallere: ad-

 verſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

verſus cognatos pro cliente teſtari, qu
adverſus clientem pro cognatis: quo
exiſtimarint patrem primum, poſtea
patronum proximum nomen habere
atque poſt pupillos omnibus officiorum
modis eſſe juvandos. Poſt pupillos de
fendendos eſſe dico, quia conſtat ex mo
ribus Pop. Rom. primum juxta parente
locum tenere pupillos debere, fidei tute
læque noſtræ creditos: ſecundum eo
proximum locum clientes habere, qu
ſeſe in fidem patrociniumq; noſtrorum
dederunt: tum in tertio loco eſſe hoſpi-
tes: poſtea eſſe cognatos & affines, quā
quam apud Gellium Maſurius Sabinus
lib. Iuris civilis III, & C. Cæſar, tribuant
antiquiorem locum hoſpiti, quam clien-
ti. Ab his initiis ex auctoritate Romu-
li, firma Romana adeo coaluit con-
cordia, ut per ſexcentos & triginta an-
nos nunquam inventum ſit, clientes &
patronos cum armis per urbem & co-
mitia volitaſſe, aut honores & magi-
ſtratus adhibita violentia petiiſſe: nun-
quam ventum ſit ad cædem & ſangui-
nem, multæ licet ac magnæ inter ple-
bem & ſenatū exortæ controverſiæ de
Republica & ſeditiones factæ extite-
rint: ſed Patricii ac Plebeii, parentes &
monentes mutuum, & partim conce-
dentes, partim impetrantes à volenti-
bus,

ıs, per expoſtulationes civiles compo-
ebant negotia, tollebant controver-
ıs, ſedabant ſeditiones, mitigabant
ictioſos. Ex quo autem Tiberius & Cajus
racchi poſt Carthaginis excidium tri-
ınatum plebis adepti, perturbarunt ci-
tatis cōcordiam pernicioſis ſuis actio-
ibus, abalienarunt plebem à Senatu, ſti-
ıularunt pauperes in divites, effecerunt
umiles abſque reverentia optimatum
nperium & juſſa detrectare: ex quo
nquam) hæc evenerunt: præclara illa
omuli inſtituta cum bono & tranquil-
) Reipublicæ ſtatu ciciderunt, cives ur-
e in viſcera ſua armatâ abſque ſatietate
invicem occiderunt, ex urbe alii alios
ecerunt, ejectorum bona proſcripſe-
ınt, nullum nefas non patrantes mo-
o inimicos viciſſent.

SECTIO III. Romulus cum popu-
ım novum in XXX curias diſpoſuiſſet,
C Patres quo publicum conſilium in-
itueret, ſelegiſſet, & Plebi & Patribus
ıa munia addidit. His, ſacra, auſpicia,
ıdicia, honores & magiſtratus, curiam
c totius Reipublicæ curam commiſit.
lebeios autem dignitatibus vacuos, à
ıuneribus publicis excluſos, quæſtuo-
ıs artes exercere atque agros colere, vo-
ıit. Hi exercitus ducebant, illi ſub eo-
ım ductu militiæ labores & diſcrimina

ſubibant: hi gentes habebant, illi ſine gentibus erant: hi poſt exactos Reges Dictaturam & Conſulatum, id eſt Regium imperium, divina, opes, decus, gloriam, & (quod omnium injuſtiſſimum eſt) in plebem vitæ neciſque poteſtatem donec ejus ſacroſancti defenſores crearentur, habebant: illi vero à ſacris excluſi; honorum omnium expertes, egeſtate laborantes, ære alieno oppreſſi, vitam inhoneſtam agebant, nihilque præter miſeram animam & eam Patriciorum dominationi obnoxiam, poſſidebant. denique Patricios, ſi deliquiſſent nobilitas, majorum præclara facta, & imagines, divitiæ, præſidia clientum, cognatorum, affinium & gentilium (ſoli namque gentem habuerunt) vires & opes, duriori animadverſioni ſubtrahebant: Plebeii vero omnibus his deſtituti, ſi in ære non habuiſſent, corpore perferebant.

SECTIO IV. Sed populi Romani conditionem, quia operis inſtitutio poſtulat, apertius & copioſius perſtringã, & cujuſmodi illa Romuli, & deinceps Regum ac mutatæ Reipublicæ tempore fuerit, demonſtrabo. Ego omnem Romanorum civium ſtatum tribus Diviſionibus perpenſis, quam facillime intelligi poſſe autumo. Quarũ una ad genus

nus & ſanguinem; altera ad ordinem & cenſum ; tertia ad honores pertinet. Siquidem omnes cives Romani vel Patricii aut Plebeii ſunt : vel Senatores, Equites, aut de plebe, vel Nobiles, aut Novi. Quid de Rege? Rex nec erat ſenator, eques, plebeius, nec ullo ordine eſſe cenſetur, verum cum Patriciis & Plebi, cunctiſque populi ordinibus præſideret, cum tributa, honores, dignitates, atque magiſtratus in manu ſua haberet, ordinũ ac magiſtratuum culmen habetur : ſicut Pontificatus ſive Papatus ſacerdotium non eſt, ſed ſacerdotiorum omnium culmen & faſtigium, ut volunt Canoniſtæ. Regis eximia munia hæc eſſe voluit Romulus. Primum ut ſacra curaret atq; ſacrificia, & ageret quicquid ad placandos Deos attinebat. Deinde ut legum ac morum patriorum haberet cuſtodiam , & juris, ſive naturalis, ſive quod ſcripta & pacta continet: Vtque de injuriis graviſſimas cauſas ipſe decerneret, leviores permitteret ſenatoribus , providendo interim ne quid peccetur in judiciis: utque ſenatum cogeret per præconem, populum cornibus bubulis in concionem convocaret: primus ipſe ſententiam diceret ; quod pluribus placuiſſet, ratum haberet: ej⁹ præterea ſummũ imperium in bello eſſet. Auctor Dionyſius.

SECTIO V. Patricii dicuntur, qu à priſcis ſenatoribus ſunt oriundi. Priſci autem ſenatores fuerunt centum illi primi, quos Romulus ob curam Reipublicæ ſelegit, qui majorum gentium: & centum illi quos Tarquinius Priſcus addidit (Livium hîc ſequimur) qui minorum gentium: & centum illi quos liberata Republica Brutus delegit, qui Patres-conſcripti ſunt appellati. Hic trecentorum numerus manſit in Republica uſque ad tribunatum C. Gracchi, perniciosiſſimi civis. Illi, quotquot in curiam electi erant, gentes & familias ſimiliter Patricias apppellatas conſtituerunt. Patricii itaque proprie nominantur, qui primis patribus & adſcriptis ſunt geniti. Quamobrem Patricii calceos urbanos (in hoc à plebe differentes) geſtarunt & corrigiarum implexione & forma literæ adornatos, ut à primis patribus & ſenatoribus orti eſſe viderentur. Literam autem fuiſſe tradunt R. ſive quod ea apud Græcos centenarium numerum ſignificet, ſive quod prima nominis Romani & Romuli ſit litera. Alii dicunt, Romulum tales calceos patricios quatuor corrigiarum, quibus inſuta erat luna, reperiſſe; lunam autem in eis non ſideris formam, ſed notam centenarii numeri ſignificaſſe: quod

initio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

itio patricii ſenatores centum fuerint:
ii ferunt eos calceis mulleis allucinatis
os fuiſſe, cum cæteri perones indue-
nt. Nonnulli quoq; non patrum ſan-
iine prognati patricii habebantur; ut
qui in patrum & patriciorum album
ım ſuis familiis traducti, patriciatum,
l eſt, jus ſacra peragendi, magiſtratus
ıeundi, Reipublicæ rationes ſubeun-
i, ſingulari ejus beneficio penes quem
ımma rerũ & poteſtas & adminiſtra-
o fuerat, conſequebantur. Traduce-
antur vero, vel à Regibus, vel à popu-
ɔ, vel ab Imperatore. Nulli enim non
enere nec ſanguine Patricii, hanc di-
nitatem obtinebant, niſi nominatim
Regum, Populi, aut Imperatorum co-
ptatione & meritis allecti eſſent. Li-
ius lib. IV Romulum Sabinos & ſub-
ıctas à ſe gentes novæ urbis civitate do-
ıaſſe accepimus. Patricios enim ex iis
uoſdam fecit ac in ſenatorũ numerum
egit. Tullus Hoſtilius, everſa Alba, fa-
nilias Albanas, Iuliam, Geganiam, Me-
teliam, Quintiliam Romam traduxit,
& inter patricias conſtituit. Ancus Mar-
tius Lucumonem Etruſcum in ſena-
tum adſcripſit. Priſcus Tarquinius Ser-
vium Tullium Corniculanum in Patri-
ciorum numerum aſcivit, eum ſibi quo-
que generum aſſumpſit: qui poſtea Rex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Octaviam familiam in patricias tran
tulit.

Liberata autem regio dominatu R
publica, L.Iunius Brutus,P.Valerius Pu
blicola Conſules,ſummo omnium con
ſenſu, præcipuos ex plebe allegerunt i
Patriciorum ordinem ac familias, & e
his ſenatum ſuppleverunt ad trecento
rum numerum. Ante Brutum & colle
gam ejus, fuerunt ne trecenti patricii
Fuerunt equidem ſub Tarquinio Priſco
Romanorum Rege quinto. Nam is ſta-
tim ut principatum accepit, ad conci-
liandum ſibi plebis favorem, ſelectos ex
omni plebeiorum numero viros cen-
tum, ſpectatæ vel fortitudinis vel pru-
dentiæ, in Patriciorum primo allectos
ordinem, Patrum etiam adſcripſit nu-
mero: ac tum primam Roma trecentos
Patricios habuit, qui ducenti ante fue-
rant. Auctor Dionyſius. Ante Priſcum
Tarquinium quis ducentos conſtituit?
Romulus ipſe: nam ante virginum ra-
ptum, ex multitudine illa, quam ſecum
habebat, ad perficiendam Reipublicæ
formam centum elegit; qui ſenatũ con-
ſtituerent; deinde ex Sabinis in civitatis
ſocietatem acceptis centum in Patricios
legit. Sic centum erant Patricii Romani
nominis, totidem Sabini: Reges tamen
Romulus & Tatius non ſtatim commu-
niter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

iiter de Republica; ſed cum ſuis uterque
entum Patribus ſeorſum deliberarunt:
leinde in locũ unum omnes convene-
e. Auctor Zonaras. Actium Clauſium
qui deinde Appius Claudius dictus eſt)
uſſu populi & ſenatus Patricium factum
Dionyſius his verbis reliquit. Ap. Clau-
lius Regillum oppidum Sabinorum tunc
nhabitans, vir opulentus & nobilis,
ransfugit ad eos cum tota cognatione,
omitatus inſuper multis amicorum &
lientium familiis, in quibus erant circi-
er millia quinq;, militaris ætatis armis
erendis idonei: & expoſita migrationis
auſa eum populus inter Patricios ad-
cripſit. Sic Livius lib. x. Sabinum ad-
enam principem nobilitatis veſtræ, ſeu
Appium Claudium mavultis, illi anti-
qui patricii in ſuum numerum accepe-
unt. Quibus verbis innuit, eum rece-
ptum non ſuffragiis populi, ſed coopta-
ione ſenatorum. Ap. Claudius ille pru-
lentia gerendæ Reipublicę in principum
lignitatem pervenit, ac gentem Clau-
liam reliquit, quæ tempore longiſſimo
loruit ſummam adepta auctoritatem.

Redacta Republica ad Imperatoriam
c nomine mutato Regiam poteſtatem,
rimus C. Cæſar, mox Octavius Augu-
tus tum Senatum ſupplevere, tum patri-
iorum numerũ & familias ſublegêre.

Denique Claudius Imperator conſum ptis fere familiis, quas Romulus, Tarquinius Priſcus,& Iunius Brutus conſtituere, exhauſtis ſimul quas Dictator Cæſar lege Caſſia, & Auguſtus lege Senia ſubſtituere, vetuſtiſſimum quemque è Senatu in Patriciorum ordinem allegit. Itaque Romani, Reges, Conſules populi juſſu, Imperatores, conſueverunt & plebeios cum familiis inter patricios referre, & exterarum nationum partim armis ſubactarum, partim ſociarũ, nonnullos in Patriciorum numerum aſſumere, alios civitate ac Quiritium jure donare; volentes permultos Imperii defenſores habere, & urbem civibùs reddere frequentem; recedentes in hoc quam longiſſime à Græcorum moribus, Athenienſium, Corinthiorum, Lacedæmoniorum, Thebanorum, qui ob retinendam nobilitatem generis, vel nullos, vel raros, in jus civitatis admittebant. Maximum enim illi præmium exiſtimabant, civitatis ſuæ jus & honores peregrinis tribuere. Corinthii Alexandro Magno per legatos jus ſuæ civitatis: Item & Athenienſes T. Pomponio Attico, detulerunt. Alexander primũ ſpreto munere legatos riſit, mox cum illi dicerent, ſe nulli civitatem unquam donaſſe præterquam ipſi & Herculi, lubens accepit

oblatum

oblatum honorem, cum propter raritatem, tum ob ſocietatem cum Hercule. At Pomponius, & Athenienſes ſtatuam ſibi ponere noluit, & urbis Athenarum jus ac honores oblatos recuſavit, ne Quiritium jura perderet; quod civitas Romana alia aſcita amitteretur. Supradictus Romanorum mos à Romulo fluxit, qui bello captos vetuit necari, aut ſub haſta venundari: ſed eos in ſocietatem urbis introduxit, aut alio modo ſibi obnoxios ac fidos reddidit. & extraneorum in civium Romanorum numerum adoptatio gratuita permanſit ad Claudii Imperatoris dominatum: ſub quo primũ Romana civitas emi ab exteris cępit.

SECTIO VI. Nonnulli præterea à Patriciis in liberorum locum aſſumpti in patricios per adoptionem tranſiere. Nã cum in adoptantium familiis eſſe cœpiſſent, adſumptis patrum adoptantium nominibus, familiæ Patriciatum, dignitatis videlicet jura & privilegia, ſibi adſcripſere. Adoptatus enim adoptantis conditionem ſequi neceſſe habuit. Teſtis nobis ſit M. Brutus plebeius, à Q. Cœpione patricio adoptatus, & Q. Cœpio Brutus dictus. Nam adoptatus retento ſuo gentilitio nomine, nomina illius vel duo plurave, vel omnia, à quo adoptabatur, ſumere conſuevit.

Quin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Quinimo qui adoptabâtur, vere patrici meo judicio vocari nō poſſunt. Quippe nulli nō patricij ſunt gentiles, & omnes gentiles ſunt patricij, quod ipſi ſoli gentem haberent, (auctor Livius li.x) unde majorum & minorum gentium ſunt dicti. Gentiles vero dicūtur (auctore Scævola) qui inter ſe eodem ſunt nomine & ab ingenuis oriundi, quorum majorum nemo ſervitutem ſervivit, & qui capite diminuti non ſunt. Sicut igitur nec liberti, manumiſſione aſſecuti dominorum prænomen & nomen gentilitium (conditionem patronorum ac familiæ jura non ſumebant) in alienam gentem tranſeuntes, Gentiles: ita nec adoptione in alienam gentem ac familiam migrātes, apte Gentiles ac conſequenter Patricii dici poſſunt: Illi quod ſervitutem ſerviſſent, iſti quod capite eſſent diminuti. Adoptio enim eſt quædam capitis diminutio. Liberti non tantum, ſed ne libertini quidem inter Gentiles ſive Patricios aſſciri poterant; tum quia eorum parentes ſervitutis jugum ſuſtinuerunt, tum etiam quia Sabinus, libertinos ab ingenuis adoptari jure poſſe, ſcripſit. Sed id neque permitti dicit, neque permittendum eſſe unquam cenſuit: ut homines libertini ordinis in jura ingenuorum ſeu patriciorum invaderēt. alioqui

ſi ju-

ſi juris, iſta antiquitas ſervata eſſet, etiam ſervus à domino per prætorem dari in adoptionem poſſet.

SECTIO VII. Nos porro latere non debet, pleroſque ut acceptos inter patricios fuiſſe: ita aliquos è patriciis exiviſſe,& ad plebem ſe contuliſſe. Confirmet hoc primum gensOctavia,quam Iulius cum ad plebem ſe tranſtuliſſet, in patriciatum reduxerat.Deinde L.Minutius Augurinus & P. Cornelius Dolabella patricij, qui ad plebem ſe contulerunt. Quemadmodum adoptione patricij fieri,ſic & deſinere eſſe patricij,ſolebant: P.Scipio patriciusQ.Metello plebeio & P.Claudius M. Fronteio ſimiliter plebeio ſe tradiderunt, familiaſque ſuas plebeias reddiderunt. Hujuſmodi tamen ego quodammodo è patriciis nõ exire arbitror. Patricio enim ſanguine natum, patricium non eſſe, dicere eſt adynaton. fortuna nõ mutat genus; niſi eorum originali cõſiderationi omnino adverſari(namque Reipubl.patre genitus patricius dicebatur) aut adoptione ac jure civili ſanguinis jura tolli,aſſeverare velimus. Quid igitur aufert trãſitio in familiam inferiorem? Patriciatũ; id eſt, jus, honores ac magiſtratus adipiſcendi, curiam adeundi, (tempora Reipublicæ prima reſpicio) priſtinæ dignitatis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

gnitatis,etiam in omni floreſcentis Re
publicæ ſtatu,ſplendorem. Quippe alte
ri inferiori ſe adoptandum dando, ju
dignitatis & eminentiæ,ſanguinis priv
legiis à Romulo introductis, à reliqui
deinceps Regibus confirmatis,à popul
& Imperatoribus receptis, renuntiaſ
videtur. Quid aliud P.Clodius M.Fron
teio plebeio ſe tradendo cogitavit,quan
decus & familiæ excellentiam Ciceroni
ulciſcendi gratia cum dedecore repudia
re, ad tribunatum plebis aſpirare, cum
nemo lege,plebis defenſioné tutelamq;,
præter plebeium,ſuſcipere auderet: Tribunatum ut aſſecutꝰ eſt, omnem bilem
inCiceronem evomuit,nauſeam & virus
omne nauſeavit, & quicquid potuerat,
fas an nefas eſſet ſine diſcrimine cōſiderando,in eum quam inhumaniſſime exercuit. Quocirca iſti Patricii id eſt ſanguine patrum & patricio ordine geniti
remanentes, curiam & magiſtratus primis Reip.temporibus, mediis etiam patriciorum ordinem,& familiæ prærogativam,amittebāt:illi vero genere plebeio
orti, plebeii reſidentes, per eos adoptione amiſſa,adoptione acquirebant: poſterioribus autemReipubl.temporibus,patricius inferioris dignitatis homini veluti plebeio in adoptionem datus, nec amittebat familiæ dignitaté, nec hono-

res,

es, nec jus adipiſcendi magiſtratus (ut
ſcribit Paulus Iuriſconſ. lib. Digeſtorum
. Tit. De adoptionibus) nec jus originis,
n honoribus obeundis ac muneribus
ſuſcipiendis, ut tradit Papinianus Iuriſc.
ib. Digeſtorum L. Tit. ad Municip. quod
per adoptionem illa tempeſtate dignitas
augeri, non minui ſoleret.

SECTIO VIII. Patricii, ut ante poſui, curiam & ſenatum ſoli conſtituebant, aſſumebant ſoli magiſtrat9 & honores, quoad annum V. C. CCLX. quo demagogos & demarchos, ductores atque contra patriciorum potentiam ſævitatemque defenſores, ſibi plebs conſtituerat. Quorum ductu ad curiam ac Reipublicæ curam plebeii aſpirarunt: ad commoda, honores, dignitates, ordines pervenerunt: cum patribus connubia, familias, gentes, magiſtratus, auſpicia, ſacerdotia, imperia & triumphos, conſecuti ſunt, & patriciis in omni fere re adæquati. De plebis & optimatum poteſtate, poſtea in ſequenti Diviſione: nunc ut primæ Diviſionis pars prior, videlicet de patriciis, abſolvatur pauca dicam de loco ubi Patricii habitare conſueverunt. Priorum quinque Regum Romanorum tempore ubi Patricii habitaverint, certo affirmare non auſim, prope tamen Regem eos in Palatino monte

monte domicilia habuiſſe puto : at ce tum eſt, Servium Tullium ſextum R manorum Regem,coëgiſſe illos in Vic qui inde Patricius dictus eſt, habitare: ſi quid molirétur adverſus ipſum, ex l cis ſuperioribꝰ (auctor Feſtus) opprim rentur. Nam Patricij jamdudum Se vium, quaſi ſerva natum, dominari æ gre ferebant, eique maxime ſuccenſe bant, quod ad plebis animos concilian dos pecuniam diſtribuiſſet,agros ſingu lis aſſignaſſet, ſervos manumittendo & in tribus referendos curaſſet, poſt c Imperatoribus patricios & principes ci- vitatis habitaſſe, Ovidius his verſibu declarat:

Regalemque domum, dextra lævaqu
Deorum,
Atria nobilium valvis celebrantur a-
pertis,
Plebs habitat diverſa locis: à fronte po-
tentes
Cælicolæ, clariq́; ſuos poſuere penates:
Hic locus eſt, quem (ſi verbis audacia
detur)
Haud timeam magni dixiſſe palatia
cæli.

SECTIO IX. Prima Diviſio reſpi- cit genus & ſanguinem : ita Romani o- mnes vel Patricij, vel Plebeii. De Patriciis hactenus; de Plebeiis nunc pauca dabi- mus.

us. Plebeii dicuntur , qui de plebe, ultitudine ſine gēte, & vili illa populī rte ſunt, nec à Patriciis familiis oriū- r. Quibus Romulus pacis bellique ar- trium,in renuntiandis magiſtratibus, ſanciendis legibus conſenſum & ſuf- agia viritim declaranda reliquit:ut ad- iniſtrationem Reip.ſuſcipientibus pa- iciis conſentirent,& rei quaſi publicæ ram illis delegarent. Nam cum Scipio fricanus minor, Ædilitatem curulem titurus in campum Martiū candida- s deſcendiſſet, plebs in eum ſolum co- tationem ſuam conuertit, ac non Æ- lem,ſed Conſulem ante legitimam æ- tem creare voluit; cum etiam Patres lverſum niterentur,proferentes legem ia cuique ad ſingulos magiſtratus ca- endos anni ſunt cōſtituti, populus ro- re,inſtare,poſtremo reclamare cœpit, dicere,tum ex Romuli, tum ex Tullii gibus,penes ſe comitiorum eſſe jus,ita cui vellet, per ſuffragia ſua mandare, i nollet, abrogare magiſtratū ſuo ju- poſſet. Ferebat autem ſuffragia non niverſus populus,ſed Romuli tempore r curias : Tullii vero diviſo populo in aſſeis,per centurias; & quicquid vi- m fuiſſet pluribus curiis vel centuriis, iad ſenatum referebatur. Auctor Dio- ſius. Qui mos poſtea mutatus eſt: nō

enim ſenatus plebis ſcita, ſed plebs ſe-
tuſconſulta ſuo aſſenſu comprobab.
Et Imperatorum tempore, populi po-
ſtas jus, comitiaque ad ſenatum, mox
ſtimImperatorem tranſlata ſunt. Itaq
in bello aliquo decernendo, in magiſt-
tibus creandis & honoribus deferend,
in comitiis habendis & legibus ferend,
neceſſaria populi & cognitio & auth
ritas & conſenſus fuit. Lycurgum ſa
ctiſſimum legiſlatorem idem feciſſe l
gimus. Is divinis legibus LaconumRe
publicam ita inſtituit; Regibus militi
adminiſtrationem & bellorum poteſt
tem, principibus civitatis magiſtratu
magiſtratibus judicia & annuas ſucce
ſiones, ſenatui cuſtodiam legum, po
pulo ſublegendi ſenatum, creandiqu
quos vellet magiſtratus, poteſtatem per
miſit.

SECTIO X. Altera Diviſio reſpici
ordinem & cenſum quæ poſt exacto
Reges maxime inveteravit creſcenteIm-
perio. Ita cives Romani aut ſenatores,
aut equites, aut de plebe. Singula Di-
viſionis hujus membra perſequamur,
& verba priori loco faciamus de ſenato-
ribus, videlicet qui ſunt ſenatores, unde
dicti, quando & quomodo primum in-
ſtituti, ex quibus conſtaret ſenatus, quis
eorum eſſet numerus, quæ eorum po-
teſtas

teſtas & auctoritrs, ubi & quibus diebus more Romanorum ſenatus haberi, qui ſenatũ cogere, qui in ſenatu ſententias rogare & dicere, qui ſenatum ingredi poſſent, quę in ſenatu procedendi forma obſervata, quæ ornamenta, quis ſenatorum eſſet cenſus. Denique alia collectu laborioſa, ſcitu digna, memoratu jucunda, & ad antiquitatum ac hiſtoriarum cognitionem conducentia, proferamus.

Senatores ſunt, qui prudentia & conſilio, cives Remq; publicam haud ſecus ac ſenex juvenem, aut pater filium, gubernant. Quamobrem eorum conſilium conſultumque à conſulendo & tractando eſt dictum: quod ſic fit, ut conſulat, & nocere non poſſit: atque ſenatuſconſultum habetur, quod tantum ſenatores populis conſulendo decernunt. Senatores dicti ſunt ab ætate ad ſenium vergente, quod ſenes in principio à Romulo in ſenatum electi fuerunt: vel à ſinendo, (ut viſum aliis apud Iſidorum Orig. lib. IX, c. IV.) quod nihil in Reip. ſine eorum juſſu fieret, & magiſtratibus faciendi poteſtaté darent. Hinc illa ſæpiſſim in Hiſtoriarum monumentis: Fit S. C. ut provideant Conſules, Prætores, cæterique magiſtratus, ne quid Reſpubl. detrimenti capiat: Si modo patres auctores ſint; id eſt ſinant. popul⁹ enim omnia

patribus auctoribus & permittentib[illegible]
conſciſcere ſolebat:& quiſque magiſtr[illegible]
tus legem laturus, prius ad ſenatum [illegible]
rogatione niſi ſeditioſus eſſet, refereba[illegible]
Quocirca curæ publicæ ſenatores inv[illegible]
gilabant, & adeo vigiles atque aſſid[illegible]
eſſe tenebantur, ut nemini eorum a[illegible]
Vrbe abeſſe liceret, niſi impetrata veni[illegible]
& legatione libera: id Numa inſtituiſ[illegible]
videtur. Lucanus:

Rus vacuum, quod non habitet niſi no-
cte coacta
Invitus, queſtuſque Numam juſſiſſe ſe-
nator.

Cujus tempus indefinitum erat, & quam diu vellent, abeſſe poterant ante conſulatum Ciceronis, in quo ille ſtatuit annuum tempus liberæ legationis. Auguſtus ſummam rerum nactus etiam cavit, ne ſenatores ex Italia niſi juſſu aut permiſſu ſuo proficiſcerentur: id quod poſt ſub reliquis Imperatorib⁹ obtinuit. Nõ enim jus erat ſenatoribus proficiſci extra Italiam, niſi in Siciliã aut provinciam Narbonenſem. Poterant namque in has provincias abire nõ habita diſcedendi licentia, quod proximæ eſſent, & quod eas incolerent homines inermes.

SECTIO XI. Romulus primus omnium Senatores inſtituit, ut eſſent quos curæ participes haberet, & quibuſ-
cum

cum Rempublicam gereret. Inſtituit autem hoc modo; ex omnibus unum præcipuum ipſe declaravit, (auctor Dionyſius) cui rerum urbanarum regimen committeret, quoties ipſe foras duceret exercitum. Præterea tribum unamquãque (tres tum erant) juſſit tres viros seligere, qui per ætatem maxime ſaperent, & genere præcellerent: poſt hos novem, mandavit ſingulis curiis (quæ tunc triginta erant) ut è patriciis ternos (ſic Patricii ante Senatores inſtituti) eligerent maxime idoneos: adjectiſq; ad illos novem quos tribus legerant, his XC. promotis curiarum ſuffragiis, & omnibus præfecto duce, quem ipſe ſecreverat, cẽtenarium explevit Senatorum numerum. Hoc conſiſtorium Græco more Senatum appellare licet, ſicque uſque in præſens tempus Romani vocitant.

Romulum primo decem curias Senatorum elegiſſe, deinde eos in tabulas aureas relatos curiarum conſenſu confirmaſſe, Iſidorus literarum monumentis mãdavit. *Patres Conſcripti* (inquit) *dicti, quia dum Romulus decem curias ſenatorum elegiſſet, nomina eorum præſente populo in tabulas aureas contulit, atque inde Patres conſcripti vocati.* [*Orig. l.* IX. *cap.* IV.] *Hæc unde ſint, quærendum: & conſulendus Dionyſius. Neque tamen ſic ſatis*

placere poſſunt, neque ſi tabulas aureas
æreas commutes, adducemur, ut hæc n
adulterina ſint]

SECTIO XII. Senatus primum e ſolis patriciis adultis, poſtea etiam ex pl beiis conſtabat, poſtquam plebi curia & magiſtratus patuerint. Ita ab initio ver dicere potuiſſes, eſt ſenator, ergo patri cius; non autẽ, eſt patricius, ergo ſenator Siquidẽ non omnibꝰ patriciis in curian aditus, ſed ſolis conſilio pollentibꝰ pate bat: & quamvis ſenatoria quiſq; origin eſſent, tamen uſque ad legitimũ annum, utpote trigeſimum, quo ſenatores legi in ſenatum conſueverant, extra ſummum illum ordinem remanebant: deinde accipiebant ſenatoriæ dignitatis honorem. Temporibus autem inde ſubſecutis nequaquam vere dixiſſes, eſt ſenator, ergo patricius; eſt patricius, ergo ſenator: cum ſenatus ex viris patricii ſanguinis & plebeii conficeretur. Quare patricii, alii ſenatores, alii equites, alii de plebe fuerant. Nam ſi nondum in ſenatum eſſent lecti, equeſtris ordinis dicebantur, modo quiſque equeſtri cenſu eſſet, H. S. ſcilicet quadringenta millia poſſideret: alioquin de plebe: Horatius:

ſi quadringentis ſex ſeptem millia deſint.
Plebs eris ——

Vnde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Vnde Catilina patricio genere natus, a-
ud ſocios ſuos ac conſpirationis nefa-
iæ participes, queſtus eſt, ſe cæteroſque
ıobiles ob rei familiaris anguſtiam jux-
a ignobiles, vulgus fuiſſe. Sin ex eque-
tri ordine in ſenatoriam dignitatem
ſciti eſſent,tum & ordinis ſenatorii di-
ebantur,& inter eos quidem cenſeban-
ur, ut ſi quid ſummo hoc ordinis gra-
u indignum commiſiſſent,ſenatu mo-
erentur: qui deinde cum equitum cen-
uriæ recenſerentur, inter equites, quo-
ıiam equum publicum haberent, cita-
antur, ut ſi ullum facinus equite Ro-
nano minus dignum perpetraſſent, e-
uum publicum, annulum aureum &
queſtria inſignia amitterent. Teſtes,
Claudius Nero, Livius Salinator, am-
o Cenſores,ambo Romani Imperii cla-
iſſima lumina, & ſecundi belli Punici
emporibus firmiſſima latera; ſed æmu-
ıtione & ſimulatione diſſidentes, qui
um equites recognoſcerent, alter alteri
quum ademit, quos tamen ante inter
enatores cenſos fuiſſe dubitari non po-
eſt.Præterea iis nondum in ſenatorium
rdinem à cenſoribus electis, qui hono-
es gerebant aut geſſerant: in curiam
ditus dabatur. Senatores tamen non
uiſſe Feſtus &Gellius tradunt.Quando-
uidem non quicunque jus adeundi cu-

 riam,

riam, & dicendi in ſenatu ſententiã h
bebant, ſenatores erant: quia illi poſt l
ſtrum cõditum ex minoribus magiſtr
tum ceperunt, & in ſenatu ſententia
dicebant, & non vocabantur ſenatore
antequam inter ſeniores eſſent cenſi. A
Attinius plebiſcito ſuo nõ plebis mod
libertatem defendit, Trib. pl. in curiar
ingreſſum patefecit, verum etiam pot
ſtatis tribunitię dignitatem auxit, ſcivit
que, ut quem tribunum plebes creaſſet
hoc ipſo in poſterũ ſenator eſſet, M. Pu
pio Piſone & M. Val. Meſſala Coſſ. anno
V.C. DCXCII, omnes eos, qui magiſtra-
tus geſſerant, in ſenatum cenſores pro-
vexerunt. Pompeius magnus Ponticis
gentib⁹ & Bithynicis ſubactis, Romanæ
civitatis inſtituta ſecutus, legem dedit,
ne quis annis XXX. minor magiſtratum
iniret, neve in curia eſſet: ſin vero magi-
ſtratum cepiſſet, & in ſenatu eſſe liceret.
Etenim moris erat, ut Romani magiſtra-
tus ſecundum Romanę civitatis inſtitu-
ta, leges darent nationibus devictis, vel
ſociis amiciſque eas petentibus; quæ le-
ges ſocijs amiciſque datæ ab eo, qui ha-
beret imperium à pop. Rom. auctorita-
tem legum dandarum à ſenatu, ſolebant
& pop. Rom. & ſenatus exiſtimari. Se-
natus ex libertinis & ſervis aliquando
conflatus eſt. Nam C. Cæſar firmandæ
ſuæ

ſuæ poteſtatis gratia, libertinos: & Triumviri, Antonius, Octavius, Lepidus ſervos in ſenatorum numerum cooptarunt. Et quod majus eſt, Eutropium ſervum Theodoſii tempore Conſulem factum certum eſt. Cæterum eorum, ex quibus ſenatus conſtabat, alii erant honorati, id eſt, curuli magiſtratu defuncti: alii nondum aliquo magiſtratu functi. Itaque ex Gab. Baſſo apud Gellium didicimus, ſenatores in veterum ætate, qui curulem magiſtratum geſſiſſent, curru ſolitos honoris gratia in curiam vehi, in quo curru ſella eſſet, ſupra quam conſiderent, quæ ob eam cauſam curulis appellaretur. Sed eos ſenatores qui magiſtratum curulem nondum ceperant, itaviſſe pedibus in curiam. Propterea Senatores nondum majoribus, ut Cenſura, Ædilitate, Conſulatu, & Dictatura functos, pedarios quodammodo nominatos.

SECTIO XIII. Patrum numerus varius fuit; ſub Romulo ſenatores centum numero fuerunt: aucti deinde à Priſco & Bruto ad trecentos: Ciceronis tempeſtate, CCCCXV erant: C. vero Cæſaris, DCCCC. Deinceps poſt Rempublicam ab eodem occupatam ſupra mille, qui ſenatores obortivi dicebantur. Mox Octavius Auguſtus affluentem ſenato-

rum numerum, ad ſplendorem, m
dum, & priſtinum numerum non pr
mum & antiquiorem, ſed medium, u
pote pene ſexcentos, redegit: & eoru
nomina ſcripta in albo propoſuit(quo
ex eo tempore quotannis fieri conſu
vit) iiſque qui ſine cauſa deſiiſſent in ſe
natum venire,mulctam dixit: poſt vero
qnoniam jam ſolebant impune relin
qui, propter magnam multitudinem
eorum qui in pœnam inciderent, juſſit
quoties multi deliquiſſent, ut inter eo
ſortes ducerentur, quibus ductis, quin-
tus quiſque pœnas perſolveret.

SECTIO XIV. Senatus magna & poteſtas & auctoritas fuit. Nam hujus erat provincias Conſulibus & prætoribus, Proconſulibus & proprætoribus, lege Sempronia decernere: ſubrogare Provincialibus magiſtratibus ſucceſſores: delegare ad militiam Imperatores; tamen Licinius Lucullus ſine S C. bellum intulit, & die dicta. quod geſſiſſet ej⁹ ordinis injuſſu, abſolutus eſt: mittere exercitibus ſupplementa, frumentum, veſtitus, ſtipendia: Imperatorum acta, conſilia, propoſita, confirmare vel irrita reddere: de ærario erogare in uſus publicos, ut ludos, tecta publica, opera publica, templa, & loca fluviorum, ſtagnorum, hortorum, metallorum. Nam Quæſtoribus

ribus Tribuniſque ærariis, ne ad particulares quidem uſus, integrum erat aliquid expendere ſine Senatorum decreto, niſi in Conſules tantum, quibus poteſtas fuerat ſumptus ex ærario publico, quantum ipſis videbatur, ſumere, Quæſtore ad hoc ipſos conſequente, & imperata incunctanter faciente. Hæc præterea ad Senatum pertinebant; publicas controverſias dirimere, judices dare plurimarum tam publicarum quam privatarum conciliationũ, & criminum ſceleris magnitudinem habentium: punire quæcunque commiſſa flagitia, utpote proditionis, conjurationis, veneficii, & cædis dolo malo perpetratæ: Civitates quoque in fide fluctuantes aut confirmare, aut objurgare: auxilium aut præſidium ſociis civitatibus & provinciis decernere: diſſidentes Reges, populos, provincias, per legatos conciliare atque diſſidia componere: ſubactis nationibus leges dare, aut ducis exercitus arbitrio committere: ad ducum & imperatorum poſtulata reſpondere, actaque eorum audire, victoribus ſolennia triumphi vel concedere vel negare; reſpondere exterarũ legatis gentium, mittere ad exteras gẽtes legatos, qui vel bellum indicerẽt, vel res abactas repeterent, vel cum eis de rupta fide expoſtularent,
vel

vel cum eis amicitiam & ſocietate jungerent, vel res & controverſias con ponerent, vel cum eis fœdus faceren aut in fœdere & fide confirmarent.

SECTIO XV. Sed hæc Senatoru ampla auctoritas, partim contempt partim invidorum ac ſeditioſorum c vium legibus debilitata eſt, non ſine ir genti ordinum contentione, & Reipu blicæ procella. Quandoquidem Publili & Mænia, quibuſcunque de rebus comi tiis centuriatis ferẽdis conſentire, & an te inita centuriarum ſuffragia, in incer tum comitiorum euentum auctores fie ri, patres tenebantur. Verum Sulla ha in parte diminutam ſenatus potentian in comitiis reſtituit, ſanciendo, ne quic ad populum referretur, niſi quod antea à ſenatu confirmatum fuiſſet. Lege Publilia, Hortenſia, Horatia, ſenatorii viri plebiſcitis aſtringebantur, cum antea ſoli plebeii plebis decretis tenerentur. Vatinius ſua rogatione eripuit Senatui prouinciæ decernendæ poteſtatem, Imperatoris deligendi judicium, ærarii diſpenſationem, quæ nunquam ſibi populus Romanus appetiverat, quæque nunquam à ſummi conſilii gubernatione auferre eſt conatus. Quinetiam leges Agrariæ, judiciariæ, & permultæ aliæ (de quibus alias dicemus) Senatorum vi-

s maxime fregerunt. Cæterum occu-
ıta à Iulio Republica priſca,cum Sena-
ıs auctoritas interiit, tum Reipublicæ
ɔrma mutata eſt.

—— Non tunc regnare pudebat,
Nec color Imperii, nec frons erat ulla
Senatus.

ıb Auguſto tamen popularis imperii,
que ſenatoriæ auctoritatis umbra re-
ꜱta. Is multas leges condebat, non ſuo
ɔnſilio, ſed eas ad populum ferebat,at-
ıe omnibus iis(more antiquo)qui poſ-
nt, emendandi poteſtatem faciebat;
ɔnſultabat quoq; de multis rebus cum
onſulibus & optimatibus.Nam & ſor-
quindecim Senatores adhibebat in
ɔnſilium in ſex menſes, cum quibus
ɔnnunquam jus reddebat. Quinetiam
:natus per ſe judicabat ut antea, dabat
ſponſa legatis quorumdam Regum &
ɔpulorum, Senatoreſque abſente Cæ-
re conſultabant, atque eorum ſcribe-
ıtur ſententia; quanquam ſine effectu
at,quod rata non eſſet ſineCæſaris au-
oritate:videlicet,niſi certa ejus ac ma-
feſta acceſſiſſet voluntas. Sub reliquis
:ro Imperatoribus, uſque ad Theodo-
imperium,aut raro aut nunquam Se-
ıtus & Reipublicæ vmbra fuit. Pſeu-
ıntoninus Senatum nonnunquam ita
ɔntempſit, ut Senatores mancipia to-
gata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

gata appellaret (ſiquidem pone Impe- toris currum ſequebantur) populum - ro Romanum unius fundi cultorem, - queſtrem ordinẽ in nullo loco habe. Sed merito eum omnes omnium or- num Romani contempſerunt, ejuſq; cadaveri illuſerunt, quod per ponte Æmilium annexo pondere, ne fluitar neve unquam ſepeliri poſſet in Tiberi abjectum eſt. Theodoſii denique temp ſtate, opera Stiliconis, Senatus auctor tas reſtituta eſt. Claudianus:

Neglectum Stilico tot jam per ſecul
morem
Rettulit, ut ducibus mandarent præli
patres,
Decretoque togæ fœlix legionibus iret
Teſſera: Romuleas leges remeaſſe fate
mur,
Cum procerum juſſis famulantia cerni-
mus arma.

SECTIO XVI. Senatores Rempu- blicam adminiſtrabant, & quicquid ad civium commoda pertineret, convoca- to ſenatu ab eo qui vocandi jus haberet, ſuis ſententiis, rogãte eo qui vocaverat, ſi alius magiſtratus in eo concilio digni- tate non præiret, expediebant. Senatus habebatur vel in Vrbe, vel extra Vrbẽ: ex- tra Vrbem, in æde Bellonæ dabatur ſena- tus præſertim triumphũ poſtulantibus,

& ex-

& exterarum gentium legatis, quos Vrbem ingredi nolebant: in Vrbe, modo in templo Apollinis, modo in delubro Concordiæ, modo in hoc, modo in illo templo; plerumq; in Capitolium convenire ſolebant, ſi de bello alicui populo inferẽdo deliberandum eſſet. Nefas autem erat ſenatũ alibi haberi, quam in loco augurato, proinde in curia Hoſtilia, in Põpeia, in Iulia, & per augures dicato, quod Templum appellaretur. Locus in quo ſenatores conſidebant dictus eſt Senaculum, Græce βουλευτήριον: prope quod ſenatores habitare ſueverunt, ut vocati ocyus in curiam properarent. Senacula Romæ tria fuiſſe, me docuit Feſtus; unum ubi erat ædes Concordiæ, in quo cum ſenioribus magiſtratus ſolebant deliberare; alterum ad portam Capenam; tertium intra ædem Bellonæ. Poſui paulo ante, nefas fuiſſe alib ſenatum haberi, quam in loco augurato dicatoq;: At anno V. C. CCXCIX & CCCX, dum plebs ſeceſſiones minitaretur, atque ſeditiones agitaret, Conſules intra privatos parietes cœtum patrum habuiſſe proditum eſt.

SECTIO XVII. Senatus omnibus diebus haberi poterat, quibus lex vel conſuetudo minime repugnaret. Nefas fuit ſenatum haberi ante ſolem exortum aut occaſum. Tull⁹ tamen Hoſtilius

ante

ante mediam noctem ſenatores con
cavit,ut Metii Suffetii & cæterorum
banorum proditionem narraret. A.P
ſthumius Conſul anno V.C.ccxc.Æqu
& Volſcis Romanos bello urgentib
patres per præcones domibus excit
noctu in curiam convocavit,factumq
eſt Senatuſconſultum, antequam cla
illuxiſſet dies.Noctu etiam in Dictato
renuntiatione Senatores quandoq
conveniebant : dixi quandoque, qu
plerumque ſine Senatorum præſent
vel in caſtris Dictator à Conſule diceb
tur. Auguſtus ſtatuit ne ſæpius qua
bis in menſe legitimus ſenatus (indictu
ſenatus pro re nata indicebatur) ager
tur, Calendis ſcilicet, & Idibus. Com
tialibus diebus ſenatum convocari le
Pupia vetabat, ne ſenatores à ſuffragii
ferendis avocarentur : ante eam legem
poterat quidem haberi, & poſt eam, u
declarat Cicero ad Q. fratrem lib. II. E-
piſt. XII. Ex conſuetudine Romanorum
menſis Februarius exterarum natio-
num legatis audiendis tribui ſolebat:
unde toto hoc menſe ſenatus haberi
non potuit, niſi perfectis legationibus,
aut in aliud tempus rejectis.

SECTIO XVIII. Vt non omni in loco, nec quibuſlibet diebus; ita nec haberi ab omnibus ſenatus poterat. Quare ſena-

enatum convocare ſolis magiſtratibus,
x non cunctis, permiſſum eſt. Cogen-
li habendique ſenatum jus habuerunt
ex, Interrex, Conſules, Dictator, De-
emviri, Tribuni militum conſulari po-
eſtate, Prætor Vrbanus profectis ab Vr-
e Conſulibus, Imperator, triumviri
eipublicæ conſtituendæ, & Præfectus
rbi. Horum omnium munus erat, ea
e quibus ſenatores conſulerentur pro-
onere, & ſingulorum ſententias colli-
ere. Vocabant quandoque viritim ubi
ublica res poſtularet; vel in urbe per
ræconem ſenatorum ſuo quemque
omine ac paterno appellantem: vel ex
gris per viatores.

Sed ex Conſulibus, cum fuerint duo,
ter aliorum ſententias rogabat? Ego
ullam rationem generis, eſſent ne ſan-
uinis patricii an plebeii: dignitatis, geſ-
ſent ne antea ambo aut alteruter ma-
ſtratum curulem: ordinis, ſenatorii,
queſtris an plebeii eſſent: cenſus, octin-
nta ne aut quadringenta H. S. millia
bonis haberent: iſtorum nullam (in-
am) rationem in Conſulibus habitam
iſſe reſpondeo, & priori loco deſigna-
m Conſulem, priorem in magiſtratu
ntentiam rogaſſe, ſive patricius & ple-
ius, ſive ambo plebeii (quod lege fieri
tuit) Conſules eſſent deſignati. M. Pu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

pius Piſo plebeius, ſententias in ſena
rogavit anno V. C. DCXCII, non e
collega M. Valerius Meſſala patrici
Piſo ergo ex familia plebeia, patricio a
reponitur? recte. cur ita? quia primo
ſignatus, quod & ordo in Capitoli
tabulis confirmat. Spirante Catilina
procella non prius C. Antonius, ſed M
T. Cicero, quod Conſul priori loco d
claratus, ſententias rogavit, uterque n
hilominus plebeius, & genere pares
rant. Fuerat ſane apud veteres Roman
honos, Conſul priori loco creari. Refe
enim Plutarchus, M. Lepidum ante Q
Catulum, Cn. Pompeio annitente, Co
ſulem eſſe renuntiatum. Et Cicero de
loquens ait, Prætorem me Pop. Rom
primum fecit, Conſulem priorem. Auſo
nius quoque Gratiano Imperatori gra
tias agit, quod ſe priorem Conſulem
nuncupaſſet. Ab utroq; tamen Conſul
quam ſæpiſſime ſenatus ſcitum & le
denominabatur: & niſi utroq; author
patribus in ſenatum coire non licebat.

SECTIO XIX. Superius qui rogare, nunc qui rogari in ſenatu ſolerent, demonſtrandum eſt. Rogabantur primi (nõ ut in centuriis ac tribubus ſortitione, aut in cenſura cenſoris voluntate) Conſules deſignati, à quocunque rogante, vel Dictatore vel Conſule, ſi modo

poſt

poſt conſularia comitia, ſenatus eſſet habitus. Et ex deſignatis Conſulibꝰ quis? priori loco deſignatꝰ. Conſul D. Iunium Silanũ de Catilina & reliquis conjuratis ante omnes rogavit, quod eo tempore primus Conſul deſignatus eſſet. Ideo deſignati Conſules primo ſententiam rogabantur, quod decretorum ſenatus executio, ad ejus loci ſenatores plerumque pertineret, quo circumſpectiora cautioraque par eſt eſſe eorum conſilia. Ante vero deſignatos Conſules, arbitratu ſuo conſul rogabat, non quem vellet ex tota ſenatorum frequentia, ſed è numero conſularium, ne conſularibus nullo conſulatu functi anteponerentur. Ex conſularibus is præſertim rogabatur, qui à Cenſoribus princeps in ſenatum lectus fuerat. Quidam tamen Conſules ſubito aut neceſſitate aliqua adducti, quem iis viſum erat, honoris gratia extra ordinem ſententiam primum rogabant. Apud veteres præterea invaluit, ut quem ordinem ſententias interrogandi Conſul Cal. Ian. (hoc enim menſe magiſtratum inibat) inſtituiſſet, eundẽ toto anno ſervaret. Sed C. Cęſar neglecta majorũ conſuetudine, Pompeium poſt affinitatem rogare ſententiam cœpit, cum antea Craſſum rogare inſtituiſſet. Deinceps curules magiſtratus gerentes, &

iiſdem defunctos, Conſul ſuo nome
quoſq; appellans, perrogabat. Nam n
ædilitios, non prætorios, non conſu
res, & nullo magiſtratu curuli func
rogare conſuetudo non erat; ſed illi
rogatorum ſententias pedibus ibant.
ctavius tamen ex S. C. obtinuit, ut n
ſolum cum Coſſ. Hircio & Panſa, p
poteſtate & imperio ſuis copiis præeſſ;
verumetiam adhuc nullo magiſtra
functus inter conſulares ſententiam
ceret. Ordinem eundem in dicendis ſe
tentiis Dionyſius his verbis complex
eſt: Cum jam à conſeſſu dicendæ eſſe
ſententiæ, primi aſſurgebant qui æta
& honore inter conſulares excelleren
ordine citati à Conſulibus: deinde h
ætate dignitateq; proximi: poſtremi ju
niores, non ut dicerent aliquid (id enim
adhuc pudori apud Romanos erat, ne
ullus juvenis ſe ſapientiorem ſene duce-
bat,) ſed ut diſcederent in conſularium
ſententias. Hunc ordinem Appius Clau-
dius, cæterique Decemviri inverterunt,
non ætatis ac dignitatis rationem, ſed
conjunctionis & ſodalitatis habentes.
Poſtremo cum omnes dixiſſent, ſenten-
tiæ numerabantur, dijudicabantur, &
quæ probata eſſet, ſcriptis mandabatur.
Iubebantur auté quotquot aderant ſe-
natores, quemadmodum ſolent in judi-
ciis,

ciis, jurati ferre ſententiã. Et ſententiam rogatus, jus habebat dicere quicquid vellet, & quoad vellet. M. Cato ſententiam olim rogatus à C. Cæſare cõſule de ea re, quæ ab re videbatur publica, longa oratione uſus eſt, diemque dicendo exemit: cujus prolixitate Cæſar impẽſe offenſus, eum cum finem non faceret, prehendi loquentem, & in carcerem ab apparitore duci, juſſit: ſenatus id indigne ferens conſurrexit, & Catonem ad carcerem proſecutus eſt: ita Iulius Cæſar Catonem dimittere coactus eſt. Cæterum rogatus ſententiam dicere, aſſurgere & ſtans dicere ſolebat: & ſi in dicenda ſententia plures res eſſet complexus, à quovis aſſidentium rogabatur ſentẽtiam dividere, hoc eſt, de ſingulis rebus referre. Porro illud relatu dignũ, qui ſenatores eſſent, ut in ſenatũ aditum haberent, arcana Patrum Conſcriptorũ conſulta promulgare, aut cuipiam enuntiare non ſolebant. Proinde jure Q. Fabius Maximus à Conſulibꝰ objurgatus eſt, quod P. Craſſo, quæ de tertio Punico bello ſecreto in curia acta erant, imprudẽter narraverit.

SECTIO XX. Ingredi ſenatum & curiam Tribuno plebis nefas erat: ſed illi ante valvas poſitis ſubſelliis, decreta patrum attentiſſima cura examinabant, ut quæ ex iis improbaſſent, rata eſſe non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſinerent; ſi approbaſſent, T. liter
ſubſcriberent: itaque neque ſenatum c
gere, neque in ſenatu ſententiam dic
poterant. M. Valerio, Sp. Virginio Co
Tribuni plebis auctore Icilio, primu
auſi ſunt ſenatum convocare, cum a
tea tantum in concionibus regnaren
ſenatum vocare aut ſententiam dic
re iis non liceret, ſed Conſulis is hon
eſſet. Imo quinquennio ante Valerii &
Virginii conſulatum, Volumnio & Su
pitio Coſs. in ſenatum ex conſenſu P
trum admiſſi ſunt, ut unanimi conſen
de Republica tractarent, cum mult
prodigia viſa eſſent.

Mulieribus nunquam datum eſt ju
ingrediundi ſenatum, ne Imperatorum
quidem tempore ante Heliogabalum
ſub quo mater ſua Semiamira loco vir
ſenatum ingreſſa eſt, quæ cum veniſſet
vocata ad Conſulum ſubſellia, ſcribendo
affuit, id eſt, Senatuſconſulti conficiendi
teſtis. Heliogabalo autem in latrina, ad
quam confugerat, occiſo, cautum eſt:
ne mulier ſenatum ingrederetur.

Curiam intrare permiſſum eſt eis, qui
ſenatorii ordinis nō erant, modo magi-
ſtratum curulem geſſiſſent: & ſenatorū
filiis prætextatis, quibuſcum patres in-
troire ſolebant. Quem morem ad Papi-
rii Prætextati ætatem obſervatum fuiſſe

légi-

legimus; cujus mater priſtini moris invertẽdi cauſam præbuerat. Ejus hiſtoriæ narratione lectoris aures perſonare mihi liceat, quod in ſe plurimũ & leporis & prudentiæ habeat. Mos ſenatoribus Romæ fuit, in curiam cum prętextatis pueris, mulleis ornatis, introire. Tamé cum in ſenatu res major quæpiam conſulta, eaq; in diem poſterũ prolata eſt, placuit ut eam ré, ſuper quam tractaviſſent, ne quis enunciaret, priuſquã decreta eſſet. Mater Papirii pueri, qui cũ parente ſuo in curia fuerat, percunctata eſt filium. quidnam in ſenatu Patres egiſſent. Puer reſpondit tacendum eſſe, neq; id dici licere: mulier fit audiendi cupidior. Secretum rei & ſilentium pueri, animum ejus ad inquirendũ everberat. Quærit igitur compreſſius volentiuſq;. Tunc puer matre urgente lepidi atq; feſtivi mendacii conſilium capit; actum in ſenatu dixit, utrum videretur utilius, exq; Rep. eſſe, unuſne ut duas uxores haberet, (ſicut Athenienſium decreto ſancitũ fuerat,) an ut una apud duos nupta eſſet. Hoc illa ut audivit, animus compaveſcit: domo trepidans egreditur: ad cæteras matronas pervenit: ad ſenatum poſtridie matrum familias caterva, lachrimantes atque obſecrantes orant, una potius ut duobus nupta fieret, quam ut uni duæ:

 (id

(id quod C. Cæſar poſt conſtituerat: na cũ luxuria flagraret, Hælio Cinnæ tr pl. mandavit, ut ipſo abſente legem f ret, uti uxores liberorum quærendoru cauſa, quas & quot ducere vellent, lic ret.) Senatores ingredientes curiam, qu eſſet illa mulierum intemperies, & qui ſibi poſtulatio vellet, mirabantur. Pue Papirius in medium curiæ progreſſus quid mater audire inſtituiſſet; quid ipſ matri dixiſſet, rem ſicuti fuerat, denar rat: ſenatus fidem atque ingenium pueri exoſculatur; Conſultum facit, uti poſt hac pueri cum patribus in curiam ne introeant, niſi ille Papirius: atque puero poſtea Prætextati cognomen, tum primum honoris gratia decreto inditum, ob tacendi loquendique in ætate prætexta prudentiam.

SECTIO XXI. Cum res poſtularet publica, miniſtri publici ex agris ſenatores vocabant; qui viatores vocati ſunt, quod ſenatum duceſq; ſubinde ex agris accerſerent. Magiſtratus qui ſenatum habiturus eſſet, tenebatur prius auſpicari, immolare hoſtiam, ſupplicareque thure ac mero apud aram ejus Dei, in cujus templo conveniebant: referebatque prius de rebus divinis quam humanis. Deinde vocabantur ſenatores in curiam per edictum, cujus hæc circumferuntur

feruntur verba: SENATORES, QVIBVSQVE IN SENATV SENTENTIAM DICERE LICET. Mox eorum percenſebantur nomina, eique multa dicebatur, qui cum in ſenatum venire deberet, non adeſſet, ſi modo abſentiæ cauſam non probaſſet. Senatores intelligo intra ſexageſimum annum natos. Nam qui ſupra hunc annum erant, nec multabantur, nec in curiam venire cogebantur. Vbi in ſenaculo ſenatores conſediſſent, tũ qui conſulebat, primum ſummatim id exponebat, de quo ſententiæ eſſent ſumẽdæ, ac Senatuſconſultum faciendum. Fiebat S.C. aut per diſceſſionem, ſi conſentirent, in qua Præco dicere ſolebat: QVI HOC CENSETIS, ILLVC TRANSITE; QVI ALIA OMNIA, IN HANC PARTEM: aut ſi res dubia eſſet, per ſingulornm ſententias conquiſitas. Deinde perrogatis omnibus, & una aliqua ſententia comprobata, ad pedes ac ſubſellia Conſulis, Prætoris, aut alterius, qui ſenatum habere, conſulere, rogareque potuerat, ſenatus decretum ſcribebatur. Cui ſolebat adſcribi dies, locus, nomen rogantis, ejus, in cujus ſententiam S.C. factum foret, ejuſque, qui eidem S.C. intercederet, adnotariq; authoritates ſive nomina eorum qui decreto præſto fuiſſent. Quod conſultum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſenatus ita demum firmum, ſtabile, & ratũ eſſe conſuevit, ſi lex aut interceſſio impedimentum non attuliſſet. Lex impediebat, ſi ante ortum, vel poſt occaſum ſolis factum: ſi definitus lege ſenatorum numerus non affuiſſet. Idcirco cuivis ſenatori impedimentum afferre volenti fas erat, roganti ſententias dicere; Numera ſenatum. Adeſſe autem Auguſti tempeſtate quadringẽti debebant; priſcis vero temporibus trecenti, ut refert Prudentius contra Symmachum:

Si conſulta patrum ſubſiſtere conſcriptorum
Non aliter licitum priſco ſub tempore: quam ſi
Tercentum ſenſiſſe ſenes legerentur in unum,
Servemus leges patrias? Infirma minoris
Vox cedat numeri, parvaque in parte ſileſcat.

Senatus quoque conſultum impediebatur per interceſſionem, & ejus qui majorem poteſtatẽ habebat, vel parem cum eo, qui S.C. facere vellet: & Tribuno pl. quibus curæ erat plebis cum defenſio, tũ utilitas. Quapropter mos increbuit, ut hujuſmodi clauſula S. C. adderetur: SI QVIS INTERCESSERIT, SENATVI PLACERE AVTORITATEM PERSCRIBI, ET DE EA RE AD SENATVM

ATVM POPVLVMQVE REFER-
RI. Vbi relata ad ſe S. C. populus pro-
ſſet, ſic ad ſenatum plebes per tribu-
os ſuos referebat: QVOD SENATVS
AXIMA PARS CENSEAT QVI
SIDETIS, ID VOLVMVS IVBEMVSQVE.
andem his omnibus peractis, qui ſena-
habuit, in hæc verba cunctos ſenato-
s dimittebat: NIHIL VOS MORAMVR,
ATRES CONSCRIPTI.. Senatuſconſulta
ærario reponebantur: primis autem
mporibus arbitrio Conſulum ſuppri-
ebantur, nuntiabanturque; idcirco in
cunda ſeceſſione plebis, ubi primum
ecemviri ſe magiſtratu abdicaſſent, M.
oratius & L. Valerius Coſs. legē popu-
rem tulerunt ut Senatuſconſulta in æ-
m Cereris ad Ædiles plebis deferren-
ır. Cæterum, quia mentionem feci-
us de Senatus decreto & conſulto, non
s re erit illorum differentiam ſubjun-
re. Senatus Decretum à Conſulto Æ-
ıs Gallus apud Feſtum ſic diſtinguit,
t id dicat particulam quandam eſſe Se-
atuſconſulti, uti cum provincia alicui
cerneretur, quod tamen ipſum Sena-
ıſconſulti eſt. Denique ſenatus decre-
ı ſive conſulta perpetuæ legis vim non
abuiſſe, ſed fuiſſe inſtituta unius anni,
ionyſius auctor eſt in anno ducenteſi-
o octageſimo primo.

SECTIO

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

SECTIO XXII. De ornamentis ſenatoriis jam pauca proferam. Senatorum omnium communia ornamenta fuerunt, lati clavi, tunica, calcei lunati, toga prætexta, annulus: Senatorum qui magiſtratus geſſerant, præter ſuperiora etiam ſella curulis, ſtatuæ, dona in magiſtratu accepta, toga picta & palmata, corona triumphalis: Senatorum vero qui magiſtratus gerebant, locus, auctoritas, domi ſplendor, apud exteras nationes nomen & gratia, faſces, ſecures, tribunal, domi toga, militiæ paludamentum, ſagum purpureum, exercitus, imperia, provinciæ. Poſui inter communia ſenatorum ornamenta & annulum; cur ita, cum annuli equeſtrem ordinẽ à plebeio diſtinxerint, ſicuti tunica ab equitibus ſenatum tantum? Quanquam Senatores & Equites, annulis ab initio uſi non ſint; tamen ex Plinii monumẽtis didicimus, ſenatores ante equites annulis primũ ferreis, deinde aureis uſos. Quorum annulorum frequentior uſus, non ante Cn. Flavium ſcribã Appii Cœci deprehenditur. Nam P. Sempronio Longo & L. Sulpitio Coſs. cum populus eum, qui jus civile ſolis Pontificibus & patriciis cognitum vulgaverat, Ædilem curulem creaſſet, ſenatus cũ nobilitate tanta indignatione exarſit, ut annulos ab eo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſectos, ab equeſtri vero ordine non
annulos, ſed phaleras depoſitas fuiſſe, in
antiquiſſimis reperiatur annalibus. Poſt
ei equites annulos, ceu ſenatores ſum-
pre, quibus à plebeiis ſeparati fuere, ut
ſhel cœperunt eſſe celebres. Ornamé-
t. Rom. peculiaria quidam vel muta-
rnt, vel peregrina Romanis addide-
rnt. Gabinius Poſthumius palliatus A-
landriæ; Sulla chlamydatus & crepi-
datus Neapoli ambulavit. Quidã mitel-
lin ſumpſerunt. P. Scipio Africanus in
Silia antequam in Africam trajiceret,
pllio & crepidis uſus eſt. L. Scipioni A-
frico, ſtatua in Capitolio erecta eſt,
clamyde & crepidis ornata: quod eo
hbitu uſus eſſet. P. Rutilius Mithridatis
cudelitatem in togatos ſive Romanos
eitavit, ſumendo pro calceis Romanis
ſ:cos, pro toga pallium. Senatores et-
in orcheſtra maxime ornabat, ubi ſe-
paratim ab equitibus & plebeiis ludos
ſpectabant, cũ ab initio permixti equi-
bus & plebeiis, ludos ac munera ædi-
lia ſpectarent. Nam Scipio Africanus
Sempronius Longus primi fuiſſe di-
cntur, qui in ſpectandis ludis patres à
ppulo ſecreverunt, quam ſecretionem
plebs Romana quam moleſtiſſime tulit,
aversus conſules indignata, qui hono-
rem ſenatorii ordinis extuliſſe, ſuum
con-

contempſiſſe, viſi erant: & ipſum Africanum aliquando pœnituiſſe tradit Plutarchus, ſe veteris moris tollendi, novi introducendi auctorem fuiſſe.

SECTIO XXIII. Nunc de cenſu ſenatorio, de quo ſermonem facere inſtitui. Senatorum cenſus fuit octingenta millia ſeſtertium, viginti ſcilicet millia coronatorum. Ita equeſtri cenſu duplo plus. Equitũ enim cenſus erat quadringenta H.S. millia, hoc eſt coronatorum decem millia. Cenſus ii ad Imperatorum tempora valuerunt, ſub quibus utriuſq; ordinis cenſus varius, nunc diminutus, nunc auctus fuerat: ut patet ex Senatorum cenſu ſub Auguſto ampliato; qui pro octingentorum millium ſumma, duodecies H. S. taxavit, id eſt triginta millia coronatorũ. Sed ſeſtertium quadringẽta, aut octingẽta poſſideo, equeſne ſum aut ſenator? minime: non enim dat cenſus, ut eques aut ſenator neceſſario ſis; ſed ut eſſe poſſis: neque propter opes honos datur, ſed ob inopiam negatur: nec receptus rejicitur, aut ſenatu ob egeſtatẽ movetur. Quam enim eſſet inhumanum & inhoneſtũ, ne dicam Reipublicæ incommodiſſimum, Valerium Publicolam tyrannidis vindicem, & libertatis conditorem: Menenium Agrippam ordinum reconciliatorem; Æmilium

lium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Im Paulum Macedonicum;Scipionem Ænilianum Carthaginienſis ac Numanti excidii ducem, cujus opes XXXII. bras argenti, duas & ſemilibram aunon exceſſerant; C. Fabricium, Ælium Papum, Attilium Calatinum, os ſolum verſantes, glebas cum ſudodiſſipantes, ſemen aſpergentes, ad onſulatum & imperium ſuſcipiendum ſpublica accerſerat, quorum ruſtico ere attritæ manus, ſalutem publicam biliverunt; Cn. Scipionem, Attilium gulum, Mummium Achaicum, Faum Rutilianum, Q. Cincinnatum ſeem tantum agri jugera poſſidentem, m aliis infinitis bene de populo Roano meritis; quam (inquam) inhuaniſſimum eſſet, ob patrimonii angutam Senatorio ordine moviſſe, qui ipſi he opibus opes cumulatiſſimas, imria & regna, Reipublicæ acquiſivent. Quorum virtute Roma ad tantum ſtigium pervenit, nec unquam tales nuiſſe pœnituit: Sed his ſemper Roana ætas gloriabitur. Horum indigen indigentes conſolari, imo locupletes ocere potuit ac poteſt, quam non ſit eceſſaria ſolidæ laudis cupidini, anxia vitiarum comparatio. Non modo egentes ſenatores ordine non motos, d & excellentes viros floreſcente Rei-

publicæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

publicæ ſtatu, creſcente Imperio, po[illegible]
habita paupertatis ratione à Cenſo[illegible]
bus in ſenatorium ordinem allectos [illegible]
cenſos fuiſſe, exiſtimo. Teſtis M. Sca[illegible]
rus, & plerique nuper à me nominat[illegible]
qui parce, ſobrie, & non avare vivente[illegible]
exigua accepta patrimonia, pariter a[illegible]
guſta reliquerunt: quos tamen in ſum
mo ordine, ac inter ſenatores cenſo
fuiſſe, Hiſtoriarum, & antiquitatu[illegible]
monumenta prodiderunt. Sub Princi-
pibus etiam, quibus tenues erant facul-
tates, in equeſtrem ordinem aſſume-
bantur. Teſtis ipſe Martialis de ſe:

Sum, fateor, ſemperque fui, Calliſtrate, pauper:
Sed non obſcurus, nec male notus eques.

Etenim ante bellum tertium Punicum & Aſiaticas delitias in Vrbem invectas, non tam arcte civium (præcipue vero fortium virorum) patrimonia, & privatas res cenſebant, quam vitia caſtigabant: probitatem, continentiam, & facta omnia, cenſorio ſupercilio examinabant: bonos & virtute præſtantes, beneque de patria meritos, ad ordines & dignitates promovebant, ſicut impios & vitiis contaminatos exauctorabant. Nam virtutes, non divitiæ, decus ac gloriam; vitia vero, dedecus hominibus comparare ſolent. Recte Zonaras cenſo-
rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ım munus fuiſſe tradit; Vitam civium
aminare ac notare, laude quidem di-
ıos in tribus, in equeſtrem ordinem,
ſenatum adſcribere, prout ſingulis
nvenire exiſtimabant: minus autem
obe viventes, eodem modo ex albo &
dine delere. Romani certe poſt an-
ım V.C.CDLXVII.quo plebs in Ianicu-
lm ſeceſſit,uſque ad annum DCIV. quo
llum tertium Punicum cœpit. cum
ibus & potentia,tum virtute vere flo-
ıiſſe dicuntur. Tunc enim nulla nobi-
lm diſcordia,nullæReipublicæ procel-
l nullus ordinum motus: ſed ſumma
onorum & rerum omnium commu-
ıo viguit: nulli humanarum rerum
ncupiſcẽtia, ſed gloriæ & virtutis cer-
mine tenebantur: hoſtem ferire,mu-
is aſcendere,vallum tranſcẽdere, in vi-
ı diſcrimen pro ſalute communi pro-
rare, occumbere, glorioſa & nobilia
bebantur: paupertatem etiam pro
publica ſuſceptam Cenſores plurimi
imabant. Quia tunc nullum in pri-
ta re cumulanda augendaque, ſed o-
ne omnium in amplificanda Republi-
cac propagandoImperio,ſtudium erat
llocatum: & ſummus in Romana ci-
vate paupertati ac parcimoniæ honos
batur: atque quiſq; ſe quam Rempu-
bam egere, virtute ac præclare factis

quam divitijs cæteros anteire, filias à Republica quam à ſe dotari, agros ob merita donari quam à parentibus relinqui, funera publice quam ex privato patrimonio erogari malebat. Nullum tunc aut certe parvum argentum, non magnas ſervorum catervas, pauca ſterilis & aridæ terræ jugera, indigentiam domeſticam, publice impēſa funera, nobilium filias dotum inopes; egregios tamen Conſulatus, mirificas Dictaturas, innumerabiles triumphos Roma cernebat. Quorſum igitur Cenſores poſt invectas divitias, non morum potius, quam bonorum in legendis ſenatoribus rationē habuerunt? Quorſum extremi temporis Romani, mendicam fortunam (ut cum Valerio loquar) velut unicum generis humani malum, diuturnis conviciis lacerarunt? Quæ ut nō abundantibus, ita fidis uberibus, Publicolas, Scauros, Attilios, Scipiones, Fabios, Fabricios, Curios, hiſque paria lumina, & virtutis robora produxit, nutrivit. Quorſum animos ipſorum pecuniæ aſpectu & illecebris irretitos priſtini temporis memoria non recrearunt? Nam hujuſmodi virorum indigentiæ nullæ opes poſſunt preferri: & horum paupertas illos potuit erudire non largitionibus ac diviriis, ſed ſola virtute honores & ordines acquiri.

Verum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

rum ubi integerrimorum juſtitia,ab-
ſtinentia, fortitudine,Reſpublica crevit:
reges opulenti bello domiti, Macedo-
nia, Achaia, & populi ingentes vi ſub-
acti,Numantia funditus everſa,Cartha-
go æmula Romani Imperii ab ſtirpe in-
teriit, cuncta maria terræque patebant:
pro fortitudine, pro continentia, pro
juſtitia; audacia, largitio, avaritia, am-
bitio invadere, ac vigere cœperunt: &
corruptos homines pecuniæ imperiique
cupido (materies omnium malorum)
occupavit, probitatem fidemque ſub-
vertit. Tunc clariſſimorum labore &
virtute Reipublicæ acquiſita deripere;
publica privata efficere; paterno labore
parta abligurire,& in conviviis obedere,
quam pari ſudore augere; non virtute,
ſed acervata pecunia concives vincere
ſinguli cogitabant: ordines, honores,ac
magiſtratus ambientes, illos, aut vi,aut
gratia, aut opibus acquirebant: Cenſo-
res magis enixe quam antea cujuſq; res
cenſere,nec adSenatorium &Equeſtrem
ordinem, niſi divitiis affluentes prove-
here conſueverunt.Tunc enim (ut cum
Plinio dicam)laxitas mundi, & amplitu-
do Populi Romani damno fuit, poſt-
quam ſenator cenſu legi cœptus, judex
cenſu fieri,ad ordinem cenſu promove-
ri magiſtratum ducemque nihil magis
 exor-

exornare quam cenſus: poſtquam cœ
pere orbitas in auctoritate ſumma
potentia eſſe, captatio in quæſtu fertili
ſimo, ac ſola gaudia in poſſidendo, pa
ſim maluere aliena vitia quam virtu
amplecti, omneſque à maximo bono l
berales dictæ artes & majorum inſtitu
in contrarium cecidere. Tunc hercu
voluptas vivere cœpit, vita ipſa deſii
tum falſi, perduellionis, majeſtatis, p
culatus, ambitus, repetundarum judici
contra ſcelere coopertos, avaritia & am
bitione flagrantes, decreta ſunt: cun
prioribus ſeculis fere inaudita fuerint
nec ulli animi in tam paupere civitat
largitioni, cupiditati, & ambitioni, ni
de virtute, patuerint.

Denique ut de Senatorum cenſu plura
dicere ſuperſedeam, illud minime præ
tereundum eſt, Cenſores in eis recenſen
dis omnium continentiſſimum ſenatu
principé conſtituere ſolitos: quod apud
Romanos perhonorarium fuit, quod-
que genus honoris iis tantum viris de
ferri conſuevit, qui authoritatem &
gloriam maximis in Rempublicam me-
ritis, præſtantiſſimiſque rebus geſtis, eſ-
ſent conſecuti. Vt in ſenatum legi, ita ſo-
lebant ſenatu moveri, vel Cenſorũ no-
tatione, vel lege, quam tulit Caſſius trib.
pl. anno V. C. DCLIII, Mario & Flacco
Coſs.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Coſs. Cavit enim, ut quem populus damnaſſet, cuive imperium abrogaſſet, ne in ſenatu eſſet. Quid ſi nec à populo damnati eſſent ſenatores, nec à Cenſoribus moti, ſed ſilentio tantum præteriti? Ordinem non amittebant, verũ inclinante Republica ignominioſi erant. Nam præteriti ſenatores quondam in opprobrio haud erant; quod, ut Reges ſibi legebant, ſublegebantque, quos in cõſilio publico haberent; ita poſt exactos eos, Conſules quoque & Trib. Mil. Conſulari poteſtate conjunctiſſimos ſibi quoſque patriciorum, & deinde plebeiorum legebant; donec lex Ovinia tribunitia intervenit, qua ſancitum eſt, ut Cenſores ex omni ordine optimum quemque curiatim in ſenatum legerent; quo factum eſt, ut præteriti ſenatores juxta loco moti haberentur ignominioſi. Pro ſenatoribus legem tulit Appius Claudius, ſanciens ne quem cenſores in legendo præterirent, neve aliqua ignominia, afficerent, niſi qui apud eos accuſatus, & utriuſque ſententia eſſet damnatus.

SECTIO XXIIII. Hactenus de Senatoribus, & ſenatorio ordine: proximus huic dignitati eſt ordo Equeſter. Equites Romulus primus inſtituit, & in tres centurias diſtribuit; quas ſuo nomine Ramnenſes, à Tito Tatio Tatienſes,

 à Lu-

à Lucumone vel Luco Luceres, appe lavit: Dicti etiam ſunt ſub Romul Regibuſque, Celeres, poſt Flexumine deinceps Troſſuli. Trecentos deind Tarquinius Priſcus addidit: ita Rom ſexcenti Equites fuerunt; iſque numeru fere ſemper omni Reipublicæ tempor obſervatus, quod vel ex ſubjectis aucto rum teſtimoniis probatur. Valeriu *Equeſtris ordinis maxima pars quadrin genti juvenes, equis publicis ſpoliati, & inter ærarios à M. Valerio & L. Sempro nio Cenſoribus relati fuerunt; quod i Sicilia ad munitionum opus explican dum ire juſſi, facere id neglexerant.* Sed multo apertius Seneca in Ludo de morte Claudii Cæſaris: *Occiſos* (inquit) *ſenatores* XXX, *equites Romanos* CCCXV, *atque plures: cæteri* CCXXI. *arena pulviſque fuerunt.*

Quanquam Equites ab initio ſemper in Republica Romana fuerint; eorũ tamen Romæ multis annis nullus fuit ordo, nulla auctoritas, nullus cenſus. Nam duo tantum erant ordines, ſenatorius & plebeius, uſque ad Gracchorum tempora: Hi judicum appellatione ſeparare (equites enim antea plebeiis miſcebantur) eum ordinẽ primi omnium inſtituêre, diſcordi popularitate in contumeliã ſenatus; mox ea debellata, auctoritas nominis

ıinis vario ſeditionum eventu circa ublicanos ſubſtitit, & aliquandiu ter- æ vires publicani fuere. Cicero demum abilivit equeſtre nomen in conſulatu uo, ei ſenatum concilians, ex eo ſe or- line provectum eſſe celebrans, & ejus ires peculiari popularitate quærens. taque ab Ciceronis conſulatu plane oc tertium corpus in Republica fa- tum eſt, cœpitque adjici Senatui, po- ıuloque Romano Equeſter ordo: qua e cauſa equeſter ordo poſt plebeium cribebatur, quia noviſſime cœptus eſt djici, inque Republica eſſe.

Auctoritas autem Equitum tum cœ- ıit, cum magiſtratus curules & patri- ios, ſicuti plebeii, acquiſiviſſent, & legi- ous Gracchi ac Cœpionis ad ſe tranſtu- iſſent judicia, quæ ante in ſenatorum ooteſtate erant, annis fere DCXXIX. Nam ſempronius Gracchus legem tulit, anno V.C. DCXXX, ut penes ſolum Equeſtrem ordinem eſſent judicia. Id indigne fe- rentes ſenatores cum Servilio Cœpione Conſule egerunt, ut legem de judiciis in- ter equitem & ſenatum communican- dis ferret. Hujus lege, equitum poteſtas communicata eſt, non diminuta: quia ſexcenti equites, ut antea, cum trecentis ſenatoribus judicabant. Diminuta au- tem legibus Livii, Sullæ, & Cottæ, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

inde ſunt ſecutæ: M. enim Livius Druſus Trib. pl. anno V. C. DCLXII rogatione ſua cavit, ut æqua ex parte equites & ſenatores judicia exercerent. Cornelius Sulla dictator anno DCLXXIII. equeſtri ordini adempta judicia, ad ſenatū tranſtulit. Denique Aurelius Cotta inter tres ordines judicia communicavit, Senatores, Equites, & Tribunos Ærarios. Præterea ſoli Equites pop. Rom. vectigalia à Cenſoribus in quinquennium locata, conducere conſueverunt, indeque quod publica conducerent Publicani dicti. Iſti erant nobiliſſimi quique equeſtris ordinis. Flos enim equitum Romanorū, ornamentum civitatis, firmamentū Reipublicæ publicanorum ordine continebatur. Iſti ſocietates tot inibant, quot erant Reipublicæ provinciæ vectigales.

SECTIO XXV. Hæc de Equitum poteſtate. Cenſus vero eorum ante Servium Tullium non extitit, qui primus eum inſtituit: cenſus die illo per forum ſua manu equum ad Cenſores traduxiſſe ferunt. Equeſtris autem ordinis juventus ſingulis annis bis in magna celebritate ſpectaculū ſui præbebat; menſe Februario, die Lupercalium, quem morem Romulus inſtituit; & equitum probatione. Porro Q. Fabius Rutilianus, equites trabeatos Idibus Quintilib⁹ equis inſiden-

dentes, ab æde Honoris per Vrbem in apitolium tranſire primus fecit. Iſta lennitas inſtituta eſt in honorẽ ac meoriam Caſtoris & Pollucis, quod anno . C. CCLVII. Romanis contra Lanos præliantibus affuiſſent. Nam ſaificio per primores equeſtris ordinis libus Quintilibus peracto, tranſvectio quitum fiebat, qui per tribus & centuas diſtributi, ordine in equis vehebanır, omnes quaſi è pugna redirent coonati fronde oleaginea, & palmatis è urpura togis amicti, quas vocabãt traeas, initio pompæ facto ab æde (de æde iſſentiunt Dionyſius & Plinius De viris luſtr.) Martis, quæ extra urbem ſita eſt, : tum cæteras urbis partes per forum anſeuntes, tum ædem Caſtoris præterıntes, nonnunquam quinque virorum ıillia, gerentes quæcunque fortitudiis præmia, in præliis acceperunt à duibus. Erat & aliud celebre Equitum initutum. Mos namque Equitibus fuit .omæ, cum per legitimum militiæ temus feciſſent ſtipendia, equum per meium forum ducere, coram viris duous publice præſidentibus, quos Cenſoes nuncupabant, eiſque recenſere quæ ıb quibus ducibus ſtipendia meruerãt, lorumque cenſuram ſubire, qui ut pro ujuſq; meritis vel laudẽ, vel infamiam

tribuerent, ſingulos Equites nomi
profitentes rogabant in hæc verba: T.
NE MILITIAS OMNES IVXTA I.
SCIPLINAM ABSOLVISTI? Ad q
Pompeius Magnus cum olim à Cen.
ribus Gellio & Lentulo interrogaret,
lepide reſpondiſſe fertur: Abſolvi (i.
quiens) ſub meipſo imperatore. Hæc p
ſca fuerunt inſtituta eorum, qui in equ
tum ordine & cenſu erant. Quorum
lii honoris gratia equis invecti, ad lud
rum certamina, quoties celebrarentu
pompam de Capitolio per forum in Ci
cum Maximum deducere conſueverun
Cæterũ, ut ſuſcepto ſermoni de Equeſt
ordine clauſula imponatur, inter ali
Equitum ornamenta erant annulus au
reus, & quatuordecim ordines in thea
tro, in quibus ſeparati à plebe ludos ſpe-
ctabant. Ab initio commixti plebi ſpe-
ctabant ludos, uſque ad M. Othonem,
qui primus eos à plebe diſiunxit. Quam-
obrem plebs ſeparationem moleſte fe-
rens, Othonem in ſpectaculũ prodeun-
tem ſibilis inſectata eſt; cum Equites
contra læto plauſu eum ſuſciperent: &
iteratis altius ſibilis ad jurgia cum Equi-
tibus venit: atque à jurgiis & contume-
liis ad manus, ſanguinem & cædem ven-
tum eſſet, ſi eloquentia Ciceronis non
interveniſſet, ac theatralem ſeditio-
nem

nem ſuſtuliſſet; qua plebeios in æde Bellonæ ad ſe vocatos adeo modeſte increpuit monuitque, ut cum in theatrum rediiſſent, Othoni alacri plauſu alluderent, atque Equitibus de gloria ac laude ejus concertarent. Quibus Equitum in theatro gradibus ſervandis præficiebantur aliqui, ut ſæpius teſtatur. Martialis:

Quadringenta tibi non ſunt, Chæreſtrate; ſurge:
Lectius ecce venit: ſta, fuge, curre, late.

& alibi:

Eſt & in hoc aliquid, vidit me Roma Tribunum,
Et ſedeo qua te ſuſcitat Oceanus.

Lectius & Oceanus præfecti erant ſervandis gradibus, ut ſcilicet ſummoverent plebeii ordinis homines in ſedibus Equitum ſedentes. Iuvenalis:

—— & de pulvino ſurgat equeſtri
Cujus res legi non ſufficit ——

Certe

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi ——

SECTIO XXVI. Tranſeamus nunc ad ultimam ſecundæ Diviſionis partem, utpote Plebeium ordinem: ſuperius enim diviſimus Romanos ſecundum cenſum in tres ordines, Senatorium, Equeſtrem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ſtrem, & Plebeium. De Senatoribus & Equitibus hactenus.

De plebe autem dicebantur cæteri omnes egentes, qui quadringenta, (*cum Equitibus*) aut octingenta, millia nummûm (*cum Senatoribus*) non poſſidebant, ſive ſenatorio, ſive equeſtri loco eſſent nati. Cenſus enim ordinem, non dignitatem conſtituebat; nec inter Senatores, aut Equites cenſebantur, niſi qui tantundẽ in bonis haberent. Quare plebeii plerumque inopia laborantes, tum militiæ duritiem ſubire, humi requieſcere, inopiam & laborem eodem tempore tolerare cogebantur: tum domi honores ambientium largitionibus, ſive candidatorũ corruptelis paſcebantur, conſtitutis in ſingulis tribubus diviſoribus ac curiarum magiſtris, qui corrumpentium munera ac pecunias, in tribus curiaſque dividerent. Ita plebeii, dignitates, magiſtratus, & ſuffragia ſua (præter quæ nihil amplius habuerunt) venditabant: & candidatos ambitioſos, qui ſuffragia operamque eorum conduxerant, ad comitia conducebant: principes quoque civitatis & locupletes, per urbem officii gratia ſectabantur, ut prandia, cœnas & ſportulas, veſtimenta, & alia id genus munuſcula conſequerentur. Horatius:

Non

Non ego ventoſæ plebis ſuffragia venor,
Impenſis cœnarum, & tritæ munere veſtis.

Præterea à Poëtis & Oratoribus inopes illi Romani conducebantur, ut eis conſentirent, inque eorum verba jurarent, vociferando *pulchre, bene, recte,*

At tunc grande Σοφῶς clamaret turba togata.

Denique ita paupertate premebantur, ea penuria, atque fame, veluti rabie quadam agitabantur; ut neque novis rebus studerent, à Patrib⁹ ſecederent, & quam ſæpiſſime maximos tumultus excitarēt. Proinde potentiores huic egeſtati occurrentes, præter prædam ex hoſtibus raptam plurimas opes, multos fertiles agros, uberrimas provincias ad inopem hunc ordinem alendum, ſaturandumq; deſtinarunt; & peculiarem curatorem, quem Præfectum annonæ vocant, inſtituerunt, ne inopia perciti ventos rapidiſſimos, & turbines pernicioſiſſimos in Republica excitarent. Idcirco recte Aurelianus Imperator ad Flavium Arabianum ſcripſit, *Populo Romano ſaturo nihil eſſe lætius.*

SECTIO XXVII. Quanquam omnium ordinum pauperrimus eſſet plebeius, tamen civitatis erat corpus, ut ſenatus anima: in comitiis tributis dominabatur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

nabatur, centuriatis plurimum poterat. Reges, Romulus, Numa, Hoſtilius, & Martius huic ordini multa largiti ſunt: Servius Tullius hujus cauſam ſuſcepit, adverſus potentiorum violentiam atq; injuſtitiam; patricii huic plurima partim volentes, partim inviti indulſerunt: nobiles hujus manus prenſarunt, in hujus favore conciliando multū laborarunt: duces bellorū huic geſtorum rationem reddiderunt: denique ſine hujus ordinis conſenſu, Senatus neque potuit bellum alicui populo indicere neq; magiſtratus creare, neque leges ferre. Nam dixi ſuperius (Sectione IX) trium maximarum rerum & ſumme in Republica neceſſariarum, penes populum ex Romuli inſtituto arbitrium fuiſſe: pacem bellumve indicendi, creandi magiſtratus tā domi quam militiæ, legeſq; ſuis ſuffragiis ferendi, confirmandi, abrogandi. De quibus rebus populus diſceptabat diſcernebatq; latis curiatim ſuffragiis, & tantum valuit pauperrimi, quantum ditiſſimi calculus; cumque pauci eſſent divites ac patricii, pauperes & plebeii in ferendis ſuffragiis illos numero longe ſuperarunt. Servius autē Tullius id animadvertens, ad divites ſuffragiorum vim tranſtulit, conſtitutis pluribus centuriis divitum, quam pauperum. Sed exactis Regibus, & in-

inſtitutis à Volerone tributis comi-
ti anno V.C. CCLXXXI, vim ſuffra-
grum, inque comitiis præpotentiam
ſuperarunt.
Poſt exactos Reges Valerius Publico-
lo pro plebis libertate ſimul & poteſta-
te leges ſancivit, quibus amplior reddi-
ta eſt ejus poteſtas, quam ſub Regibus:
Unam, ne quis magiſtratum, aut impe-
rium caperet, niſi cui populus dediſſet;
Sacrandoque cum bonis capite ejus qui
contra feciſſet, eumque occidi impune
liceret; Alteram, ne quis qui provocaſſet,
juſſu populi virgis vapularet, aut ſecu-
ri cæderetur. Quæ quidem lex ſæpius
ab eadem Valeriorum familia renovata
eſt, quia plus paucorum opes poterant,
quam plebis libertas. Poſt, non tantum
penes plebem fuit judicium, de Civis Ro-
mani judicati condemnatique animad-
verſione; verumetiam judicandi facul-
tas, magiſtratibus ac ſenatui adempta.
Nam Sempronius Gracchus lege cavit,
ne quis de capite civis Romani injuſſu
populi judicaret; qui judicaſſet, uti in
eum populi animadverſio eſſet. Sic con-
ſtat de capite civis Romani non modo
ferri, ſed ne judicari quidem potuiſſe,
niſi centuriatis comitiis, in quibus ali-
quid poterat plebs. Sed M. Tullius Cice-
ro Lentulum, Cethegum, & reliquos
Catili-

Catilinariæ conjurationis partici[illegible], non populi ſuffragiis, ſed ſenatus [illegible]tentiis judicatos condemnatoſque in carcere ſtrangulari curavit. Quamcrē P. Claudius trib.pl.legem tulit, ut d[illegible]is quæſtio haberetur, qui cives Roma[illegible] ſine judicio populi, indictaque cauſa [illegible]dicaſſent, necaſſentque: & Ciceron[illegible] ejectum urbe exilio multavit.

Præterea poſt Valerium Publicola[illegible], tribunitiis rogationibus magnam in [illegible]publica poteſtatem nacti ſunt Pleb[illegible]. Nam non modo magiſtratus, Augur[illegible], Pontificem Maximum, & alios ſacer[illegible]tes creare; verumetiam ipſi magiſtrat[illegible], ſacerdotia & judicia (quibus nihil in R[illegible]publica majus) adipiſci potuerunt, [illegible] adepti ſunt. Quæ cuncta penes ſol[illegible] Patricios fuerunt. Nam primus ma[illegible]ſtratus, quem adepti ſunt plebeii, fu[illegible] Decemviratus, anno V.C. CCCXXX. q[illegible] Idibus Maii Q. Pœtellius, C. Duellius, S[illegible] Oppius Cornicen, è plebe omnes, cu[illegible] Ap. Claudio Decemvirorum princip[illegible] magiſtratū inierunt. L. Sextilius de pl[illegible]be primus Conſulatum ſuſcepit an. V.C[illegible] CCCLXXXVII. Tribunatum autem Mil[illegible]tum cum Conſulari poteſtate plebeior[illegible] nemo unquam adeptus eſt, ſaltem per[illegible] raro. Scribit enim T. Livius in annis III[illegible] & XL, neminem de plebe Trib. Mil. Con[illegible]

ſular

ſulari poteſtate creatum, Patricios vero ſemper in hujus magiſtratus poſſeſſione fuiſſe. Patres quidé voluerunt potius cõmunicare plebi conſularem poteſtatem, quam Conſulum nomen. Nam ab initio cum honos iſte in Republica induceretur, paſſi ſunt legem à Trib. pl. perferri, de tribunis militum trib⁹ ex patriciis, totidem de plebe creandis, qui cum poteſtate Conſulari Rempublicam adminiſtrarent: verum habitis comitiis tres tantum ex patriciis creati ſunt, plebs eo cõtenta, quod ratio ſui habita eſſet. Anno V. C. CCCXCVII Dictatura cœpit communicari, primuſque de plebe Dictator dictus C. Marcius Rutilius, cum C. Plantio Magiſtro Equitum. Magiſter autem Equitum de plebe, ante Dictatorem plebeium C. Licinius factus eſt, quo tempore civitas diſcordia de plebeio Conſule conſtituendo agitabat. Cn. Cornelio Coſſo & L. Furio Medullino ſecundum Coſs. anno V. C. CCCXLIIII ad Quæſturam patricium magiſtratum plebeii ſpirarunt, creatique ſunt cum uno patricio C. Fabio Ambuſto tres plebeii. Anno. V. C. CCCLXXXVIII, ut Ædiles Curules promiſcue ex patribus & plebe fierent, primum decretum eſt. Q. Publilius Philo primus è plebe Præturam inivit, C. Sulpicio Longo & P. Ælio conſulatum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

gerentibus. Romanorum annales t ſtantur Cenſores creari ſolitos ex patr ciis uſque ad annum V. C. CDII. qu Mart. Rutilius, ut primus de plebe D ctator, ita & Cenſor factus eſt.

Vt Romulus Magiſtratus, ſic Num ſolis patriciis ſacra peragere, Pontifica tum, Auguratum, & cætera ſacerdoti ſuſcipere permiſit. Ideoque Decemvi connubia cum plebeiis patribus inter dixerunt, ne incerta prole auſpicia tu barentur. Communicatis deinde con nubiis lege Canuleia anno V. C. CCC ſacra quidē confuſa & auſpicia fuerunt ſed tamē ſacerdotia penes patricios du raverunt, quoad tribunitias rogatione Sexti Licinii & Ogulnii. Lege enim Sex tia Licinia ſancitum eſt, ut Decemvir ſacrorum non omnes patricii, ſed ex æ quo de plebe crearentur. Ogulnia au tem anno V. C. CDLIII M. Valeri Corvino quintum, Q. Appuleio Panſ Coſs. acerrime reſiſtente Appio Claudio, P. Decio vehementer aſſiſtente ſtatuit, ut cum quatuor Augures, totidem Pontifices eſſent, numerumque ſacerdotum augeri placeret, quatuor Pontifices & quinque Augures de plebe omnes adſcriberentur, quo prorſus octo Pontifices, novem Augures in Vrbe fierent.

Prius permiſſum fuit plebi ſacerdotia

capere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

c:ere, quam ſacerdotes creare. Quan-
d quidem à Numa Rege inſtitutum eſt,
&more deinceps comprobatum ; ut
Pntifices à Pontificibus, Augures ab
Aguribus, alii Sacerdotes à ſuis colle-
g , ſolus Pontifex Maximus à populo
caretur. Quam creandorum ſacerdo-
tn conſuetudinem annis poſt CLV,
qim plebeii ad ſacerdotia admiſſi fue-
rit, primus omnium C.Licinius Craſ-
ſi, diſſuadente C. Lælio Prætore, Q.
Fbio Maximo Æmiliano & L. Hoſtilio
Mncino Coſs.anno V. C. DCVIII. in-
vtit, ſuadendo ut ſacerdotes quos an-
t. collegia ſufficiebant, populus crea-
r. Eandem legem à populo antiqua-
tn revocavit Cn.DomitiusAhenobar-
bs Trib. pl. atavus Neronis Imperato-
r,C.Mario ſecundum,C.Fimbria Coſs.
ano V. C. DCXLIX. & ſubrogando-
rm ſacerdotum jus à collegiis ad popu-
ln, minorem etiam populi partem,
aprobata ejus rogatione tranſtulit: ve-
tem tamẽ morem omnino non ſuſtu-
l. Siquidem ut populus ſacerdotes face-
r,ſed factos collegia cooptarent,ſanci-
v.Sulla in ſua dominatione nobilitatis
popugnator , plebeii juris ac poteſtatis
c fotas Marianas partes perpetuus op-
pgnator,legẽDomitianã penitus abro-
gvit,ac priſtinã ſubſtituendi ſacerdotes

auctoritatem collegiis reſtituit. Poſt Syllam plebs idem jus rurſum recuperat.

Iudicia cum Equitibus & Senatoribus lege Aurelia Plebi communicata ſunt. Iudicia dico cuncta, pręter perduellionis ſive majeſtatis, quod judicium ſibi populus ſecundo ab creatis Tribunis plebis anno comparavit; quo primus Patriciorum tribunis plebis reſtitit M. Coriolanus, atque primus omnium tribunitiam poteſtatem ſenſit. Nam die à Trib. pl. dicta, quod primus plebem pręda ex hoſtibus capta fraudaſſet, quodque in magna penuria ne frumentum populo, ſaltem maximo pretio daretur contédiſſet, populi calculis tributis comitiis damnatus in exilium abiit. Ex illo tempore, utpote V.C. anno CCLXIII, morem ſibi fecerunt Tribuni, patriciis diem ad populum dicere. Vnde maximum incrementum poteſtas plebis habuit: cõtra vero, optimatum priſtina dignitas maximum detrimentum accepit. Quid enim à priori dignitate optimatũ alienius fuit, quam per tribunos ad plebeculam citari, rapi, in carcerem detrudi? aut quid magis tribui plebi potuit, quam de iis, quibus antea miſere ſubjecti fuerant, judicium ferre, eos bonis multare, in exiliũ mittere? Vnde L. Furius, C. Manlius conſulatu abeuntes, à Tribunis ad plebis judicium arrepti,

arrepti, populumque circumeuntes ſordidati, non immerito apud Livium amiſſam patriciorum dignitatem deplorant? juniores patrum ſuadent monentque, ut honoribus & adminiſtratione Reipublicæ abſtineant? Conſulares vero faſces, prætextam, curulemque ſellam nihil aliud quam pompam funeris putent? claris inſignibus imperii, velut infulis velatos ad mortem deſtinari? quod ſi Conſulatus dulcedo ſit, jam nunc ita in animum inducant, conſulatum captum & oppreſſum à tribunitia poteſtate eſſe, Cōſuli veluti apparitori tribunitio omnia ad nutum imperiumq; Tribuni agenda eſſe? ſi ſe commoverit? ſi reſpexerit patres? ſi alium in Republica quam plebem crediderit? Exilium Cn. Marci Coriolani, T. Menenii Agrippæ damnationem & mortē ſibi ante oculos proponāt. Hæc de poteſtate plebeiorum dicta ſufficiant, penes quos, ceu patricios, magiſtratus curules, ſacerdotia & judicia fuerunt. A quibus omnibus tandem ceciderunt. Nam populus lege Regia omne ſuum imperium, poteſtatemque in Imperatorem tranſtulit. Itaque ſub Imperatoribus quam Regibus, multo plebis conditio durior & anguſtior extitit. Sub Auguſto tamen veſtigium antiquæ plebeiæ poteſtatis mãſit.

Nam ille multas leges condebat, eaſ e ad populum referebat: Idem populus d magiſtratus eligendos congregabat, etſi nihil fiebat contra Cæſaris volun- tem. Nam partim proponebat eos, qui eſſent magiſtratus futuri, partim id m- re majorum relinquebat in populi p- biſq; voluntate: ſed tamen provideb, ne neceſſitudinis cauſa, aut largitio facta, precibuſve deſignarentur. Sub re- quis Imperatoribus, plebs omnino nu- lam poteſtatem habuit, ſed ludis ac ce- taminibus frequenter, raro comitiis i- terfuerat. Iuvenalis:

—— jampridem ex quo ſuffragia nu
Vendimus, effugit curas. Nam qui da- bat olim
Imperium, faſces, legiones, omnia, nun
Continet, atque duas tantum res an- xius optat,
Panem & Circenſes ——

SECTIO XXVIII. Hucuſque egimus de prima pop. Rom. Diviſione, quæ re- ſpicit genns & ſanguinem: de ſecunda, quæ ordinem & cenſum. Tranſeamus nunc ad tertiam & ultimam, quæ ad honores pertinet. Romani honorati aut ſunt nobiles, aut novi.

Nobiles in veteri Rep. Rom. ſoli Patricii habiti ſunt. Quod in principio eis ma- giſtratus & honores illi, ex quibus nobi-

litas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

litas comparari ſolet, patuerint. Nam Conſulatum, Dictaturam, Cenſuram, Ædilitatem, Quæſturam, Præturam primum habuerunt. Deinde etiam plebeii, ubi ad honores curules aſpiraſſent, nobiles vocari cæperunt. Quippe tum non ex genere, ut antea, ſed imaginib⁹ nobilitas habebatur. Quandoquidē ii Nobiles ſunt appellati, qui majorum imagines habebant. Imagines autem ſui ponere, ac poſteris tradere non poterant, niſi qui magiſtratū curulem geſſiſſent; quorum primus eſſe cœpit Ædilitas curulis, ſecundus Prætura, tertius Conſulatus, poſtremus Cenſores; quia Cenſores ex conſularibus tantum viris creari conſueverant. Quos magiſtratus patricii ante, quam plebeii iniverunt. Imaginem autem voco, ſimulacrum ad vivum exprimens oris ſimilitudinem, affabre miroque artificio effectum, coloribus pigmentiſque adumbratum. Quas imagines in atriis & inſigniori domus parte ſuſpendere, & earum multitudine jactantiaq; nobilitatem oſtentare atque metiri ſolebant. Honorem igitur & nobilitatem nacti ſunt, qui ad magiſtratum honorarium pervenerunt, non habita ratione, ad eumne vi, gratia, largitione, an virtute adſpiraſſent. Nam ſolus magiſtratus in Republica nobili-

tatem dabat, & populus honores

Sæpe dat indignis, & famæ ſervit ineptus.

Proinde gloriatur Cicero, ob delatam ſibi Ædilitatem curulem ſe adeptum eſſe antiquiorem in ſenatu ſententiæ dicendæ locum, togam, prætextam, ſellam curulem, jus imaginis ad memoriam poſteritatemq; prodendam. Porro nulli magiſtratum conſequebantur, niſi prius habita concione, qua populi gratiam ſibi conciliarent: vel commemorando veterem proſapiam, majorum & facta & imagines; nam populus inſervit famæ, & perſæpe in titulis ac imaginibus ſtupet: vel proponendo virtutes ſuas, meritaque in Rempublicam.

Ac certe virtute decet, non ſanguine niti.

ſi ſine majorum claritate atq; imaginibus eſſent: ſicuti erant Curii, Decii, Catones, Pompeii, Marii, Didii, Cœlii. Gloria enim & fulgens magiſtratuum currus obſcuros juxta generoſos trahebat, Cato ſe virtute. non genere, aut majorum imaginib⁹ pop. Rom. commendavit, & ipſe initium ſui generis, nominiſque, ab ſe gigni ac propagari voluit; cum aditus ad magiſtratus honoreſque non magis nobilitati, quam virtuti patere debeat. Quinimo pop. Rom. antiquitus

homini

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

homini honorem,non generi;moribus, non majoribus; virtuti perſpectæ, non auditæ nobilitati deferebat. Erat præterea in more poſitum inſtitutoq; Romanorum, ut qui magiſtratus curules adeptus eſſet, (id eſt imagines familiæ ſuæ, ſi nobilis, aut jus ponendi poſteris imagines, ſi novus) eam haberet concionem, qua gratiã beneficii (conceſſi magiſtratus) populi Romani, cum ſuorum (ſi nobilis) vel ipſius (ſi novus) laude conjungeret. Itaque nobiles hic appello, qui majorum imagines, magiſtratus ſcilicet & triumphos poſſent oſtentare, quibus freti honores aut gerebant, aut ad eos adſpirabant. Majorum ſiquidem gloria poſteris quaſi lumen eſt, & ad virtutes incitamentum. Cicero apud Marcum filium de extinctæ Catilinariæ conſpirationis triumpho ſuo togato gloriatur, propemodum ad eum ejuſdem gloriæ hæreditatem, & factorum imitationem pertinere. Optima profecto hæreditas à parentibus traditur liberis, omnibus divitiis, omnique patrimonio præſtantior gloria virtutis, rerumque geſtarum memoria: cui dedecori eſſe, & nefas, & vitium judicandum eſt. Sicut enim majorum imagines, virtutis præſtantiam, rerumque geſtarum gloriam ac triumphos vel ſuperare, vel æquare honeſtum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

eſt & glorioſum: Ita eorum induſtr.s contemnere, frugalitatem deſpice, imagines, rerumque geſtarum mem-riam fœdiſſimis criminibus temera, obſcurare, deprimere, extinguere, n-fas & vitium judicatur. Hæreditas tum demum cenſebitur, ſi pariter virt-tis via ad ſimiles honorum gradus ſi pervenerint, ut vel parentibus clariore, vel ſaltem nõ deteriores dicantur: Ali-quin de aliena virtute inique ſibi arr-gare (clara videlicet parentũ virtus lib-ris non relinquitur, ea neque dono d-tur, neque accipitur) & nihil hæredit-rium præter virtutis memoriam accip-re dicentur: Eamque melius eſt nu-quam à majoribus habuiſſe, quam acc-ptam fœdis moribus corrupiſſe. Etenin quanto majorum vita fuit præclarior, tanto horũ ſocordia flagitioſior; ſi no-bilitatis acceptam à parentibus dignita-tem virtute tueri nequiverint. Pleriqu nihilominus majorum dignitatibus & imaginibus elati, arroganter ætatem a-gentes, in voluptate & ignavia deliteſ-centes, convivia ſæpius exornãtes quam arma tractantes, curantes munditias ut mulieres, quam labore ut viri, quaſi ho-neſte vixerint, honores, utpote virtutis præmia, petiverunt, atq; inſignia virtu-tis etiã ſine virtute aſſecuti ſunt. Quare
recte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

recte P. Decius, M. Tullius, C. Marius, aliique nobiles plebeii, dicteria nobilium, objectamque nobilitatis novitatem perferentes, illos ignavos & ignaros accuſarunt, & non probe viventibus probra objectarunt, quod præter imagines, nihil niſi imaginarium & fumoſum haberent.

SECTIO XXIX. Hactenus de Romanis nobilibus: Nunc de novis. Novi appellati ſunt, qui ob imaginum inopiam commendatione ipſorum, atque virtute non majorum gloria ad honores curules, quaſi meritorum in Rempublicam & virtutis debita præmia, adſcenderunt. Qui cum nobilium invidorũ contumelioſa multa ſunt paſſi; tum vulgi mobilis & imperiti novitatem exprobrantis, iniquis ſermonibus frequenter laceſſiti, QVIS HOMO HIC EST? QVO PATRE NATVS? Nam ut mores corrumpi in Republica Romana cœperunt, cœpit quoque Populus nobilibus potius, quam novis honores deferre. Sic circa annum Romæ conditæ CCLXXXV, Syracuſii cum cæteris Siculis, ejecto Thraſybulo tyranno, conſtitutoque populari Reipublicæ ſtatu, conſtituerunt, ut magiſtratus omnes & munia publica priſcis civibus, atque vetuſtis familiis diſtribuerentur; inquilini vero &

novi

novi homines alienigenę, ne ad mune
publica, neve ad honores civiles admi
terentur. Sed ſi nobiles ſolis imaginibu
tituliſque majorum inhæreant, & ult
ex ſe nihil produxerint, non nobiles ſe
ignobiles dici merentur. Novi vero ve
nobiles, quod ex ſe egregia protulerin
cum fortiſſimus quiſq; & virtute præ
ditus generoſiſſimus ſit, imo lege Næni
Rex. Siquidem ſola virtus nos nobiles
ſola honoratos, ſola ſenatores, ſola Re
ges vere facit. Vnde præclare cum Stoi-
cis cecinit Flaccus:

—— ſapiens uno minor eſt Iove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique
regum.

Vnde Cato Cenſorius, ad gloriam quidem & magiſtratus ſe novum eſſe, rebus vero geſtis ac virtute majorum vetuſtiſſimum prædicabat.

FINIS.

P. SCRIVERII
De
PSEVDO-FENESTELLA Admonitio.

BIpartitum illud de Sacerdotiis & Magiſtratibus Rom. Scriptum quod ſub nvolucro L. Feneſtellæ vulgo circũfer- ur, æternis potius tenebris damnãdũ rat, quam pro tanti viri fœtu germano ectorib⁹ denuo obtrudendum. Sublato taq; celeberrimo nomine, ignobili quilem ſed vera epigraphe inſignivimus, ledimuſque auctori ſuo Andreæ Dominico Flocco, Florentino. Quod nomen um alii, tum Nozorenus in Append. Geſn. & Lycoſt. atque Rob. Cœnalis Hitor. Gallic. lib. 1. perioch. 1. diſerte agnocunt: extatque in chirographo codice, uo Brugis olim uſus Ægidius VVytſius. t, Oxoniȩ apud Britannos in bibliothea Lincolnienſi, teſte Catalogo Thomæ amesii MS. hoc titulo: *Andreas Domiicus Florẽtinus De Romanis Poteſtatibus.* rincip. *Cum parvos* (leg. *per hos*) *dies*. Et lorentiæ in bibliotheca Gaddiana MS. ujus initium: *Naturæ ac ratione rerum ntroductum eſt*. (vide edit. noſtrȩ pag. 8.) t atteſtantur Michael Ponciantius & ucas Ferrinius, nuperi ſcriptores, his erbis: *Andreas Fiocchus, vir grauiſſimus,*

mus, eximia doctrina refertus, inter cætera, quæ ad manus venerunt, edidit librum De Poteſtatibus Romanis. Flavius vere Blondus, qui ante centum & ſexaginta annos obiit, in Hetruria ſua, *Andream Floccum, Apoſtolicum ſecretarium, Canonicumque Florentinum, virum optimum, ab eloquentia, & edito de Magiſtratibus opere* celebrat. Idemque Lilius Gyraldus in Hiſtoria Poëtarum aſſerit, & apud ſe manuſcriptos eſſe, quibus talis inſcriptio eſt:

Andreæ Dominici Flocci. Florentini, Ad Brandem Cardinalem Placentinum

DE ROMANIS MAGISTRATIBVS LIBER.

Atque in iis ipſis eſt Præfatio, inquit, quæ in publicatis literarum typis exemplaribus non reperitur. Hæc ille. Quæ Præfatio etiam integre (quantum ex principio liquet) in codice Anglicano, nec Florentino NicolaiGaddii deeſſe videtur. Hæc primum à VVytſio publici juris facta. Sed opuſculum iſthoc Brandi Cardinali dicatum fuiſſe, ne illa quidem Editio dicit. Nos primi ex fideLiliana eam inſcriptionem appoſuimus. Ex qua abunde nobis de ætate auctoris cõſtat.

it. Nam Brandes iſte, ſive Branda Caſtillioneus, Mediolanenſis, Epiſcopus Placentinus, an. Chriſti ∞ccccxi presbyter Cardinalis titulo S. Clementis, ſub Joanne XXIII PP. creatus eſt. Poſtea ſub Eugenio IV Pontifice factus eſt Epiſcopus Cardinalis Portuenſis & S. Rufinæ, alias Caſæ candidæ. Anno demum Chriſtianæ ſalutis ∞ CDXIII, Pontificatus ejuſdem Eugenii anno XIII, prid. Non. Febr. Branda Caſtillioneus, quondam Epiſcopus Placentinus, ſacri palatii apoſtolici cauſarum auditor, presbyter Cardinalis tt. S. Clementis poſt Epiſcopus Cardinalis Portuenſis & S. Rufinæ, legatus iterum ſub Martino V. PP. in Hungariam contra Huſſitas, mortuus eſt in Caſtilioneo ſuo diœceſis Mediolanenſis, ibique honorificentiſſimo ſepulchro cadaver ejus conditum. De quo plura qui volet, adeat diligentiſſimum Onufrium Panuinium, & Alphonſum Ciaconium: qui ad manum, cum hæc raptim ſcriberemus, non erat. Quare non ſine cauſa viri docti Feneſtellam illum [Lucii prænomen unde repſerit, neſcio] tanquam illegitimum atq; ſuppoſititium cenſuerunt, & farraginem de Sacerdotiis & Magiſtratibus tanto auctore prorſus indignam: tum, quod in ea Plinius, Aſconius Pedianus,

& A.

& A. Gellius in teſtimonium adferi-
tur; quorum ultimus plus ſæculo po-
rior fuit (ſiquidem Feneſtella noviſſi
Tiberii Cæſaris principatu obiit, te
Plinio lib. XXXIII. cap. XI.) priores d
ipſius Feneſtellæ meminerunt: tum n-
xime, quod in ea incompoſita dict,
neque ubique ſermonis Latini puri
(præterquam in locis, ubi Livium
ejus notæ ſcriptores deſcribit) invenit.
Et recentiorem eſſe vel inde appar
quod lib. I. cap. V. Epiſcoporum & A
chiepiſcoporum mentionem facit. Vi
ergo ante ducentos, & quod excurri
annos noſter Floccus. Quod & Rapha
Volaterranus, Blondum ſequutus
Commentar. Vrbanor. lib. XI. indica
Iannotius, inquit, Manettus (corrupt
ibi vulgo Ioannes Manectus legitur
& Andreas Fiocus, ambo Florentini
[Conſtantienſis Concilii tempore (an
Sal. MCCCCXXIV.) quod ibidem innuit,
inter eloquentes & ex Chryſolora
ſchola commemorati.

FINIS.

AP-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

APPENDIX
AD
ROMAM ANTIQVAM;
In qua
DE ROMÆ STATV HODIERNO
Et
PONTIFICIS AVCTORITATE
Diſſeritur.

I
IMPERIVM ROMANVM, & PONTIFEX. I

II
DE STATV VRBIS ROMAE ET PONTIFICIS, Relatio tempore Sixti V. PP. Anno CIↃ IↃ LXXXV.

III
REDITVS ET EXPENSAE P. R. Anno CIↃ IↃ LXXII.

IIII
AVCTORITATIS PONTIFICIAE Aſſertio.

V
QVOMODO IMPERIVM ROM. AB AVCTORITATE P.P. DEPENDEAT, Diſſertatio.

VI.
MIRABILIA ROMAE, ex V. C.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Epigramma
IANI VITALIS PA-
NORMITANI
De
ROMA.

QVi Romam in media quæris novus a-
veua Roma,
Et Romæ in Roma nil reperis media
Aſpice murorum moles, præruptaq; ſa
Obrutaq; horrenti vaſta theatra ſiti
Hæc ſunt Roma. Viden' velut ipſa cad-
vera tanta
Vrbis adhuc ſpirent imperioſa minas.
Vicit ut hæc mundum, niſa eſt ſe vince-
vicit;
A ſe non victum ne quid in orbe fore
Nunc victa in Roma Roma illa invicta ſ
pulta eſt.
Atque eadem victrix victaque Ron
fuit.
Albula Romani reſtat nunc nominis i
dex,
Quin etiam rapidis fertur in æqu
aquis.
Diſce hinc, quid poſſit fortuna: immo
labaſcunt,
Et quæ perpetuo ſunt agitata, manent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

I
IMPERIVM ROMANVM.

IMperium Romanum, quod imperante Trajano erat ampliſſimum in Scotia; extendebatur enim ab Oceaio Hibernico, ultra Tigrim: Oceano \tlantico, ad ſinum Perſicum: ab Atınte ad ſylvam Calidoniam, pertinge-atque ad flumen Albim, tranſibatque)anubium: primum labi cœpit bellis ivilibus Galbæ, Othonis, Vitellii: iis nim temporibus exercitus, qui in Mana Britannia pro præſidio erat, trajeit in continentem. Hollandia & vicia regiones rebellarunt, paucique temoris progreſſu, Imperii finibus prædio deſtitutis tranſmiſerunt Sarmatæ anubium: Alani ſuperarunt fauces aſpias: Perſæ acquiſiverunt nomen &)tentiam: Gothi pervagati ſunt Mœam & Macedoniam: Franci ingreſſi nt Gallias. Conſtantinus Imperator ſtituit Imperium antiquo ſplendori, pivit bella domeſtica, frenauit tyranos, barbaros, & gentes hoſtiles. Sed duo erunt, quæ Imperium multum debilirunt: primum fuit tranſlatio ſedis Imrialis Roma Conſtantinopolim, quod ctum deſpoliavit Romam & debilitat Imperium. Luce enim clarius eſt,

quod ſicut plantæ ex nativo ſolo in re-
giones climate & qualitate diverſas
tranſplantatæ, parum retinent virtutis
naturalis: ita & res humanæ, præcipue
autem dominia & ſtatus magnis illis
mutationibus perdunt ſuum vigorem
& ſtabilitatem. Eam ob cauſam Senatus
Romanus nunquam plebi conſentire
voluit, ut Roma Vejam commigraret,
quæ civitas multo gratior, & magis
commoda erat, quam Roma, maxime
poſtquam à Gallis ruinæ tradita fuerit.
Cum nullæ res magis pernitioſæ ſint
Reipublicæ, quam magnæ novitates;
quæ res majori damno, ne dicam exitio,
potuit contingere Imperio Romano,
quam adeo ingens ac ſubita præter om-
nium exſpectationem immutatio? Nil
plus minuſve fecit bonus ille Imperator,
quam ſi quis ad dandũ animali melio-
rem formam, cerebrum ad genua, ac
cor è ſuo loco ad cubitum transferret.
Secundum erratum Conſtantini fuit di-
viſio Imperii ſuis filiis facta in tres par-
tes, quod contigit anno Domini cccxl
qua ex magno imperio tria fecit, cum
notabili diminutione auctoritatis & vi-
rium. Cum enim ejus filii inter ſe armis
decertarent, taliter ſe invicem conſum-
pſerunt, ut Imperium quaſi exſangue
corpus remanſerit. Quamvis autem im-
periun

perium aliquot vicibus ſub uno Principe
coaluerit, diviſioni adeo aptum reman-
ſit, ut raro acciderit, quin in Orientale
& Occidentale non fuerit partitum, uſ-
que dum Odoacer, Herulorum & Turin-
gorum Rex, magno cum exercitu Ita-
liam ingreſſus, in tam magnas anguſtias
conjecit Auguſtulum, ut præ deſperatio-
ne ſe Imperio Occidentali abdicarit,
quod accidit anno CCCCLXXVI. Hunni
iam antea Danubium tranſmiſerant:
Alaricus Vandalorum Rex, Romam ce-
perat: Vandali primum Andaluſiam, &
poſtea Africam: Alani Luſitaniam: Go-
thi majorem Hiſpaniæ partem: Angli
Britanniam: Burgundiones Provinciam
occupabant. Iuſtinianus Imperator res
aliquantulum in melius reſtituit, nam
per ſuos Capitaneos exegit Vandalos A-
frica, & Gothos Italia, anno DLVI. Sed
parvo tantum tempore id duravit, nam
anno DCCXIII cœperunt Orientale Im-
perium vexare arma & hæreſis Mahu-
metana, brevique tempore fuere à Sara-
cenis oppreſſæ præter Syriam, Ægyptum
& Archipelagum, Africa, Sicilia & Hiſpa-
nia. Anno DCCXXXV occuparunt quoque
Saraceni Narbonem, Avenionem, To-
loſam, Burdegalam, & regiones vicinas.
Imperium itaque Occidentale paulatim
retrorſus in direptionem abiit: Orientale

autem adeo invalidum remanſit,ut v
aliquot vicibus,civitatem Conſtantin
politanam contra Saracenorum arm
defendere,multo minus Occidenti au
lium ferre potuerit.Anno autem Chri
DCCC titulos Occidentalis Imperii ad
ptus eſt Carolus Magnus, Francoru
Rex, quam rem recenſet Ado, Viem
Archiepiſcopus, verbis ſequentibus: I
die ſancto nativitatis Domini,ante con
feſſionem B. Apoſtoli, cũ glorioſus Re
Carolus ab oratione ſurrexiſſet,Leo Pó
tifex capiti ejus coronam impoſuit,ſic
ab univerſo populo acclamatum eſt: *Ca
rolo Auguſto,à Deo coronato,Magno paci
fico, Imperatori Romanorum,vita & vi
ctoria.* Diviſum itaque fuit Occidental
Imperiũ abOrientali hoc modo,ut Nea
polis, etſi Pontum Orientẽ verſus, cum
Sicilia Græcorũ eſſet;Beneventum Lon-
gobardis remaneret;Veneti neutri parti
adſcripti;Status Eccleſiæ liber eſſet;Reli-
quum Carolo M. cederet.Blondus vult,
Irenem Imperatricem primum in eam
diviſionẽ conſenſiſſe.deinde à Nicepho-
ro confirmatã eſſe. Habuit itaq; diviſio
Imperii initium è tranſlatione ſedis Im-
perialis Roma Conſtantinopolim: cre-
vit diſtractione in plures Principes: per-
venit ad perfectionem aſſumptione Ca-
roliMagni.Ante eum enim modus regi-
minis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ıinis, leges, magiſtratus & conſilia erãt ›mmunia, tendebantque ad bonum ›mmodumque utriuſque Imperii, tan-ıam membrorum ejuſdem corporis. : ſi unus Imperatorum moriebatur abſ-ıe filiis, totum Imperium manebat al-ˈri; ſed Carolo Magno in Imperatorem ›ccidentis electo, nulla amplius fuit ha-ita ratio Imperii Orientis, nec Impera-›r Orientis unquam ſucceſſit in impe-um Occidentis, nec ejus Imperator in ›rientis imperium. Permanſit autem nperium Occidentis in familia Caroli ſagni paulo minus quam centum an-is: defecit autem ea familia in Arnol-ho. Anno Chriſti M I I abſcripto omni ıre hæreditatis, creatio Imperatoris in bera electione ſeptem Principum, qui lectores nuncupãtur, poſita fuit. Ratio ıciendi Imperium electivum, quod eo ſque familiæ Caroli M. hæreditarium ꝁtiterat, fuit, quod Imperator Otho III. lios non habuit: utque dignitate per-›næ, quæ eligeretur, Imperium firmius ıdderetur, Imperium Occidentis tunc alde coarctatum & conciſum erat: ni-il enim ei quam Germania & Italiæ ars ſupererat: Pontifex ſiquidem Ro-ıanus bonam Italiæ partem poſſidebat: eneti in medio utriuſq; Imperii poſiti ivebant in plena libertate, cum domi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

nio annexo ſuo ſtatui: Regna Neapolis & Siciliæ, quæ Normanni Græcis eripuerant, Eccleſiæ Romanæ feudataria facta erant, primum ſub Clemente Antipapa, deinde ſub Nicolao II, & ejus ſucceſſoribus, qui Antipapæ factum, propter emolumentum approbarunt: Lombardia & Thuſcia, partim propter diſſidia Imperatorum, Henrici IV & V, Friderici I & II, cum Pontificibus Romanis, partim propter populorum ferociam, Imperatoribus plus laboris & impẽſæ, quam commodi attulerant. Rudolpho Imperatori itaque non ſolum in Italiam proficiſci, curæ nõ fuit (quod eum infortunia, adverſæque res ſuorum anteceſſorum terrerent) ſed & populis Italiæ libertatem parvo precio vendidit. Lucenſibus non conſtitit libertas plus quam decem aureorum millibus: Florentini eam ſex aureorũ millibus redemerunt. Deficientibus itaq; cum reputatione viribus imperii, ei in Italia, præter nomen, nihil fere remanſit. Vicecomites Mediolanenſes, & ſucceſſive alii domini, aliis locis rapuerunt ſibi dominia, quæ potuerunt, abſque ullo Imperatoris reſpectu, tantumque petebant inveſtituram ſuorum ſtatuum. Sed Franciſcus, cum ſibi armis ſtatum Mediolanenſem paraſſet, parvi fecit inveſtituram, exiſtimans ſe poſſe ſe-

ſum conſervare in ejus poſſeſſione, iiſ-
em artibus, quibus eum ſibi compara-
erat. Vltra montes ſubſtraxerunt ſe
nperio multi Principes, ita, ut Impe-
um pręſenti tempore fere in Germania
onclusum ſit. Sed quod dominia in
ermania uniformia non ſunt, deſcri-
am illa, ut ſequitur: Aliqua dominia
int quaſi membra Imperii, ſed ſeparata:
uamvis enim Imperii ſint, non id ag-
oſcunt, nec agnoſcere volunt, ſicut Re-
es Daniæ & Sueciæ, Dux Pruſſiæ, Helve-
i, Rheti: alia agnoſcunt quidem Impe-
itorem pro ſupremo Principe, ſed diæ-
is imperii non inviſunt, nec contri-
uunt feruntque onera Imperii; ſicut
uces Sabaudiæ, Lotharingiæ, & Prin-
pes Italiæ: alia inviſunt diætas, ferunt-
ue onera, ſicut Principes & Civitates
ermaniæ: ſed Rex Bohemiæ à Caro-
IV Imperatore à contributionibus
temptus eſt. Alia dominia non ſolum
endunt communes contributiones
nperii, ſed quod plus eſt. ſolvunt Impe-
itori tributum particulare: eæ ſunt illæ
ivitates; quæ Imperiales nuncupantur:
iqui Principes Germaniæ non ſolum
terſunt Comitiis Imperii, ſed & electio-
i Imperatoris: hi ſunt ſex Electores, tres
cleſiaſtici, & tres Laici quib⁹ jungitur,
vota imparia ſunt, Rex Bohemiæ, qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

non venit ad convocationem (quæ diæta dicitur) nihilominus calculum in electione habet. Sed loquendo ſtricte: Civitates Principes Imperii proprie dicuntur, qui diætis interſunt, & tanquam membra unius corporis, participant bona & mala, emolumenta & onera. Hi viventes fere modo Reipublicæ ſimul unitæ, ad defenſionem communem habent Imperatorem pro capite, qui non regit abſolute, ſed per Comitia, nec tamen indicit illa abſque præcedenti conſenſu maximæ partis Electorum. Deliberationum Decreta, quæ edicuntur, irrita fieri non poſſunt, niſi per aliam diætam: ſed Imperator habet plenam auctoritatem mandandi executioni decreta. Imperator itaque quod ad dignitatem & præeminentiam ſpectat, eſt primus Chriſtianorum Princeps, tanquam is, in quem ceſſere jura Reipublicæ & Imperii Romani: ejus eſt protegere Eccleſiam Dei, defendere fidem, procurareque pacem, & bonum Reipublicæ Chriſtianæ.

PONTIFEX ROMANVS.

Pontificis Romani amplitudo eſt duorum generum: una conſiſtit in dominio, quod habet: altera in auctoritate ſpirituali. Dominiũ temporale eſt duorum

rum

am generum: unum eſt utile, niſi veli-
mus dicere immediatum: alterum eſt di-
rectum & mediatum. Quod ad domi-
nium utile ſpectat, Papa bonam Italiæ
partē poſſidet, nempe omnino id quod
inter fluvium, qui vulgo *Fiore* dicitur, &
Cajetam, inter Primaro & fauces Truen-
tii eſt (excepto Ducatu Vrbini.) Eo ſpacio
comprehenduntur Provinciæ, Bono-
nienſis, Romandiola, Marchia, Vmbria,
Ducatus Spoletanus, Patrimonium S.
Petri, Latium. Hic ſtatus eſt ex præcipuis
Italiæ, tum propter ſitũ (eſt enim quaſi
in ejus centro, extenditurque à mari
Adriatico ad Tyrrhenum) tum etiam
propter ſummam annonæ copiam, fru-
gum præcipue, olei & vini. Romandio-
la enim non tantum ſibi, ſed etiam vici-
nis oleum, vinumque producit, mittit-
que eorum magnam copiam Venetis, &
in Illyricum: conficit quoque Cerviæ, ſi-
bi & aliis ſal. Marchia aliquot vicibus
ſuppeditavit Venetis, uſque ad centum
ſtare (menſuræ genus eſt) frumenti mil-
lia, magnamq; olei quantitatem. Quam-
vis Vmbria tantum frugum non habet,
ut eas foris emittere poſſit, alieni tamen
ipſa non indiget: vinum fere undique
in ea creſcit, habetque pecudes, multis
quoque locis ſatis croci. Patrimonium
& Latium plus quam ſemel frugibus ad-
juverunt

juverunt Genuam,aliquibus quoq; vicibus Neapolim. Hic ſtatus gente audace bellicoſaq; plenus eſt,æſtimaturq; ipſum in eo excedere omnes aliosItaliæ ſtatus: poſſent colligi ex Bononiéſi, Romãdiola,& Marchia,plus quam xx peditũ millia,ex reliquo tantundem.Tempore Papæ Clementis ſolaMarchia ſuppeditavit xv militum millia in ejuſdem auxilium, Civitates pręcipuæ ſuntRoma,orbis caput,in qua c hominum millia numerari poſſent: Bononia, quæ plus quam LXXX millia utriuſq; ſexus ſuppeditare poſſet, Perugia, Ancona, Ravenna, Ariminũ, Ceſanna, Forum Iulii, Faventia, Imola, Macerata, Firmũ, Aſculum,Camerinũ, Spoletum,Norcia,Rietum,Tarnia,Narnia,Orvietum,Viterbum,Aſſiſium,Folignũ,Todi, & forte xxx aliæ. Nec deſunt arces munitæ: inter eas eſt Caſtellum & Burgus Romæ(ſi perficiatur)civitas Orvietum,quam natura muro cinxit,Terracina, civitas Caſtelli, Fanum. Poſſent muniri multę civitates,quæ loci & ſitus commoditate excellunt, nempeAquapendens,mons Phaliſcorum,Viterbum, Ancona,Spoletum,Narnia,portus & civitas vetus. Multũ ſplendoris & amplitudinis etiam huic ditioni ſtatuique Eccleſiaſtico, addit multitudo familiarum tam pacis,quam belli artibus illuſtrium,

quæ

uæ in hac ditione ſunt, quod in cauſa
ſt, cur Reges & Principes Chriſtiani ſuis
xercitibus & factionibus, Duces inde
etant. Si Princeps hujus ſtatus non eſ-
t Eccleſiaſticus, ſed civilis, ſive, ut vul-
o loquimur, ſecularis, Provincia Roma-
orum nulli Principi Italiæ frequentia
opuli aut potentia cederet. Habet Pon-
ifex præter hæc, ſtatum Avenionenſem
n Francia, in quo quatuor civitates, &
ctoginta oppida muris cincta ſunt. Ha-
et in regno Neapolitano, Beneventum.
Quantum ad dominium directum ſpe-
tat, Papa eſt patronus regni Neapolita-
i & Siciliæ, quæ feuda alia omnia no-
ilitate ſuperant, præterea Ducatuum
Vrbini, Ferrariæ, Parmæ, Meſſerani, &
liorum. Inſula Hibernia, & regnum
nigliæ juris Eccleſiæ Romanæ, eiq; tri-
utaria fuere: habet jus ſupremum in
mnium ordinum religiones, & in Cle-
um. Confert quoque beneficia omnia.
Habet itaq; mille remunerandi modos,
c ſicut dicebat Xyſtus IV: Papæ non
eerunt pecuniæ, quam diu ipſi manus
runt & calamus. Pius IV habuit à re-
igionibus quadraginta aureorum mil-
ia, & ſi renunciationes beneficiorum,
um regreſſibus, & compoſitiones ad-
nittere voluiſſet, ſicut ei conſulebatur,
ureorum myriadem recipere poterat.
Paulus

Paulus III cum Imperatore, & Venetis fœdus adverſus Turcas fecit, tulitq; ſextam impenſarum partẽ: miſit Carolo V in auxilium belli, contra Lutheranos duodecim peditum millia, & quingentos equites, ſuis ſtipendiis militantes, evexitque ſuam familiam in eam amplitudinem, in qua eſt. Pius V. miſit quatuor peditum millia, & mille equites, in auxilium Caroli IX Regis Franciæ. Sixtus V quinque annis & ſemis, ſui Pontificatus collegit quinque aureorum milliones, impenditque magnam pecuniæ vim in aquæ ductibus, fontibus, pyramidibus, palatiis, templis.

II.

DE STATV VRBIS ROMÆ ET PONTIFICIS RELATIO.

SVMMARIVM.

1, *Pontificis auctoritas in Eccleſiaſticis, & Sæcularibus.*
2, *Populi militares.*
3, *Divitiæ Pontificis, & armata vis timenda.*
4, *Potentia unde aucta.*
5. *Romæ prærogativa.*

6, Sæpe

Sæpe capta, & diruta.

Incolarum multitudo; iners ut plurimum.

Magiſtratus Romani.

Ius & fortuna peregrinorum.

Pecuniæ cataplus Romæ, & nundinatio.

Ager Romanus ferax, ſed deſolatus, Et, cauſa ſolitudinis.

Campaniæ, & Patrimonii *ſitus.*

Romanarum Provinciarum gubernacula Pontificum affinibus olim commiſſa.

Emolumenta & curam harum nunc Pontifices curant.

Militia Pontificis & ſatellites.

Principes familiæ Romanæ.

Arces Vrbis, & Imperii Eccleſiaſtici.

Proventus ex vectigalibus, &c.

Officia & Montes *quid in Vrbe.*

Onera, & expenſæ.

Sixti V. PP. laus.

Modus pecuniæ corradendæ.

Pontificiæ ditiones negligēter habitæ.

In Pontificum amicitia non multum fiduciæ ponendum: interim inimicitia vitanda.

Auctoritas PP. in Sacris: Et, Ipſum ſupra Concilia eſſe.

PP. imperio ſubjectos eſſe Chriſtianos omnes Principes.

27, *Præ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

27, *Præmia, & Pœnæ. bina Pontific*
auctoritatis vincula.
28, *Collatio Beneficiorum.*
29, *Creatio PP. varia.*
30, *Cardinalium in eligendo PP. tripl*
modus: Et, Eorum numerus & hon
31, *Favor Cardinalium à Regibus quæ*
tus, quare jam parum ambiatur.

I.

NOtiſſima res eſt, Pontifici Rom
no quoad Eccleſiaſticos, in or
nes univerſalem eſſe poteſtate
non ſolum in eos, qui ipſius ſubdunt
imperio, ſed etiam qui cæteris Princi
bus parent, totoque orbe terrarum
vunt: Sed quantum ad laicos, duplex
competit juriſdictio, vel ſpiritualis,
temporalis. Quoad ſpiritualem, omn
concedunt, ipſi tanquam capiti, ſup
mam eſſe auctoritatẽ, & poſſe quaſi ju
poſitivi leges non ſolum interpretari,
moderari, ſed etiam omnino revoca
leges vero quæ de jure divino ſunt, n
item: ipſas enim revocare non pote
Quod ſpectat ad temporalem, mag
fuit, & adhuc vertitur controverſ
quia pleriq;, præſertim Canoniſtæ, o
nati ſunt, Pontificem ſupremam habe
utriuſque juriſdictionis auctoritate
alii plerique contendunt, Imperatore
ſup

premum eſſe rerum mundanarum
incipem: itidem pro virili ſua certant
eges & Principes cæteri: Pontificem
ro plenam atque ſupremam poteſta-
m nuſquam, niſi in ſuomet imperio,
od poſſidet, ajunt obtinere; in alienis
ro ſolummodo, quatenus ſpirituale
quid agitur, quale eſt juſiurandũ, vo-
m, aliudve, quod ad conſcientiam ſpe-
ct. Quod ad vires Pontificii imperii, &
cid ab illo aut ſperari, aut timeri queat
eter auctoritatem ſpiritualem (quæ
aximis quibuſque Principibus nun-
cam non fuit, aut tremenda, aut vene-
nda, & pręter auctoritatem, quam in
cerdotiis habet, & in Eccleſiaſticis per-
ſnis ubique) non mediocris momenti
nt terrarum ſpatia, quæ poſſidet: ete-
m in medio Italiæ imperat Romę, to-
Latio, magnæ parti Etruriæ, Vmbriæ,
Ducatui Spoletano, Peruſię, & Bononiæ,
nõ Flaminiæ, & agro Piceno, & par-
Samnitum, præterquam quod ſupre-
um habet jus in regno Neapolis, & Si-
ciæ, Ferraria, Vrbino, Placentia, & Par-
m: in Gallia vero poſſidet Avenionem,
& nonnullas alias civitates. Qui Domi-
us (ut inter Italos) magnus eſt; & in
um redactus, utrumque mare attin-
g, fertilis totus, excultiſſimus, uberri-
agri, omni commoditate refertus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

populorum , & bello aptorum hominum plenus. Et quoad annonam, ſolus ager Picenus præteritis annis minimo negotio potuit Venetorũ imperio plus quam centum millia modiorum tritici ſubminiſtrare. Patrimonium vero, quod eſt Viterbi & adjacentium agrorum territorium, potuit olim Liguriç, Neapolis & remotiorum locorum egeſtati ſubvenire.

2. Verum quod ſpectat ad milites, communis eſt opinio , in Eccleſiaſtico ſtatu meliores eos deligi poſſe, quam in tota reliqua Italia , imo Europa : crediturque ex agro Piceno & Flaminia viginti quinque millia hominum bello idoneorum educi poſſe: ex Patrimonio vero & Latio fortaſſe totidem.

3. Et quanquam dubio procul ex iis regionibus Põtifex minimos colligit reditus, utpote qui oppignorati ſunt , vel creditoribus addicti, nihilominus patet exploratumque eſt, Pontifici nunquam deeſſe, modo velit pecuniam; cernimuſque præſentem Pontificem breviſſimo annorum curriculo collegiſſe circiter quinquageſies centena millia aureorũ: quos temporis progreſſu adaugere poterit, magiſque poſſet, quam antehac ſi renuntiationes beneficiorum cum regreſſibus admitteret , & adhuc multo magis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

)agis ſi officiorum compoſitiones ap-
robaret: & proverbio uſurpatur, Pon-
ıfici nunquam defuturos nummos,
um manus illi & calamus aderit. Cum
oc igitur terrarum dominatu, cumque
s viribus quas diximus, dubitandum
on eſt, quin Pontifex ex ſeipſo vel alijs
dhærens, multum commodi aut in-
ommodi, modo velit, cuicunque præ-
ertim in Italia, afferre poſſit: neque de-
ınt exempla, quibus Pontifices mino-
ibus opibus, quam eæ ſunt, quas mo-
o poſſident, Pontificiam dignitatem
tque auctoritatem contra potentiores
'rincipes ſuſtentaverunt, Reges & Im-
eratores exauctoraverunt, Imperia, &
legna ſuo arbitratu mutaverunt: no-
:rorumq; patrum temporibus minime
gnotũ eſt, quid efficere potuerit Ponti-
ex Alexãder, cujus nutu rex Galliæ, ſu-
eratis Alpibus, Italiam invaſit, totam-
ue perturbavit, & Pontifex Iulius ejus
ucceſſor noſtræ Reipublicæ (heu ni-
nium) quanta ſit Pontificis auctoritas,
atefecit. Leo x, & Clemens VII perplu-
ima bella, quæ ſuis, aut junctis ſocio-
um viribus geſſere, magnitudinem
uam firmarunt, & Clemens poſt per-
eſſas calamitates potentior quam ante
uam ipſas perpeteretur, evaſit. Pau-
us III Eccleſiæ dignitatem & quietem

inter duos potentiſſimos Principes ſu-
ſtentavit auctoritate magis, quam ar-
mis:adverſus Turcas & hæreticos arm
movit, denique poſteros ſuos in ean
fortunæ amplitudinem, quam cerni-
mus, collocavit. Iulius III, dum arm
movit, Italicam pacem ſuſtulit, totam-
que propemodum Europam perturba-
vit: & Paulus IV multos theſauros hoſt
Regi ademit, memorabile poſt ſe relin-
quens exemplum incommodorum, qu
ex Pontificis animi propenſionibus, niſ
ratione regantur, emanare poſſunt: &
Pontifex, quem modo habemus, quan-
quam nullum hactenus inter Chriſtia-
nos bellum excitavit, neque ullam tur-
barum occaſionem dedit, tamen haud
mediocre inſtat periculum, propter ſti-
mulum conſiliariorum,quibus circum-
datur:quam rem nõ ignorat Gallorum,
non Catholicus Rex, & plerique alij
Principum.

Proinde quemadmodum antiquitus
fiebant luminibus quibuſdam ſacrificia,
ut prodeſſent, aliis, ne nocerent; ita ſa-
num conſilium exiſtimandum eſt, ſum-
ma ope niti,ut cum Pontificibus (quoſ-
cunque mores præ ſe ferant)bene nobis
conveniat:quantum enim pacis & belli
tempore utiles ſunt favores,&beneficia,
quæ bene animati Pontifices poſſunt
conce-

concedere, tantum periculoſa ſunt detrimenta, quæ ab iiſdem male affectis timenda ſunt: neque unquam defuerunt, qui ad deteriora proclives animos inſtigant.

4 Ideo omnes Chriſtiani Principes, ſive inter magnos, ſive inter mediocres annumerentur, religione ducti, ſive aliis de cauſis, eo ſeſe abjecerunt, ut coram Pontificibus genua flexerint, ejuſque pedibus oſcula detulerint; omneſq; in univerſum, etſi magni validique, ipſorum amicitiam adipiſci conati ſint, aut ſaltem ne contrarios haberēt, operam derint, & quicunq; naturæ & affectibus Pontificis ſeſe prudenter accommodavit, ingens ex ea re commodum, maximumque fructum aſſecutus eſt. Quę res ſi unquam utilis aut neceſſaria deprehenſa eſt, equidem hoc tempore, & hoc quem habemus, Pontifice, perneceſſaria eſt, multoque utiliſſima. Natura ſiquidem rigidus eſt & auſterus, cumque pręſentem dignitatis celſitudinem nō artibus ſuis nō ambitu, ſed ſolo Dei cōſilio conſecutus eſſe ſibi videatur, autoritatem ſuam ſine timore ullo ſemper exercuit, profiteturque ſe non modo omni perturbatione, atque utilitatis cupidine immunem, ſed etiam nihil aliud reſpicere, quam quod religionem, & quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

eam conſequuntur,attingit, fixam a
mo gerens opinionem cunctos Ch
ſtianos religione omnia metiri debe

5. Verum de temporali Pontifi
dominatu inſtitutum ſermonem con
nuantes,primum ſeſe mihi offert Ron
urbs, de qua ſi omnia quę poſſem refe
re atque enarrare vellem, profecto rel
tionis meæ curſum nimis dilatarẽ: et
nim nemo neſcit,hanc nõ ſolum toti
Italiæ omniumque nobiliorum Euro
provinciarum,ſed etiam maximæ part
Aſiæ & Africæ dominã longo interva
lo omnes principatus & regna imper
amplitudine & gloria ſuperaviſſe: &
quamvis (ut eſt rerum humanarum vi
ciſſitudo) imperium ipſius ab antiqu
illo culmine defecerit , nihilominus ad
huc majores orbis terrarum Principes
ipſius nomine honeſtiores eſſe ſibi facile
videntur:quandoquidem Imperator li-
benti animo titulum *Regis Romanorum*
uſurpat,& Turcarum Rex aſſentitur,ut
quas regiones inEuropa poſſidet,ubi et-
iam reſidet , *Romania* appelletur. ſed
quod magis intereſt, hæc Vrbs Pontifi-
cum ſedes facta eſt,propter quorum au-
ctoritatem videri poteſt, antiquę digni-
tatis ſplendorem magna ex parte recu-
peraviſſe, & illic alteram fortaſſe admi-
rabiliorem Rempublicam,& ſublimius,

Im-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

nperium inſtauratum eſſe.
6. Legimus, poſt Imperii priſci de-
inationem hanc Vrbem gentium do-
ninam decies victam & captam fuiſſe,
Viſegottis, Vandalis, Oſtrogottis, Nor-
nanis, Gallis, Alemanis, Hiſpanis, & ab
liis ſub Athaulpho & Genſerico, Totila,
.uberto, Leviſcardo, Henrico v Impe-
ratore, Ladiſlao Rege Neapolis, & poſtre-
no ſub Cardinale Columna, Duce Bor-
onio. Verum etſi omnem artem victo-
es adhibuerũt, ut eam penitus demoli-
entur, ejuſq; nomen & ſpeciem, ſi fieri
oſſet, extinguerent, neque contenti o-
nnem ſævitiã adverſus homines abſq;
illo ſexus vel ætatis diſcrimine exer-
cuiſſe, cũcta ſacra profanaſſe, & profana
omnia expilaſſe, paucos illos, qui bello
ſuperſtites fuerant, ſecum aliquando ab-
duxerunt, domibus dirutis, everſis pala-
tijs, cunctis pulcherrimis ac pretioſis re-
bus perfractis, prȩſertim tot figuris mi-
rabilis artificii comminutis, ingentibuſ-
que & ſtupendis ædificiis, quæ adverſus
temporum injuriam erecta eſſe videbã-
tur, proſtratis: nihilominus ſi ad digni-
taté procerum, quibus modo repletur,
ſi ad numerum & ad magnificentiam
palatiorum, templorum, aliorumque
ædificiorum, ſi ad pulchritudinem via-
rum, ad Vrbis magnitudinem, hortorũ

amœnitatem, denique ad commo, rerumque omnium abundantiam ſpiciatur, facile ad hæc uſque temp-ra Vrbem Romam vigere deprehen-mus.

7 In hac Vrbe, ut communis f opinio, trecenta millia hominũ, majo ex parte advenarum, reperiuntur: na quod indigenas, revera pauci ſunt, an bigiturq; an quiſquam ex illis à vetuſ incolis originem trahat. Inter quos al qui Barones, & Principes, viginti trigi ta, quinquaginta millia aureorum & nonnulli amplius in reditibus poſſidé omnes tamen fere alieno ære obſtrict quemadmodũ etiam plurima pars ho minum magis ad paupertatem vergit quam divitiis affluat, ut neceſſe eſt acci dere, ubicunque nulla ars, qua homine ſuſtentare ſe poſſunt, celebratur: pro pterea, quod quæcunque ad uſum vitæ pertinent, omnia fere aliunde importantur: præſertim laneæ & ſericeæ veſtes, Venetiis, Luca, Florentia, Genua, & Neapoli illuc afferuntur.

8 Creant Romani ſuos Conſervatores, Tribunos, alioſque Magiſtratus, & Pontifex ipſis ſecundum veterem morem Senatorem cõcedit: qui ſimul cum Cõſervatoribus, in Capitolio jus dicit, ubi populus conſiliũ ſuũ habet, ubi ſimi-

lites

liter Tibicines & Muſici detinentur;ſed hæc ſpeciẽ potius, quam vim gubernationis exhibent: etenim à tribunalibus illis non niſi controverſiæ inter Romanos, reſque minoris momenti cognoſcuntur: cætera vero & majora quæque coram Pontifice ejuſque miniſtris, Vicario, Gubernatore, & Auditore Cameræ agitantur;& cõſilii decreta omnino dependent ex voluntate Pontificis, qui Baronum populique audaciam quotidie deprimendo, abſolutum Vrbis impetium ſolus adeptus eſt.

9 Peregrini vero ad urbem, tanquam ad communem patriam, ingenti numero convolant, ubi nullius perſonę acceptio eſt, nulla inter nationes conſtituta diſcrepantia: omnes brevi temporis ſpatio in albo civium deſcribuntur, primoſque civitatis honores non multo negotio adipiſcuntur, & melius fortaſſe, quam alibi ingenii induſtriæq; ſuæ fructum præmiumque conſequuntur, deniquæ fortunæ ſuæ favore,& virtutis ductu adſpirare poſſunt ad maximas Aulæ & Eccleſiæ dignitates, imo ad ſupremum quoque honoris gradum, quem ſæpe conſecuti ſunt ſordido loco nati,& ejuſmodi homines qui alibi vix potuiſſent egeſtatem ſuam aliquatenus ſublevare: præterquam quod tendunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

illuc plerique vel religionis ergo,vel c. mentiæ,vel juſtitię in negotiis ſuis pe- dę,quorum multitudo ingens expedit quotidie: plerique etiam propter mun & officia ſua in aula reſidere cogunt

10 Admirandum quoque eſt, quo p cto undequaque Romam confluat p cunia , partim propter quotidianos a venarum urbem incolentium ſumptu qui generatim ſatis ampli ſunt, atq profuſi: partim ob ſolvendas earum r rum, quæ impetrantur, expeditione præſertim propter Bullas beneficiorum partim etiam ad quædam aulæ offici utilitatis vel ambitionis ergo coëmẽda

11 Regio,quæ ſpatio triginta milliun paſſuum Romam ambit , uberrima eſt utpote quæ affatim frumentariam annonam carniumq; omne genus ſuppeditat:vini quoque copia non deeſſet niſ incolæ, præſertim externi, valetudinis aut potius deliciarum cauſa aliarum regionum vina expeterent:quorum plurima ex regno Neapolitano, Corſica inſula,ex littoribus Liguriæ, & ex Gallia advehuntur. Verum hæc regio adeo fertilis,omnique ex parte adeo parum incolis repleta eſt,ut ad agros colendos,& ad meſſem,vindemiaſque ex diverſis Italiæ partibus, & uſque ex Gallia Ciſalpina illuc quadraginta circiter mille operarii

con-

oncurrant: qui abſoluto opere cum lu-
ello aliquo domum revertũtur, ſi mo-
lo ſuperſtites fuerint : etenim magna
pſorum pars extingui ſolet, vel propter
nſuetum ſolis fervoré, vel propter ma-
inorum flatuum malignitatem, qui in
rϛſentia eo ſunt pernicioſiores, quo ma
orem vaporum, qui ex plaudibus exſur-
ũt, copiã afferunt; remoto his tempo-
ibus magna ex parte impedimento ſyl-
arum, quϛ prius obſtabant. hæc autem
mnia (quanquam nõ ut antea) urbem
Romam adhuc inſalubré faciunt. Itaq;
ıæc regio, quæ antiquitus innumerum
ıominum numerum cõtinebat, modo
acua & deſolata eſt, & in littore, quod
Romanum dicitur, à portu Herculis,
Terracinam uſque ſpatio centum quin-
uaginta millium paſſuum in longitu-
line, vix & ne vix quidem octo mille
ıabitatores connumerantur.

12 Tractus ille terrarum, quæ inter
Vrbem & Regnum Neopolitanum in-
erjacét, *Campania* dicitur, quemadmo-
lum ſpatium illud quod ab altera parte
Vrbis Florentiam verſus extenditur, *Pa-
rimonium* nuncupatur. Marchia Anco-
ıitana, & Flaminia ad mare ſitæ ſunt,
lla contigua Regno Neopolitano, hæc
gro Ferrarienſi, quibus ſimiliter Bono-
ıia finitima eſt. Vmbria mediterranea
loca

loca tenet, regio quidem adeo ferax, u non ſolum incolis ſuis victum ſuppedi tet, verum etiam ad Florentinos fru mentum tranſmittat.

Multa enarrare poſſem in explicandi iis,quæ pertinẽt ad provincias haſce,& nonnullas ex præcipuis civitatibus,præ ſertim Bononiam, nobiliſſimam & fre quentiſſimam inter omnes totius Italiæ urbes, ornatam præterea florentiſſimo gymnaſio,Ravennam,Cerviam,Ariminum, & Faventiam urbes , item Anconam , portum & emporium earum rerum , quæ importantur illuc & exportantur exTurcico imperio,ſatis celebre.

Poſſem etiam memorare Beneventum hiſtoriis celebratam urbem , nec nõ Avenionem , quondam LXX circiter annorum ſpatio,Pontificum ſedem: ſed temporis anguſtia cogit me,ut ſermonẽ meum coarctem,eritque ſatis,ut quę ad hæc generatim pertinent,ediſſeram.

13 Conſueverunt præteriti Pontifices harum Provinciarum Præfecturas, & quarundam civitatum gubernacula affinibus ſuis,tam Eccleſiaſticis, quã Secularibus,& Cardinalibus à ſe promotis & benemeritis concredere,ut inde utilitatem ac beneficium conſequantur: Nonnulla enim gubernatio , & legatio, tria,quatuor,& uſque ſeptem millia au-

reo-

orum , nonnunquam amplius in an-
ıis reditibus habebat.

14 Verum hic Pontifex hæc emolu-
enta omnia ad ſe traxit, ipſeq; guber-
atores illuc mittit: qua in re haud bene
io , num populi in ratione guberna-
onis quidquam lucri fecerint: illud ve-
ım eſt , ipſos propter ſummam in hac
Pontificis diligentiam, quiete vivere,
ım antehac magnis perturbationibus
ctati fuerint, ſævißimas inter ſe inimi-
tias exercentes , neque cuiquam odii
auſa parcentes, extinctis aliquando in-
gris familiarum gentibus.

Sed ex hoc incommodo beneficium
ud conſecutum eſt, quia in armorum
ercitio ſeſe perpetuo exercentes, vidé-
ır magna ex parte ſtrenui & generoſi
ilites evaſiſſe : quos præteriti Pontifi-
s ad numerum uſque viginti quinque
illium cõſcriptos delegerunt, & in co-
ortes diſtribuerunt, vt exercerentur.

15 In præſentia Pontifex nullos ha-
et ſtipendiarios milites , præter ducen-
os Helvetios , & centũ equites levis ar-
aturæ, quibus ſtipatoribus utitur: vi-
nti quinque Helvetios Ravennæ, in a-
ro Piceno viginti quinque pedites, to-
demque equites; præter Adrianæ mo-
s præſidiarios milites: item arcis Anco-
itanæ, aliarumque arcium & turrium
pau-

pauciſſimo numero. Bononia ex ſuis reditibus centum habet ſtipendiarios Helvetios, & quinquaginta equites. In iſti nihilominus civitatibus ac regionibu poſſent, quotquot placeret, milites colligi, & nonnulli equites, quanquam non adeo magno numero: neque deſunt eximiæ virtutis Duces: quandoquidem videntur hæ provinciæ non minus quam quælibet pars Italiæ, iis abundare.

16 Hoc loco retuliſſem aliquid de prȩcipuis viris, Domus ſcilicet Columnȩ, Vrſinæ, Comitum Sabellorum, Cajetanorum, Balionum, Vitelliorum, cæterorumque, niſi alias hac de re copioſam olim epiſtolam ſcripſiſſem.

17 Quoad arces, quædam ſunt natura munitæ, ut Orviætum, ſed parum arte adjutæ: hæc enim res non minus ſocorditer, quam pleræque aliæ, in ſtatu Eccleſiaſtico tractantur. Incepit Pius IV. Leoninæ civitatis munitionem (quæ eſt pars Romæ ultra Tiberim, in qua parte eſt Caſtellum S. Angeli, templum S. Petri, palatium Pontificis) ne regina urbiũ hoſtilibus damnis ſemper aperta & expoſita foret: Gregorius Pontifex multum pecuniæ expendit, eandemque partem duabus pulcherrimis viis exornavit & præſens Pontifex, quanquam præ ſe fert munitionis abſolvendæ voluntatẽ, nihil-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

hilominus eam reliquit hactenus im-
rfectam.

Verum Eccleſiaſtici imperii arces, quę
ajoris ſunt momenti, ſunt Neapolim
rſus, Agnania, civitas vetus ad mare
iferũ, Ancona: adhuc omnes ita imper-
ftę, ut difficillime reſtiturę eſſe videan-
r minimæ, quę fieret ab hoſte, impreſ-
oni. Sunt pręterea pleraque alia caſtel-
& arces, ſed male cuſtoditę, cum pro-
er minimum præſidiariorum nume-
im & virtutem, tum propter muni-
onem & annonæ defectum.

18 Reſtat, ut de proventibus dica-
us, qui conſiſtunt in vini, olei, farinæ,
lis, carnis, ac cæterarum venalium re-
im vectigalibus, gabellis, mulctis: ſubſi-
o triennali, quod à Paulo III extra or-
nem ſemel imperatũ, jam ordinarium
perpetuum fieri cæpit: ſubſidio trien-
li, quod Fratrum ſive Monachorum
on mendicantiũ in Italia collegia per-
lvere conſueverunt: collectis ex Hiſpa-
a, Luſitania, Italia: cenſu S. Petri, quem
eges Neapolitani, Duces Ferrariæ, Vr-
hi, Parmæ & Placentię, aliique depen-
nt: Item ordinariis reditibus è Ro-
aniola, Marchia Anconitana, Patri-
onio S. Petri, Latio. Vmbria, agris Ca-
erino, Peruſino, Bononienſi, Beneve-
no, & alijs regionibus & oppidis.

His

His non computo illas utilitates ue
ex Præfecturis à Pōtifice retentis & ibi
reſervatis percipiuntur: has enim lis
ſumptibus contrahendo, quos Pon ex
in Cardinales quoſdam, minus dites, uo
melius dignitatem ſuam tutari poſſit,
erogare ſolet.

Neque huc Annatæ veniunt ber
ciorum, & penſiones pro Bullarum e-
demptionibus, cum ex his nihil in P
tificis ærarium inferatur, ſed eæ diveis
Officialibus ſunt obligatæ.

Quamvis autem horum redituu
non pauci à ſuperioribus Pontificibus
alienati fuerint; præſentis tamen Po
tificis vigilantia & parſimonia, ita j
ſunt revocati, ut ſeſquimillionem a
fere reddant.

19 Alienationes hæ ſub duobus ſu
factæ nominibus & titulis; Officioru
& Montium.

Officia eorum fere ſunt, qui in mune
aliquo aulico ſunt conſtituti, & alioru
adjunctorū, quorum ea eſt conditio,
poſt mortem ejus, qui tenuit, vacēt, a
etiam tum, quando is ad Cardinalatu
evectus fuerit. In his elargiendis Cam
ra ita verſatur, ut pro denis annui red
tus centum ſemel accipiat, unde quin
quiescentena coronatorum millia con
ficiuntur.

Mont

Montes duorum ſunt generum: Aut morte extinguuntur, in quibus pro centenis duodenûm aureorum fit ſtipulatio; aut ad hæredes tranſeunt, & pro centenis ſeptem penduntur.

20 Præter hæc aliis etiam modis Pontificii reditus obligati & onerati ſunt, inprimis ipſius Vrbis, & aliarum Provinciarum Præfecturæ: nec parum in Vrbanos populi Romani Magiſtratus erogatur. Huc accedunt ſumptus domeſtici in Pontificis familiam, in Helvetiorum & levis armaturæ equitum ſatellitia; in caſtelli S. Angeli, Oſtiæ, civitatis veteris, Terracinæ, Orviæti, &c. præſidia, in cantores, cornicines, nuncios, curſores, & ejuſmodi famulitium: in eleemoſynas, dona & largitiones, aliaque in magnatum aulis uſitata.

21 Hos tamen alioſque fere infinitos, quos in multa ædificia & magnificas ſubſtructionum moles cum æterna nominis ſui laude jam ante fecit, & etiam nunc quotidie facit, præſens Pontifex ita moderatus eſt, uti quinque Pontificatus ſui annis quadragies centena aureorum millia, id eſt, quatuor auri milliones ærario intulerit.

22 Etſi vero Pontifices mille habent conficiendæ pecuniæ modos, ex iis duo tamen maxime in promptu ſunt, quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

rum unus eſt Cardinalium creatio à quibus etiamſi nullam paciſcatur pe-niam, non modicum tamẽ è benefi s, quæ illi ante poſſederant, percipere i ſit emolumentũ. Alter eſt liberalis ga-tiarum & aliarum rerum, quarũ ind-gentia à Pontifice peti ſolet, diſpenſa : in qua tamen Pontifici ita verſandn eſt, ut conſcientiam ſervet illæſam.

23 Sed ut ea, quæ de ſeculari Pon-ficis imperio dicta ſunt, & adhuc muo plura dici poſſent, concludam: illud a-ſim dicere, ſi Princeps aliquis Secul s Pontificias obtineret ditiones, eaſce tanquam rem propriam & hæredita i adminiſtraret, cum paucis Principibs fore comparandum, non tam impei amplitudine (quanquam & hoc ampl-ſimum eſt) quam regionum præſta-tia, agrorum fertilitate, incolarum n-mero; nobilitate civium, ad militiam pta juventute, ſumma denique reru omnium abundantia: quarum reru adjumentis non ſua tantum præcla tueri, ſed aliis etiã formidabilis eſſe pc ſit. Sed plerique omnes, qui antehac fu runt Pontifices, non modo de ampli canda & locupletanda ditione Eccleſi ſtica, ſed vix pene dicam, de conſervanc ullam ſuſceperunt curam aut cogitatic nem. Vnde mirum non eſt, vix ullum i

tot

toto Chriſtiano orbe reperiri dominium, quod in tanta rerum omnium copia & ubertate, armis, commeatu, aliiſque ejuſmodi præſidiis minus ſit munitum, ita ut ad prædam cuilibet invaſuro expoſitum videatur.

24 Hic in Pontificibus digna quædam conſideratione occurrunt, utpote quibus cauſa ad mutandam ſententiam nunquam deeſt, dum Eccleſiæ commodum & dignitatem allegant & prætexunt. Sed & iidem provecta plerumque ſunt ætate, ita ut haud procul à morte abſint. Quibus defunctis, univerſa mutatur rerum facies, conſiliaque evaneſcunt, aut alium longe exitum ſortiuntur, ſic ut in Pontificum amicitia & confœderatione non multum ſpei ponendum ſit. At ſi quis vice verſa dicere velit, eorundem ergo inimicitias vel odia nõ valde metuenda, longe erraverit. Quicunque enim cum Pontifice bellum geſſerit, poſt infinitos factos ſumptus præclare ſecum actũ putabit, ſi quod ſuum eſt, defenderit: quum pleriq; omnes aut religionis quadã veneratione, aut certe ſimulatione, aut ne nova in ſe concitent odia, aut abſtineant ab iis, quæ Sedis Romanæ ſunt, occupandis, occupata reſtituant, ut ex multis hiſtoriis & exemplis videre eſt: idque noſtro tempore fecit

Carolus v. Imperator, Rex Catholic, Veneti, qui Cerviam & Ravennam Pontifici reddiderunt.

25 Verum enimvero Pontificia dignitas atque auctoritas magis à ſpiritualibus, quam à temporalibus dependet. Quoad illas enim, Pontifex Romanus pro univerſæ Chriſtianæ Reipublicæ capite, Divi Petri ſucceſſore, Chriſti in terris Vicario agnoſcitur, habetur: qui in rebus ad fidem pertinentibus errare non poſſit: à cujus judicio determinatione ne minimum quidem diſcedere liceat: qui legum ejuſmodi rebus à ſe latarum vinculo conſtringere omnes queat: qui in eis etiam, quæ in Conciliis tractata ſunt, plenã ſtatuendi & determinandi habeat facultatem: qui denique ſupra Concilia ſit, quorum decreta ipſius ſit declarare, infringere, corrigere, & in quibuſdam etiam diſpenſare: in quo tamen Sorbona Pariſienſis Theologica, Baſilienſis Concilii auctoritatem ſequuta, nunquã abſolute voluit aſſentiri. Iam rerum ſacrarum, & quæ ſub his comprehenduntur, cura omnis ad Pontificem refertur. Neq; vero Sacerdotes modo & Monachi ipſi ſunt ſubjecti, ſed ne Seculares quidem ab ipſius poteſtate ſunt exempti, non tantum reſpectu rerum pure ſpiritualium, ſed &

aliqua

aliqua ex parte temporalium, ut judi-
ciorum tam civilium & criminalium,
quam rerum matrimonialium, hære-
ticæ pravitatis, & aliorum enormium
ſcelerum judicia ab ipſo ejuſque mini-
ſtris petantur.

26 Quin etiam non defuerunt, qui
ad demerendam Pontificum gratiam,
ſcribere non dubitarunt, Principes o-
mnes & ſtatus ſeculares Pontificum
imperio eſſe ſubjectos, eorumque eſſe
de Regum & Principum controverſiis
diſcrepare & judicium ferre, & quid
cujus, quidve illius ſit, determinare.

27 At ſi quis penitus cognoſcere ve-
lit, quanta Pontificis Romani ſit aucto-
ritas: tot tantoſque præmiorum ac pœ-
narum, quibus duabus rebus tanquam
vinculis, homines in officio continẽtur,
modos perpendat. In pœnis quidẽ, quæ
à Pontificibus infliguntur, non de fortu-
nis tantum & vita, ſed de animæ quoq;
ſalute agitur, eorum ſcilicet quibus illi
ſacris interdixerint, quouſque Cenſura,
& Excommunicatione percuſſerint. Re-
munerandi vero idem plures, quam
quiſpiam alius Princeps habet modos,
non tantum è bonis temporalibus, ſed
etiam ſpiritualibus, ut Abſolutione, In-
dulgentiis, Diſpenſatione, aliiſque tam
temporalium quam ſpiritualium rerum

gratiis, quibus non plebeij tantum homines,ſed maximi etiam Principes opus habent,præſertim ut ad ſuos,& ſuorum regnorum uſus,& neceſſitates,Eccleſiaſticorum ſubſidiis, decimis, & id genus exactionibus liceat uti.

28 Sed inprimis illa trita & latiſſima eſt via,cõferendi ſcilicet in alienis regionibus ſive imperiis Eccleſiaſtica Beneficia: quæ tamen poteſtas hodie non parum acciſa eſt,& reſtricta, in Germania preſertim,ubi Epiſcopos & Prælatos eligendi Canonicorũ Collegia (quæ Capitula vocat)jus habent; exceptiis iis, qui Auſtriacæ familiæ imperio ſubſunt, qui ab Archiducibus nominantur. In Francia ſive Gallia ſolius Regis eſt Epiſcopos nominare.Sic etiam Rex Catholicus ſolet in Hiſpaniæ regnis, in India Occidẽtali,in Belgio,in Sardinia, Epiſcopos nominare;in regno Neapolitano nominationis jus habet in viginti quatuor Eccleſiis, ſecundum conventionẽ cũ Clemente VII factam. Sed & Imperatori, quatenus Hungariæ &Bohemiæ rex eſt, Epiſcopos in jam dictis regnis nominandi jus eſt,non Collegiis.Idem in Luſitania & Polonia uſurpatur. Nihilominus tamen tanta eorum beneficiorum,quorum ad Papam pertinet diſpoſitio, eſt copia, ut nemini ex omnibus Chri-

Chriſtianis Principibus uberior ſit materia, & latior, quibus voluerit benefaciendi campus: ſed & qui Collationem ab ipſo non accipiũt; Cõfirmationis tamen diploma impetrare neceſſe habẽt.

29 Non alienum abs re fuerit, de Pontificum creatione hoc loco aliquid dicere, ut quantum fieri poreſt, omnia breviter, quę ad materię hujus cognitionem pertinent, perſequamur. Scire igitur oportet, morem Romani creandi Pontificis varium eſſe, & diverſum ab illo aniquitus uſurpato. Primum enim Pontificem, D. Petrũ ſcilicet Apoſtolorum Principem Chriſtus ipſe, Dei filius, Eccleſiæ fundator, propria auctoritate inſtituit. D. Petrus Clementem ſibi ſucceſſorem aſcivit: cui poſtea Cletus, & inde Anacletus ſucceſſerunt. Poſtea clerus Romanus, conjunctis cum populo ſuffragiis, jus renunciandi ſibi Pontificis uſurpavit. Inde ab Anno CCCLI Imperatores ſuam quoque interpoſuere auctoritatem: à quibus illi confirmationem petere ſolebant, primum depenſa certæ pecuniæ ſumma, deinde ſine pretio. Iidẽ per aliquod temporis ſpatium non niſi pręſentibus Imperatorum legatis coronari ſolebant; ac tandem etiam ipſorũ Pontificum conſenſu, ad retundendam populi Romani inſolentiam, univerſum

jus creandorum Pontificum in Imperatores fuit tranſlatũ, qui etiam longo id tempore uſurparunt, ac mordicus retinuerunt: adeo, ut quum idem à Pontificibus repeteretur, grave ſchiſma exortum fuerit, quod Chriſtianam rempublicam diu graviſſime afflixit. Inter hæc Pontifices quidam ipſi ſibi ſucceſſores elegerunt, quorum electionem deinde Clerus confirmavit. Tandem vero prævalente Pontificum auctoritate, excluſo Imperatore & populo, electio penes Cardinales & Primates aliquot ex clero remanſit, donec ab Alexãdro III in concilio Lateranenſi anno MCCLIX, pręſentibus CCLXXX Epiſcopis, decretũ fuit, ut is, qui à tertia Cardinalium pręſentium parte electus fuiſſet, pro legitimo Papa agnoſceretur, Qui mos obtinuit ad annum uſque MCDXVII, quando Martinus V. ad tollendum illius temporis ſchiſma electus fuit: poſtea vero Gregorius X in Concilio Lugdunenſi primus conclave illud ordinavit; donec tandem ſucceſſu temporis dicta electio ad eam, quæ hodie uſurpatur, formam eſt reducta.

30 Solebant autem Cardinales in eligendo Pontifice tribus uti modis, per Compromiſſum, per Adorationem, & per Scrutinium. Nobis illud ſcire hic ſufficiat; omne eligendi Pontificis jus atq; au-

auctoritatem penes Cardinales eſſe, qui Pontificis tanquam capitis præcipua membra ſunt, rationis ejus lumina & operum coadjutores. Eis multa à Pontificibus conceſſa ſunt privilegia, pręcipue vero à Paulo II & aliis, ſemiſſis omnium reddituum Sedis Apoſtolicæ, ut ex ſcriptis ſive Actis patet: Sed ejus loco, ſemiſſis Annatarum de Beneficiis, quę à Conſiſtorio conferuntur, aut imperantur, ipſis aſſignata eſt. In honore autem Regibus æquiparantur. Olim, ut curioſi quidam obſervarunt, non plures erant quinquaginta tribus, at numerus paulatim eo uſque excrevit, ut Pius IV uno tempore ſeptuaginta ſex viderit: Hoc vero tempore (*Sixti V. PP. quo auctor hujus Relationis Italice hæc ſcripſerat Anno* MDLXXXV) ſexaginta quatuor ſunt: in quibus multi excellentes Iuriſconſulti, Theologi vero, qui alicujus nominis ſint, pauci.

31 Collegium hoc Cardinalium Principum ſtudiis in factiones olim ſciſſum fuit, eo maxime tempore, quo Carolus V Imperator, & Franciſcus I. Galliæ Rex capitali odio inter ſe diſſidebant, & non de gloria & imperio, ſed de ſalute dimicare videbantur. Quum enim uterque exiſtimaret, magnum ſibi ad victoriam conſequendam in Pon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

tificis gratia & favore poſitum eſſe momentũ: illi vero circa Pontificem aſſidui ſint ejuſq; conſilia moderentur, & quo velint, flectant, mortuo vero Pontifice, novi eligendi habeant poteſtatem: uterque omnibus modis eo elaboravit, ut quos rebus ſuis commodos fore arbitrabantur, eorum obſequia multis officiis ſibi devincirent. Poſtquam vero experiẽtia cognitum eſt, Cardinales quibuſcunque conſtrictos officiis in Pontifice eligendo ſuas magis quam aliorũ ſequi utilitates (ex quo factum ſæpe eſt, ut Põtifices ij renunciati ſint, quos illi minime omnium volebant) electionem Pontificis non à Cardinalium ſibi propenſo favore, ſed unius Dei volũtate expectandam ſibi ſtatuerunt, rati, omnem operã & ſumptus, qui hanc in rem impenderentur, perire. Hinc Galli primum curam hanc omiſerunt: & Rex Catholicus diu ab omni largitione in Cardinales abſtinuit; poſtea vero paucos quoſdã certis penſionibus ſibi obligavit, numero circiter, cum ſibi ſubditis, ad viginti quinq;. Nec Gallis difficile foret ad ſuas partes quoſdam hac ratione adjungere; ſed prudentius forſan faciunt, quod tale nihil præ ſe ferunt, ſed in univerſum omnibus Cardinalibus favorem ſuum probare ſtudent. Imperator ſex aut ſeptem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

tem habet ſibi obnoxios, quos tamen
le nihil impedit,quo minus libere om-
ia agant, ſuoque munere fungantur.
nde fit,ut hodie factionum Cardinales
ſi ſint capita.quamvis magnus Hetru-
æ, ſive Florentiæ Dux, non ignarus,
uantum ſua interſit,Papam habere,cui
ito fidat,aut certe non diffidat, nihil
orum omnium intermittat, quibus ſe
utat conſequi poſſe; & eum in finem
cto vel decem Cardinales habeat con-
œderatos.

III.

REDITVS ET EXPENSÆ
ECCLESIAE ET P. R.

VEctigalia Romæ elocari ſolent plurimum offerenti, ad novennium, pro triginta quinq; Coronatorũ millibus quotannis perſolvendis: de quibus, ſubductis omnibus regalibus, augmentis, fraudibus, quę committi ſolent, vinis à vectigalibus immunibus Legatorum, & locorum piorum, aliiſque privilegiis, Reverẽdę inferuntur, finito locationis tẽpore, Cameræ coronat. 17000.

Salinæ Romanæ elocantur quoque plurimum offerenti ad ſeptennium, & ſub

ſubductis omnibus regalibus & expenſis redeunt ad Cameram quotannis Coronati 8660.

Impoſitio duorum Carolinorum pro frumenti Romæ molitione, in montem perpetuum à Iulio III repoſita, & poſtea ampliata uſque ad coronatos 21333.3. de quibus ſolvendi quotannis ſeptẽ coronat. cum dimidio, qui à Pio V ad ſeptem ſunt redacti; qui proventus Fabricæ miniſtris eſt aſſignatus, ejuſque adminiſtratio populo Romano commiſſa, ita tamen ut unus ex Cameræ officialibus ei præſit: Infert coronat. 16000.

Impoſitio quadrantis in libra carnis Romæ in montem perpetuum repoſita, pro ſeptem *per cento* à civibus Romanis perſolvendis: quorum fructus ad Montiſtas pro ejus montis extinctione redeunt coronat. 20000.

Impoſitio quatuor Iuliorum pro amphora, populo Romano conceſſa, eidem Monti applicata, ad ejus extinctionem inſurgit ad coronat. 3000.

Impoſitio quadrantis in libra carnis, ſtatus Eccleſiaſtici, exceptis Roma, Bologna, Camerino & Benevento, elocari ſolet pro ſexaginta coronatorum millibus: de quibus ſubductis expenſis aliiſque regalibus, redeunt ad Cameram coronati 5000.

Præ-

Præpoſitura veredorum Romæ ac totius Status Eccleſiaſtici elocari ſolet pro 5000 coronatis;de quibus,ſubductis expenſis & compenſationis, Cameræ remanent coronat. 2000.

Tolfanæ aluminis fodinæ elocatæ olim fuerunt Domino Tobiæ Palavicino pro 64500. coronatis annis : de quibus ipſis operariis cedunt coronati 36500. reliquum Montiſtis atque aliis, præter regalia Dominorum Cameralium : ita ut hinc nihil ad Cameram perveniat : quin imo ſæpius ut ſufficiat.

Mons aluminis elocatur pro coronatis annuis 3000.

Cenſus D. Petri inſurgunt ad 31000. coronatorum millia, quæ quotannis in Feſto Petri recipiuntur 31000.

Cleri pro ſpoliis compoſiti pendunt quotannis in Feſto Sancti Petri coronat. 2160.

Quarta Fratrum Regularium infert quotannis coronat. 30662. De quibus 4960. penduntur Monti Navinali Fratrum, qui paulatim extinguuntur : & 5702. Monti pio recuperationum vacabilium, ita ut & hinc nihil ad Cameram redeat.

Subſidium triennale Marchiæ inſurgit ad coronatorum aureorum millia,

nume-

numeratis undecim Iuliis pro coronato,quotannis.De quibus ſubductis 400. pro fabricis Annonæ: & 1000. pro fabrica murorum Fani: & 1160.pro muris civitatis Novæ: & Monti Coſero Domino Ioanni Georgio Cæſarini venditis coronat. & coronat. 25. pro diverſis gratiis aut donis: & coronat. 457. pro Quæſtoris proviſione: pendit depoſitario ſingulis menſibus 4000. coronat.& annuatim coronat. 49358.

Subſidium triennale Romaniæ inſurgit ad coronatos 37807. aureos: de quibus ſubducendi 2223. privilegiati,& Venetorum: item 223. qui relinquuntur Quæſtori Provinciæ,pro cuſtodia Illuſt. Legati, qui de iis rationes reddit: & 5400. collegio Illuſt.Clericorum Cameræ pro tribus adjunctis:& 203. Quæſtori, qui dictum hoc ſubſidium colligit, pro ſua proviſione, & pecuniarum Romam deportatione. Superſunt itaque coronati 29758.

Subſidium triennale Vmbriæ aſcendit ad coronatos 39701, numeratis undecim Iuliis pro coronato, de quibus ſubducuntur 741.gratia eorum quibuſdam terris conceſſa:item 9485.qui quotannis Peugiæ Quæſtori numerantur ad ſupplementum ſolutionis quæſturæ: in poſterum vero horum quoque major

pars

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

prs recipietur: & 290. pro proviſiona-
t,& deportatione pecuniarum;de qui-
bs proviſionato cedunt 200. rema-
rnt itaque Cameræ coronati 13076.

Subſidium triennale Campaniæ Ma-
rmæ Latii,&Sabinæ quotannis aſcen-
d ad coronatos 15650.his addita terra-
rtaxa fiunt coronati aurei 20480. qui
ano MDLI è prædicto Papa ad corona-
t 17765.reducti ſunt.An.vero MDLXXI
àixto V ad 15553. coronatos aureos re-
dti: de quibus ſubductis 770,qui pro-
pr impoſſibilitatem & exemptiones
nn exiguntur,&pro exactoribus & pe-
cniæ deportatione,ſuperſunt coronati
aei 14643.ut bonæ monetæ adCame-
rn redeant circiter coronati 13632.

'axa,quam vocant *De Cavalli morti*,
Mrchiæ aſcendit ad coronatos 77721.
Qæ illius Provinciæ Quæſturæ aſſi-
gitur, tanquam ejus quæſturæ reditus
conat. 77221.

Taxa eadem, Patrimonii eſt corona-
tum 978. de quibus in aſſignatione
9. relicti ſunt Locatori vectigalium
&quæſturarum dicti Patrimonii, reli-
qum exigitur ſeorſim coronat. 978.

dem taxa Romaniæ aſcendit ad co-
reat. 5027. bonæ monetæ, quorum
ps in compenſationē impenditur pro
mlendinis Ravennatibus:& pars cedit

Col-

Collegio Montis Pa non vacabilis: ita
ad Camerã ſaltem redeant, qui ex quæ-
ſtura Romaniæ percipiantur, circiter
coronati 800.

Tivolum ſeu Tibur cenſum dat an-
nuum coronat. 200. qui olim Cardinali
Ferrariæ conceſſi fuerunt: hodie vero
Depoſitario numerantur coronat. 20.

Augmentũ ſtudii triennalis Marchiæ,
carnis porcinæ extinctæ loco, exurgit
ad coronat. 10134. numeratis undecim
Iuliis pro coronato, de quibus ſubdu-
cuntur cor. 202. pro cauſa oneroſa,
114. pro exactore, & pecuniarũ vectura.
Superſunt itaque Cameræ coron. 984.

Dictum augmentum Provinciæ Ro-
maniæ eſt coronat. 6512. in auro: à
quibus ſubducuntur 114. propter Terr
quæ minus ſolvunt in ſubſidio trien-
nali, & 73. pro proviſione exactoris
pecuniarum vectura, ut ad Cameram
perveniant coronat. 6325.

Dictum augmentum Provinciæ Pa-
trimonii, eſt coronat. 2482. in auro
à quibus ſubductis 305. pro terris qu
nullum pendunt ſubſidium, & 100. pro
exactore, & pecuniarum vectura; Ca-
meræ manent cor. 2423.

Quæſturæ Marchiæ, una cum taxi
quas vocant Caballorum mortuorum
(*di cavalli mortui,*) ejus Provinciæ elo-
car

cari ſolet pro coronatis 62015.

Quæſtura Romaniæ elocari ſolet pro coronatis 3597. numeratis decem Iuliis pro coronato: à quibus ſubductis pro gubernatione Provinciæ, & pro Regalibus Cameralium & Depoſitario 1270, remanent Cameræ coronati 2327.

Tenetur etiam Romaniæ Quæſtor Cameræ numerare reſiduum Legationis, dum in dicta Provincia Legatus non fuit, pro quo ex ſubſidio triennali ſoluti ſunt coronati 2720, & 2000. pro Legati proviſione: & 3360. pro cuſtodia, & 2220. pro Bol. qui ſimul faciunt coron. 10300. de quibus ſubductis 1700. pro proviſione Vicelegati, & 1068. pro cuſtodia, ſuperſunt Cameræ cor. 5532.

Vectigal & Quæſtura Patrimonii elocari ſolet pro coronat. 6377. Sed quia multa ſunt ſubducenda hinc Regalia, & variæ expenſæ, non multum Cameræ infertur. 6377.

Quæſtura Camerini elocari ſolet per novennium pro coron. 24500. Sed quia multa hinc ſubducuntur, parum itidem ad Cameram redit. 24500.

Quæſtura Peruſiæ in Vmbria, & taxa *caballorum mortuorum* dictæ provinciæ elocari ſolet per novennium pro coron. 9300. multa autem hinc ſubducenda Regalia & aliæ expenſæ: unde parũ quo-

que Cameræ reſtat emolumenti, 20300.

Quæſtura Aſculi elocari ſolet per quinquennium pro coronat. 6354. de quibus propter varias expenſas, parum Cameræ ſuperat. 6354.

Quæſtura Campaniæ dat cor. 11000. Sed & hinc propter varias expenſas parum ad Cameram redit. 11000.

Quæſturam Noricæ M. Nicolaus Spinelli in poteſtate habet, pro expoſita pro Camera pecunia: & quoniam de ejus reditibus communitati rationem reddit, ad nullas tenetur Cameræ rationes.

Quæſtura Caſciæ anno 1572. menſe Aprili vendita eſt cuidam Ioſepho Hieronymi Foligniano, pro 500. Coronatis aureis Cameræ perſolutis: unde nec hujus in Camera habetur ratio.

Quæſtura Beneventi tenetur à M. Æmilio Peretti, ex cujus proventibus cor. 454. Cubiculariis, 428. in diverſis ſalariis aliiſque expenſis conſumuntur: 768. gubernatori, & 50. cor. ipſi quæſtori cedũt, ita ut parum hinc ad Cameram redeat.

Vectigal Spoleti, M. Baptiſtæ Blanchi Spoletano per ſeptennium locatum eſt, pro 4260. coronatis annuis: de quibus Quæſtori Peruſino 781. & Gubernatori Spoletano 1260. cedunt. Reſtant Cameræ 2219.

Vectigal Anconæ elocatum eſt Monti pio

io recuperatorum pro coron.3500 an-
uis, qui collegio aſſignantur: & 100.
omis frumenti: & quando hæ Somæ
ıon ſolvuntur, penduntur Cameræ
ro iis 1000. coron. pro quolibet anno,
: cor. 179. pro Regalibus Dominorum
'ameralium. coronat. 3500.

Vectigal Ancaragi & civitatis Novæ
locari ſolet per quinquennium pro co-
ɔnatis 1300.annuis,cum onere cor.117,
ecretariis Apoſtolicis ſolvendorum, &
ſonialibus Viterbi. ſuperſunt Cameræ
ɔ10.

Vectigal Biedæ elocari ſolet per quin-
uennium pro cor. 1080. qui depoſita-
o numerantur. 1080.

Caſale Magrotti reddebat quotannis
ameræ coronat.9240. à Paulo IV Ho-
ɔitali S. Spiritus venditum. 9240.

Impoſitio quadrantis in libra carnis
oloniæ, aſcendit annuatim ad coro-
at. 6030. qui Monti Augmenti Bolo-
ıæ aſſignantur. coronat. 6030.

Subſidium triennaleBoloniæ aſſigna-
ım eſt dicto Monti pro cor. 9900. &
rtur aſſurgere ad coronatorum quin-
ıaginta millia quotannis: totum au-
m officialibus aſſignatur. 9900.

ImpoſitioTalorum aſſocatitiorum o-
n oppignorataM.Rutilio Alberini,ſed
ɔdie liberata infert Cameræ cor. 350.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Cenſus Rietenus olim Iohanni Baptiſtæ de Serena oppignoratus pro coronat. 400. poſtea Petri Pauli Mignanelli filio conceſſus profert Cameræ coronat. 816.

Locationes Ripæ vendebantur olim pro 250. coronatis: quondam oppignorati M. Franciſco de Fonte, & demum poſſeſſi à M. Hieronymo Ceolo. 250.

Minutæ Cancellariæ reddunt quotannis coronatos 10000. qui fere omnes officialibus & Papæ domeſticis aſſignantur. 10000.

De fructibus Montis Religionis cedunt Cameræ quotannis cor. 16.338.

Vectigal vini Boloniæ locatum fuit olim M. Virginio Ghiſilieri pro cor. 600. aureis 600.

De depoſitaria Fani, ſuper Maleficiis Quæſtori Marchiæ aſſignatis, ſuperſunt proventus, quorum habenda ratio, & circiter 100. coronatos annuos ferunt. 100.

Terræ ſiccatæ aquarum clavibus & diverſionibus pendebant olim annuos coronatos 140.

Locatio ſalis Sclavoniæ profert annuatim coronatos aureos 750.

De fructibus Montis Pii extinguibilis percipiuntur quotannis coronati 2350.

De

De reſiduo Montis Avenionenſis recipiuntur quotannis coronati 616.

Incerti reditus Sedis Apoſtolicæ.

DVo primi anni Papæ Sixti protulerunt coronatos 130000.

Collectaria Hiſpaniæ æſtimatur annuatim coronatis circiter 40000.

Collectaria Luſitaniæ profert annuatim plus minuſve, coronatos 20000.

Proventus frumenti Patrimonii, Marchiæ, & Romaniæ, tulerunt annuatim circiter coronatos 30000.

Reſidua Montis vacabilis tulerunt annuatim circiter coronatos 1000.

Fructus Montium vacabilium ferunt annuatim circiter coronatos 7500.

Libertates bonorum Eccleſiaſticorum ferunt annuatim circiter coron. 3500.

Depoſitaria Boloniæ fert quotannis circa coronat. 4000. qui in illa manent civitate. 4000.

Datariatus plerunque fert quotannis coronatos 68250.

Nota Proviſionum à Papa Cardinalibus dandarum.

CArdinalibus à S. B. proviſionatis dantur quotannis coronati 1320. Quibuſdam plus, & aliis minus.

S.B. Domus præfecto aut Oeconomo

dantur quotannis ad ordinarias ſis expenſas cor. 6000.

Eidem pro aulæ auxilio cor.1200.

Et pro revocatione credentiæ l. quotannis coronat. 200.

Pro veſtibus familiæ in feſto Nati-tatis coronat. 1720.

Pro veſtibus ſtabulariorum, bis quo-annis; nimirum in feſto Iohannis, & Nativitatis, coronat. 1350.

Pro quibuſdam expenſis Secretari Papæ, ſingulis tribus menſibus cor. 8 ſunt annui coronat. 332.

Scribæ in Cancellaria Papæ dantu quotannis coronat. 180.

Cantores Capellæ Papæ habent pr omnium proviſione coronat. 4656.

Aromatario penduntur quotanni pro cera in Capella Papæ, coronat.150c

Eidem pro cera ad candelabrum dan-tur quotannis coronat. 1500.

Pro pannis viridibus 240.

Pro expenſis diei Iovis ante Paſcha, coron. 250.

Pro Palmis aut ramis olearum 270.

Pro roſa aurea, quæ alicui donatur, coronati 240.

Pro gladio, cingulo, & pileo, marga-ritis adornato, cor. 380.

Pro palliis holoſericis auro intertextis pro Salvatore & Matre virgine, 3000.

Pro

Pro tentoriis Corporis Domini, & ejus apparatu, 250.

Stipendia cubiculariorum & ſcutariorum, quorum cuique in menſe dantur coronat. 20.

Iis qui in Archivis ſunt dantur ſingulis menſibus coronati 25.

Proviſiones Nuntiorum Apoſtolicorum.

Nuntio qui apud Imperatorem reſidet dantur ſingulis menſibus cor. 230.

Nuntio qui in Francia reſidet dantur ſingulis menſibus cor. 145.

Nuntio Veneto 230.

Nuntio Sabaudo 115.

Nuntio ad Ducem Hetruriæ 57.

Nuntio Germaniæ 115.

Nuntio Poloniæ 230.

Nuntio apudGermanię principes 130

Nuntio Neapolitano : : :

Nuntio Hiſpaniæ : : :

Stipatorum, ſeu S B *corporis cuſtodum ſtipendia.*

Stipatorum præfecto dantur annui coronati 2400.

Hujus Vicario vel Locum tenẽti, 639.

Cuſtodi equorum & caſſidum 1077.

Helvetiis quotannis dãtur cor. 10932.

Iiſdem pro veſtibus 2600.

Iiſdem pro pileis & pennaciis 200.

Pro inſignibus majoribus & minoribus 1000.

Equitibus pro donativis in feſto Nativitatis & aliis, 2000.

Helvetiis dantur etiam, pro equis, quando Sua Beatitudo Roma ſpatiatum egredietur, coronati 250.

IIII.

AVCTORITATIS PONTIFICIAE ASSERTIO.

SVMMARIVM.

1, *Pontifex dignitates diſtribuit, inconſultis quibuſlibet Principibus, in quoſlibet.*

2, *Reges creat, & deponit.*

3, *Imperii moderatorem ſe gerit.*

4, *Electores ab Eccleſia Rom. dependent.*

5, *Electio indiget Pontificis confirmatione.*

6, *Iuramentum Imperatoris limitatum poſtremis temporibus.*

7, *Pontifex Imperatorem deponit.*

8, *Renuntiatio Imperii in manu PP. facienda.*

9, *Titulus ſacer à ſacrorum Antiſtite manat.*

10, *Pon-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

0, *Pontifiex dignitates dat, adimitque.*
1, *Magnus Etruriæ Dux titulum &c. PP. debet.*
2, *Guiſcardi olim Reges à PP. creati.*
3, *Prærogativa Principum comitiis dijudicatæ.*

I.

PApa, ſupremus Chriſtianorum Pontifex, omnes Eccleſiaſticas & Seculares dignitates indifferenter liſtribuere poteſt, neque minus in liberos homines, quam in quoſcunque cæteris Principibus ſubjectos.

Quod attinet ad Eccleſiaſticas dignitates: explorati juris eſt, Papam creaviſſe, & creare ſolere Cardinales & Epiſcopos diverſarum nationum, ſub diverſorum Principum imperio conſtitutos, nconſultis ipſiſmet Principibus.

Quod ad Seculares ſpectat: aſſero, Reges Poloniæ atque Luſitaniæ electos uiſſe à Romanis Pontificibus, eorumque populorum Principes, olim titulo Duces, creatos ab ipſis fuiſſe Reges, atque coronatos.

2 Innocentius III Romæ Petrum Regem Aragonum, uxoremque Reginam in æde S. Pancratii creavit: Coronavit quoque Ioannem Regem Angliæ & Hiberniæ, qui ea regna Sedi Apoſtoicæ tributaria eſſe voluit: item Rex Da-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ciæ, Bulgarorum, innumerique alii à Pontificibus creati, atque diademate inſigniti fuere: quemadmodum in Regiſtris Innocentii III, Honorii III, & Gregorii IX, quæ in Bibliotheca Vaticana aſſervantur, videre eſt.

3 Vtque Pontificiam auctoritatem magis aſſeram, ajo, non modo ab iiſdem Reges inſtitui, ſed etiam regno ac dignitate ſpoliari; ut Regem Angliæ Innocentius III.

Ex hac aſſertione auctoritatis Pontificiæ ſuper Reges ſequitur illud, ut Pontifex in rebus Imperii multo magis ſeſe immiſcere queat, utpote quæ juris Pontificii ſunt, Sediq; Apoſtolicæ immediate ſubjectæ. Id autem probatur, quia Gregorius V numerum Electorum inſtituit, quibus eligendorum Cæſarum facultatem conceſſit: Et quanquam authentica exempla Bullæ aureæ, quam hac de cauſa edidit, proferri nequeunt, [Nota] nihilominus, cum magnum ſuſceperim laborem, ut hujuſce rei dilucidam veritatem comperirem, pleræque patentes literæ cum earum exemplaribus ad manus meas devenere, quibus antiqui multi Doctores expreſſe fatebantur, ſuam ſe authoritatem ſummis Pontificibus acceptam referre: quemadmodum in arce Sancti Angeli in Theſauro, & in tribus libris,

bris, quibus titulus, PRIVILEGIA
IPERATORVM, videre eſt, nec non in
ibliotheca Vaticana, ubi exempla ſunt
ſumpta ex iis, quæ in arce S. Angeli
ſtodiuntur.

4 Ex quibus clare patet, Electorum
uctoritatem, eorumq; inſtitutionem, à
Romana Eccleſia dependere. Quæ ut
agis comprobētur, in medium affero,
o diverſis temporum occaſionibus
ectores à diverſis Pontificibus eligen-
privilegio ſpoliatos eſſe: quemadmo-
um olim Ioannes XXII id effecit. Sed
Leo X Ducem Saxoniæ privavit: Cle-
ens autem VII electionem Caroli V
lidam fuiſſe etiam abſque ejuſdem
ucis ſuffragio, ſuſtentavit, atque aſſe-
it: quemadmodum in libro quodam,
i corio rubeo integitur, cernere eſt,
i libro titulus, CAPITVLATIONES
RINCIPVM, & conſervatur in Pontifi-
o promptuatio.

5 In Regiſtris autem Leonis X, &
lemētis VII, in Archivio Cameræ Apo-
olicæ hæc auctoritas lucidius apparet:
am ſtatim atq; Rex Romanorum, vel
nperator electus eſt, Electores à Ponti-
ce confirmationem petunt, ſæpiuſque,
um Papa conſenſum non præſtitiſſet,
d novam electionem deventum eſt:
uemadmodum in dictis libris, ſi dili-
genter

genter attendantur, obſervare eſt.

6 Præterea apparet, Regem Roma-
norum, vel Imperatorem electum, ſta-
tim ſolere in manum Pontificis jura-
mentum fidelitatis, obedientiæ & reve-
rentiæ tranſmittere.

Cernitur quoque, Pontificis auctori-
tatē ſupremam eſſe in Imperio; & oc-
ſione juramenti ultimi Imperatoris ma-
gnæ fuerunt obortæ contentiones, du
ipſe reverentiam polliceri, & jurare ta-
tummodo volebat: & neceſſe eſſet, m-
tas perlegere ſcripturas, quæ tunc te-
poris à viris peritiſſimis cōſcriptæ fue.

7 Adhæc dicimus, Pontificem p-
vare poſſe, ac deponere Imperatore
electum & confirmatum: quemadm
dum hac uſus eſt auctoritate adverſ
Fridericum, ut legitur in Regiſtris Inn
centii III, Honorii III, & Gregorii IX,
adverſus Bavarum, in Regiſtris Ioann
XXII, in bibliotheca Vaticana: de quo a
gumento plurimæ allatæ ſunt ſcriptur
Avenione, quæ in ſacco quodam cæru
leo aſſervantur, cui titulus DE SCHIS
MATIBVS. Allati enim ſunt Avenion
quadraginta circiter libri ſuper ſchiſma
te Vrbani VII, uſque ad tempora Marti
ni V, quod Conſtantiæ terminatum eſt
ubi multa leguntur ſcripta à Baldo Ol
dredo, aliiſque de Pontificis auctoritate,

dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

dum Imperatori, aliiſque Principibus illorum temporum reſponderent.

8 Neque minus ad hæc cognoſcenda conduceret, ſi quis ſuſpiceret acta renuntiationis Imperii, quam Carolus V, in manus Electorum emiſit in favorem fratris ſui Ferdinandi. Quæ res tempore Pauli IV. à doctiſſimis viris multũ agitata, atque diſputata fuit, dicente Pontifice, Imperatorem non poſſe renuntiare Imperium in manum Electorum tanquam ſibi inferiorum, ſed in manum Pontificis reſignandum eſſe; atque ita in Conſiſtorio decretum fuit, nempe Imperium tunc vacare, & Pontificiæ diſpoſitioni reſervari. Hæc omnia in Promptuario Pontificio exſtabunt, ac fortaſſis inter ſcripturas Pauli Reſtauri Peruſini, vel ſaltem in Additionibus ad ejus tractatum *De Imperatorum* &c.

Tempore Pauli III, cum Carolus V & Franciſcus I Gallorum Rex ad ſingulare certamen deſcenſuri eſſent, inter cętera, quæ Carolus allegabat, illud erat, ſe filium eſſe ac defenſorem S. Sedis Apoſtolicæ, cui jurejurando obſtrictus erat, ſe de ſeipſo quidquam decernere non poſſe, cum aliis rebus ſpecioſiſſimis.

9 Præterea compertum eſt, donec electus & à Pontifice confirmatus Rex Romanorũ Coronam Imperialem manu

nũ Pontificis, vel ejus Legati nõ recipit, nunquam Imperatorẽ abſolute vocari, ſed Electum;ſicq; poſſumus aſſerere, adhuc nomen illius ab auctoritate Pontificis dependere, quemadmodum etiam S.Majeſtatis titulus, qui ei conceditur, à S.Sede,utpote res ſacra, dimanat.

10 Ex quibus omnibus firmum derivatur axioma, ſi Papa creat, & privat Electores imperii,confirmatque,probat, reprobat electos ab ipſis imperatores,eo magis poſſe cuicunq; principi ab imperio depedenti quamlibet dignitatem concedere, & ab eodem quomodolibet auferre. Igitur neceſſe eſt dictos tres libros inſpicere,itidemque Regiſtra Innocentii III, uſque ad Gregorium IX,in Bibliotheca Vaticana,ubi ſimiliter ſervantur Regiſtra,alterum Gregorii VII, alterum Tiberii & Felicis:quæ proderunt ad vindicandamPontificis,qui eo tempore cum Imperatore ſuper ſchiſmate contẽdebat, auctoritatem: reperietur quoque alterum Ormiſdæ, nec non Epiſcopale Clementis IV, ſeparatum ab ejus Regiſtris. Adeſt præterea liber quidam Nicolai Aragonii,& alter Celſi Camerarii, in quibus ad hanc rem Bullæ innumeræ colliguntur. Allata etiam ſunt Avenione omnia Regiſtra Clementis V, uſque ad Gregorium XI.

11 Ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

11 Verum ad hæc libet annectere
eationem Celſitudinis Ducis Etruriæ:
pa enim huic principi titulumMagni
ucis Etruriæ,non Florentiæ,aut Sena-
m, conceſſit: id autē effecit tanquam
i ſuæ arbiter & moderator: quando-
uidem in donationibus imperatorum
iorumq; Romanæ Eccleſiæ factis, tota
iam cōtinetur Etruria, quam pro par-
ſolummodo poſſidet. Quod ſi quis
ceret, Pontifici earum rerum, quæ
on poſſidet, nihil ſupereſſe, niſi titu-
m;pariter reſpondetur, Papam hujus
rincipis Celſitudini ſolum titulum
onceſſiſſe.

12 Poſtremo,ut efficaciſſimum Pon-
ficiæ auctoritatis exemplũ ſuggeram,
ico, Guiſcardos antequam Neapolita-
um regnũ Eccleſiæ feudatarium eſſet,
eatos fuiſſe, & coronatos Reges ab
nacleto, vel Innocentio II, niſi fallar:
tum enim ferme regnum illud tunc
onſtantinopolitani imperatoris erat,
iorumque:ſicuti videre eſt in quodam
bro, qui corio rubro tectus eſt, & ſer-
atur in Bibliotheca Vaticana, cui titu-
is: DE REGNO SICILIAE.

13 Quod pertinet ad rē Ducis Floren-
æ,neceſſe eſt, diuerſorũ Conciliorum
cta inſpicere, quæ nunquam impreſſa
uerunt: ubi clare videtur,regem Galliæ
ſemper

ſemper anteceſſiſſe Regem Hiſpaniæ, & pleraque alia inter Regnum Poloniæ & Portugalliæ. In his libris, qui in Bibliotheca Vaticana cuſtodiuntur, Oratoris Florentini locus reperitur, itemque Ducis Ferrariæ. Dux Ferrariæ prætendit, aſſeritque, ſibi titulum Magni Ducis ab Alexandro VI fuiſſe delatum, & neceſſe eſt legere Ceremoniale Iulii II. qui immediate ſucceſſit Alexandro VI. Tunc enim in Concilio Lateranenſi edixit Decretum de ſucceſſionibus omnium principum Chriſtianorum, eorumque Oratorum: ibidemque utriuſque Oratoris locus, qualis fuerit, obſervatur: quæ res cum prætenſionem Ducis illius conſecuta fuerit, minimo negotio dijudicari poteſt, Florentiam Ferrariæ antepoſitam fuiſſe.

V.

QVOMODO IMPERIVM ROM. AB AVCTORITATE PP. DEPENDEAT,

Diſſertatio.

SVMMARIVM.

1, *Nullo dominii jure Germanos poſſidere Imperium.*

2, *Iuſtius illud PP. quam Germanis, aut aliis, deberi.*

Electus Imperator, nondum eſt Imperator.

Diſtinguenda principia Imperiorum.

Imperium Caroli M. & ſucceſſorum, & Imperium Othonis I. inter ſe differunt. Et, Othones tres à PP. electi.

Electorum jus à Pontifice, contra falſas quorundam aſſertiones. Et, Modus eligendi diverſus ut Pontificis, ita Imperatoris.

Confirmationi renuntiaverunt Imperatores.

Pontificis juriſdictio univerſalis.

I.

QVia cuncta, quæ poſſidentur ab hominibus, præter illa, quæ natura contingunt, aut tanquam
ipſis quæſita, aut hęreditate, aut con-
ſſione, vel contractu aliquo poſſiden-
tr. Primo modo, explorata res eſt, Im-
rium ab Alemannis nequaquã poſſi-
di: Etenim neque illud unquam acqui-
ſerunt, neque totum poſſident Roma-
m Imperium, imo neque præcipuas
perii ſedes, ſed ipſius portionem tan-
mmodo: quam portionẽ ipſi majori
m retinent jure, quam tot aliæ natio-
i vindicare poſſent, præſertim Turcæ,
orum ratio potior fortaſſe cenſenda
cum latius regnent, Novamque Ro-

mam [id eſt, Conſtantinopolim] ob-
neant.

2 Vel juſtius in Pontifice reſidet Im-
perium: cũ urbi Romæ dominetur. Al-
tero modo Imperium nunquam apud
ipſorum majores conſtitit, niſi forte
Gallorum ſtatuant ſucceſſores eſſe: c
nihilominus in eodem Imperio valid-
ra jura, quam ipſi Galli habeant, adſtru-
re ſibi nequeunt, imo multo invalidi-
ra, quia Gallia & Germania olim Fra-
corum fuit, & altera dicta eſt orienta
Francia, altera occidentalis, & hæc n-
men ſervavit, hæc vero in totum no
retinet. Quod ſi præter Francos, Goth
in medium adduxerint, aliaſque gente,
quæ Italiam, multaſq; provincias inu
daverunt: primo reſpondetur, hos p
pulos à Germanis longe alios fuiſſe, dei
de ipſis nunquam titulum Imperii attr
butum, denique omnia, quæcunque a
mis ſibi ſubjugaverunt, ab iis amiſ
fuiſſe, vel cum populis provinciaru
eoſdem factos, & in unum corpus r
dactos fuiſſe: quod ſi ii jus aliquod ſi
arrogaverint, id certe poſterorum p
tius eſſe cenſendum eſt, quam majoru
ſuorum, qui in Gothia remanſerunt.

3 Tertio modo nullum jus aut ori
ginem oſtendere queunt, præter jus &
originem, quæ à Pontificibus derivatur

ſicqu

ſicque recentium Imperatorum confirmatio ad Papam ſpectabit: & antequam ipſe Imperatores confirmet, atque coronet, profecto nequeunt decentius Imperatores nuncupari, quam electus à Capitulo alicujus Eccleſiæ revera Paſtor illius ſit antequam à Pontifice confirmetur: hac tamen diſtinctione, quod Papa ex ſe ipſo confirmat, per alios eligit.

4 Ideo errant graviſſime ii, qui præſens Imperium ab antiquo Romano minime diſcriminant. Hoc enim à Romanis Pontificib⁹ nullum ſumpſit initium, ſed tantum ab illo Pontifex, velut caput Eccleſiæ, & Chriſti Vicarius in veneratione habebatur. Similiter in errore verſantur, qui hoc Imperium ab eo, quod habuerunt Caroli Magni ſucceſſores, non diſtinguunt: Etenim hoc in Othone Primo auſpiciis Ioannis XII, vel XIII, ncepit, poſtquam per multos annos Occidentale Imperium ceſſaviſſet. Neque ſatis eſt illud afferre, ante Othonem electionis jus in Germania fuiſſe: nam electio illa Regum Germaniæ erat, nullo adjuncto titulo ſive prætextu Imperii: qualis modo habetur in regno Poloniæ, & ad noſtra uſque tempora in regno Bohemiæ, & ad patrum noſtrorum ætatem in regno Hungariæ perduravit: mo toto eo tempore, quo ritus eli-

gendi in Germania obſervabatur, in
gno Galliæ, in quo poſteri Caroli Mag
continuo regnavere, titulus Impe
nunquam uſurpatus eſt, ceſſavitque p
nitus hæc dignitas in toto Occidente u
que ad Othonem: qui à Pontifice Imp
rator creatus fuit, eique ſucceſſor de
gnatus Otho Secundus ipſius filius: po
cujus mortem cum Germani Germ
num Imperatorem exoptarent, Itali v
ro Italum, Papa illorum temporum
qui fuit Benedictus VII, Tertium Otho
nem approbavit: cujus quanquam tu
multuaria fuiſſet electio, tamē à volun
tate Pontificis vires, atque vigorem ſu
cepit: hic fuit Otho ille, qui Gregorii V
Saxonis intuitu, Germanis primum el
gendi Imperatoris authoritatem im
pertitus eſt.

5 Quamobrem niſi Pontificis hæ
donatio atque conceſſio allegetur, non
video, cur electus à Germanis Imperator
ſit magis Imperator, quam quilibet aliu
Chriſtianus Princeps. Et nihilominus eo
uſque provehitur odium, atq; maligni-
tas nonnullorum recentium Theologo-
rum Germaniæ, ut, quo ſedis Apoſto-
licæ authoritatem evellant, conentur
illius provinciæ jura funditus deſtruere:
primo aſſerentes rerum temporalium
curam ad Papam non pertinere; deinde,
ad

ad ipſum non pertinuiſſe, transferre Imperium: demum, Imperium potius Pontificatui præeſſe debere. Quibus reſponderi poteſt: Primum à Deo ſacerdotibus populi ſui gubernationem ac dominatum delegatum fuiſſe, cumque multis poſt annis Regem petiiſſet, ore Samuelis juſſit illum præmoneri de omnibus incommodis quæ paſſurus eſſet. Quoad alteram exceptionem, reſpondetur: Auctoritatem Imperatorum olim fuiſſe tributam ipſis à populo, pariterque juſtis de cauſis populo ereptam. A quo cum tempore Leonis Iconomachi Occidens conceſſus fuiſſet, Gregorius III tanquam pater & protector Chriſtianorum, rogatus obſtitit: ſed tunc dilatare, Adrianus I & Leo III neceſſitate adducti Carolum Magnum ad hoc Imperium evexere. Verum quoad tertiam aſſertionem, Imperium habere jus in Papatum, ut cæteras rationes omittam, quicunque hoc aſſerit, negat factum ipſum, moremque quo hodie Chriſtiana Reſpublica gubernatur.

6 Quod ſi quis Pontifices confirmatos ab Imperatoribus legens, aliter judicat, longe fallitur, quia Imperiorum diverſitaté non diſtinguit: cui auctoritati confirmandi Pontifices Ludovicus etiam renuntiavit, cognoſcens, id muneris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

ad laicos non pertinere: qua de re Decretum habemus Adriani III, quod deinde à Leone VIII revocatum fuit ob inſolentiam populi: ac proinde brevi quodam tempore Imperatores eandem confirmationis auctoritatem obtinuere: nam prætermiſſo, quod ſub Leone IX obſervata non fuerit, hujus rei memoria nulla amplius poſt Gregorium VII ad hæc uſque tempora viguit; quandoquidem ceſſaverat cauſſa & neceſſitas, propter quam ipſa Eccleſia ſponte ad hoc remedium confugiebat, poſtquam populo erepta fuerat Pontificem eligendi facultas ſub Innocentio II.

7 Quod multo magis effectum eſt ſub Alexandro III. donec ad Cardinales opera Innocentii III integra eligendi facultas redacta eſt, ſub quo in Concilio Lateranenſi, determinatum fuit à ſeptuaginta Archiepiſcopis coram Legatis omnium principum Chriſtianorum, *Sanctam hanc Sedem iuriſdictionem obtinere in omni loco, & ſuper omnes auctoritatem habere, ac poteſtatem cognoſcendi cauſas Principum, eoſque regnis ſuis ex cauſa privandi, atque in ea inducendi.*

DE

DE CONSTANTINI DONATIONE.

Albericus de Roſate IC. ſuper L. 2. Cod. De quadrien. præſcript.

ET quod pro hac parte multum facit
actus Conſtantini, qui Silveſtro gla-
ium tradidit,&inſignia regalia: aliquid
e ipſa Donatione agamus. Ipſe enim
Conſtantinus, ſecundum aliquos, Impe-
ii prodigus prædicta & quamplurima
lia donavit Silveſtro, & ſucceſſoribus
uis: de quibus ſerioſe & plene habetur
n [Gratiani] Decretis, xcvi Diſtinct.
onſtantinus,& capp.ſeqq. Licet quidam
abeant totum pro uno capitulo, qui-
am pro diverſis. Et tangitur in textu
c gloſſ. *De Electio.* C.*fundamenta*, lib.
1. Eo enim tempore omnes Eccleſiæ &
ccleſiaſticæ perſonæ eidem & Imperio
uberant, ut d.c. *Conſtantinus* probatur.
undem etiam corona propria corona-
it, & (ut ibi patet) fere omnẽ Imperia-
em poteſtatẽ conceſſit: & multas civi-
ates & provincias donavit: etiam Im-
eriale palatium, & civitatem Roma-
am, ut notatur etiam ff. De offic. Præf.
rb.l.1.§. *Cum urbem*. Quod (ſicut puto)
actum fuit inſtinctu & voluntate di-
ina. Licet audiverim à magnis viris,

quod tunc vox fuerit audita de cœlo dicens: *Hodie ſeminatum eſt venenum aſpidum in Eccleſia Dei.* Et dicunt hoc reperiri in antiquis authenticis ſcripturis. Et ita etiam narrat Magiſter Iohannes Parienſis libro De poteſtate Papali & Imperiali, cap. XXI. ubi de iſta Donatione ſatis diffuſe tractatur. Audivi etiam à fide dignis, quod tempore Bonifacii VIII, quidam Cardinalis de Ordine Ciſtercienſium, homo maximæ reputationis & ſcientiæ, quadam feſtivitate dum ſermocinaretur, in concluſione dixit: *Quod per eoſdem gradus & paſſus, per quos Eccleſia aſcenderat in temporalibus, deſcenderet uſque ad extremam paupertatem Silveſtri:* & quod ad hoc adduxit validas rationes & auctoritates divinæ Scripturæ. Videamus ergo, utrum dicta Donatio fieri potuit per Conſtantinum, in præjudicium Imperii, & ſucceſſorum, &c.

Pleniſſimam formam ipſius Donationis originalem (ut loquitur) repræſentavit idem Albericus ad Tit. Cod. De offic. Præf. Vrb. Vide & Martinum Polonum, ſub Silveſtro.

FRAN-

FRANCISCVS GVIC-
CIARDINVS

Hiſtoriarum lib. IV, *celebri loco, qui in vulgatis editionibus expunctus, & nuper reſtitutus eſt, ſic inter alia habet.*

FAma quoque eſt, Conſtantinum O-
rientis provinciarum motibꝰ Imperii
dem Byzantium, poſt de ſuo nomine
onſtantinopolim appellatam, trans-
rre compulſum, [Silveſtro I] Pontifici
omanæ Vrbis aliarumq; & urbium &
gionum in Italia imperium donaſſe.
uæ fama quamvis à ſequentibus Pon-
ficibus diligenter fuerit enutrita & ſuſ-
ntata, eorumque auctoritate à multis
edita eſt, nihilominus cum ab ſcripto-
ibus graviſſimis [Laurentio inprimis
alla, & aliis] tum vero rebus ipſis refu-
ata. Illud autem certo conſtat, & tunc
longo poſt tempore, urbem Romam,
aliamque omnem tanquam Imperio
æſarum obnoxiam, ab Imperatorum
iniſtris ac prefectis fuiſſe gubernatam.
ec deſunt, qui, quidquid de Conſtanti-
o & Silveſtro dicitur, (uſque adeo ſæpe
rofundis in tenebris res vetuſtę demer-
latent) redarguant, oſtendantque eos
nge diverſis temporibus extitiſſe: ne-
o tamen negat, Imperii Conſtantino-

polim tranſlatione ad Pontificum potentiam viam eſſe patefactam, ex eaque originem habuiſſe. Nam indies magis & magis Imperatorũ auctoritate, tum ex illorum continua abſentia, tum quod graviſſimis in Oriente bellis diſtinerentur, in Italia debilitata, populus Romanus ab Imperatorum obedientia paulatim deſciſcens, atque ob eam rem tanto magis Pontifices præſentes reſpiciens, eis cæpit non obedientiam quidem, ſed voluntarium quoddam obſequium exhibere, &c.

MIRACVLIS PENE SIMILIA *ſunt, quæ*

De donariis Templorum à Conſtantino Imp. collatis, ſcribit Platina in Silveſtro I. Vide.

OFFICIALES ET MINISTRI PONTIFICIS.

INnumerì ſunt & multi, & ſuperat illius Aula magnificentia omnes Chriſtianorum Principum: & tanta eſt ejus obſervantia, ut ne Cardinalis quidẽ, qui dignitate Regibus comparantur, urbe exeat, niſi petita & impetrata licentia. Cardinalium in urbe ſemper ad minimum XL, ſi non L ſunt: interdum LXX, plus

plus minuſve, juxta Pontificis arbitrium, & creationem. Archiepiſcopi ad hoc plurimi, & Epiſcoporum magnus numerus. In familia Pontificis:

Auditores Rotæ	XII.
Clerici Cameræ	VII.
Theſaurarius	I.
Auditor Cameræ	I.
Regens Cancellariæ	I.
Protonotarii Apoſtolici	VII.
Subdiaconi	VI.
Acolythi	VIII.
Secretarii Apoſtolici	VIII.
Corrector Cancellariæ	I.
Summiſta	I.
De Conſuetis	I.
Abbreviatores majores	XII.
Abbreviatores minores	VI.
Cuſtos Cancellariæ	I.
Secretarius ſchedularum	I.
Oſtiarius Cancellariæ	I.
Scriptores Apoſtolici	CI.
Cubicularii Apoſtolici	LX.
Scutiferi vel Dapiferi Apoſtolici	CXL.
Milites S. Petri	CCCC.
Milites S. Pauli	CC.
Scriptores Brevium	LXXXI.
Procuratores pœnitentiariæ	XXIV.
Scriptores pœnitentiariæ	XXVIII.
Collectores plumbi	CIV.
Correctores pœnitentiariæ	II.

Sol.

Sollicitatores de Ianizaris		(
Correctores Archivii		x
Scriptores Archivii		x
Magiſtri plumbi		II
Secretarii bullarum ſalariatarum		VIII
Regiſtratores bullarum earundem		IV
Magiſtri regiſtratarum bullarum		IV
Auditores Contradictarum		XIV
Magiſtri Supplicationum		VI.
Notarii Cameræ Apoſtolicæ		IX.
Scriptores regiſtri Supplicationum		XX.
Notarii Auditores Cameræ		X.
Notarii Rotæ		XLVIII.
Notarii Vicarii Papæ		IV.
Notarii Gubernatoris civilis		II.
Notarius Maleficiorum		I.
Notarius Cancellariæ		I.
Præſidentes Ripæ		CXLI.
Portionarii		DCXII.
Curſores		XIX.
Servitores	Armorum	XXIV.
	Virgæ rubeæ	XVI.
	Catenæ ſacri palatii	LXII.
	Portæ ferreæ	XXVI.
Equites levis armaturæ		c,vel cc.
Bombardarii milites vel ſclopetarii		ccc.
Helvetii, cuſtodes portarum Palatii Pontificii, & quotidianas excubias agentes		cc.
Interdum etiam		ccc.

VI. MI-

VI. MIRABILIA VRBIS ROMÆ.

De ambitu Vrbis.

MVrus Vrbis Romæ habet trecentas ſexaginta & unam turres. Propugnacula ſex millia & nonaginta, & XXII millia Porticularia. In circuitu vero ſunt XXII, exceptis Trans-Tiberim, & urbe Leonina, & Porticu S. Petri: ubi ſunt XX milliaria.

De Portis infra Vrbem.

Portæ inclytæ ſunt hæ:

Porta Capena, quæ dicitur S. Pauli.

Porta Appia, quæ ducit ad *Domine quo vadis.*

Porta Latina, ubi S. Ioannes fuit miſſus in oleo.

Porta Metioni ubi rivulus influit Vrbem.

Porta Aſinaria, in Laterano.

Porta Lavicana, quæ major eſt, juxta S. Crucem in Ieruſalem.

Porta Taurina, vel Tiburtina, quæ S. Laurentii dicitur.

Porta Numentana, quæ vadit ad S. Agnetem virginem.

Porta Salaria, quæ vadit verſus S. Sabinam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Porta Pinciana, quæ eſt circa eccleſia[m]
S. Felicis.
Porta Flaminia, quæ eſt circa eccleſia[m]
Sta. Mariæ de populo.
Porta Collina, quæ eſt contra templu[m]
Adriani ſupra pontem.

De Portis trans Tiberim.

Portæ trans Tiberim ſunt tres:
Porta Septimiana, ubi videlicet laud[es]
factæ fuerunt Octaviano Imperator[i].
Porta Aurea (*imo* Aurelia) ſcilicet S.
Pancratii.
Porta Portuenſis.

In Porticu S. Petri ſunt duæ portæ ſcilicet,
Porta Caſtelli S. Angeli, &
Porta Viridaria.

De Montibus infra Vrbem.

Mons Ianiculus, ubi eſt S. Petrus.
Mons Taurinus, qui dicitur Ianitarius.
Mons Aventinus, ubi eſt eccleſia S. Sabinæ.
Mons Quirinalis, quia ibi ſtabant Quirites ubi eſt eccleſia S. Stephani, quæ dicitur in Cœlio monte.
Mons Tarpeius, vel Capitolinus, ubi eſt Palatium ſenatorum.
Mons Palatinus, ubi eſt Palatium majus.
Mons Eſquilinus ſuper alios montes dicitur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

citur, ubi eſt baſilica S. Mariæ majoris.

Mons Viminalis, ubi eſt eccleſia S. Agathæ: ubi Virgilius captus fuit à Romanis; qui viſibiliter exiens à carcere, perrexit Neapolim. [*Nugæ.*]

De Pontibus Vrbis.

Pontes Vrbis Romæ ſunt iſti:

Pons Adriani, vel Iudæorum.

Pons Fabiani, juxta præfatum pontem.

Pons Gratiani.

Pons Senatorum. [*al.* Senatorius.]

Pons Theodoſii, &

Pons Valentini [*f.* Valentiniani.]

De Palatiis.

Palatia Imperatorum ſunt hæc:

Palatium Senatuum, juxta S. Sixtum.

Palatium Claudii, inter Coliſeum & S. Petrum ad vincula.

Palatium Conſtantini, in Laterano.

Palatium Romuli, inter S. Mariam novam & Coſmam: ubi ſex * Ædes Pietatis & Concordiæ. ubi poſuit Romulus ſuam ſtatuam, dicens: *Hæc ſtatua non cadet, donec Virgo pariet.* Et ſtatim, cum B. Maria virgo peperit, ſtatua corruit.

Palatium Trajani, ubi eſt Columna xx paſſuum.

Pala-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Palatium Silveſtri.
Palatium Antonii, (*l.* Antonini) ubi ſt alia Columna XXXIII paſſùum.
Palatiũ Neronis, ubi eſt angulea S. Pe[illegible].
Palatium Octaviani, ad S. Laurentiu in Lucina:

De Arcubus triumphalibus.

Arcus triumphales ſunt hi: qui fi[illegible] bant alicui Imperatori redeunti; ſub qu[illegible] bus cum honore ducebatur à Senato[illegible] bus, & ejus victoria ad memoriam e[illegible] rum in arcu ſculpebatur.
Arcus Theodoſii, Valentini (*l.* Valen[illegible] niani) & Gratiani Impp. ad S. Vitur[illegible]
Arcus Conſtantini Imperatoris jux[illegible] Coliſeum.
Arcus ſeptem lucernarum Titi & Veſp[illegible] ſiani. ubi eſt candelabrum Moyſ[illegible] cum arca, habens ſeptem brachia, i[illegible] pede turris calculatoriæ.
Arcus Iulii, & Senatoris, ad S. Marian[illegible] novam.
Arcus Octaviani Imp. ad S. Laurentiun in Lucina.
Arcus Antonii (*l.* Antonini) ad Colum[illegible] nam.

De aliis Arcubus.

Alii ſunt Arcus non triumphales, ſe[illegible] memoriales. Vt eſt, Arcus Pietatis ant[illegible]
S. Ma[illegible]

S. Mariam rotundam: ubi accidit quædam hiſtoria de paupere muliere, cujus filius occiſus erat à vicinæ ſuæ filio: quæ petiit jus ſibi fieri ab Imperatore Trajano, parato ire ad exercitum: qui ſe jus dixit facturum in reditu: quæ reſpondit, Forſan Domine non redibis: qui ſtatim fecit ibi conſiſtorium, & fecit ei ſecundum quæ petierat, judicavitq; juvenem homicidam moriturum: quem mulier petiit ſibi reddi pro recompēſatione ſui filii mortui. Quod ita factum eſt: & mulier fatebatur ſe plenum jus recepiſſe: & ditata ab Imperatore receſſit. [*Nugæ.*]

De Thermis.

Thermæ dicuntur palatia magna, habentia maximas cryptas ſubterraneas, in quibus tempore hyemali fiebat ignis maximus; æſtivo autem tempore replebantur aquis, ut curia in ſuperioribus commorans magis delectaretur: quod in thermis Diocletiani & Maximiniani adhuc videri poteſt.

Thermæ Limpiadis (*l.* Olympiadis) apud S. Laurentium in Paliſperna.

Thermæ Domitianæ Tiberinæ ſunt retro ad Mariam rotundam.

Thermæ Alexandrinæ, ubi eſt Hoſpitale de thermis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

De Theatris.

Theatra ſunt iſta:

Theatrum Titi & Veſpaſiani, ad Cate cumbas.

Theatrum Tarquinii Imperatoris ad Septiſolium.

Theatrum Pompeii, ad S. Laurentium in Damaſo: & eſt ibi

Theatrum Flaminium [*imo*, Circus Flaminius.]

De angulea S. Petri. [*Nugæ.*]

Ibi eſt memoria Cæſaris; ubi ſplendidus cinis in ſuo ſarcofagio, id eſt malo erco, requieſcit: ut ſicut eo vivente totus mundus ei ſubjectus erat, ſic ipſo mortuo omnia corpora mortuorum ſibi ſubjacerent. Vbi in giro mali ſcriptum eſt:

Cæſar tantus erat, quo nullus major in orbe.
Ille ſed in modico nunc tantus clauditur antro.

Intra ſcriptum:

——— ſtat Cæſaris alta columna,
Regia ſtructura, quanta non extat in aula.
Si lapis eſt unus, dic, qua fuit arte levatus?
Et ſi ſunt plures: dic, ubi congeries?

De

De Cœmiteriis.

Cœmiterium Calepodii, ad S. Pancratium.

Cœmiterium S. Agathæ.

Cœmiterium S. Viti, ad Portam Collinam.

S. Felicis, Calixti, ad Catecumbas.

Cœmiterium Concordiani, (*imo* Gordiani) foris portam Latinam.

S. Agnetis, & alia quamplura cœmiteria: quæ in multis locis deſcendebantur per tria milliaria; ubi Sancti abſcondebantur.

Loca, ubi Sancti paſſi ſunt.

Foris portam Appiam fuit decollatus S. Sixtus, prope *Domine quo vadis.* ubi fuit templum Martis.

Ante S. Nereum, intus cavati.

Ad S. Georgium, domus Lucinæ: & eſt ibi Velum aureum.

Aqua Salvia ad S. Anaſtaſium, ubi decollatus fuit S. Paulus.

Hortus Lucinæ, ubi eſt Eccleſia S. Pauli: & eſt ibi prope amphibiatũ, [amphitheatrum *ſcripſit Auctor, ſed* hippodromum *ſive* circum *habet Ado in Martyrolog.* XIII. *Kal. Febr.*] ubi eſt corda, (*imo* cloaca) in quam jactatum

fuit corpus S. Sebaſtiani; qui reve-
vit corpus ſuum Lucinæ, dicens: .
venies corpus meum pendens in v
(*l.* unco) per pedes juxta ſtratam q
dicitur via Cornelii juxta Girolu.
[*an* Girlum? *Sed vide Adonem d.*]
Arcus Romanorum, ubi B. Silveſter
Conſtantinus obligaverunt ſe abi-
de. ubi fuit domus Telluris.
Ante Martem.
Thermæ Lampiadis, (*l.* Olympiadis,) u
fuit aſſatus S. Laurẽtius in Paliſpern
Palatium Tiburtinum, (Pal. Tiberii, *A*
in Martyrolog, IV *Idus Aug.*) u
Decius & Valerianus receſſerunt a
Laurentio mortuo.
Arcus flammeus, [*l.* Flaminius.]
Ad pontem Iudæorum, trans Tiberin
Infra palatium Neronis, & templum A
pollinis, quod dicitur S. Petronella
Ante eccleſiam S. Petri fuit Vaticanum
ubi vates, id eſt ſacerdotes, caneban
ſua officia.
Ante templum Apollinis fuit caſtrun
Neronis, ubi nunc eſt eccleſia S. An-
dreæ.
In faſtigio Pantheonis, id eſt, Mariæ ro-
tundæ, fuit Pinea ærea deaurata, qua
nunc eſt ante eccleſiam S. Petri; qua
cooperta erat tabulis æreis deauratis:
ita quod à longe videbatur quaſi
mons

mons aureus, cujus pulchritudo adhuc in parte apparet.

De Templis.

Ante palatium Alexandri fuit templum Æneæ & Pompeii, miræ pulchritudinis. Monumentũ vero Pompeii, quod dicitur, marmoreum, decenter ornatum, fuit oraculum Apollinis. Et eccleſia S. Viti fuit ſecretarium Neronis. In palatio Antonii (an Antonini?) eſt templum divi Adriani. In campo Martis fuit templum Martis: in quo eligebantur Conſules IV Kal. Iulii, & morabantur uſque ad Kal. Ian. In hoc templo ponebant Romani roſtra navium, ut eſſent ſpecula omnium gentium. Iuxta Pantheon erat templum Minervæ. Apud Cyriacum erat templum Veſtæ. In Calcari eſt templum Veneris. Monaſterium Roſæ fuit caſtellum Iunonis.

De Capitolio.

Capitolium dicitur eo, quod erat caput totius mundi: in quo Conſules & Senatores morabantur ad conſulendum Vrbi: cujus facies cooperta erat muris altis & aureis, vitro & auro undique coopertum.

Infra Capitolium fuit palatium pro magna parte aureũ, lapidibus pretioſis

exornatum; quod dicebatur valere te
tiam partem mundi: in quo tot ſtatu
erant imaginum, quot ſunt mundi pr
vinciæ. Et habebat quælibet imago ti
tinabulum in collo per artem Math
maticam diſpoſitum: ut quando aliqu
regio populo Romano rebellis efficer
tur, ſtatim hujus provinciæ imago ve
tebat dorſum imagini Vrbis Roma
quæ major erat ſuper alias, tanqua
Domina; & tintinabulum, quod hab
bat in collo, ſonabat. Tunc cuſtod
Capitolii dicebant id Senatui: ſtatimqu
mittebat legiones militum ad exp
gnandum provinciam. [*Nugæ, & qu
dem nugaciſſimæ.*]

Erant in Capitolio plura templa. S
per Arcum erat templum Cæſaris, & V
ſtæ; ubi Senatores ponebant Iulium C
ſarem in cathedram VI Martii. Et e
parte Capitolii erat templum Iunoni
Iuxta forum publicum erat templu
Herculis in Tarpeio, & Achillis; ubi i
terfectus eſt Iulius Cæſar à Senatu, i
loco ubi eſt Eccleſia Ara-cæli. Et fue
runt palatia ſimul juncta: palatiu
Phœbi & Carmentis: ubi Octavianu
vidit viſionem ſuam in cælo. Iuxta Ca
neparium eſt templum Iani, qui era
Capitolii cuſtos.

D

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

De equis marmoreis, [*in Quirinali.*]

Equi & homines nudi, (*ipſi ductores ſunt*) ſignificant quod tempore Imperatoris Tiberii fuerunt duo philoſophi, juvenes ſcilicet, Praxitelis & Pitias (*imo* Phidias & Praxiteles:) qui dixerunt ſe eſſe tantæ ſapientiæ, ut quicquid Imperator illis abſentib⁹ in camera ſua diceret, ipſi referrent de verbo ad verbum. Quod fecerunt, & dixerunt: & inde pecuniam non petierunt, ſed memoriam ſempiternam. Itaque Philoſophi haberent duos equos marmoreos calcantes terram: quod ſignificat Principes hujus ſæculi. Quia nudi ſunt circa equos, ſignificat, quod altis extenſis brachiis, & replicatis digitis narrabant quæ futura erant: ut ſicut nudi ſunt, ita ſcientia hujus mundi in eorum mentibus nuda & aperta eſt, [*Nugæ. Vt & ridiculum prorſus, quod ſequitur: cum ſtatuam æneam equeſtrem M. Antonini Pii Imperatoris in area Capitolina hodieque viſendam, neſcio quem liberatorem Vrbis fingit. Apage, apage.*]

De ruſtico ſedente ſuper equum [*nugæ nugaciſſimæ.*]

Ad Lateranum eſt equus æreus & deauratus, qui dicitur Caballus Conſtanti-

ni. Sed non eſt ſic: nam quo volunt ſcire verum, hoc perlegant. Tempore Conſulum & Senatorum quidam Rex potentiſſimus ex Orientis partibus Romam venit, multa ſtrage Romanum populum affligens. Tunc quidam ruſticus, armiger magnæ fortitudinis, virtutis, & prudentię, dixit Conſulibus & Senatoribus: Numquid, ſi eſſet aliquis liberans vos de tribulatione iſta, quid à Senatu recipere mereretur? Reſponderunt: Quidquid peteret, obtineret. Qui ait illis: Date mihi xxx talenta auri, & inſuper memoriam fieri ſempiternam: itaque equũ æreum, & ſtaturam meam deſuper, facietis: & ab illis vos in brevi liberabo. Qui dixerunt, ſe omnia facturos. Ille vero ait: Media nocte ſurgetis, & omnes eſtote armati bene, & ſtetis infra muros in ſpelunca: & quidquid vobis dixero, facietis. Et reſponderũt: Faciemus. Ruſticus vero aſcendit equum ſuũ maximum ſine ſella, tollenſque falcem, exivit foras tanquam vellet colligere herbas: viditque Regem venientem ad arborem pro neceſſariis ſuis. Super quam arborem cucumagia ſedebat, dulciterq; canebat. Ruſticus hoc audiens, acceſſit propius. Socii Regis, putantes ruſticum de ſuis eſſe, clamare ſic cœperunt: Ruſtice, ne tangas Regem; quia ſi tetigeris, ſuſpen-

ſuſpenderis. Ruſticus vero, ſpretis eorum minis, per fortitudinem Regem parvæ ſtaturæ cito arripuit, & eum ſublevans poſuit coram ſe ſuper equum, & fugit ad Vrbem velociter, clamans voce magna ad homines Vrbis in cavernis latitantes: *Exite foras, interficite exercitum Regis, quoniam ipſum coram me nunc teneo captum.* Qui exeuntes ad vocem ejus, multos occiderunt: & alii in fugã verſi ſunt. Romani habito triumpho, ſolverunt ei aurum quod petierat: & fecerunt memoriã ejus, & in præſentatione ſtaturæ ſuæ. nam poſuerunt coram palatio Lateranenſi unum equum æreum & deauratum, & ſtaturam ipſius deſuper ſedentem deauratam, extenſa manu dextra, cum qua Regem ceperat: & ſuper caput equi quandam cucumagiam poſuerunt; ad cujus cantum victoriam habuerunt: ipſam ſtaturam Regis, quæ parva erat, retro ligatam manibus ſub dicto equo collocarunt.

De Coliſeo. [*Nugæ.*]

Coliſeum fuit templum Solis miræ magnitudinis & pulchritudinis, diverſis cavernis adaptatum: & coopertum erat cęlo ęreo & deaurato, ubi tonitrua, fulgura, & coruſcationes fiebant, & pluviæ mittebantur per fiſtulas plumbeas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Et erant ibi ſigna ſupercœleſtia, & Planetæ cum Sole & Luna quadrigis vehi videbantur. In medio ſedebat dominus Phœbus deus Solis, qui pedes ad dextram vertebat,&caput ejus cœlum tangebat: qui palmã in manu ſua tenebat, deſignans quod Roma totum mundum regebat. Poſt vero multum temporis ſpatium B. Silveſter juſſit templum deſtrui, & alia etiam quamplura: ne peregrini venirent Romam propter ædificia antiqua, & Deorum famam; & non propter eccleſias Sanctorum tranſirent multimoda devotione. Caput vero & manus prædicti idoli cum pomo ad palatium in Laterano fecit poni in memoriam: quæ palma & caput Sampſonis falſo vocantur à vulgo. Palatium præfatum erat templum Turbi, per quod intrabant:& præfata ſimulatio in querimonia fundebat tempore Conſulum & Senatorum orationes.

De S. Maria rotunda, & Pantheone M. Agrippa [*Nugæ.*]

Agrippa præfatus ſubjugavitRomano Senatui Sclavos &Saxones.Occidere fecit & juſſit IV legiones. In ejus revocatione tintinabulũ ſtatuæ præſidis, quæ erat in templo Iovis & Minervæ, ſonabat:quia ſtatua uniuſcujuſqueRegni totius

tius Orbis in templo illo erat poſita cum tintinabulo ad collũ : quando ſonabat, Regnum id cognoſcebatur rebelle. Hujus autem ſtatuæ præſidis tintinabulum audiens ſacerdos, qui erat in ſpelunca in hebdomada illa, nunciabat Sacerdotibus. Senatores autem legationem hanc præfato Agrippæ injunxerunt, ut iret ad Perſas ſubjugandum. Qui omnino renuens, & dicens ſe non poſſe pati tantum laborem: tandem victus, petiit conſilium trium dierum: intra quos quadam nocte ex nimio cogitatu fatigatus obdormivit, & quædam fœmina ei apparuit, quæ ait: Agrippa, quid cogitas? in magno es cogitatu; conſolare, & promitte mihi templum quale oſtendam tibi, & dicam quomodo eris victurus. Qui dixit, Faciam, domina. Illa oſtendit ei in viſione templum rotundum ad modum Pantheon. Ille vero dixit: Domina, quæ es tu? Quæ reſpõdit: Ego ſum Cybeles mater Deorum, fac mihi libamina & Neptuno, qui eſt Deus maris, ad honorem meum, quia tecum erimus, & vinces omnes rebelles. Agrippa vero ſurgens recitavit hæc Senatui, & civitates acquieverunt verbis ſuis. Igitur cum magno apparatu navium & v legionib⁹ militum venit ad Perſas & debellavit, & poſuit ſub tributo Senatui Romano annuatim.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

nuatim. Et rediens Romam, fecit templum fieri quod promiſerat,& dedicavit ad honorem Cybelis matris Deorum, & impoſuit huic nomen Pantheon , & fecit ſtaturam Cybelis deauratam,quam poſuit in faſtigio Pantheon ſuper foramen , & cooperuit eam mirifico tegumento æreo & deaurato.

B.vero Bonifacius Papa poſt multum temporis videns id templum tam egregie dedicatum ad honorem Cybelis,antequam Chriſtiani perturbarentur aliquoties à dæmonibus, acceſſit ad Chriſtianum Imperatorem (*Phocam*)rogans eum hoc templum ſibi tradi.Quod Imperator conceſſit eidem libenter. Papa vero cum populo Rom. 1 Kal.Novemb. dedicavit idem,& ſtatuit ex illo die Romanus Pontifex cum populo Romano, ibi convenirent , & populus communicaret ſicut in die Nativitatis Domini:& eodem die per univerſum orbem B. V. Mariæ & omnium SS. celebraretur.

De Octaviano Imperatore & eccleſia S. Mariæ Ara cœli.

Poſt vero multum temporis, Senatores videntes Octavianum tantę pulchritudinis & proſperitatis , & quod totum (*orbem*) tributarium fecerat, dixerunt: Volumus te adorare , quia divinitas in te eſt,

te eſt; ſi hoc non eſſet, non emergerentur tibi proſpera. Qui renuens, inducias poſtulavit: & ad ſe Sybillam Tiburtinam vocari fecit, cui quod Senatores dixerunt, recitavit, & quod ſpatium trium dierum petiit ut ſibi conſuleret: in quibus artum jejunium operata eſt. Poſt tres dies reſpondit Imperatori: Sit judici ſignum, tellus ſudore madeſcit, de cœlo Rex venit per ſecula futurus illico. Poſtquam dixiſſet hoc, cœlum apertum eſt, & ſplendor maximus irruit ſuper eum, viditq; in cœlo virginem pulcherrimam, & puerum in brachiis, tenentem ſuper altare Dei, quod miraretur valde. Audivit vocem dicentem: HAEC ARA EST FILII DEI. Qui ſtatim procidit in terram, & adoravit Chriſtum venturum. Quod recitavit Senatoribus. De quo mirati ſunt valde. Et fuit hæc viſio in camera Imperatoris, ubi nunc eſt eccleſia S. Mariæ in Capitolio: & ideo vocatur S. Maria Ara-cœli. Et eſt eccleſia Fratrum Minorum.

Exemplar, unde hæc Mirabilia typis deſcripta, eſt impreſſum Romæ per Ioannem Beſicken Alemannum, Anno MCCCCCVI.

De-

Deſcriptio eccleſiæ S. Mariæ rotundæ.

Vbi nunc divæ Mariæ rotundæ, & omnium Sanctorum eccleſia, apud gentiles templum Iovis Vltoris fuit. Aliquando Cybeli ſacrum: cujus deæ caput antiqui operis & ſaxi muro templi incluſum adhuc cernitur: à M. Agrippa Pantheum, quaſi τῶν πάντων θεῶν, dictum: Marti tandem ac Veneri, qui auctores Vrbis & populi Romani habiti ſunt, conſecratum. Ado Viennenſis Archiepiſcopus in veteri Martyrologio Romano, Kalendis Novembris, Pantheon vetus fanum, à Domitiano prius factum ſcribit. Hoc Bonifacius III Pontifex à Phoca Imperatore acceptum B. Mariæ & omnibus Sanctis dicavit. fuitque primum dictum, *Virgo ad Martyres:* ſicuti nunc à circulari forma, *S. Maria rotunda.* Altum eſt pedes CXLIV, totidem latum. Contignationes æneis ttabibus canalium modo compactæ, pedum XL, ut teſtatur Baptiſta Leo. Valvæ ingentes, item trabes ex ære Corinthio, & inauratæ. Lithoſtrotum varii marmoris. Aræ duæ marmoreæ, ſex marmoratæ. Interſtitia ſex columnarum ſpatio diſtantia. Parietes olim marmore incruſtati fuerunt, nunc latericii ſunt. Teſtudo templi laqueata, vacuis circumqua-

que

que ſpatiis relictis, ne nimio pondere premeretur. Caret totum feneſtris, & penitus clauſum, niſi in meditullio convexi foramen rotundum æneis inauratiſque trabibus fultum, quod lumen præbet: eique in pavimento ſubjectum ad imbres excipiendos impluvium. Ad foramen illud XL gradibus plumbeis aſcenditur. Sed priuſquam eo perueniatur, bini ambitus ſunt, ad quorum primum ex imo templi per CL gradus eſt undum. In tecto nunc ſunt plumbeæ aminæ, quæ olim argenteæ fuerunt, quas Conſtans Imperator Conſtantini unioris filius detexit, & in uſum ſuum ranſtulit. Gradus ænei ante templum ublati, & ſaxeis permutati ſunt. Aſcenſus ad templum fuit per gradus XII. nunc per totidem deſcenditur. Ex quo ntelligimus, quam alte ibi ſit ex ruinis olum exaggeratum. Inter omnia Vrbis opera, nullum admirabilius, ſive molem, ſive artem, ſive impenſam ſpectes, nullum etiam ex antiquiſſimis integrius d hæc uſque ſecula perduravit.

F I N I S.

Sum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Summa Privilegii.

ILluſtrium & Præpotentum D. D. Ordinum Fœderatarum Belgiæ provinciarum decreto cautũ eſt Bonaventuræ *&* Abrahamo Elzeviriis, *Academiæ Leydenſis Typographis, Ne quis præter illorum aut hæredum voluntatẽ toto decennio proximo, his in regionibus excudat, aut alibi extra provincias excuſum inferat vendatve, librum hunc, cui titulus,* Reſpublica Romana. *Quod ſi quis contempta auctoritate, directe vel indirecte, præſumpſerit, librum hunc, totum, vel partem ejus, hoc ſive alio modo, extra dictum temporis intervallum typis mandare, vel impreſſum alibi in has oras inferre & vendere; confiſcatione exemplarium, mulctaque inſuper ſexcentorum florenorum, damnas eſto; uti latius patet in ipſo privilegio, dato Hagæ in conventu D. D. Ordinum Generalium,* XV *Maij*, cIↄ Iↄ c XXVI.

G. V. HERTEVELT. Vt.

Ad mandatum Præpotentum D. D. Ordinum General. ſſ.

I. van Goch.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 34